Mophato wa 7

OXFORD

Lesedi

Buka ya Morutabana

B.H. Kgwadi
T.R. Lekgetho
R. Masilo
M. Menyatswe
B.K. Molwana
K. Theledi

Review Copy

Ga go mo molaong go gatisa tsebe nngwe le nngwe fela go tswa mo bukeng e, kwa ntle ga tumelano e e kwadilweng ya Baphasalatsi.

OXFORD
UNIVERSITY PRESS
SOUTHERN AFRICA

OXFORD
UNIVERSITY PRESS
Southern Africa

University Press Southern Africa (Pty) Ltd

Vasco Boulevard, Goodwood, Cape Town, Republic of South Africa
P O Box 12119, N1 City, 7463, Cape Town, Republic of South Africa

University Press Southern Africa (Pty) Ltd is a wholly-owned subsidiary of
University Press, Great Clarendon Street, OX2 6DP.

The Press, a department of the University of furthers the University's objective of
excellence in research, scholarship, and education by publishing worldwide in

New York

Auckland Dar es Salaam Hong Kong Karachi
Kuala Lumpur Madrid Melbourne Mexico City Nairobi
New Delhi Shanghai Taipei Toronto

With offices in

Argentina Austria Brazil Chile Czech Republic France Greece
Guatemala Hungary Italy Japan Poland Portugal Singapore South Korea
Switzerland Turkey Ukraine Vietnam

is a registered trade mark of University Press
in the UK and in certain other countries

Published in South Africa
by University Press Southern Africa (Pty) Ltd, Cape Town

Oxford Lesedi Buka ya Morutabana Mophato wa 7
ISBN PROM 199 05991 1

© University Press Southern Africa (Pty) Ltd 2012

The moral rights of the author have been asserted
Database right University Press Southern Africa (Pty) Ltd (maker)

First published 2012

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means,
without the prior permission in writing of University Press Southern Africa (Pty) Ltd,
or as expressly permitted by law, or under terms agreed with the appropriate
designated reprographics rights organization. Enquiries concerning reproduction
outside the scope of the above should be sent to the Rights Department,
University Press Southern Africa (Pty) Ltd, at the address above.

You must not circulate this book in any other binding or cover

Publisher: Mpho Motlhodiemang

Commissioning Editor: Idah Swazi

Managing Editor: Thabo Kgolane
Project Manager: Lerato Trok
Designer: Samantha Rowles

Printed and bound by

Review Copy

Diteng

Kgweditharo ya 1 24

Kgaolo ya 1: Botsalano 25

Beke 1 le 2: botsalano jwa batsadi le bana 25
Go reetsa kgankhutshwe 25
Setlhangwa sa dikwalo-kgankhutshwe 26
Go kwala temana ya kanelo 28
Go tlotla kgang gape 28
Tekatlhaloganyo ya puiso le ditogamaano tsa puiso 28
Beke 3 le 4: botsalano jwa balekane 29
Go buisa le go buisana ka leboko 29
Setlhangwa sa dikwalo-leboko 29
Go itlhamela leboko 30
Puisetsogodimo e e ipaakanyeditsweng 31

Kgaolo ya 2: Boitumediso 33

Beke 5 le 6: mmino wa setso 33
Go reetsa motlotlo ka terama 33
Setlhangwa sa dikwalo-terama 34
Go kwala mmuisano 36
Pheleletso ya mmuisano wa barutwana 36
Go busia leboko 36
Beke 7 le 8: Metshameko ya bogologolo le ya segompieno 37
Go reetsa Tekatlhaloganyo 37
Go buisa naane 38
Go kwala lekwalo la botsalano 40
Dipuisano tsa leboko 41
Go buisa leboko 41

Kgaolo ya 3: Go tshela o itekanetse 43

Beke 9 le 10: botshelo jo bo itekanetseng 43
Go reetsa tekatlahloganyo 43
Setlhangwa sa dikwalo-kgangkhutshwe 44
Go kwala tlhamo ya tlhaloso 45
Dipuisano tsa lekoko/setlhopha 46
Go buisa leboko 46

Kgweditharo ya 2 48

Kgaolo ya 4: kgaba ka meaparo 49
Beke 1 le 2:mekgwa ya go apara 49
Go reetsa tekatlhaloganyo 49
Go buisa padi ya baswa 50
Tlhamo ya kanelo 52
Go tlotla kgang 52
Go buisa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng . 52
Beke 3 le 4: metlo le meaparo 53
Go reetsa tekatlhaloganyo 53
Go buisa setlhangwa sa papatso 54
Go kwala phasalatso 54
Ngangisano ka papatso 55

Kgaolo ya 5: Thekenoloji 57

Beke 5 le 6: Go boloka madi 57
Dipuisano tsa setlhopha ka go neelqa ditaelo 57
Go buisa setlhangwa sa ditaelo 58
Go kwala setlhangwa sa ditaelo 58
Puo e e ipaakanyeditsweng 59
Go buisa leboko 60
Beke 7 le 8: Mogala wa letheka 60
Tiragatso ya terama 60
Setlhangwa sa dikwalo – terama 61
Go kwala thadiso ya buka 62
Teramatiso ya patlisiso 63

Kgweditharo ya 3 67

Kgaolo ya 6: Dithswanelo le maikarabelo 68

Beke 1 le 2: Ditshwanelo tsa bana 68
Tekatlhaloganyo ya theetso ka mokgwa wa dipotsoloso 68
Go buisa setlhangwa sa dipotsolotso 69
Go kwala dipotsolotso 70
Dipusiano tsa lekoko 71
Go buisetsa go tlhaloganya 72
Beke 3 le 4: Maitsholo a botlhokwa 72
Go reetsa mmuisano 72
Go buisa terama ya baswa 73

Kgaolo ya 7: Dipolotiki 77

Beke 5 le 6: Tirelosetshaba 77
Go reetsa tsamaisano ya kopano 77
Go buisa setlhangwa ka ga go kwala lenaanetema le metsostso 77
Go kwala lenaanetema le metsotso 79
Go reetsa tekatlhaloganyo-tlhagiso ya dikgang tsa thelebishene 80
Go buisa/lebelela setshwantsho sa dikerafo 80
Beke 7 le 8: Botlhokwa jwa tshedimosetso 82
Go reetsa le go buisana ka athikele ya lekwalodikgang 82
Go buisa tshedimosetso ka setlhangwa sa puo e e kwadilweng 82
Go kwala athikele ya lekwalodikgang 83
Puisetso e e ipaakanyeditsweng le e sa ipaakanyediwang 84

Kgaolo ya 8: Tlhaeletsano 86

Beke 9 le 10: Botlhokwa jwa tlhaeletsano 86
Go reetsa tekatlhaloganyo ka ga neela dikaelo 86
Setlhangwa sa dikwalo-kgangkhutshwe 87

Review Copy

Go kwala tlhamo ya tlhaloso 88
Go buisa leboko 88
Go buisetsa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng 89

Kgweditharo ya 4 92

Kgaolo ya 9: Setso 93

Beke 1 le 2: kgodiso ya ngwana 93
Puo e e sa ipaakanyeditsweng 93
Setlhangwa sa dikwalo-kgangkhutshwe 94
Go kwala setlhangwa sa go neela dikaelo 95
Puisetsogodimo 95
Go buisa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng le sa ditshwantsho 95
Beke 3 le 4; maitseo namane ya moroba 96
Tekatlahloganyo ya theetso-setlhangwa se se kwadilweng 96
Go buisa setlhangwa sa bukatsatsi 98
Go kwala bukatsatsi 98
Ngangisano ya dipuisano tsa setlhopha-imeile 99
Go buisa leboko 99

Kgaolo ya 10: Moremogolo go betlwa wa taola 101

Beke 5 le 6: isago e ntle 101
Go reetsa tekatlhaloganyo 101
Setlahngwa sa dikwalo-terama 102
Poeletso le go ipaakanyetsa ditlhatlhobo 103
Puo e eipaakanyeditsweng 104
Maboko a atlahotsweng 105

Kgaolo ya 11: poeletso le go baakanyetsa tlahtlhobo 106

Beke 7 le 8: poeletso le go baakanyetsa tlhatlhobo 106
Ngangisano 106
Puo e e sa ipaakanyediwang 106
Tekatlhaloganyo ya theetso 106
Tekatlahloganyo ya puiso 107
Tshobokanyo 108
Dikwalo 108
Setlhangwa sa tirisano 109
Setlhangwa sa tirisano 109
Beke 9 le 10: sekao sa tlhatlhobo ya bofelo jwa ngwaga 110
Karola ya C 112
Didiriswa tsa tlhatlhobo 112
Thulaganyo mo Mphatong wa 7 122

Review Copy

Matseno

KAROLO YA A

Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo

Oxford Lesedi **Mophato wa 7** e rulagantswe sentle go ya ka Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo. Lethathama le le baakantswe go tlhokomela maikaelelo magolo a kharikhulamo le maikaelelo a a rileng a serutwa.

Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo

Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo (PPKT) e emisetsa Setatamente sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba e e tlhabolotsweng ya dikereiti tsa R-12. PPKT e neelana ka tokomane e nosi e e feletseng mo serutweng sengwe le sengwe e emise tsa Dipegelo tsa Dirutwa, Dikaedi tsa Lenaneothuto le Dikaedi tsa Tlhatlhobo Mephato ya R-12 tsa bogologolo.

Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo

- *Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba Mephato R – 12 (Firikgong 2012)*
- *Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo mo Dikereiting tsa R - 12*
- *(Porotokolo)Motlhagolatsela wa Bosetšhaba wa Mephato R -12*
- *Phasalatso ya mmuso ya kamogelo ya Setatamente sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba ya Dikereiti tsa R – 12*
- *Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo Mephato R – 12 (NCS)*

Review Copy

Lenaneo le le bontsha ka moo ditokomane tse di phimolang le go emisetsa ditokomane tsa kharikhulamo e e fetileng:

Pele ga Firikgong 2012	Firikgong 2012 le go feta
Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba Mephato R – 9 (2002) Kasete ya Mmuso ya. 23406 ya 31 Motsheganong 2002 le Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba Mephato 10 – 12 (2004) Kasete ya Mmuso, No. 25545 ya 6 Diphalane 2003 le No. 27594 ya 17 Motsheganong 2005.	*Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba Mephato R – 12 (2012)*
Pegelo ya Dirutwa, Dintlhakaelo tsa Lenanethuto le Dintlhakaelo tsa Tlhatlhobo ya Dirutwa Mephato R - 12	*Pegelo ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo ya Mephato R – 12 (Firikgong 2012)*
Setefikeiti sa Bosetšhaba sa Thuto e Kgolwane: Borutegi mo Maemong a 4 mo Letlhomeso la Bosetšhaba la Borutegi (NQF) le dimametlelo mabapi le Barutwana ba ditlhoko tse di kgethegileng	
Mametlelelo mo tokomaneng ya pholisi, Setefikeiti sa Thuto e Kgolwane: Borutegi mo Maemong a 4 mo Letlhomeso la Bosetšhaba la Borutegi (NQF), tebang le Barutwana ba ditlhoko tse di kgethegileng, jo bo phasaladitsweng mo kaseteng ya Mmuso, ya. 29466 ya 11 Ngwanaitseele 2006.	
Pegelo ya Dirutwa, Dintlhakaelo tsa Lenanethuto le Dintlhakaelo tsa Tlhatlhobo ya Dirutwa Mephato R – 9 le Mephato 10 -12	
Mametlelelo mo tokomaneng ya pholisi, Setefikeiti sa Thuto e Kgolwane: Borutegi mo Maemong a 4 mo Letlhomeso la Bosetšhaba la Borutegi (NQF), tebang le Motlhagolatsela wa Bosetšhaba wa Tlhatlhobo ya Mephato R – 12, jo bo phasaladitsweng mo Kaseteng ya Mmuso, No. 29467 ya 11 Ngwanaitseele 2006	*Motlhagolatsela wa Bosetšhaba wa Mephato R -12*
Dintlhakaelo tsa dikolo tse di akaretsang (2012)	*Dintlhakaelo tsa go Ruta le go Ithuta Boakaretsi (2010)*
Puo mo Pholising ya Thuto (1997)	*Puo mo Pholising ya Thuto (1997)*

Dipharologano tse dikgolo magareng ga Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba (*NCS*) le Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo (*PPKT*)

Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba (*NCS*)	Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo (*PPKT*)
Dipoelo tsa Botlhokwa le tsa Kgolo	Dipoelo tsa Botlhokwa le tsa Kgolo tse di tsenyeleditsweng mo gare ga diteng
Dipoelothuto le maemo a Tekanyetso	Makala a diteng ka maikaelelo a kakaretso le a a totobetseng (a a makang ka ga kitso ya diteng le didiriswa tsa tlhatlhobo)
Manane a thuto: Puo ya Gae Puotlaleletso ya ntlha Dipalo Tebanyo le botshelo Disaense tsa Botsamaisi le Ikonomi Disaese tsa tlhago Thekenoloji Botaki le setso	Dirutwa: Puo ya Gae Puotlaleletso ya Ntlha Dipalo Disaese tsa tlhago Disaense tsa loago Thekenoloji Disaense tsa Botsamaisi le Ikonomi Tebanyo le botshelo Botsweretsi le Boitlhamedi
Tsepo: Kitso le dikgono	Tsepo: Kitso ya diteng Dikgono Boitshwaro le meono Phetogo e e tokafetseng fa gare ga Mephato

Melawana ya *PPKT*

Oxford Lesedi Buka ya Morutabana e ikaegile ka melawana ya *PPKT*. Melawana e e akaretsa:

- Phitlhelelo ya thuto e e lekalekaneng le go tsweletsa paakanyo ya dilwana tse di neng di sa siama mo nakong e e fetileng ya tsweletso ya dithuto;
- Ntshetsopele ya ditselana tsa go ruta e e dirang e bile e bonala, go emisetsa mekgwa ya kgale ya go ruta;
- Maemo a a kwa godimo phitlhelelo ya dithuto, e e tsweletsang maemo a a thatanyana mo Mophatong o mongwe le o mongwe;
- Thuto e e akaretsang pharologano le go akaretsa Barutwana ba ba farologaneng;
- Thuto e e ikaegileng ka maemo a a kgethegileng a hisetori ya Aforikaborwa le go tlotla Molaotheo wa yona.

Review Copy

Mosola wa molaotheo

Mesola e e beetsweng mo Molaotheong wa Aforikaborwa o bontsha pholisi ya thuto ya naga le melao ya ditshwanelo tsa botho, kakaretso, le melao ya tikologo le loago, le go tsholetsa le go tlhaloganya boitshwaro jwa botho, tekatekano le kgololesego.

Kagego ya Oxford Lesedi le *PPKT*

Maikaelelo	• Dirisa merero ya selegae le go akaretsa dikgang tse di botlhokwa tsa lefatshe • Letla barutwana go tsenyeletsa kitso le bokgoni jo bo rulagantsweng go ya ka morero
Ditheo	Lethathama le le theilwe mo godimo ga ditheo tsa kharikhulamo tse di akaretsang: • Tlhabololo ya Loago • Go ithuta ka matlhagatlhaga le ka manontlhotlhol • Kitso le bokgoni jo bo kwa godimo • Tsweletso • Ditshwanelo tsa botho, kakaretso, melao ya tikologo le loago • Tlhokomelo ya thulaganyo ya kitso ya setso • Go tshepagala, tsela e e rulaganeng le bokgoni
Kabo ya nako	Kabo ya nako ya serutwa sengwe le sengwe e rulagantswe ka kelotlhoko, le go nna maleba mo kgatong ya godimo go ya ka *PPKT*.Kabo e ya nako e theilwe go ya ka dinako tse di abeetsweng go ya ka *PPKT*.

	DIURA
Puo ya Gae	5
Puotlaleletso ya Ntlha	4
Dipalo	4,5
Disaese tsa tlhago	3
Disaense tsa loago	3
Thekenoloji	2
Disaense tsa Botsamaisi le Ikonomi	2
Tebanyo le botshelo	2
Botsweretsi le Boitlhamedi	2
Gotlhe	27.5

Review Copy

Tsamaiso	Buka ya Morutwana le Buka ya Morutabana di rulagantswe le go tsamaisiwa go ya ka *PPKT*.
Kakaretso ya Kharikhulamo e	Kakaretso e e feletseng e e tlhagisang kabo ya nako go ya bokgoni, diteng le mosalatogamaano o o theilweng go ya ka *PPKT*. Se se letlelela barutabana le barutwana go tsamaelana le ditlhokego tsa kharikhulamo, le go netefatsa gore kharikhulamo yotlhe e akareditswe fa ngwaga o fela.

Kabo ya nako ya Puo ya Gae mo Kgatong e Kgolwane

Lenaneo le le fa tlase le bontsha nako ya go ruta e e tshitsintsweng ya Puo le ya Thuto.

Bokgoni	**Kabo ya nako go ya ka dibeke tse pedi (Diura)**		
	Mophato wa 7	**Mophato wa 8**	**Mophato wa 9**
Go reetsa le go bua (Tiro ya molomo)	Diura tse 2		
Go buisa le go lebelela	Diura tse (Ura e le 1 le metsotso e 30 ya tekatlhaloganyo le Ura e le 1 le metsotso e 30 ya ditema tsa puiso)		
Go kwala le go tlhagisa	Diura tse 2		
Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso	Ura e le 1		
	Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso le tiriso ya tsona e tsenyeleditswe mo teng ga kabo ya nako ya dkgono tsa puo tse nne. Go na gape le nako e e abeetsweng ya go itlhokoletsa go go rulaganyeng. Bokgoni jwa Go akanya le go neelana ka mabaka bo tsenyeleditswe mo gare ga bokgoni le mosalatogamaano o o tlhokegang mo Go reetseng le go bueng, Go buisa le go lebelela le Go kwala le go tlhagisa.		

KAROLO YA B- Dibuka tse di dira jang

Mokgwa o PPKT e dirang ka gona

PPKT e neelana ka mekgwa e e farologaneng ya go ruta le go ithuta. Ditirwana tse di farologaneng di neela barutwana ba maemo a a farologaneng ka ditselana tse di farologaneng tsa go ithuta go fitlhelela katlego.Dibuka tse di baakanyetsa barutwana botshelo le ditiro ka nako e ba setseng ba godile ka go ba thusa go fitlhelela maemo a a kwa godimo a go bua, go reetsa, go buisa le go kwala mo Setswaneng. Go na le kgatelelo e kgolo mo go godiseng bokgoni jwa go ithuta go akaretsa go akanya ka go tlhagisa mabaka, go dira tshobokanyo, go dirisa mesalatogamaano e e farologaneng ya go buisa le go dirisa dikaedi tsa metswedi e e farologaneng e barutwana ba e tlhokang mo dikarolwaneng tsa go ithuta.

Khoso e e ikaeletse go neelana ka dibukana tse di gwetlhang, di itumedisa di le maleba tse barutwana ba ka tshwaranang le tsona.Ditirwana tse di okeditsweng di neela barutwana ba ba ratang ditiro tse di nang le dikgwetlho.Khoso e e tsweletsa gape tshedimosetso le tlhaeletsa ya thekenoloji fa go tlhokegang.

Oxford Lesedi e rulagantswe jang

Khoso e e arotswe ka dikgaolo tse 12 tse di bontshang diteng tse dintšhwa ka maikaelelo a go ithuta.Kgaolo nngwe le nngwe e arotswe ka dithitokgang tse pedi tse dinnye tse di nyalelanang le thitokgangkgolo ya kgaolo.Thitokgang nngwe le nngwe e nnye e akaretsa dibeke tse pedi.Se, se kaya gore Oxford Lesedi mophato wa 7 e letlelela barutabana go dira ka Buka ya Barutwana ka kitso ya gore ba ka akaretsa ditlhokego tsa kharikhulamo go ya ka nako e e tshitsintsweng mo *PPKT*.

Tlhokomela gore thulaganyo ya Oxford Lesedi Mophato wa 7 e netefatsa gore barutabana ba tla akaretsa ditlhokego tsotlhe tsa kharikhulamo fa ba dira ka Buka ya Morutwana le phaposi. Thulaganyo ya ditema le ditirwana mo thitokgang nngwe le nngwe e nnye di latela ditlhokego tsa dibeke tse pedi tse di adilweng mo go PPKT.

Lethathama le le rulagantswe jang

Mophato wa 7 o fitlhelela ditlhokego tsotlhe tsa Pegelo ya Pholisi ya Bosetšhaba ya Kharikhulamo le Tlhatlhobo (*PPKT*) mo Kgatong e Kgolo.

Khoso ya Oxford Lesedi ya Setswana e rulagantswe go ya ka dithitokgang le dithitokgang tse dinnye. Dithitokgang / dithitokgang tse dinnye di akaretsa sebaka sa dibeke tse pedi.

Review Copy

Lenaane le le latelang le bontsha dithitokgang tsa Mephato ya 7, 8 le 9:

Kgweditharo ya 1			
	Mophato wa 7	**Mophato wa 8**	**Mophato wa 9**
Kgaolo ya 1	Botsalano	Ikitse	Boithutedi
Dibeke 1-2			
Dibeke 3-4			
Kgaolo ya 2	Tsa boitumediso	Dipalangwa	Ikonomi
Dibeke 5-6			
Dibeke 7-8			
Kgaolo ya 3	Go tshela o itekanetse	Tsa tikologo	Go itirela tlhopho
Dibeke 9-10			
Tlhatlhobo	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 3:** Teko ya 1	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 3:** Teko ya 1

	Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana	Morutwana **Tiro ya 3:**Teko ya 1 Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana	Tekatlhaloganyo le tiriso puo

Kgweditharo ya 2			
	Mophato wa 7	**Mophato wa 8**	**Mophato wa 9**
Kgaolo ya 4	Kgaba ka meaparo	Metlholo ya tlholego	Botsalano
Dibeke 1-2			
Dibeke 3-4			
Kgaolo ya 5	Thekenoloji	Diphologolo	Ubuntu
Dibeke 5-6			
Dibeke 7-8			
Dibeke 9-10	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Dikwalo:Dipotso tse di maleba **Tiro ya 3:** Tlhatlhobo ya bogare jwa ngwaga Pampiri ya 1: Tiro ya molomo Pampiri ya 2: Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri ya 3: Go kwala: Tlhamo e le 1 le setlhangwa sa tirisano se le 1	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 3:** Tlhatlhobo ya bogare jwa ngwaga Pampiri ya 1: Tiro ya molomo Pampiri ya 2: Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri ya 3: Go kwala: Tlhamo e le 1 le setlhangwa sa tirisano se le 1	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 3:** Tlhatlhobo ya bogare jwa ngwaga Pampiri ya 1: Tiro ya molomo Pampiri ya 2:Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri ya 3: Go kwala: Tlhamo e le 1 le setlhangwa sa tirisano se le 1 Pampiri ya 4: Arabela dikwalo

Review Copy

Kgweditharo ya 3			
	Mophato wa 7	**Mophato wa 8**	**Mophato wa 9**
Kgaolo ya 6	Ditshwanelo le maikarabelo	Ditoro	Matlhotlhapelo a tlholego
Dibeke 1-2			
Dibeke 3-4			
Kgaolo ya 7	Dipolotiki	Metshameko	Bagaka
Dibeke 5-6			
Dibeke 7-8			
Kgaolo ya 8	Tlhaeletsano	Diritibatsi	Itshokelano
Dibeke 9-10			
Tlhatlhobo	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 3:** Teko ya 3 Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo KGOTSA Dikwalo	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 3:** Teko ya 1 Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Go kwala Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 3:** Teko ya 1 Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo

Kgweditharo ya 4			
	Mophato wa 7	**Mophato wa 8**	**Mophato wa 9**
Kgaolo ya 9	Setso	Dijo	Nna podi matseba
Dibeke 1-2			
Dibeke 3-4			
Kgaolo ya 10	Moremogolo go betlwa wa taola	Bojanala	Ditlha tsa ngwaga
Dibeke 7-8			
Dibeke 9-10			
Tlhatlhobo	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Tlhatlhobo e e tlhomameng ya bofelo jwa ngwaga Pampiri ya 1: Tiro ya molomo Pampiri ya 2: Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri ya 3: Go kwala: Tlhamo e le 1 le setlhangwa sa tirisano se le 1	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Tlhatlhobo e e tlhomameng ya bofelo jwa ngwaga Pampiri ya 1: Tiro ya molomo Pampiri ya 2: Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri ya 3: Go kwala: Tlhamo e le 1 le setlhangwa sa tirisano se le 1	**Tiro ya 1:** Tiro ya molomo Kwala ditiro tse di dirilweng mo Bukeng ya Morutabana le Buka ya Morutwana **Tiro ya 2:** Tlhatlhobo e e tlhomameng ya bofelo jwa ngwaga Pampiri ya 1: Tiro ya molomo Pampiri ya 2: Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri ya 3: Go kwala: Tlhamo e le 1 le setlhangwa sa tirisano se le 1 Pampiri ya 4: Arabela dikwalo

Review Copy

Dikarolwana tsa lethathama le

Mo Mephatong ya 7-9, lethathama la Oxford Lesedi le na le dikarolwana tse: Buka ya Morutwana, Buka ya Morutabana le Kgobokano ya dikwalo.

Dikarolwana tse di farologaneng tse di fitlhelwang mo lethathameng le di dira mmogo sentle go tsenyeletsa bokgoni jo bo tshwanetseng go fitlhelelwa ke barutwana ba Kgato e Kgolo. Dikarolwana tse ke:

Buka ya Morutwana

Buka ya Morutwana e na le ditlhangwa le ditirwana tse di akaretsang dikgono tse 4 tse di thusang Barutwana go ithuta go buisa le go kwala, go ithuta diteng, go tlhabolola dikgono tsa puo tse di botlhokwa le go thusa go tiisa go ithuta le go ela tlhoko tswelelopele. Ditirwana di thusa gape ka tlhatlhobo e e tlhomameng le e e sa tlhomamang ya Barutwana.

Dikai tsa dipampiri tsa tlhatlhobo, tlhatlhobo e e tlhomameng le e e sa tlhomamang gammogo le ditirwana tsa tlaleletso le tsa tshegetso di tsenyeleditswe mo Bukeng ya Morutwana.

Dipopego tse di botlhokwa tsa Buka ya Morutwana

Buka ya Morutwana e na le dipopego tse di botlhokwa tse di boaboleditsweng go ralala kgato gore di tle di tlwaelesege jaaka ditswaki mo reseping e e latetsweng sentle.

Lenaanefoko: Tlotlontswe e e thata e beilwe mo tsebeng go thusa barutwana ba ba nang le tlotlontswe e nnye le go atolosa tlotlontswe ya barutwana ka kakaretso.

Mabokoso a tshedimosetso: A dirisetswa go ruta dikarolwana tsa puo tse di akaretsang bokgoni botlhe ba puo.

Ditshwantsho: Tse di dirisiwang mo ditirwaneng tsa katoloso le mo ditirwaneng tsa tshegetso ga mmogo le dikai tsa ditiro tsa tlhatlhobo e e tlhomameng.

Kgaolo ya didiriswa: Kgaolo ya 12 ya Buka ya Morutwana e na le **maele a tlhatlhobo** le didiriswa tse di tla thusang barutwana ka kitso e e botlhokwa, maele le bokgoni go thusa barutwana mo ditlhatlhobong tsa bona.

Buka ya Morutabana

Buka ya Morutabana e neela morutabana didiriswa tsotlhe tsa thulaganyo, go ruta le tlhatlhobo. Buka ya Morutabana e tshegetsa le go tsamaisana le Buka ya Morutwana le Kgobokano ya dikwalo.

Buka ya morutabana e ka dirisiwa jang

Buka ya Morutabana e neelana ka ditogamaano tseo morutabana a tla di dirisang go dira thulaganyo le go netefatsa gore kharikhulamo e a akarediwa. Buka ya Morutabana e neelana ka ditirwana tse di tletseng tse di ka dirisiwang ke barutabana tse di ka fetofetolwang go lebana le ditiro tsa bona. Go na le kaedi ya kgato ka kgato e e bontshang gore ditirwana di ka neelanwa jang. Buka ya Morutabana ke sediriswa se se dirisiwang ke morutabana mo thulaganyong ya gagwe ya letsatsi le letsatsi. E neelana ka ditirwana tse di tsamaelanang le dikarabo. Buka ya Morutabana e neelana gape ka ditirwana tsa tlhatlhobo go ka dirisiwa go tlhatlhoba barutwana. Dikai tsa diteko di neelana ka itlhokoletso kwa bofelong jwa kgweditharo ya 1 le ya 3 le go baakanyetsa barutwana ditlhatlhobo. Dikai tsa dipampiri tsa tlhatlhobo di baakanyetsa baithuti go fitlhelela katlego mo ditlhatlhobong.

Kgobokanyo ya dikwalo

Dibuka tse di na le dikgobokanyo tsa dikwalo tse di nang le dikarolo tse di latelang, dipopego tsa tsona le ditirwana.

- Dinaane
- Dikgangkhutshwe
- Terama
- Poko

Go ithuta dipuo mo Mephatong ya 7-9

Dipuo di dirisetswa go akanya le go buisana. Go ithuta go dirisa puo sentle go thusa batho go fitlhelela kitso, go buisana sentle le batho ba bangwe, le go tlhagisa maikutlo a bona. Pharologano ya setso le yona e a tlhagelela, e agegile le go abelanwa go ya ka puo.

Barutwana ba Mephato ya 7-9 ba ka ithuta nngwe ya dipuo tsa semolao tsa Aforika borwa.Dipuo tse di ka ithutela mo maemong a a farologaneng, e ka nna jaaka Puo ya Gae kgotsa Puo Tlaleletso ya Ntlha.

Puo ya Gae

Puo ya Gae ke puo e morutwana a e buang le go e tlhaloganya, fa ba tla sekolong. Puo e e tshwanetse ya go godisiwa le go matlafatswa gore barutwana ba

Review Copy

kgone go fitlhelela dipuo tse dingwe ka katlego. Mametlelelo mo Mephatong ya 7-9 e mo kgodisong ya bokgoni jwa go buisa le ya bokgoni jwa go kwala.

Ditselana tsa go ruta Puo ya Gae ka katlego mo Kgatong e Kgolo

Tokomane e e tlhagisa ditselana tse tharo tse di tshwanetseng go dirisiwa mo go ruteng Puo ya Gae mo Mephatong ya 7 – 9. Tsona ke tselana ya ditlhangwa, tselana ya puisano le tselana ya tsamaiso.

Tselana ya tsamaiso

Tselana e e rotloetsa barutwana go tlhagisa ditlhangwa tsa tiro ya molomo le ditlhangwa tsa go kwala ka go dira mo dikgatong tse di farologaneng tsa tsamaiso ka kakanyo ya motho yo o tlileng go fitlhela setlhangwa se. Dibuka tse di neela barutwana ditirwana tse dintsi tse di salang morago dikgato tsa tselana ya tsamaiso maitlhomo e le go tlhagisa ditlhangwa tse di nang le mosola e bile di le maleba. Buka ya Morutwana e tlhagisa le go boeletsa ditselana tse di amanang le go tlhagisiwa ga ditlhangwa tse di kwalwang le tsa tiro ya molomo.

Mo bukeng e, tselana ya tsamaiso e tlhagisitswe fa go diriwa bokgoni jwa go reetsa, go bua, go buisa le go kwala. Maina a ditirwana a ka go kaela mo tselaneng e ya tsamaiso.

Go reetsa

Dikgato le ditogamaano tsa go reetsa

Ditaelo tsa theetso ka gale di tsenyeletsa go dira ka dikarolo tsa dikgato tsa theetso. Se, ke tirwana ya dikgato di le tharo tse di tlhagisang ditogamaano tse di ikemetseng tsa theetso go tlhalosa le go tlhaloganya puo le mefuta e mengwe ya tsa kutlo. Ga se kgato e nngwe le e nngwe e e tla dirisiwang mo maemong a mangwe le a mangwe.Sekao, fa barutwana ba reeditse tlhaloso e e gatisitsweng ba tla tlhoka go dira tirwana ya **pele ga theetso** e e ba tsibosang ka tlhokego ya theetso e e tsepameng le go ba thusa go dira dikgolaganyo le maitemogelo a bona. Ditirwana tsa go reetsa di ka ba thusa go gopola dintlha le go sekaseka molaetsa. **Kgato ya morago ga theetso** e ka dira gore barutwana ba tsibogele se ba se utlwileng ka nako ya dipuisano.

Dithutiso le tlhatlhobo ya tekatlhaloganyo di neela tšhono ya go ruta barutwana gore ba reetse jang.

Pele ga theetso-e itsise barutwana maemo a theetso. E ba neela tšhono ya go tsosolosa kitso e e fetileng ka setlhogo le go ba baakanyetsa go reetsa.

- Go tsosolosa kitso ya lemorago pele ba reetsa
- Go bonela pele se setlhangwa se leng ka ga sona go tswa mo setlhogong
- Go dira ka tlotlofoko ya botlhokwa e bana ba ka tswang ba sa e itse
- Morutabana a ka botsa dipotso tsa pele ga theetso go tsepamisa tsibogo ya barutwana
- Barutwana ba tshwanetse go iketleetsa ka didiriswa sekao, phensele le pampitshana ya go kwalela dintlha

Ka nako ya theetso – go botsa dipotso, go lemoga, go bapisa, go kwala dintlha, go ranola

Sekaseka

  - Molaetsa
  - Sebui le
  - Bopaki jo bo neelwang ke sebui,
- Aga kgolagano ya dikakanyo
- Batla bokao
- Botsa dipotso
- Bopa bokao le go dira diponelopele
- Akanya o bo o atlhola

Morago ga theetso-go sala morago maitemogelo a theetso. Barutwana ba

- Botsa dipotso
- Bua ka se sebui se buileng ka ga sona
- Lebisisa dintlha sešwa
- Sobokanya tlhagiso ka molomo
- Fetisetsa tshedimosetso ya molomo go ya go e e kwadilweng sk. dirisa tshedimosetso go kwala dikarolo tsa sethalo
- Sekaseka le go tlhatlhoba ka tsenelelo se ba se utlwilweng
- Go ruanya tshedimosetso e ntšhwa le e e neng e le teng pele
- Swetsa, tlhatlhoba, ntsha megopolo ya bona le go tsiboga ka tsenelelo

Go buisa

Tsamaiso ya go buisa e na le dikgato tsa pele ga puiso, ka nako ya puiso le morago ga puiso. Ditirwana di ka khutshwafatswa ka tsela e:

Pele ga puiso

- go tsosolosa kitso e e fetileng
- go lebelela didiriswa, mokwadi le sekai sa phasalatso
- go buisa temana ya ntlha le ya bofelo ya karolo
- go dirisa setshwantsho le setlhogo
- go okola le go tlodisa matlho

Review Copy

Ka nako ya puiso

- Tsamaya o ikhutsa go tlhola go tlhaloganya ga gago le go netefatsa gore dikakanyo di tsenelele
- Tshwantshanya diteng
- Boeletsa karolo ga o ka timela
- Kopa thuso mo maemong a go tlhalosetswa karolo e e botlhofo
- Baya matshwao a go buisa mme a bontshe dintlha tsa setlhogo
- Boeletsa seo o se buisitseng mme o batle ditlhaloso tsa mafoko a a botlhofo.

Morago ga puiso:

- Fa e le gore o tshwanetse go bua ka tlhagisoleseding e e rileng, kwala kgotsa go bontsha dikakanyo tsa setlhogo le dintlha tse di mmalwa go tshegetsa
- Go dira bokhutlo
- Kwala khutshwafatso go go thusa go tlhaloganya le go gopola dintlha tsa setlhogo
- Akanya le go kwala dipotso tse dintšhwa tsa setlhogo
- Maikaelelo – a o a a fitlheletse?
- Tlhaloganyo – netefatsa go tlhaloganya
- Tlhatlhoba –nepagalo, le boleng jwa dikakanyo tseo o di boneng
- Okola mme o tlodise setlhangwa matlho
- Atolosa go akanya ga gago – dirisa mafoko a gago

Go kwala

Mokgwa wa tsamaiso ya go kwala le go bopa ditlhangwa ke tsamaiso e e akaretsang dikgato tse:

- Pele ga go kwala / go rulaganya
- Ipaakanyetsokwalo
- Poeletso
- Go ipaakanya
- Go tlhagisa / go neelana

Barutwana ba tlhoka ditšhono tsa go dira ka tselana e, mme ba tshwanetse go:

- dira tshweetso ya maikaelelo le baamogedi ba setlhangwa se se kwalwang le / kgotsa e e itirelwang
- buisana ka dikakanyo ba dirisa, sekai, mmapa wa kakanyo, ditšhate kgotsa mananeo
- batla didiriswa tse di nepagetseng, go tlhopha tlhagisoleseding le go rulaganya dikakanyo
- tlhagisa ipaakanyetso ya ntlha e e etseng tlhoko, maikaelelo, baamogedi, setlhogo le mofuta wa sekwalwa
- buisa ipaakanyetso ka tlhaloganyo e e bulegileng le go neelana ka pegelo go bona pegelo mo go ba bangwe (balekane);
- go lebelela le go boeletsa ipaakanyo le
- go tlhagisa tiro ya bofelo e e feleletseng,

Tselana ya ditlhangwa

Tselana e e dirisa palo e kgolo ya ditlhangwa tse di farologaneng, tse di akaretsang ditlhangwa tsa pono, tseo barutwana ba di buisang, ba di boneng, ba di sekasekang le go di tlhatlhoba. Barutwana ba nne le bokgoni jwa go tlhagisa ditlhangwa tse di farologaneng tse di nang le maikaelelo a a farologaneng le baamogedi ba ba farologaneng. Oxford Lesedi Mophato wa 7 e neelana ka ditlhangwa tse di farologaneng, tse di akaretsang ditlhangwa tse dintsi tsa pono, tse di nang le ditirwana tse di rotloetsang go tlhaloganya le go sekaseka ditlhangwa.

Tselana ya puisano

Tselana e e rotloetsa tiriso ya puo mo mo go bueng, go reetseng, go buiseng le mo go kwaleng. Mo go Oxford Lesedi Mophato wa 7, barutwana ba na le ditshono tse dintsi tse di farologaneng go dirisa le go itlhokoletsa Setswana ka mekgwa e e farologaneng.

Mokgwa wa go itemogela

Itemogelo ke mokgwa wa go dirisa tlhaloganyo, o o theilweng mo godimo ga go leba dikai, o lebelela go itemogela le go iponela dilwana tsa molao o o akareditsweng. Mokgwa o o na le kgwetlho e kgolo e e ikaegileng ka morutabana o ntse o lebeletse o itemogela le go iponela tshedimosetso. Morutabana o neelana setlhangwa se se nang le dintlha tsa dipopego tsa puo, mme morutwana a arabe dipotso tse di amanang le ntlha e e rileng. Ba neelana kgotsa go tsaya tshweetso ka molao/ntlha, ka tsela e ba ithuta ntlha le tiriso ya yona ka nako e le nngwe. Go barutwana ba Puo ya Gae, puo ke e ba e tlwaetseng, ke ka mokgwa oo ba kgonang go aga bokgoni jwa maemo a a kwa godimo ka mokgwa wa go itemogela. Lebelela tsebe ya 56 ya Buka ya Morutwana.

Review Copy

Mokgwa wa tlhaloso

Tselana ya go tlhalosa e dirisiwa go tlhalosa le go leka, mme e tshegetsa go ithuta ka boikemelo. E neelana ka tlhaloso ya ntlha ya dipopego tsa puo le dikao, mme go neelanwe ka ditirwana tse di tshwanetsweng ke go diriwa ke barutwana. Morutabana o naya barutwana dikarabo mme a lekanyetse kitso le tlhaloganyo ka dintlha. Kwa bofelong o tshwanetse go neelana ka tirwana e ikaegileng mo godimo ga setlhangwa mo maemong a barutwana go dirisa kitso ya bona ka dintlha. Mo khosong e mokgwa wa go tlhalosa o dirisitswe (70%) ka o tshegetsa go ithuta ka nosi. Lebelela tsebe ya 51 ya Buka ya Morutwana.

Ditselana tsa go ruta Dikwalo

Dikwalo di rutiwa go godisa kitso ya morutwana mo puong e e kgethegileng. Tiriso e looditswe e bile e na le bokao mo ditseleng tse di farologaneng. Thutokwalo ya ditlhangwa e farologane mme e dirisiwa ka ditsela tse di farologaneng go tlhagisa maikutlo kgotsa tiriso.Tse di nna botlhokwa fa di tlisa bokao mo mmuising. Ka jalo go botlhokwa gore barutwana ba fiwa dikwalo mo mabakeng a bobona, a dithuto le a ditsela tse di natefisang puo. Oxford Lesedi e neela barutwana ka ditsela tse di kgethegileng tsa go ithuta dikwalo e e tla tsenyeletsang mesolatogamaano ya go ruta e e latelang:

- Go botlhokwa gore barutwana ba nne le tlhaloganyo ya gore go diragalang mo maemong a tshimologo a setlhangwa. Boboki bo tshwanetse ba rutwa, e seng maboko. Buisa a mantsi mo phaposing le go netefatsa gore barutwana ba kwala maboko sentle.
- Maikaemisetsomagolo a go ruta dikwalo ke go bontsha barutwana gore puo ya bona ya gae e ka dirisiwa ka bokgabane, ka botlhale le ka go bona tse di sa bonweng ka matlho.
- Go kwala ka manontlhotlho go ka nyalelana le go ithuta sekwalo sefe kgotsa sefe. Go kwala ditirwana tse di solofetsang go tlisa go tlhaloganya setlhangwa se se buisiwang e ka tlhagelela le go fana ka thuso mo barutwaneng.
- Sa bofelo, go botlhokwa go bontsha gore dikwalo ga se ka ga dikarabo tse di nepagetseng: ka sekai, leboko le ka kaya sengwe le sengwe fa fela o kgona 'go bontsha seo' go tswa mo setlhangweng.

KAROLO YA C- Go ruta mo Kgatong e Kgolwane

Tsamaiso ya phaposiborutelo

Go ruta Barutwana ba bantsi mo phaposingborutelo

Go ruta barutwana ba bantsi ke boammaaruri jo barutabana ba lebaganeng le jona mo Aforika borwa. Dikgwetlho tsa barutwana ba bantsi di akaretsa:

- Go tshegetsa thupiso e e siameng
- Bokgoni le mabelo a a farologaneng a barutwana
- Go neela barutwana tlhokomelo ka nosi e e lekaneng
- Tlhokego ya didiriswa tse di ka abelanwang.

Mo go Oxford Lesedi Setswana, khoso ya kaelo ya Puo ya gae Mophato wa 7 ya tsamaiso ya phaposiborutelo e neetswe. Kaelo e ka bonwa mo karolong ya Boakaretsi, Dintlha le Ditaelo tsa kgato ka kgato tsa Thulaganyo ya go ruta ya letsatsi le letsatsi.

Tiro ka ditlhopha ke nngwe ya ditogamaano tse di ka dirisiwang mo diphaposiborutelong tsa barutwana ba bantsi. Barutwana ba kgona go thusana le go ithuta go tswa mo go ba bangwe fa wena o etse tlhoko ditlhopha, o di neela thotloetso ka mokgwa o o tlhomameng, o tlhatlhoba ditlhoko le go neela tlhokomelo go barutwana ka nosi fa go tlhokega.

Ditogamaano tsa tiro ka ditlhopha tse di ka dirisiwang di akaretsa:

- Ditlhopha tsa bokgoni jo bo tswakaneng tse mo go tsona barutwana ba ba kgonang thata, ba thusang ba bokgoni jo bonnye.
- Ditlhopha tsa bokgoni jo bo tshwanang tse mo go tsona dingwe tsa ditlhopha di tswelelelang ka go dira ka botsona fa wena o tsaya nako e ntsi le barutwana ba bokgoni jo bo sa lekanang.
- Go tlhopha baeteledipele ba ditlhopha ba ba ka thusang mo go tshegetseng thupiso e e siameng, mmogo le go tsaya le go neela tiro.

Ditogamaano tse tsa ditlhopha tsa ditiro di ka farologanngwa mo ditirwaneng le mo mabakeng a a farologaneng. Sekao, fa o lemogile karolo nngwe e e tlhokang gore o ka e tlhokomela gape, o ka naya setlhopha se se kgonang thata tirwana e e okeditsweng, o bo o tsaya nako e ntsi le ditlhopha tse di tlhokang tshegetso. Thupiso e e siameng e tshwanetse go ikaega ka Mokgwa wa Boitsholo o o

Review Copy

tlhalogannwang ke barutwana le morutabana sentle. Mokgwa o, o tlhalosa gore barutwana ba tshwanetse go dira ka tidimalo, ba letleletswe go bua fela ba sa tlhodie, le gore ba ka dira eng fa ba feditse tiro ya bona.

Mesola mengwe ya diphaposiborutelo tsa barutwana ba bantsi ke maitemogelo le dikakanyo tse di farologaneng tse di ka dirisiwang mo diporojekeng tsa ditlhopha le ditirwana tse dingwe, le go godisa tiro ya setlhopha le boeteledipele.

Thuto ya boakaretsi mo Kgatong e Kgolwane

Thuto ya boakaretsi go tewa tikologo ya phaposiborutelo e e tsweletsang tlhabololo e e tletseng ya botlhalefi le ya sebele ya barutwana botlhe go sa lebelelwa lotso, maemo, bong, go sa itekanela, bodumedi, tlhopho ya bong, mekgwa ya go ithuta le puo.

Go farologana

Buka e ya Morutabana e mametlelela molao wa *PPKT* wa go farologana. Go farologana go ka tlisa kgwetlho mo go ruteng fa morutabana a sa kgone go fitlhelela ditlhoko tsa barutwana ba ba farologaneng mo phaposing, go akaretsa bong jo bo farologaneng, mmala, dingwaga, maemo a a farologaneng a dikgono le lemorago la ikonomi.

Sa botlhokwa se se rotloetsang go farologana ke go ntsha kgatelelo le go lebelela letlhakore le le lengwe mo Bukeng ya Morutwana, mo Kgobokanong ya Dikwalo le mo dikarolong tsa Buka ya Morutabana tsa lethathama le. Mefutafuta ya ditlhangwa e tlhagisitswe, gore go tle go akaretswe baagi ba Aforika borwa ka bophara. Se se botlhokwa ke go godisa kutlwano le go nna le tswelelopele mo go ageng Aforika borwa.

Dintlhakaelo tsa tiriso tsa boakaretsi mo go ruteng

- Dirisa tshedimosetso tebang le lemorago, nonofo, bokgoni jo bo kgethegileng, ditlhoko le dikgoreletsi tsa barutwana go thusa ka thulaganyo ya gago le go neela tsepo e e lolameng.
- Gakologelwa gore jaaka morutabana, o mofatlhosi wa go ithuta.
- Tshola diteng le didiriswa di le maleba mo go kgonagalang teng.
- Kgaoganya go ithuta ka dikgato tse di laolegang e bile di kgodisa. Dira ditaelo tse di lolameng e bile di le dikhutshwane. Rulaganya dithuto tsa gago ka kelotlhoko pele ga nako.
- Tlhopha ditirwana tsa gago ka seemo go ya ka maemo le bokgoni jwa barutwana jo bo farologaneng. Leka go netefatsa gore barutwana ba nna ba na le kgwetlho kwa ntle ga go baka kgatelelo.
- Rotloetsa barutwana go thusana ka mekgwa ya mefuta ya ditlhopha le go ithuta ka thuso ya balekane go netefatsa gore barutwana ba ikutlwa ba akareditswe le go tshegediwa mo phaposiborutelong.
- Tlhoma barutwana ka sebedi le ka ditlhopha moo maloko a ka nnang le ditiro tse di farologaneng go ya ka nonofo le bokgoni jwa bona. Tsweletsa dikgono tsa boithupiso le maikarabelo ka dikarolo tse ditlhopha di di tsayang le mefuta ya ditiro tse o di nayang. Se, se ka fitlhelelwa ka go neela barutwana kaelo e e lolameng ka ga dikarolo tse di tseiwang ke ditlhopha le ka ga go netefatsa gore ditirwana di neelwa ka maemo a a nepagetseng.
- Atswa barutwana ka go ba tlotlomaletsa matsapa a bona le tswelelopele ya mongwe le mongwe. Rotloetsa go botsa dipotso, go akanya, tekelelo ka megopolo le dikakanyo tse di diphatsa.
- Tsaya nako ya go tiisa go ithuta go go ntšhwa ka go neela barutwana ditšhono tsa go bontsha kgolaganyo ya dikgono tse di ithutilweng ka mokgwa o o tlhaloganyegang. Sekao.

Lekelela ka mekgwa le ditogamaano tse di farologaneng tsa go ruta go dira gore barutwana ba nne le kgatlhego go akaretsa le go tlhabolola mefuta e e farologaneng ya mekgwa ya go ithuta.

Ditirwana tsa tshegetso

Mo lethathameng le o tla fitlhela ditirwana tsa tshegetso tse di rulagantsweng sentle. Ditirwana tse di tsenyeleditswe go neela barutwana ba ba itemogelang bothata ka tiro e e rileng tšhono e nngwe ya go atlega. Fela, fa barutwana ba itemogela dikgoreletsi tse dingwe tsa thuto, thuso ya go baakanya e tla nna mosola. Thuso ya go baakanya e ka thusa barutwana le go ba rotloetsa fa ba itemogela dikgoreletsi tse di tlisiwang ke tlhaloganyo. Go na le tshedimosetso e e tsenyeleditsweng tse e leng gore ga go kitla go tlhokega thuso ya go baakanya. Fa o

Review Copy

akanya gore barutwana mo phaposing ya gago ba tlhoka thuso, go botlhokwa gore o ba romele kwa ba ka bonang thuso gona.

Ditirwana tsa katoloso

Mo lethathameng le go na le ditirwana tse di rulagantsweng tsa katoloso. Ditirwana tse di lebane barutwana ba ba bonako mo phaposing. Ditirwana tsa katoloso di rotloetsa barutwana le go ba fa itlhokoletso e e atolositsweng mo bokgoning botlhe.

Go ruta Go reetsa le go bua

Mesolatogamaano ya go reetsa le go bua

Go ruta go reetsa go akaretsa mesolatogamaano ya tsamaiso ya go reetsa (pele ga theetso, ka nako ya theetso le morago ga theetso).

Ke tirwana ya kgato tse tharo e e bontshang go reetsa go go ikemetseng go go tlisang go tlhaloganya. Ga se kgato nngwe le nngwe e e tla dirisiwang ka dinako tsotlhe. Sekai, fa barutwana ba reeditse tema e e gatisitsweng, ba tla tshwanela gore ba dire tirwana ya **pele ga theetso**. Tirwana ya go reetsa e dira gore barutwana ba kgone go ranola molaetsa o ba o reeditseng. Morago ga theetso go akaretsa go arabiwa ga dipotso morago ga go reetsa setlhangwa se se rileng go supa fa ba ne ba reeditse ka tlhoafalo.

Lethathama le le tshegetsa go reetsa le go bua ka ditsela tse di latelang:

Go reetsa le go bua go akareditswe mo dikaeding tsa go ruta mo Bukeng ya Morutabana.

Barutabana le barutwana ba filwe kaedi ya gore ba ka dira dipuisano tsa phaposi jang.

Bokgoni jwa go reetsa bo godisiwa go tlhokomela go reetsa ka kelotlhoko le go lemoga dintlha tsa botlhokwa.

Bokgoni jwa go bua bo a godisiwa jaaka barutwana ba ntse ba itlhokoletsa go tlhagisa dintlha tsa bona le go buisana ka ditlhopha mo phaposing. Barutwana ba tla gola ka go itshepa mo dipuisanong.

Barutwana ba godisa bokgoni jwa go buisana mo ditirong tsa loago.

Go reetsa le go bua go tsenyeletsa ditlhangwa tse dintsi, jaaka diathikele tsa lokwalodikgang, dipuisano terama, padi le dikgangkhutshwe le dinaane; barutwana ba ka tlwaela dipopego tsa ditlhangwa tse di farologaneng.

Mafoko a mantšhwa a ka lemogiwa mo ditlhangweng le go dirisiwa go godisa tlotlontswe.

Se se ka isa barutwana bonolo fela mo go itlhokoletseng go dirisa thanodi.

Review Copy

Boleele jwa ditlhangwa tse di ka dirisediwang Tekatlhaloganyo ya Theetso

Tiro	Mophato 7	Mophato 8	Mophato 9
Ditlhangwa tse dileele tsa tekatlhaloganyo ya theetso sk. dikgang (dikanelo), dipotsotherisano, metshameko, dipegelo tsa dikgang	Mafoko a le 150-200/go fitlha go metsotso e le 5	Mafoko a le 200-250/go fitlha go metsotso e le 5	Mafoko a le 250-300/go fitlha go metsotso e le 5
Ditlhangwa tse dikhutshwane tsa tekatlhaloganyo ya theetso sk. dikitsiso, ditlhangwa tsa tshedimosetso, ditaelo, dikaelo.	Mafoko a le 60-70/metsotso e le 1-2	Mafoko a le 70-80/metsotso e le 1-2	Mafoko a le 80-100/metsotso e le 1-2
Ditlhangwa tsa tekatlhaloganyo ya puiso/ puiso e e tseneletseng	Mafoko a le 150-200	Mafoko a le 200-250	Mafoko a le 250-300

Go buisa le go lebelela

Oxford Lesedi *Setswana Mophato wa 7* e tshegetsa Go buisa ka ditsela tse di latelang:

- Buka ya Morutwana le ya Kgobokano ya Dikwalo di kwadilwe ka tsela ya go gatelela bokgoni jwa go buisa.
- Kgobokano ya Dikwalo e ka dirisiwa go thusa barutwana go godisa go itshepa ga bona mo go ipuisetseng ka bobona. Kgobokano ya Dikwalo e ka dirisiwa gape go godisa bokgoni jwa go reetsa le puiso ka nosi, gore morutwana mongwe le mongwe a bone se a se buisitseng. Kgobokano ya Dikwalo e na le dikarolwana tse 4 e leng dinaane, terama, dikgangkhutshwe le poko. Go buisa go tlhotlheletsa tse di latelang:
- Barutwana ba tlwaela dipopego tse di farologaneng tsa ditlhangwa tse di farologaneng

- Thuto ya tsa pono e godisiwa ke didiriswa tsa pono tse di maleba
- Barutwana ba tlwaela go dirisa tselana ya Go buisa
- Barutwana ba kgona go ka itlhokoletsa mosolatogamaano wa go buisa , jaaka go okola
- Matshwao a puiso a tlhokomelwa ke barutwana
- Kagego le yona e tlhokomelwa ke barutwana
- Mosola wa setlhangwa o a bonala mo barutwaneng
- Popego ya ditlhangwa e a ithutiwa
- Thulaganyo ya dipolelo le yona e tlhokometswe ke barutwana
- Tekatlhaloganyo e a tokafala

Go buisa go go tseneletseng

Buka e e tlhotlheletsa go buisa go go tseneletseng jaaka e rotloediwa ke PPKT. Mefuta e e farologaneng ya go buisa go go tseneleng go bontshitswe.

(a) Go buisa go go tseneletseng o buisa setlhangwa se se khutshwane e le ka TEKATLHALOGANYO mo maemong a lefoko

Baithuti ba dirisa mesolatogamaanao e e farologaneng go ranola setlhangwa. Ba aga tlotlontswe ka go dirisa bokgoni jwa go lwantshana le mafoko.

- Dirisa thanodi le metlhodi e mengwe go bona bokao, mopeleto le go lemoga mafoko a a sa tlwaelegang
- Go lemoga bokao jwa ditlhogo tse di tlwaelegileng, (sk. se-, bo- kgotsa me-) le megatlana e e tlwaelegileng (sk. - ng)
- Lemoga bokao jwa mafoko le kamano ya ona mo losikeng lwa malapa ka tlhogo, modi le mogatlhana e e tlwaelegileng
- Lemoga tiriso ya diane le maele
- Farologanya magareng ga bokao le tlhaloso
- Lemoga tshimologo ya mafoko a mašwa le a a adimilweng (sk. ubuntu)
- Farologanya magareng ga mafoko a a tlwaelegileng go fosiwa: ditumanosi, mokwalotshwano, makaelagongwe jalo jalo
- Dirisa kitso ya mafoko go tlhalosa bokao.

(b) Go buisa go go tseneletseng ga ditlhangwa tse dikhutshwane TEKATLHALOGANYO mo maemong a dipolelo le ditemana

Barutwana ba dirisa kitso ya thutapuo go tlhaloganya popego ya polelo le thulaganyo ya ditlhangwa.

- Lemoga bokao le tlhaloso ya popego ya ditlhangwa.
- Lemoga popego ya ditlhangwa tse di dirisitsweng mo maphateng a a farologaneng.

(c) Go buisa go go tseneletseng ga ditlhangwa tse dikhutshwane tse di kwadilweng e le tsa TEKATLHALOGANYO mo maemong a a feletseng

Barutwana ba dirisa kitso ya dikwalo le thuto ya ditlhangwa e e tlhomameng go tlhaloganya bokao jwa setlhangwa sotlhe

- Amanya setlhangwa le maitemogelo a gagwe a botshelo
- Lemoga dikwalo le mesola ya tsona, sk. ngangisano
- Lemoga le go tlhalosa maikutlo a mokwadi le maikaelelo a gagwe
- Rulaganya dikarolwana tsa setlhangwa gore kwa bofelong go nne le bokhutlo
- Dira bokhutlo le go neelana ka mabaka go maikutlo a gago

(d) Go buisa go go tseneletseng e le ka TSHOBOKANYO LE GO TSAYA DINTLHA

Barutwana ba dirisa go tlhaloganya ga bona ga setlhangwa gore ba kgone go dira tshobokanyo.

- Go okola gore o bone dintlhakgolo tsa thitokgang
- Go farologantsha dintlhakgolo go tswa mo dintlheng tse di tshegetsang
- Go kwala dintlhakgolo ka mafoko a gago
- Latedisa dipolelo le go dirisa makopanyi go di rulaganya tsotlhe go dira setlhangwa

(e) Go buisa go go tseneletseng ga setlhangwa se se khutshwane go LEMOGA PUO E E BOTLHOKWA

Barutwana ba dirisa tlhaloganyo ya bona ya go lemoga gore puo e kgona go tlhola kutlwano magareng ga mmuisi le mokwadi. Ba tlhotlha dintlha go tswa mo setlhangweng se se kwadilweng.

- Lemoga le go buisana ka puo e e tlhotlheletsang
- Lemoga le go buisana ka kgatelelo le letlhakorenosi
- Lemoga le go buisana ka dikakanyo le go tlhalosa se di ka se tlholang
- Lemoga le go buisana ka bokao jo bo nang le ditlhaloso
- Lemoga le go buisana ka ditlhaloso tsa go itemogela
- Tshisinya maikaelelo a tshedimosetso

Review Copy

- Lemoga maikaelelo a mokwadi/motlhodi kgotsa morulaganyi

(f) Go buisa go go tseneletseng ya DITLHANGWA TSA PONO sk. Diphasalatso le dikhathuni

Barutwana ba dirisa kitso ya bona ya ditshwantsho le mefuta ya ditlhangwa tsa pono le go tlhaloganya nyalelano ya tsona le setlhangwa se se kwadilweng.

- Lemoga le go buisana ka tsela e ditshwantsho di tsamaisanang le setlhangwa se se kwadilweng sk. Ditshwantsho le tshedimosetso ya mmapa
- Lemoga le go buisana ka maikaelelo a molaetsa wa setlhangwa sa pono
- Lemoga le go buisana ka molaetsa le kamano ya setlhangwa se se kwadilweng le ditshwantsho
- Lemoga le go buisana ka molaetsa wa ditshwantsho sk. Dikerafo, dimmapa, le dipolane
- Lemoga le go buisana ka maikaelelo le kagego ya ditshwantsho
- Lemoga le go buisana ka maikaelelo a molaetsa wa ditshwantsho tse di rulaganyeditsweng go itumedisa, sk. Difilimi, dikhathuni, mmino
- Lemoga le go buisana ka molaetsa o o tshegetsang go bua, wk. diphousetara, ditaekeramo
- (Thuto ya difilimi – go matlafatsa fela) Lemoga le go tlhaloganya botsalano magareng ga puo, ditshwantsho, difilimi

Boleele jwa ditlhangwa tse di tla buisiwang

Setlhangwa	Mophato 7	Mophato 8	Mophato 9
Setlhangwa sa puisetsogodimo	Dipolelo di le 5 – 6 Temana e le 1	Dipolelo di le 5 – 8 Ditemana di le 2	Dipolelo di le 5 – 10 Ditemana di le 3
Ditlhangwa tsa tekatlhaloganyo ya puiso/Puisotsenelelo	Mafoko a le 350-400	Mafoko a le 350-400 Mafoko a le 400-450	Mafoko a le 450-500
Puiso ka nosi	Poko, kgangkhutshwe, dinaane, padi, le terama – jaaka di tlhaotswe ke *PPKT* le ditlhangwa tsa dikgang tse di nang le nnete	Poko, kgangkhutshwe, dinaane, padi le terama – jaaka di tlhaotswe ke *PPKT* le ditlhangwa tsa dikgang tse di nang nnete	Poko, kgangkhutshwe, dinaane, padi le terama – jaaka di tlhaotswe ke *PPKT* le ditlhangwa tsa dikgang tse di nang le nnete.
Tshobokanyo	Mafoko a le 70-80 go tswa mo setlhangweng sa mafoko a le 250	Mafoko a le 70-80 go tswa mo setlhangweng sa mafoko a le 260.	Mafoko a le 70-80 go tswa mo setlhangweng sa mafoko a le 280

Review copy

Go kwala le go tlhagisa

Go kwala mo Kgatong e Kgolwane go godisa bokgoni jo bo fitlheletsweng ke barutwana mo Kgatong ya Magareng, ka go tsenya letlhare la go kwalela. Barutabana ba ka dirisa ditshono ka nako ya go buisa go itsise barutwana dipopego tse di rileng tsa matlhare a mantšhwa a go kwalela a barutwana ba a itsisiweng.

Oxford Lesedi *Setswana Mophato wa* 7 e tshegetsa go ruta go kwala ka ditsela tse di latelang:

- Barutwana ba itsisiwe dikgato tse di farologaneng tsa tsela ya go Kwala.
- Barutwanaa ba na le kgwetlho ya go kwala palo e e rileng ya mefuta ya ditlhangwa.
- Barutwana ba tlwaela mefuta e e farologaneng ya ditlhangwa

Go kwala

Oxford Lesedi *Setswana Mphato wa* 7 e thusa barutwana mo go tsenyeletseng go kwala mo mokwalong wa bona:

Boleele jwa Ditlhangwa tsa Puo ya Gae (tse di tla tlhagisiwang ke barutwana)			
Tiro	Mophato 7	Mophato 8	**Mophato 9**
Temana • Mafoko • Dipolelo	Mafoko a le100 –120	Mafoko a le 120 – 140	Mafoko a le 140 – 160
	Dipolelo di le 8 – 10	Dipolelo di le 8 – 12	Dipolelo di le 8 – 12
	Ditemana di le 4-6	Ditemana di le 5-8	Ditemana di le 5-8
Tlhamo	Mafoko a le 150 – 200 Ditemana di le 4-6	Mafoko a le 200 – 250 Ditemana di le 5-8	Mafoko a le 250 – 300 Ditemana di le 5-8
Leboko	Ditemana di le 2-3	Ditemana di le 3-4	Ditemana di le 4-8
Kgangkhutshwe, akaretsa dinaane	Tsebe e le 1 Ditemana di le +/-6	Ditsebe di le 2 Ditemana di le +/-12	Ditsebe di le 3 Ditemana di le +/-24
Mmuisano/terama (motshameko wa pono e le nngwe)	Tsebe e le 1	Ditsebe di le 2	Ditsebe di le 3
Ditlhangwa tse di leele, sk. makwalo	Mafoko a le 120-140	Mafoko a le 140-160	Mafoko a le 160-180
Ditlhangwa tse dikhutshwane	Mafoko a le 80 - 90	Mafoko a le 90 – 100	Mafoko a le 100 – 110
Tshobokanyo	Mafoko a le 50 – 60 ka setlhangwa sa mafoko a le 240	Mafoko a le 60 – 70 ka setlhangwa sa mafoko a le 260	Mafoko a le 70 – 80 ka setlhangwa sa mafoko a le 280

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Ditirwana tsa dipopego tsa puo le melawana ya tiriso di tsenyeleditswe mo bokgoning jwa go reetsa le go bua; go buisa le go kwala.

Oxford Lesedi *Setswana Mophato wa* 7 e tshegetsa dipopego tsa puo le melawana ya tiriso mme e dirisa ditsela tse di latelang:

- Barutwana ba tlwaela melao ya puo; thutapuo; maemo a mafoko le maemo a dipolelo jaaka e bontshitswe mo *PPKT*.
- Bokgoni jwa puo bo tsenyeletswa bonolo mo tirwaneng ya go buisa; ditirwana tsa go reetsa le go bua; le dithutiso tsa bokgoni jwa go kwala.
- Dithutiso tse di agilweng ka bokgoni jwa puo, go neelana ka ditaelo tsa Puo ya Gae.

Go ruta ka mokgwa wa tselana ya go itemogela

Itemogelo ke mokgwa wa go dirisa tlhaloganyo, o o theilweng mo godimo ga go leba dikai, o lebelela go itemogela le go iponela dilwana tsa molao o o akareditsweng.

Mokgwa o o na le kgwetlho e kgolo e e ikaegileng ka morutabana o ntse o lebeletse o itemogela le go iponela tshedimosetso. Morutabana o neelana setlhangwa se se nang le dintlha tsa dipopego tsa puo, mme morutwana a arabe dipotso tse di amanang le ntlha e e rileng. Ba neelana kgotsa go tsaya tshweetso ka molao/ntlha, ka tsela e ba ithuta ntlha le tiriso ya yona ka nako e le nngwe.

Review Copy

Thulaganyo

Thulaganyo e e lolameng e botlhokwa go netefatsa kakaretso ya kharikhulamo fa ngwaga o fela. Buka ya Morutwana ya Oxford Lesedi *Mophato wa* 7 e rulagantswe ka tsela e e rileng ya go latela tiro ya dibeke tse pedi ya ditlhokego tsa *PPKT* gore morutabana a kgone go akaretsa se se tlhokegang go ya ka kharikhulamo ka go dira ka Buka ya Morutabana ga mmogo le phaposi.

Thulaganyo ya thuto

Thulaganyo ya thuto ke thulaganyo e e lolameng e e bontshang gore go tla rutiwa le go ithutiwa ka ga eng mo ngwageng mo mophatong o o rileng go ya ka *PPKT*. E rulaganngwa ke morutabana mme gangwe le gape e diriwa ke barutabana le ditlhogo tsa lefapha pele ga tshimologo ya ngwaga wa dithuto.

Thulaganyo ya thuto ke thulaganyo ya ngwaga e e rulagantsweng go ya ka dikgweditharo mme e arolwe ka dibeke (gantsi dibeke tse pedi) mo dikgweditharong. Tirogae e ka aga karolo ya Thulaganyo ya thuto mme e tshwanetse go rulaganngwa sebaka sa diura tse 3 mo bekeng (mme

e akaretsa go buisa). Mo lethathameng le ditirwana di rulagantswe ka thitokgang. Tatelano ya ditiragalo tsa lethathama ke [go bonela pele / e ka latela tatelano e e farologaneng mo kgaolong nngwe le nngwe].

Thulaganyo ya thuto ya ngwaga otlhe e e tsamaelanang le *PPKT* e neetswe mo ditsebeng tsa 122 go fitlha 125 mo Bukeng ya Morutabana

Thulaganyo ya letsatsi

Thulaganyo ya letsatsi e dirilwe go kaela morutabana gore dithuto di agegile jang nakong ya dibeke tse pedi.mo kgweditharong nngwe le nngwe mo thulaganyong ya thuto.

Thulaganyo ya letsatsi e akaretsa thitokgang, kgweditharo le beke, bokgoni jwa puo jo bo akareditsweng go neelana ka bokgoni jwa dibeke tse pedi. Thulaganyo ya letsatsi e neelana ka ditselana tsa go ruta le didiriswa. E neelana ka tshegetso ya ditirwana mo barutwaneng ba ba tlhokang thuso le ditirwana tsa katoloso go barutwana ba ba tlhokang go itlhokoletsa go go okeditsweng.

Thulaganyo ya letsatsi e neelana ka tšhono go morutabana go boela mo go se se dirilweng mo dibekeng tse pedi tse di fetileng le go rulaganyetsa thuto e e latelang.

Tlhatlhobo

Tlhatlhobo ke karolo e e botlhokwa mo go ruteng le mo go ithuteng. Thulaganyo ya go ruta le ya go ithuta di tshwanetse di tsamaelane le thulaganyo ya tlhatlhobo, mmogo le tswelopele ya phitlhelelo ya morutabana le ya barutwana.

Tlhatlhobo e e sa tlhomamang

Tlhatlhobo e e sa tlhomamang e itsege gape ka tlhatlhobo ya letsatsi lengwe le lengwe e e diragalang mo phaposing. Tlhatlhobo ya nosi kgotsa ya molekane, mme ya morutabana le ena a ka dira tlhatlhobo e e sa tlhomamang. Tiro ya phaposi le tirwana nngwe le nngwe e ka tlhatlhobiwa ka tsela e e sa tlhomamang. Tirogae le yona e ka tlhatlhobiwa ka tsela e e sa tlhomamang kgotsa ka letsatsi le letsatsi. Tlhatlhobo e e sa tlhomamang e thusa barutwana go tlhola diphitlhelelo tsa bona le go baakanya mo ba tlholegileng teng. Tlhatlhobo e e sa tlhomamang e thusa morutabana go lemoga ditlhoko tse di kgethegileng tsa barutwana. Barutabana ba ka neela barutwana dipholo le go ba fa tšhono ya go tokafala mo dithutong tsa bona. Ditshisinyo di dirilwe mo ditemeng malebana le tlhatlhobo e e sa tlhomamang e e ka diriwang mo ngwageng otlhe. Ka sekai lebelela mo tsebeng ya 10 ya buka e ya Morutabana.

Tlhatlhobo e e tlhomameng

Tlhatlhobo e e tlhomameng e rulagantswe mo *PPKT* mme lethathama le le latela ditlhokego tse go ya ka tsela e e tshwanetseng.

Tlhatlhobo e e tlhomameng e rulagantswe semmuso; karolo ya tiro e a lemogiwa, sediriswa se se maleba se a diriwa mme tselana e e tshwanetseng e a tlhophiwa. E rulagantswe go ya ka *PPKT* go ya ka kgweditharo. Palo ya ditlhatlhobo tse di tlhomameng mo go Oxford Lesedi e e dumalanang le tseo di tlhokegang go ya *PPKT*. Lethathama le le go neela ka ditiro tsa tlhatlhobo tsa tlaleletso gore barutwana ba gago ba itlhokoletse. Go na le ditiro tsa tlhatlhobo mo Bukeng ya Morutwana le mo Bukeng ya Morutabana.

Tsamaiso, palo le mefuta ya tlhatlhobo e e tlhomameng di tlhokega ka nako e e rileng go thusa morutabana le morutwana go nna ba tsweletse go lebelela tsweletso mo lephateng la Setswana Puo ya Gae. Ditlhatlhobo tse di beiwa go ya ka maemo mme maduo a oketsega go dira maduo a ngwaga. Ditiro tsa tlhatlhobo e e tlhomameng di tlhagisiwa mo Bukeng ya Morutabana le mo Bukeng ya Morutwana ka dimemorantamo le dirubiriki kwa bofelong jwa Buka e ya Morutabana. Palo, bontsi le kagego ya ditirwana tsa tlhatlhobo e e tlhomameng di tsamaelana le ditlhokego tsa *PPKT*.

Barutabana ga ba tshwanela go tshwaya tiro nngwe le nngwe ya go kwala le tiro ya molomo e e tlhagisiwang ke barutwana. Lenaneo la thuto la *PPKT* la ngwaga le bontsha gore ke ditiro dife tse di tshwanetseng go tlhatlhobiwa ka tsela e e tlhomameng mo kgweditharong nngwe le nngwe. Ditiro tse dingwe le ditirwana di ka tlhatlhobiwa ka tsela e e tlhomameng ke morutabana kgotsa molekane, kgotsa go dirisiwa mo tlhatlhobong ya nosi.

Didiriswa tsa tlhatlhobo

Didiriswa tsa tlhatlhobo tse di rileng di ka dirisiwa go tlhatlhoba ditlhokego le diphitlhelelo tsa barutwana. Tiriso ya sediriswa se se rileng e tshwanetse go tlhagisiwa ka:

- tiro e e diriwang
- tiro e diriwa jang (ka molomo, go kwalwa kgotsa ka go tlhagisiwa)

Review Copy

- kitso le bokgoni jo bo tlhatlhobiwang
- lebaka la go tsweletsa tlhatlhobo
- ke mang yo o dirang tlhatlhobo e
- tlhatlhobo e e diriwa leng.

Lenaneo le le latelang le neelana ka Lenaane le le tlhomameng la tlhatlhobo la Mophato wa 7

Didiriswa tsa tlhatlhobo tse di tshitsintsweng

Sediriswa sa tlhatlhobo	Tlhaloso ya bokgoni	Tiriso e e maleba
Memorantamo	E neelana ka dikarabo tsa teko kgotsa tlhatlhobo, e bontsha maduo a dipotso	Tlhatlhobo e e tlhomameng
Rubiriki	E na le dikaedi tsa maduo kgotsa tselana ya go tlhatlhoba tiro le go neelana ka pego	Tlhatlhobo e e sa tlhomamang kgotsa tlhatlhobo e e tlhomameng
Lenaanenetefatso	Lenaane la dintlha le le tlhalosang phitlhelelo mo tirong e e rileng; dintlha di a tshwaiwa jaaka di fitlhelelwa.	Tlhatlhobo ka nosi le ka molekane; Tlhatlhobo e e sa tlhomamang

Lebelela tsebe ya 120 go bona Lenaane le le Tlhomameng la Tlhatlhobo

Maemo a a farologaneng a dipotso

Maemo a dipotso	Tirwana	Phesente ya tiro
Tiriso ya tshedimosetso ka tlhamalalo (Maemo 1) Thulaganyo sešwa (Maemo 2)	mo setlhangweng • Neela maina a dilo/batho/mafelo/dikarolo • Kaya dintlha/mabaka/dikakanyo • Supa mabaka/batho/dibakwa • Neela lenaneo la/dintlha/maina/mabaka • Tlhalosa lefelo/motho/semelo • Nyalanya tiragalo/karolwana/maitemogelo Dipotso tse di tlhokang tshekatsheko, tlhaolo kgotsa thulaganyo ya tshedimosetso e e tlhagisitsweng ka botlalo mo setlhangweng. • Sobokanya dintlhakgolo/dikakanyo/mabaka/dipoelo le ditlamorago • Kgobokanya dikarolwana/mabaka a ka gale • Tlhagisa ditshwano/dipharologano • Neela thadiso ya…	**Maemo 1 le 2: 40%**
Go itseela tshwetso (Maemo 3)	tlhagisitsweng ka botlalo mo setlhangweng, a e dirise mo maemong a maitemogelo a gagwe a botho. • Tlhalosa kakanyokgolo . • Bapisa dikakanyo/maitsholo/ditiragatso (ditiro) . • Maikemisetso/maitsholo/tshusumetso/lebaka la mokwadi (kgotsa • moanelwa) ke eng? • Tlhalosa sebako/ditlamorago tsa… • Tiragalo/tshwaelo/maitsholo (jalojalo) a senola eng ka moanedi/mokwadi/moanelwa… • Tshwantshiso/tshwantshanyo/setshwantsho se ama jang go tlhaloganya ga gago… • O akanya gore poelo/kamego (jalojalo) ya tiragalo/maemo e tla nna eng…	**Maemo 3: 40%**
Tlhatlhobo(Maemo 4) Kgatlhegelo (Maemo 5)	Dipotso tse di dira ka dikatlholo tse di ka ga meetlo le boleng. Tse di akaretsa dikatlholo ka ga bonnete, boikanyego, dintlha le dikakanyo, kamogelesego, tlhaloganyo le go ntsha mabaka, le ditlhagiso di tshwana le keletso le kamogelo ya ditshwetso le ditiragalo (ditiro) go ya ka meetlo ya maitsholo. • A o akanya gore se se tlhagelelang se a ikanyega/se na le bonnete/se a kgonega? … • A ngangisano ya mokwadi e a amogelesega/e na le tlhaloganyo/e a khutlisa… • Tshwaela ka tsenelelo ka tiragalo (tiro) /maikemisetso/tshusumetso/maitsholo/tshitshinyo/bokao… • A o dumelana le kemo/polelo/temogo/thanolo… • Ka mokgwa o o bonang dilo ka teng, a mokwadi/moanedi/moanelwa	**Maemo 4 le 5: 20%**

Review Copy

	o siame fa a tshitsinya gore/a buelela gore… • A maitsholo/mekgwa/tiro ya moanelwa e a letlelesega/amogelesega mo go wena? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka… • Ditiro/maitsholo/ditshusumetso tsa moanelwa di supa eng ka ena mo bokaong jwa meetlo ya botlhe? … • Tshwaela ka tsenelelo ka ga boleng jwa dikatlholo tse di dirilweng mo setlhangweng. Dipotso tse di ikemiseditse go tlhatlhoba ditlamorago tsa saekholoji le temogo ya bontle jwa setlhangwa mo motlhatlhojweng. Di tota tsibogo ya maikutlo mo diteng, go inyalanya le baanelwa kgotsa ditiragalo, le tsibogo ya mokwadi mo tirisong ya puo (jaaka tlhopho ya mafoko le botshwantshi). • Bua ka tsibogo ya gago mo setlhangweng/tiragalong/maemong/kgotlhang/pitlaganong… • A o inyalanya le moanelwa ka kutlwelobotlhoko? Ke kgato/tshwetso efe e o ka bong o e tsere fa o ka bo o ne o le mo maemong a a tshwanang le ao? • Tshwaela ka tiriso ya puo ya mokwadi… • Bua ka nonofo ka ga setaelel/matseno/bokhutlo/botshwantshi/tshwantshiso/tiriso ya ditogamaano tsa poko/ditlamaganyo (didiriswa) tsa dikwalo tsa mokwadi…	

Ditlhatlhobo

Sebopego sa dipampri tsa tlhatlhobo – Mephato 7 – 9

Mophato 7	%	Mophato 8	%	Mophato 9	%
Pampiri 1: Tiro ya molomo: (15) Puisetsogodimo, go reetsa le go bua (15)	30	Pampiri 1: Tiro ya molomo: (15) Puisetsogodimo, go reetsa le go bua (15)	30	Pampiri 1: Tiro ya molomo (15) Puisetsogodimo, go reetsa le go bua (15)	30
Pampiri 2: Tse di kwadiwang Tekatlhaloganyo ya puiso (15) Puo mo tirisong (15) Tsibogelo ya dikwalo (10)	40	Pampiri 2: Tse di kwadiwang Tekatlhaloganyo ya puiso (15) Puo mo tirisong (15) Tsibogelo ya dikwalo (10)	40	Pampiri 2: Tse di kwadiwang Tekatlhaloganyo ya puiso (10) Ditlhangwa tsa tirisano (15) Tshobokanyo (maduo a le 10 a fetolelwa go maduo a 5)	30
Pampiri 3: Tse di kwadiwang Go kwala - Tlhamo (20) le setlhangwa sa tirisano (10)	30	Pampiri 3: Tse di kwadiwang Go kwala - Tlhamo (20) le setlhangwa sa tirisano (10)	30	Pampiri 4: Tsibogelo ya dikwalo (10) • Poko • Dinaane • Kgangkhutshwe • Padi • Terama Maduo a le 20 a mofutakwalo o mongwe le o mongwe a fetoletswe go 10%)	30 10

Review Copy

Go rekota le go bega

Barutabana ba tla rekota maduo a a fitlheletsweng ba lebeletse tiro ka go dirisa letlhare la go rekota, le go bega diphesente mo dirutweng ka karata ya go bega ya morutwana. Barutabana ba tshwanetse go dirisa le go lebelela dikhoutu go tswa mo PPKT go bona fa maemo a fitlheletswe:

DIKHOUTU LE DIPHESENTE TSA GO REKOTA LE GO BEGA

Dikhoutu tsa seemo	Tlhaloso ya bokgoni	Phesente
7	Phitlhelelo ka dinaledi	80–100
6	Phitlhelelo ka matsetseleko	70–79
5	Phitlhelelo e e tletseng	60–69
4	Phitlhelelo e e itumedisang	50–59
3	Phitlhelelo ka tekano	40–49
2	Phitlhelelo e e potlana	30–39
1	Ga a fitlhelela	0–29

Tekanyetso le tlhatlhobo

Go lekanyetsa go bona fa tlhatlhobo e ne e siame, go tlhola le go lekanyetsa go go maleba le go go manontlhotlho go tshwanetse ga diriwa. Go lekanyetsa gape ke go netefatsa go ruta le go ithuta. Dikolo di rwele boikarabelo jwa go tsamaisa tekanyetso ya tsona le ditsela tsa go bona fa dilo di tsamaya ka tshwanelo. Mo godimo ga se, tekanyetso e diragala mo maemong a sedika le kwa diporofenseng

Review Copy

KGWEDITHARO YA 1

Kgaolo	Dibeke	Go reetsa le go bua	Go buisa le go lebelela	Go kwala le go tlhagisa	Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso
1	**1 - 2**	1. Go reetsa kgangkhutshwe 2. Go tlotla kgang gape	1. Go buisa kgangkhutswe 2.Tekatlhaloganyo ya puiso le ditogammano tsa puiso	Go kwala temana ya kanelo	Mainagotlhe, Mainatota, Mainakgongwa, Mainakgopolo Malatodi, Pakajaanong, Pakapheti Polelonolo, Polelotswako Matshwao a puiso le mopeleto
1	**3 - 4**	1. Go buisa le go buisana ka leboko 2. Puisetsogodimo e e ipaakanyeditsweng	Setlhangwa sa dikwalo - leboko	Itlhamele leboko la gago	Mainatswako, Mainagoboka, Madirimafeledi, Maemedi, Ditumanosi Maadingwa, Matshwao a puiso le mopeleto
2	**5 - 6**	1. Motlotlo ka ga terama 2. Pheleletso ya mmuisano	1. Setlhangwa sa dikwalo - terama 2. Go buisa leboko	Go kwala mmuisano	Mainagotlhe, Madirimafeledi, Maemedi, Marui, Pakajaanong le pakapheti, Sediri, Thuanyisediri, Malatlhelwa
2	**7 - 8**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo 2. Dipuisano tsa lekoko	1. Go buisa naane 2. Go buisa leboko	Go kwala lekwalo la botsalano	Bongwe le bontsi, Matlhaodi, Pakajaanong le pakapheti, Ditumatshwano Dithamalakwane, Diane le maele
3	**9 - 10**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo 2. Dipuisano tsa lekoko/setlhopha	1. Setlhangwa sa dikwalo - kgangkhutshwe 2. Go buisa leboko	Go kwala tlhamo ya tlhaloso	Ditlhogo, dikutu le megatlana Polelwanakala le polelwanakutu Makaelagongwe Matshwao a puiso le mopeleto Tiriso ya thanodi

Tlhatlhobo ya Kgweditharo ya 1		
Tiro 1: Tiro ya molomo	**Tiro 2: Go kwala**	**Tiro 3: Teko 1**
Tlotla kgang gape/buisanang ka leboko/Mmuisano/dipuisano tsa setlhopha/lekoko	Tlhamo ya tlhaloso/kanelo Lekwalo la botsalano/thadiso/mmuisano	Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo

Review Copy

KGAOLO YA 1 Botsalano

Polelo ya matseno

Kgaolo e, e tlile go tswela barutwana mosola o o seng kana ka sepe gonne ba tlile go itse go le gontsi ka ga botsalano, mefuta ya bona, botlhokwa jwa go tsalana/tse di siameng ka ga botsalano le ditlamorago tse di sa siamang ka ga jone. O tlile go itse le ka ga maano a botshelo le go itse go tshela le mefuta e e farologaneng ya batho ka kakaretso. O tlile go kgona go farologanya botsalano jwa bagolo le bana le go itse gore maitsholo a tshwanetse go nna afe mo maemong a a farologaneng.

Beke 1 le 2:
Botsalano jwa batsadi le bana

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Go reetsa kgangkhutshwe (Tsebe ya 9)

Mokgwa wa go ruta

Dikgato tsa go reetsa

Netefatsa gore barutwana ba diragatsa se ba laetsweng go se dira go ya ka ditaelo go tswa mo Bukeng ya Morutwana jaana:

Pele ga theetso

- Ba neele metsotso e le meraro go akanya ka tsenelelo ka ga dintlha tse di umakilweng mo go Pele ga theetso.
- Ba kope go kgwarikgwaritsha dintlha gore ba se ke ba di lebala.
- Ba rotloetse go tsepamisa maikutlo ba nagane ka ga botsalano le mefuta ya ditsala e e farologaneg e ba ka kopanang le yone mo botshelong le se ba ka se dirang mo maemong a a farologaneng.

Ka nako ya theetso

- Buisa setlhangwa se se latelang ka iketlo.
- Simolola ka setlhogo, o se buise o bo o kgaotsa go se nene. Seno se ba dira go akanyetsa tengnyanateng.
- Fa o sena go buisa la ntlha, boeletsa o okeditse lobelo go se nene fela.

Setlhogo:Ke ipela ka wena

Mmathapelo ke ngwana yo o neng a le bodutu ka tlhago mme a dira ka natla kwa sekolong. Fa o ne o batla go itse mekgwa ya gagwe o mo neele teko kgotsa tirogae, o tla go bontsha gore ene ga a ingwaelwe matsetse. Kwa mebileng o ne ka metlha a phela a itidimaletse. Ba bangwe barutwana ba ne ba nagana gore ke semaumau. Tsala ya gagwe Nkebo e ne e kete o gadiketswe dithotse mo ganong. Bontsi jwa barutwana ba ne ba aga ba fufegela Mmathapelo. Ba mo makalla gore go tla jang gore a bo a kgona jalo.Tota le tsala ya gagwe Nkebo o ne a aka ka ene, a re o a kopisa. Ga se tsala ya nnete, ke nta ya selomelakobong. O ne a tlhola a bolelela mmaagwe mme ene a mo rotloetse ka go mo raya a re, « Ngwanaka, setlhare se sengwe, tlogela batho bao mme o betelwe ke pelo mo dibukeng. » Tsatsi lengwe o ne a gwantela kwa ga Mmadipodi go kgalema.

Kwa sekolong sa bona go ne go tshwarwa dikgaisano tse di farologaneng, sk motlotlo. Nnyaya, foo gone o ne a ntsha ga tshwene. Fa ngwaga o ya fifing sekolo se ne ne se neela barutwana ba ba dirileng go gaisa dikgele. O ne a di gogopa tlhe ngwana ke yoo. Ka kabo ya dikgele tsa mophato wa marematlou ke fa go tlile balosika go tla go bona bothakga jo bo dirwang ke ngwana wa bona. Ga go ope yo o neng a sa mo akgole. Botlhe ba ne ba nesetsa tiro ya gagwe pula. Yunibesithi ya Tshwane ke fa e mo solofetsa basari jaaka go ne go tlile matona go tla go rotloetsa.

Morago ga puiso

Potso 1

Review Copy

1. Morutabana a tsamae mo gare ga bona go netefaletsa gore ba tsaya karolo ka go lekana.
2. Ba rotloetse go tlhopha yo o kwalang fa ba ntse ba bua.
3. Netefatsa gore barutwana ba tlhopha a le mongwe yo o tlileng go tlhagisa se ba ntseng ba bua ka ga sone. E seka ya nna yo a ntseng a kwala, go rotloetsa botsayakarolo.

Potso 2 (Tirogae)

Dikarabo tse di solofetsweng: -

- Ke mokgwa o mmaagwe Mmathapelo a mo emeng nokeng ka teng ka le go mo rotloeletsa thuto fa ba ntse ba sa mo tsee sentle kwa sekolong.
- Ee, go a kgonega. Ka dinako dingwe o fitlhele go na le dilo dingwe tse di rileng mo botshelong tse o mo gaisang ka tsone.
- Ee. Fa o kopane le tsala e e nang le nnete./Nnyaya, nako nngwe o a latlhega/ga o nne lesego mme o kopane le leferefere.
- Puo phaa ga e senye sepe, o tshwanatse go fedisa botsala boo kwa ntle ga ntwa, o lemose motho gore o rata eng.
- Lefufa/letlhoo.
- Mo lemose diphoso tse a tsamayang a go direla tsona mo botshelong lo baakanye fa go kgonegang teng.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mainagotlhe, Mainatota, Mainakgopolo, Mainakgongwa le Mainagoboka

Mokgwa wa go ruta

- Botsa barutwana dipotso tse di maleba le mainagotlhe, mainatota, bongwe le bontsi, maina a a senang bongwe le mainakgopolo ka nako ya kamuso.
- Gatelela bokao, popego le tiriso.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Setlhangwa sa dikwalo – kgankhutshwe (Tsebe ya 11)

Mokgwa wa go ruta:

Pele ga puiso

- Lemosa barutwana mofuta wa setlhangwa se ba tlileng go dira ka sona. O ka dira jalo ka go ba bontsha letlharekapeso la buka le go ba neela diponagalo tsa ditlhangwa.
- Ba neele go tlhagisa kitso ya bona ka ga se ba tla bong ba se bona.
- Ba ka neela dintlha tsa botlhokwa ka ga se ba se buisitseng mo setshwantshong.
- Rotloetsa barutwana go dira ponelopele ka ga setshwantsho se ba se buisitseng.
- Ba gwetlhe go bua ka ga se bona ba se akanyang ka lenyalo.

Ka nako ya puiso

- Ba rotloetse go botsa dipotso fa go ntse go buisiwa gore ba tlhaloganye.
- Eta o boeletsa puiso gore ba kgone go iponela bokao, bogolosegolo jwa mafoko a mašwa.
- Ba kwale dintlha tse ba bonang di le botlhokwa go ka tsewa.

Review Copy

Lenyalo la ga nkgonne

E ne e le letsatsi le legolo le nka kgalang mathe fa nka simolola go tlotla ka lone. Fa ke simolola fela ke le gopole, ke boela morago go Sedimonthole a tlhola malatsi a le robedi. Lorole lo ne lo beta mokodue, pina e gagola moopedi kgokgotso, ija !

Ka kgwedi ya Mopitlwe 2008, go ne ga goroga bomme ba babedi le borre ba bararo kwa gae. E ne e le phakela tota, ke ne ke gakgamaditswe ke baeng ba phakela jalo mme ga bonala e le nna ke le nosi ke neng ke gakgametse, nkgonne le batsadi **ba me**, ba ne ba bonala fa ba ntse ba letetse baeng ba. Ka belaela fela gore botsalano bole jwa ga Nkgonne le Pule, bo ne bo metse dithotse.

Fa ba sena go tsamaya ka botsa nkgonne ka bona, a se ntebe le go nteba, a itshela moriti o o tsididi.

Tla ke go lome tsebe. 'baeng ba, ba ne ba tlile go ntsha bogadi, e bile ba tlile go rera letlha **la Sedimonthole** a tlhola malatsi a le robedi.'

Go tshwarana ga botlhe ka diatla, go ne ga mpontsha fa tsotlhe di apere tshiamo. Ga jewa, ga nowa ga tshegelwa kwa godimo mme morago baeng ba wela tsela.

Sedimonthole o ne a tlhola malatsi a le robedi. Ijoo! Ke tshaba go bua, monate le bontle jo bo kalo. Nkgonne o ne a tota a baakantse ditlamelwana tsa pula go sa le gale.

Ka letsatsi le legolo la moletlo wa lenyalo,bokoko **ba gaetsho** ba ne ba apere dikhiba **tsa matoitshi** tse di tshetlha mme bokoko ba gaabo monyadi **ba apere** a matala ka mmala mme ba tshotse mafeelo a makhutshwane ka diatla tsa moja. Monyadiwa ene, o ne a apere mosese o moleele wa letoitshi la kwa gaabo monyadi, mme monyadi e ne a apere hempe ya letoitshi le lesetlha la kwa gaabo monyadiwa.

Fa go gorogwa **kwa gae**, pina 'Tswang Tswang Tswang', ya thunyetsa kwa godimo, rotlhe ra dira sebokolodi. Bana, bagolo, baagisani, balwetse le bafeti ka tsela ba itelekela, ba ba neng ba sa kgone go atamela, ba ipaa ka matlhabaphefo.

Lerole la beta mokodue, ra tapatapa, ra theneka, monyadi a ya kwa le kwa, a ya kwa thoko le **kwa morago**, kwa tlase le **kwa godimo**, ra opelela kwa godimo ka bongwe jwa pelo , ba mafeelo ba theneka fa gare ga sebokolodi ba dira sa bobedi, ijoo! Ga nna monate o o seng kana ka sepe.ija!

Morago ga nniwa fa fatshe ga bugwa legaba, tota re ne re utlwile go tswa mo mminong o re neng re o binne.

Mogodu le setampa tsa tlala tafole, merogo le ting le moro le tsona tsa atamela, ra ja ra ba ra itatswa menona, ra boa ra digela ka gemere la dikuku. Letsatsi la wela, nkgonne a tsenngwa mo tlung go tla go laiwa.A apeswa tšale, a nniswa mo mosemeng, a rwele tuku le ya letoitshi mme a laiwa ke bomme ba ba nyetsweng sentle go ya ka ngwao ya Setswana. Kana tao ga e dirwe ke batho ba ba sa fetswang bogadi kgotsa ba ba tlhadilweng.

Morago ga tao, nkgonne a phuthaphutha dilwana **tsa gagwe** go wela tsela go ya **kwa bogadi**. Ga tlhajwa pina gatwe "re mo tsere makoti, re ba file dikgomo".Ba wela tsela le nkgonne ga sala go didimetse go rile tuu! Monate o le **wa motshegare** wa fetoga tidimalo le bodutu **jwa letlotla** le tlogetswe ke batho **ba iketse badimong**. A tsamaya nkgonne, a ya go dira botsalano jo boša kwa bogadi.

Morago ga puiso

1. Ee, go ne go le monate, banyalani ba kgatlhisa le dijo e le ntletsentletse. / Go ne go se monate, banyalani ba sa kgatlhise le dijo di felela mo seatleng.
2. Ga go dumelesege, ka segarona e leng Setswana re dumela gore lo ka tshola digole fa lo ka dira jalo.
3. Ba ba ratang, ba tlotlana le go tshaba Modimo
4. Ee, bontle jwa banyalani le ka mokgwa o lenyalo la bona le tsamaisitsweng ka teng.
5. Ee, ke go beeletsa mosadi yo o batlang go mo nyala mo isagong.
   Go ne go le monate, tsamaiso e le e e maleba. Go ne go aperwe diaparo tse di maleba, go sa itirelwe fela. Mogolokwane o ne o lelela boatleng, njo le yona e le teng mme batlamoletlong ba fepiwa mo go kgotsofatsang. Go ne go le monate tota, batho botlhe ba namatshegile. Morago ga bo go iwa molaong, banyalani ba ya go laiwa ka tsa nyalo. Ke fa go fetswa jaanong mongwe le mongwe a ikela gae a jele ka mpa-tsoopedi.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso.

Tlhatlhelela barutwana ka ga dikarolo tsa puo tse di latelang o ntse eta o ba botsa dipotso go ba tlhola fa ba tsepamisitse maikutlo mo thutong ya letsatsi: -

Malatodi, dipaka le matshwao a puiso.

DIKARABO TSE DI SOLOFETSWENG:-

Potso 1

1. Kgora Tlala
2. Nyala Tlhala
3. Tlhoa Rata
4. Tlogela Tshwara
5. Dumela Ganetsa.

Potso 2

(a) Tsotlhe di apere tshiamo Go siame fela, ga go na mathata.
(b) Go ikela badimong Go swa / Go tlhokofala.
(c) Go itshela moriti o tsididi Go itira yo o sa boneng se se diregang

Review Copy

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Go kwala temana ya kanelo (Tsebe ya 14)

Mokgwa wa go ruta

- Lemosa barutwana dintlha tsa botlhokwa fa ba kwala temana. Sk ditemana le mokgwa o di tshwanetseng di kwalwe ka ona.
- Bua ka matseno a a gogelang, mmele o o humileng o mo go ona a tshwanetseng a dirise manatetshapuo le matshwao a puiso ka nepagalo le bokhutlo jo bo kgodisang jo e ka nnang tshobokanyo ya dintlha ka kakaretso kgotsa morutwana a tlhagisa molebo wa gagwe mo go se a kwadileng ka ga sona.
- **Ba tlhabe botlhale ka ga dikgato tsa go kwala, tsona ke tse di latelang:** -
  - Ipaakanyetso, ba ka dira letlhomeso.
  - Kwala setlhangwa sa ntlha.
  - Poeletso ya temana
  - Tseleganyo
  - Tlhotlho ya diphoso
  - Tlhagiso ya setlhangwa se se phepa.

Tlhotlheletso ya tiriso ya diritibatsi ke bagolo mo barutwaneng.
Sekolo se segolo sa Phuthologo se itemogela tirisobotlhaswa ya diritibatsi. Borrakgwebo ba rekisa diritibatsi ba dirisa barutwana mme ba tshwanelwa ke kotlhao e e seng kana ka sepe.Batsadi ba gakololwa go se neele bana madi a mantsi fa ba ya sekolong gonne seno se ba tlhotleletsa go dira tse di sa siamang. Kopo ke gore re nne mmogo go leka go fedisa kgang e.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mefuta ya dipolelo.
Polelonolo le polelotswako.Tlhatlhelela barutwana ka mefuta e e farologaneng ya dipolelo. Ba lemose gore di fapaana jang, sk go ya ka dikarolo tsa puo tse di tlhagelelang foo jaaka sediri, letiro le sedirwa. Kwa polelotswakong o ba lemose botlaleletso ya sediri / sedirwa ba bo ba neela dikai tse di maleba.

Mokgwa wa go ruta

- Kopa barutwana go go neela dikao tsa bona go supa fa ba tlhaloganya se ba sedimosiwang ka ga sona.
- Fa ba dira jalo, ba bope dipolelo tse di farologaneng jaaka polelonolo le polelotswako ba be ba bontshe dikarolo tsa puo ka nepagalo.
- Ba dirise matshwao a puiso le ditlhakakgolo sentle.
- A ba fe dikao di le dintsi tsa mefuta ya maina ba a dirise mo mefuteng e e farologaneng ya dipolelo gore ba tle ba e tlhaloganye. Ka thutiso e, ela tlhoko gore barutwana ga ba thusane.
- Fa ba feditse a ba tshwaelane o etse tlhoko gore ga ba gobelelane.
- Thusa barutwana ba ba reteletsweng ke go tshwara dikarabo tsotlhe ka go boeletsa dikarabo kwa bofelong.
- Ba kgaoganye ka ditlhophana fa o dira dirutwa tse dingwe.
- Dithutathutano di rotloediwe ka gonne ka dinako dingwe barutwana ba kgona go tlhaloganyana e le sebona.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Go tlotla kgang gape (Tsebe ya 16)

Lemosa barutwana dintlha tsa botlhokwa fa o tlotla kgang gape. Tsona ke tse: -

- A ba neele ditiragalo tsa ntlha di le nne ka mokgwa o di tlhomaganang ka teng kwa setlhangweng se ba setseng ba se buisitse.
- Dintlha tse ba di neelang di salane morago sentle.
- Ba neele maina a baanelwa ka nepagalo.
- Ba bue ka ditiragalo tse di diragalang mo setlhangweng, kamoo di salanang morago ka teng le mabaka a a di tlhodileng.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Tekatlhaloganyo ya puiso (Tsebe ya 17)

Rotloetsa barutwana go sala morago ditogamaano tse di latelang tsa go buisa morago:

- Ba rotloetse go buisa tekatlhaloganyo gape metsotso e ka nna mene ba tlodisa matlho ka maikaelelomagolo a go tlhaloganya.
- A morago ba buise ka tsenelelo go tlhaloganya.
- Ba bope setshwantshokgopolo ka se ba se buisitseng.

Review Copy

- Ba ipopele kakanyo le bokhutlo kamoo o tlhalogantseng ka teng.
- Ba bontshe phapang magareng ga ntlha le kakanyo.
- Ba rute ditogamaano tsa go itse go bona bokao jwa mafoko a mašwa go ya ka se ba se buisang.

Bosetlhogo jwa tsala

Sekgarametso o tlogile kwa gaabo kwa Ngobi go tla go dira fa Sun City ka bagolo ba ne ba sena madi a go mo isa sekolong. O ne a salwa morago ke tsala ya gagwe Molatlhegi. Ba ne ba simolola go tsalana ka ba ne ba tswa motse o le mongwe. Botsala jwa gola phetelela moo bo bileng jwa nesetswa pula ke batsadi. Ba tshela mmogo jalo, e ne e re fa yo mongwe a ile gae a bo a ela yo mongwe se a ka tswang a batla go se neela batsadi.

Lefufa moloi. Ka letsatsi lengwe ke fa Sekgarametso a ya go tshameka metšhini a bo a ikgapela mmilione wa diranta. Molatlhegi a bo a tsenwa ke satane, a ikopanya le mosimane yo mongwe a tswa Kgaphamadi, ba rera loso la ga Sekgarametso. Ngwana wa Modimo a lalediwa go ya go intsha bodutu le bona kwa Ledig. E ne e le la gagwe la bofelo ene a sa itse. Ba ne ba mmolaya ba mo latlha. Molatlhegi a bo a ya gae morago ga malatsi a mararo a ya go makala.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Ruta barutwana matshwao a puiso a a latelang o be o ba bontshe le gore a dirisiwa jang kgotsa leng:

- Khutlo(.)
- Phegelwana(,)
- Letshwao la potso(?)
- Khutlokhutlo(:)
- Phegelo(,)

Beke le 3 le 4:
Botsalano jwa balekane

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 6: Go buisa le go buisana ka leboko (Tsebe ya 18)

Mokgwa wa go ruta

- Tlhalosetsa barutwana gore leboko ke eng.
- Ba fe dintlha ka popego ya leboko.
- **O ka tsaya leboko lengwe le lengwe mme wa ba lemosa dintlha tse di latelang:** -
  - Ba bontshe mela e e dirang ditemana.
  - Puo ya botshwantshi
  - Mafoko a mašwa
  - Mofuta wa leboko
  - Bokao jo bo fitlhelwang mo lebokong
  - Molaetsa kgotsa maikutlo a a a rileng a a tliswang ke leboko mo mmuising

Ka nako ya theetso

Leboko

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso.

MOKGWA WA GO RUTA

Tlhatlhelela barutwana ka dikarolo tse di latelang tsa puo, o tsamae o ntse o ba botsa dipotso go netefaletsa gore ba a go tlhaloganya: -

Mainatswako

Sk, Pelotshweu-pelo + tshweu = Leina le letlhalosi la mmala.

Mainagoboka

Batho ba bantsintsi > Ntho

Madirimafeledi

Khutsi o a lela.

Review Copy

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 7: Setlhangwa sa dikwalo – leboko (Tsebe ya 20)

Mokgwa wa go ruta:

Pele ga puiso

- Ba bontshe mefuta ya ditlhangwa tse di mo setshwantshong bongwe ka bongwe ba tle ba itse ka ga poko.
- Phutholola buka le bona mme ba nopole tse di kwadilweng ka fa tlase ga diteng.
- A ba lebe dikgaolo tsa buka ba tlhagise gore di kae ka palo.
- Ba laele go tshwaela ka diteng tsa buka e ba e tshwereng ya poko.

Ka nako ya puiso

- Netefatsa gore barutwana ga ba iteye ba bangwe tsebe fa ba ipuisetsa setlhangwa se ba laetsweng go se buisa ka tsenelelo.
- Tsamaya mo gare ga barutwana go tlhomamisa gore ba dira tiro ka botlalo.

- Ba rotloetse go tsamaya ba nopola diponagalo tsa poko tse ba di itseng mme o ba lemose tse ba ka tswang ba sa kgone go di lemoga.

BOTSALANO

1. Mphang tsebe ke bue,
2. Ke bua ka botsalano jwa gompieno.
3. Ke bua ka tsala di jang motho direthe,
4. Tsala di sa ikanyegeng,
5. Di jakang ka loleme.
6. Tsa gompieno ke bomenomasweu
7. Ba bolayang motho ba tshega le ena.
8. Ba hulara ba akga loleme,
9. Ba bua ka wena o potela,
10. Ba go baya dibola ba sa go rekegele.
11. Tsa nnete diteng, fatlhego di edile.
12. Tsa nnete di ikanyega tota,
13. Batho ga re lekane re se meno,
14. Tota le meno ga a lekane.
15. Sejo se le sennye ga se fete molomo,
16. Sejo se le teng re a se kumaganya.

Morago ga puiso

1. Ee / Nnyaa. Go tla ya ka mokgwa o morutwana ene a utlwang ka teng.
2. Ee / Nnyaa. Go tla ya ka ponelopele e e dirilweng.
3. E kaya gore ke kgobokanyo ya maboko a a mmalwa a a tshwanetseng go dirwa.
   Go ja motho direthe > go tsietsa motho yo o mo tshepileng.
   Go jaka ka loleme >
   Go tsamaisa dikgang
   Go akga loleme > go tsamaisa dikgang
4. Ke maikutlo a kutlobotlhoko jaaka botshelo bo sa mo tsamaele sentle.
5. Botsalano ke selo se se fetogang, jaaka ka motho a sa itsiwe e se naga.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Ruta barutwana ka dikarolo tse di farologaneng tsa puo jaaka maemeditho le maemeditota.Ba bontshe phapang magare ga mefuta e ya maemedi mmogo le tiriso.

Dikarabo tse di solofetsweng.

1. Bona
2. Sona
3. Lona
4. Yona
5. Bona.

Go kwala le go tlhagisa.

Tirwana ya 8: Go itlhamela leboko (Tsebe ya 22)

Ruta barutwana ka go itlhamela leboko mme o ba lemosa dintlha tsa botlhokwa tse ba tshwanetseng go di sala morago fa ba tlhama: -

- Ba lemose fa leboko le kgaoganngwa ka ditemana
- Ba dirise dikapuo
- A ba dirise mefuta e e farologaneng ya dipolelo
- Ba rotloeletse go kgelekisa mafoko mo tlhagisong ya bona go tlisa bokao jo bo rileng.
- Tiriso ya dikapuo le manatetshapuo a mangwe gore leboko le tle le natefe.
- Kwa bofelong morutabana a ka bontsha barutwana gore ba ka tlhagisa jang.

Ka nako ya go kwala

Morutabana a lemose barutwana ditogamaano tsa dikgato tse di latelang tsa go kwala: -

- Ipaakanyetso
- Kwalo ya setlhangwa sa ntlha
- Poeletso
- Tlhotlho ya diphoso
- Tlhagiso

Morago ga go kwala

Tlhagiso ya leboko.

Lemosa barutwana dintlha tse di latelang fa ba tlhagisa leboko le ba le itlhametseng: -

- Tiriso ya segalo
- Rejisetara
- Tirisopuo e e maleba le matshwao a puiso
- Puo ya botshwantshi
- Tlhagiso ya molaetsa go bareetsi
- Leboko le ka sosobanngwa go bontsha fa le tlhalogantswe.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mokgwa wa go ruta

Tlhalosetsa barutwana gore maadingwa ke eng, go tlile jang gore a nne teng. Puo e go adimilweng mo go yona thata le mabaka a a tlhodileng seno a tlhalosetswe barutwana.

Laela barutwana go neela maadingwa a ba a itseng le go tlhalosa gore a tswa ko puong efe.

Review Copy

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 9: Puisetsogodimo e e ipaakanyedistweng (Tsebe ya 24)

Lemosa bana dintlha tsa botlhokwa tsa puisetsogodimo tse di latelang; -

- A ba dirise segalo se se nepagetseng
- Lentswe le tlhagelele sentle
- Ba rotloeletse go kapodisa mafoko sentle
- Ba lebe bareetsi fa go kgonegang teng.
- Ba tlhokomedise matshwao a puiso gore bokao bo tle bo utlwale sentle.
- Ba tshegetse botsalano le babuisi.
- A ba seke ba dira dinopolo di le di ntsi.
- Ba lemose ka se ba tshwanelwang ke go se dira fa ba tlhagisa puo e e ipaakanyeditsweng jaaka: -
- Ba itse maitlhomo kgotsa maikaelelo
- Ba itse gore o buisetsa bomang.
- A ba itse bareetsi ba bona ka nepagalo gore batle ba kgone go dirisa tlotlofoko e e maleba.
- Ba itse mokgwa o ba ileng go tlhagisa puo ka ona le go dirisa setlhangwa se se fa isong.
- Ba simollise ka matseno a a ngkang. E ka nna nopolo
- Ba rotloetse gore ba tile dipolelo tse dileele.

Dintlha tsa botlhokwa tsa go neela puo e e ipaakanyeditsweng

- Itse maikaelelo / maitlhomo a kopano.
- Itse gore o buisetsa bomang.
- Mofuta wa kopano ke ofe, setso, sekeresete, dikalogo tsa thutego jj.
- Itse bareetsi ba gago ka nepagalo gore o tle o dirise tlotlofoko e e maleba.
- Itse mokgwa o o yang go neela puo ya gago, sekao: tshegiso, bonolo, khutsafalo jj.
- Dirisa segalo se se nepagetseng.
- Simolola ka matseno a a ngokang. E ka nna ka motlae, go nopola tiragalo nngwe kgotsa seane.
- Tila dipolelo tse dileele gonne di tla tena batho, o ka feleletsa o ikganetsa fa gongwe.

Pele ga theetso

- A barutwana ba bonele pele diteng ka go ipaya mo maemong a go neela puo.
- Ba kalele ka ditegeniki tsa go bonela pele se se buisiwang.

Ka nako ya theetso

- Diragatsa gore barutwana ba bone ka moo ba tshwanetseng go dira ka teng, ke go re ditlhokego ba di bone sentle mo morutabaneng bat le ba itse go diragatsa.
- Ba buisetse gore ba feletse ba bone molaetsa go tswa mo setlhangweng.
- Ba rotloetse go golaganya dikakanyo le dikakanyo le se ba se bonang mo setshwantshong.
- Barutwana ba akanye le go tsaya ditshwetso gore mmui o atlegile.

Motho! o mo tshabe

Oratilwe le Sono ba godile mmogo kwa motsaneng wa Garebolelemorago. Fa o ne o sa itse o ne o ka re ke bana ba motho.Ba ne ba ntshana se inong e bile ba apara diaparo tse di tshwanang bontsi jwa nako. Tsatsi lengwe ba ne ba robala kwa gaabo Sono fa ka je lengwe ba robala kwa gaabo Oratilwe. Batsadi ba rile ba a kgaratlha kwa ntlheng mme ba feletsa ba ineetse ba ba setse morago.Ba feleditse e setse e kete ke masika.

Bana ba, ba tsene sekolo mmogo ba bo ba ya kwa sekolong se segolo sa Botala. Ija! bana ba rona ka go tsewa ke phefo le go rata madi, ba fetoga. Sono o ne a simolola go tsamaya le basimane ba bangwe ba ba neng ba sa tuma sentle fa sekolong. Ka nako e, a bona O ratilwe e le semaumau sa bofelo. Go ne go le rre mongwe a tumile ka leina la Ntebeng. Rre yo, o ne a dirisa bana ba batho dilo tse di sa siamang a bo a ba neela madi. Sono e ne ya nna motswasetlhabelo le ene. O lekile go digela Oratilwe mme a retelelwa. Ka letsatsi lengwe a tlelwa ke bosatane fa a sena go tshwarwa ka diritibatsi tsa ga Ntebeng. O ne a ntse a fitlhile tse dingwe fa go itseng ene fela. Mosupologo mongwe ke ole, a tsaya maragaraga ao a a katela mo kgetsaneng ya ga Oratilwe ya dibuka. Ka nako ya dijo a bitsa morutabana go mo lemosa fa a bone sengwe se se sa nnang sentle mo kgetsaneng.Ke fa Oratilwe a pegwa molato. Mogaetsho, sekhukhuni se bonwa ke sebataladi, Lesang o ne a mmone mme a ntsha sephiri.Botsala jwa felela gona foo.

Morago ga theetso

Potso 1

Dikarabo tse di solofetsweng:

Basimanyana Oratilwe le Sono ba godile mmogo bontle. Kgolagano eno e ne ya fetela kwa batsading, e ne e kete ke masika. Go senyegile kwa sekolong.

Review Copy

Sono o ne a raelesega bakeng la madi mme a tsenya tsala mo mathateng. O ne a tsenya diritibatsi mo kgetseng ya ga Oratilwe mme a tsena mo mathateng. A utlwa botlhoko jwa ntho, botsala jwa felela gona foo.

DIPOPEGOPUO LE MELAWANA YA TIRISO

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Khutlokhutlo (:) Sono o dirile tse di latelang:
2. Khutlo (.) E tla kwa bokhutlong jwa polelo.
3. Ditsejwana (‘ ‘) Le dirisiwa mo puosebuing fa go nopolwa.
4. Letshwao la tsiboso (!) Fa o tsibosa motho.
5. Letshwao la potso (?) Fa morago ga go botsa potso.

Review Copy

KGAOLO YA 2 Boitumediso

Polelo ya matseno

Kwa bokhutlong jwa kgaolo e, o tlile go itse le go tlhaloganya boitumediso, gore bo tla jang, ke eng se se ka itumedisang batho le seo ba kgatlhegelang go se dira go ithabisa.

Beke 3 le 4:
Mmino wa setso

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Go reetsa motlotlo ka terama (Tsebe ya 27)

Mokgwa wa go ruta

Itsise barutwana se terana e leng sona mmogo le diponagalo tsa yona.

Ba tlhatlhelele ka dintlha tse di latelang tsa botlhokwa ka ga motlotlo wa terama: - Tsona di tshwana le tsa motlotlo o o ipaakanyeditsweng, o ka di boeletsa.

Lemosa barutwana dintlha tsa botlhokwa ka ga motlotlo wa terama tse di latelang:

Dintlha tsa botlhokwa ka ga motlotlo wa terama.

- Netefatsa gore o tsaya karolo ka botlalo.
- Dirisa rejisetara e e nepagetseng, gonne le pharologano magareng ga lentswe le le itumetseng le le kwa godimo le le le lelang.
- Tsaya ntlhakemo, itse gore o wela mo lephateng lefe.
- Bontsha dikakanyokgolo le tse di tshegetsang.
- Ithute kgotsa o ntshe molaetsa mo terameng.
- Araba dipotso tse di ka tlhagelelang.

Pele ga theetso

- Lebang setshwantsho mmogo o ba rotloetse go tshwaela ka ga sone.
- Ba bonele pele gore setlhogo sa terama e ka na sefe.
- Ba bue se ba bonang bokao ba setshwantsho e ka tswa e le bona.
- Barutwana ba tlhagise maikutlo a bona ka meaparo e ba e bonang mo setshwantshong.

Ka nako ya theetso

- Ba rotloeletse go reetsa ka tlhoafalo.
- Go botsa dipotso go tlhaloganya terama.
- Ba tsee dintlha tsa botlhokwa fa go ntse go buisiwa.
- Ba nee ditegeniki tsa go bopa bokao go tswa mo terameng.
- Ba akanye ka ditiragalo tsa terama ba bo ba atlhola.
- Ba nopalo diponagalo tsa terama jaaka, batshameki, poloto, semelo, tshobotsi jj.

Review Copy

Ke tsa rona

Kgalalelo: (ke mosetsana yo mosetlhanyana ka lebala, o ngalangala fela) Nkemele foo tlhe tsala, ke batla go ya le wena kwa phaposing.
Reatlegile: (Ke mmaditshegwana, o moleele ka seemo)
Itlhaganele, ke romilwe ke morutabana Mafele, o rile ke taboge.
Kgalalelo: O bone dibini tsele tsala?
Reatlegile: Ke ba bone ka a me a mabedi, ga twe ba tswa kwa Botswana.
Kgalalelo: Nna tota ba nkgapile maikutlo, ke bona gore ke ikwadise kwa dibining tsa fa sekolong.
Reatlegile: Ijo, e le gore o tla be o re o kgatlha mang?
Kgalalelo: Ke rata mmino tsala, kana ka one ditšhaba di a kopana.

Reatlegile: Ke a itse, o batla go kopana le mang ka mmino wa setso. Naare ga wa bona Basetsana bale ba ntshitse mebele ya bona jang?
Kgalalelo: Nnyaa, seo ga ke bone e le bothata tsala. Kana re bana, ga go bothata le fa Mebele e tswile ka ona mokgwa oo.
Reatlegile: O tsewa ke phefo, a ko o tlogele dilo tseo. O tlile go ntlhabisa kgala.
Kgalalelo: Ga ke kgathale, ke a o rata.
Reatlegile: Ga se nna ke tlo tlholang ke utlweletse bo " Tiketike ka lesunyana kamoso mme nthuse.
Kgalalelo: Ga o itse sepe wa itse ngwanyana. Tiketike oo ke thuto, wena ga o tlhaloganye. O bua thata e bile o a ntena. Thuto ya mahala e gone mo pineng eo tsala.
Reatlegile: Wela kwa, o ithaya o re ke tlile go go rapela. Tiketike, ijo!
Kgalalelo: Le wena wela kwa, o ithaya o re ke tlile go go rapela nna? Ga o Modimo.
Reatlegile: Ke a itse, ke a tsamaya e bile o se ka wa ntshala morago.
Kgalalelo: Go siame, tsamaya o ye go ikhutsa re tla bonana kamoso.
Reatlegile: Le wena tsamaya e bile o se ka wa tlhola o bua le nna.
Kgalalelo: Bathong, ijo! Go siame. O a itebatsa gore ke simolotse go bona dilo tse ka wena tse.
Reatlegile: Ga se tsa me akere, o mpatla eng?
Kgalalelo: Eya gae tsala o ye go fodisa tlhogo re tla tsoga re bonana kamoso.

Morago ga puiso

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Reatlegile le Kgalalelo.
2. O ngalangala fela o mosetlhana ka mmala.
3. Di diragalela kwa sekolong.
4. Reatlegile le Kgalalelo ba kwa sekolong, go dikgaisano tsa mmino wa setso go kokoanya matlole . Kgalalelo o kgatlhegela mmino wa setso mme tsala yone ga e na sepe le one. Ba ngangisana thata fela. Maikutlo a ya kwa godimo, ba tsamaya ba kgesana mme kwa bofelong gone ba feleditse bas a tlhole ba omana e le gore bat la kopana ka letsatsi je le latelang bo sele.
5. Ee, ba gogagogane mme kwa bofelong ba kgaogana maikutlo a ritibetse.
6. Maikutlo a bone ne a ritibetse, kgotlhang e sa tlhole e le magoletsa.
7. Ngwana o a tle a dire dilo a iphitlhelela motsadi mme fa a tsena mo mathateng a bo a gopola ene pele.
8. Ee, ba kgonne go ipaakanya boobabedi, ga go motsereganyi o a kileng a tsena.
9. Ee.
10. Mmino o kopanya ditšhaba, fa o lela, fa o itumetse o a opela.

DIPOPEGO TSA PUO LE MELAWANA YA TIRISO.

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Ba a bina.Lediri lefeledi.
2. Bona. Leemedi.
3. Ba etsho. Lerui.
4. Bana. Leina
5. Ba a dumedisa. Ledirilefeledi.
6. Tsona. Leemedi
7. Ba bona. Lerui.
8. Bannabagolo. Lediri.

Review Copy

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Setlhangwa sa dikwalo: Terama (Tsebe ya 29)

Pele ga puiso

- Ba laele go lebelela setshwantsho ba bo ba tlotla ka sona.
- A ba dire ponelopele ka ga se ba se boneng.
- Ba dirise diponagalo tsa terama.

Ka nako ya puiso

- A barutwana ba kwale dintlha tsa botlhokwa fa go ntse go buisiwa.
- Ba bope bokao ga tswa mo terameng.
- Ba rotloetse go akanya ba bo ba atlhola.
- Ba katisetse go aga kgolagano ya dikakanyo ka go bontsha tse dikgolo le tse di tshegetsang.
- Barutwana ba été ba botsa dipotso fa go ntse go buisiwa.

Ke tsa rona

Kgalalelo: (ke mosetsana yo mosetlhanyana ka lebala, o ngalangala fela) Nkemele foo tlhe tsala, ke batla go ya le wena kwa phaposing.
Reatlegile: (Ke mmaditshegwana, o moleele ka seemo)
Itlhaganele, ke romilwe ke morutabana Mafele, o rile ke taboge.
Kgalalelo: O bone dibini tsele tsala?
Reatlegile: Ke ba bone ka a me a mabedi, ga twe ba tswa kwa Botswana.
Kgalalelo: Nna tota ba nkgapile maikutlo, ke bona gore ke ikwadise kwa dibining tsa fa sekolong.
Reatlegile: Ijo, e le gore o tla be o re o kgatlha mang?
Kgalalelo: Ke rata mmino tsala, kana ka one ditšhaba di a kopana.
Reatlegile: Ke a itse, o batla go kopana le mang ka mmino wa setso. Naare ga wa bona Basetsana bale ba ntshitse mebele ya bona jang?
Kgalalelo: Nnyaa, seo ga ke bone e le bothata tsala. Kana re bana, ga go bothata le fa Mebele e tswile ka ona mokgwa oo.
Reatlegile: O tsewa ke phefo, a ko o tlogele dilo tseo. O tlile go ntlhabisa kgala.
Kgalalelo: Ga ke kgathale, ke a o rata.
Reatlegile: Ga se nna ke tlo tlholang ke utlweletse bo " Tiketike ka lesunyana kamoso mme nthuse.
Kgalalelo: Ga o itse sepe wa itse ngwanyana.Tiketike oo ke thuto, wena ga o tlhaloganye. O bua thata e bile o a ntena. Thuto ya mahala e gone mo pineng eo tsala.
Reatlegile: Wela kwa, o ithaya o re ke tlile go go rapela. Tiketike, ijo!
Kgalalelo: Le wena wela kwa, o ithaya o re ke tlile go go rapela nna? Ga o Modimo.
Reatlegile: Ke a itse, ke a tsamaya e bile o se ka wa ntshala morago.
Kgalalelo: Go siame, tsamaya o ye go ikhutsa re tla bonana kamoso.
Reatlegile: Le wena tsamaya e bile o se ka wa tlhola o bua le nna.
Kgalalelo: Bathong, ijo! Go siame. O a itebatsa gore ke simolotse go bona dilo tse ka wena tse.
Reatlegile: Ga se tsa me akere, o mpatla eng?
Kgalalelo: Eya gae tsala o ye go fodisa tlhogo re tla tsoga re bonana kamoso.

Review Copy

Morago ga puiso

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Reatlegile le Kgalalelo.
2. O ngalangala fela o mosetlhana ka mmala.
3. Di diragalela kwa sekolong.
4. Reatlegile le Kgalalelo ba kwa sekolong, go dikgaisano tsa mmino wa setso go kokoanya matlole . Kgalalelo o kgatlhegela mmino wa setso mme tsala yone ga e na sepe le one. Ba ngangisana thata fela. Maikutlo a ya kwa godimo, ba tsamaya ba kgesana mme kwa bofelong gone ba feleditse bas a tlhole ba omana e le gore bat la kopana ka letsatsi je le latelang bo sele.
5. Ee, ba gogagogane mme kwa bofelong ba kgaogana maikutlo a ritibetse.
6. Maikutlo a bone ne a ritibetse, kgotlhang e sa tlhole e le magoletsa.
7. Ngwana o a tle a dire dilo a iphitlhelela motsadi mme fa a tsena mo mathateng a bo a gopola ene pele.
8. Ee, ba kgonne go ipaakanya boobabedi, ga go motsereganyi o a kileng a tsena.
9. Ee.
10. Mmino o kopanya ditšhaba, fa o lela, fa o itumetse o a opela.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso.

Mokgwa wa go ruta

Dira poeletso ya mefuta ya dipolelo le dipaka o be o ba fe tirwana go netefaletsa gore ba tlhalogantse.

Dikarabo tse di solofetsweng.

Potso ya 1

(a) Basetsana ba bina mmino wa setso.
Basetsana - sediri
Ba bina - letiro
Mmino wa setso - sedirwa

(b) Morutabana o betsa basetsana.
Morutabana - Sediri
O betsa - Letiro
Basetsana - sedirwa

(c) Mme o apere motlokolo.
Mme - Sediri
O apere - letiro
Motlokolo - Sedirwa

Potso ya 2

(a) Ditsala di lwele.
(b) Mmino wa setso o ne o ruta.
(c) Bagolo ba rutile barutwana setso sa bona.

Potso ya 3

(a) Setlhopha sa kwa Botswana se a goroga.
(b) Ngwana wa Motswana o ikgantsha ka mmino wa wa gaabo.
(c) Kgali le Rea ke ditsala.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Go kwala mmuisano (Tsebe ya 31)

Bontsha barutwana pharologanyo magareng ga mmuisano le ngangisano. Gakolola barutwana dintlha tsa botlhokwa tse di latelang ka go kwala mmuisano: -

- Popego: matseno, mmele le bokhutlo.
- Ba bontshe gore mmuisano o magareng ga batho ba le bakae.
- Dithefosano di rekotiwe.
- Gakolola batsayakarolo gore ba bue jang.
- Tlhola pono pele o simolola go kwala gore o seka wa fapoga setlhogo.

Barutwana ba kwale terama ka "Botlhokwa jwa setso mo matshelong a bona."

Boeletsa ditogamaano tsa dikgato tsa go kwala o be o gakolole barutwana go di sala morago sentle.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso.

Karabo tse di solofetsweng:

Reatlegile le Kgalalelo ke bana ba ba utlwang tota kwa sekolong. Ba tsaya karolo mo metshamekong ya ya sekolo ka botswapelo. Ba bina mmino wa setso, ba opelela setlhopha sa sekolo e bile ba bona maduo a a kwa godimo ka dinako tsotlhe.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Pheleletso ya mmuisano wa barutwana (Tsebe ya 33)

Gakolola barutwana ka ga dintlha tsa botlhokwa tsa mmuisano tse o setseng o di dirile mo nakong e e fetileng.

Ba diragatse terama ka pharologanyo magareng ga mmino wa setso le wa segompieno. E tshwae ka lenaane netefatso leo kgotsa rubiriki.

Dipopegopuo le melawana ya tiriso.

Mokgwa wa go ruta

Rupella barutwana ka dikarolo tsa puo jaaka, sediri le thuanyisediri o etse tlhoko dintlha di tshwana le tiro ya tsona. Se lebale go ama le lelatlhelwa.

Dikarabo tse di solofetsweng:

(a) Wai! nna nka se opele le bana ba setso kwa sekolong.
(b) Ao! kante le wena Modise o a tle o nwe bojalwa ba Setswana.
(c) Heela! monna Teko, ako o tsamaeleka kwano.
(d) Banna! ra tla ra morwa ke batho ka tiro.
(e) Š! o seka wa tlhodia fa monyadiwa a laiwa.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Go buisa leboko (Tsebe ya 34)

Tlhalosetsa barutwana mofuta wa leboko le o ba direlang lona popego, bokao le mokgwa o le kwalwang ka one.

Lebelela dintlha tse di latelang fa o ntse o buisa leboko:

- O na le metsotso e le mene go okola le go tlodisa matlho leboko le le fa isong.
- Buisa jaanong ka tsenelelo o batle se tota leboko le leng ka ga sone.
- Dira ponelopele ka ga leboko, o ka dira setshwantshokgopolo ka ga lone go leka go le tlhaloganya botoka.
- Ipopele bokao jwa mafoko ka go dirisa dikgono tsa kgaoganyo ya mafoko .

Review Copy

- Ela tlhoko tiriso e e tseneletseng ya puo go go kgontsha go tlhaloganya bonolo.

Pele ga puiso

- Neela barutwana metsotso e ka nna mene go okola le go tlodisa leboko matlho.
- A morago ba buise ka tsenelelo go batla bokao jwa setlhangwa.
- Ba rotloeletse go dira setshwantshokgopolo
- Ba ipopele bokao o jwa mafoko a mašwa ka go dirisa dikgono tsa kgaoganyo ya mafoko.

Ka nako ya puiso

- Ba kwale dintlha tsa botlhokwa fa go ntse go buisiwa.
- Dira ponelopele ka ga leboko.
- Ba bope setshwantshokgopolo ka ga leboko.
- Ba botse dipotso ka nako ya puiso.
- Ba bope bokao ka se ba se buiseditsweng.

Katara

1. Katara ya me o ntlosa bodutu
2. Fa ke tlhoname o a intumedisa,
3. Molodi wa gago ke wa tswere
4. O itumedisa batlamoletlong
5. Banwi ba bojalwa le baruti
6. O gomotsa dipelo tse di utlwilweng botlhoko
7. Dipelo tsa baratani, tsa batsadi, tsa baeteledipele
8. O mmula-ditsela gotlhe
9. O nametsa magosi serala
10. O etelelela phuthego pele
11. O etelela banyadi pele
12. Ga go motsi o tlhonameng
13. Ga go motsi o ntshwabisang
14. O teng ka dinako tsotlhe, molodi wa gago ke wa tswere

Morago ga puiso

1. Mmoki o boka katara.
2. O itumelela katara ya gagwe ka mokgwa o e mo ntshang bodutu le go mo gomotsa ka teng.
3. Ke mothofatso.
4. Mola
5. Ke sonete.
6. Botlhokwajw akatara mo matshelong a batho.

Dikarabo tse di solofetsweng

Tirogae

1. Mmoki o boka katara ya gagwe ka mokgwa o e gomotsang batho ka teng.E a gomotsa. Ga e tlhophe, tiro nngwe le nngwe katara e a tsena.Yona ga e tlhaole, e tshwana le tlala.Kwa dikerekeng, kwa manyalong le kwa dintshong. E ntsha molodi o o monate o o gomotsang le gona go thabisa.
2. Mothofatso, tshwantshanyo, tshwantshiso, tlhatlagano le poeletsamodumo.
3. Ke nonyane.
4. E tsamaisa ditiro bonolo le go ba gomotsa.
5. Baruti le banyadiwa.
6. Motlha
7. Boitumelo
8. Sebintšolo
9. Nnyaa, wa setso le tsamaya le ntse le laya, le kgalema le go baakanyetsa banyadiwa bokamoso.

Beke 7 le 8:
Metshameko ya bogologolo le ya segompieno

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 6: Go reetsa tekatlhaloganyo

Pele ga theetso

Barutwana ba lebe setshwantsho mme ba latele ditaelo tse di tla latelang.

- A ba tlotle ka metshameko e e farologaneng e ba e itseng botlhokwa jwa yona mmogo le tshusumetso.
- Ba tlotle ka dikgoreletsi tse di ka nnang teng mo go ikatiseng.
- Puisano ka ga mofuta wa dijo o ba tshwanetseng go o ja fa ba le mo go tsa boikatiso.
- Ba bue le ka botlhokwa / mosola wa go ikatisa.

Ka nako ya theetso

- Barutwana ba kwale dintlha tsa botlhokwa tse di tlileng go ba kgontsha go tlhaloganya bonolo.
- Ba dire le ponelopele ka ga setlhangwa.
- Ba rute go batla bokao jwa setlhangwa.
- Ba ntshe molaetsa mo setlhangweng se se fa isong.
- Ba tlwaetse gore fa ba sa tlhaloganye ba botse dipotso.

Review Copy

A re tshamekeng.

Kgwedi ya Lwetse e botlhokwa thata mo matshelong a Maaforika ka kakaretso.Mo go yona go itumelwa thata ka gonne go buiwa thata ka ngwao, boswa jwa rona. Dikai tsa mafelo a a farologaneng a tsotlhe tseno di dirwang kwa go one ke tse di latelang: Moruleng, kwa kgatleng kwa ga kgosi Pilane, kwa Lehurutshe kwa go agileng babinatshwene teng le a mangwe a mantsi fela. Go tshamekiwa metshameko e e farologaneng jaaka diketo, morabaraba,maiphitlhwaphitlhwane,kgati, le tse dingwe.

Ngwana wa Motswana o gola a bontshiwa mokgwa o o siameng wa botshelo.Sengwe le sengwe se se dirwang se dirwa ka thulaganyo. Bana fa ba gola ba ne ba rutiwa ka tse di farologaneng tse di tlileng go ba tswela mosola mo botshelong.Morabaraba le diketo di a ruta. Ka tsona ngwana o kgona go ithuta go bala.Tsona di tshamekiwa ke basimane le basetsana. Kgati yone go tswa kwa ga Lowe ke ya basetsana mme fela jaaka dilo di ntse di fetoga le basimane ba mo go yone jaanong. E thusa kwa boikatisong, e bile tiriso ya yone e itumelelwa tota. Motshameko wa maiphitlhwane one o ratwa ke botlhe.

Mo malatsing a segompieno ga se bana ba le bantsi ba ba itumelelang metshameko ya rona e re tswang nayo kwa ga Lowe. Go botlhokwa thata go tsaya karolo mo metshamekong e e farologaneng ka gonne e thusa go tshola mebele ya rona e itekanetse ka dinako tsotlhe. Kgwetlho e e leng teng ke gore go bana ba ba senang kgatlhego mo metshamekong, mme ba tshwanelwa ke go rotloediwa

Gore ba tle ba tshele botshelo jo bo itekanetseng. Rotlhe re patelesega go tsaya karolo, fa o sa dire jalo o tlile go swa o le monnye. Metshameko ga e na tlhaolele ka gonne e le mefutafuta e bile le digole ba na le ya bone.Ga se bana ba le bantsi ba ba kgatlhegelang metshameko ya rona ya setso mme fela ba teng. Ba rata thata kgwele ya dinao bogolo go tsotlhe.Boikatiso bo a rotloediwa, gonne bo tshola mebele ya rona e itekanetse. Go melawana mo metshamekong ya rona e bana ba tshwanetseng go e sala morago ka tlhomamo.

Morago ga theetso

1. Kgati le diketo.
2. Ee, mmele wa motho ga o tshabelelwe ka malwetse.
3. Ke ona mafelo a go santseng go tshegeditswe setso kwa go one le meletlo ya teng e a ketekwa.
4. Ka matlapa kgotsa dithobanenyana.
5. Jwa pelo, bokima jj
6. Jwa pelo. Mafura a ka sitisa pelo go dira ka mokgwa wa tshwanelo
7. Batho botlhe.
8. Merogo le maungwa.
9. Monopholi, Sekerebole, Tsheetshee, Diketo le Dibeke, maiphitlhwaphitlhwane, dithini.
10. Ke dikgono tsa botshelo (LO).
11. Go tsenwa ke malwetse sk, jwa pelo le malwetse a a bakwang ke mokgwa o re tshelang ka ona.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Bontsi

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Batshameki bangwe le bangwe ba na le diaparo tsa go tsaya karolo.
2. Metshameko mengwe le mengwe e na le melawana ya yona.
3. Bakatisi ba ditlhopha tse dikgolo tsa naga le bona ba tsenya letsogo.
4. Digole di kgona go tsaya karolo mo metshamekong.
5. Basetsana le basimane ba kgona go tshameka kgwele ya dinao.
6. Ba rata morabaraba.
7. Go na le melawana ya go tsamaisa metshameko.

Review Copy

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 7: Go buisa naane (Tsebe ya 37)

Mokgwa wa go ruta

Naane ke eng?

- Naane ke kgang e e neng e tlotliwa, e fetisediwa kwa go ba bangwe mme e sa kwalwe gonne bogologolo batho ba ne ba sa itse go kwala. Ke ka moo, o ka fitlhelang naane e le nngwe e farologana ka poloto.
- Mefuta e mengwe e e welang mo legorong le ke dikinane, dinoolwane le mainane.
- Naane tota ke setlhangwa se se ratwang ke bana ka ntlha ya gore ditiragalo tsa teng di tletse tshegiso.
- Ditiragalo tsa naane ga di dumelesege fela di rwele molaetsa mo go tsona.

- Dinaane ke ditlhangwa tse di tsibosang, tse di layang motho go ikela tlhoko mo diphatseng tsa botshelo.
- Dinaane di ruta puo le tlotlofoko

Pele ga puiso

- Ba rotloetse go akanya ba lebile ditshwantsho tse di tlhagelelang mmogo le setlhogo sa naane.
- Ba ele tlhoko dipaka tsa puo le bokao jwa mafoko, e ka nna makwalwatshwano kgotsa a mašwa.
- Ba nee tshusumetso ya go tshwantshanya baanelwa ba naane le ba nnete.

Ka nako ya puiso

Mokgwa wa go ruta

- Ba buise ka kelotlhoko ba ntse ba lebile ditshwantsho.
- Barutwana ba botse dipotso ka nako ya puiso.
- Ba batle bokao jwa naane.
- Ba tsee dintlha tsa botlhokwa ka nako ya puiso ba tle ba tlhaloganye bonolo.
- A ba ipopele bokao jwa mafoko le bokhutlo jo bo ipopetsweng.

Diphologolo kwa diolimpiking

Mo malobeng,go kile ga nna le kgaisano ya metshameko e e farologaneng. Diphologolo tsotlhe tse di nang le gatlhego mo metshamekong ya sešweng le ya segologolo.Go ne go iwa kwa Borithane go ya go tsaya karolo mo metshamekong e e farologaneng.Diphologolo tsotlhe tseno di ne di tlhophilwe ke mafatshe a gaabo tsone go ya go di emelela.Ba ne botlhe ba neilwe difolaga tsa dinaga tsa bona, ba itumetse thata, ba bangwe, e bile e le lantlha ba namela sefofane.

Ba gorogile jalo ka pabalesego kwa Lontone (London), kwa diolimpiki di neng di tshwaretswe gone. E ne e le boitumelo jo bogolo thata., kwena ena o ne a thuma ,tlou o ne a latlhela kgolokwe, thutlwa a latlhela lerumo, phokojwe a thuba lebelo la 200m, tau ena a kuka ditshipi, kgabo o ne a tshameka diketo noga ena o ne a tlolela kgakala (long jump)Tshwene yona e tlola kgati.Mmutla o ne a tshameka maiphitlhwaphitlhwaneKgabo, tshwene le mmutla ba ne ba emela Aforikaborwa.

Ya simolola nako ya metshameko. Botlhe ba thologela go bona Tlou. Senatla se, se ne konopela kgolokwe (discuss) kwa motsheo. Tlou kana o ne a ba solofeditse go roba rekoto ya lefatshe, ija!Kana molomo o tshela **noka** e tletse.Fa a tsena mo lebaleng, ba mo goa botlhe ba re "tloooooou, tloooou, re tshepile wena". A tsena tlou, a ronoka, a oma la ntlha, la bobedi, gona le gore a retologe a konope, a konopela gone kwa a lebileng gone.

Botlhe ba rwala mabogo mo tlhogong ke go makala mme morago ba swa ka ditshego go fitlhelela ba tswa dikeledi. Ya nna gone fa tloumogolo a latlhegetswe.

Ga tlogwa gwa iwa kwa go tsa maiphitlhwaphitlhwane.Mmutla o ne a itsege ele seiphitlhi se segolo . Go ne go tshepilwe bona, mmutla kgabo le tshwene. . Kana ba , ba ne ba tletse mathaithai.ba **bona bona** ba tlhalefile go feta botlhe.Mmutla fa a lebelela baiphitlhi ka ene ,a garolwa ke letswalo,ba ne ba le baleele, ba le dinatla.Ba loga leano le phokojwe. Ba ithera gore Phokojwe ene, a tsenele 100m ya Batabogi Ba bangwe ba mo leba ka matlho a pelaelo fela ba sa re sepe. Ba nne ba mo leba leba, bangwe ba nna ba mo utswa mme ba didimetse fela.Baatlhodi le bona ba nna le pelaelo gore ke mang yo mokhutshwane yo e keteng ngwananyana yo. Ka nako eo, phokojwe o ne a itshwere **noka**, a beile letsogo le lengwe mo seledung a gamaregile.

Mmutla a se ba tsee tsia, a itlagtladisa jaaka motho a ipaakanyetsa phenyo. Ga diegiswa lebelo go se nene. Ga lebelelwa dikhamera tsa maiphitlhwaphitlhwane a a fetileng, a se ka a bonwa, ga lebisisisiwa gape, a seka a bonwa, sethunya sa lela. ba mmona gore ke mogaka, a tsenelela kwa gare fa go neng go beilwe tsa maiphitlhwane teng. A ntsha ga tshwene, a subelela, a batlwa a se ka a bonwa go fitlhelela phala e lela gore a itlhagise.E ne e gorogile nako ya metshameko ya tsa setso. Segoagoe sa lelela boatleng se letswa ke mmabudu yo e neng e le ene motsamaisatiro.Ke f a kgabo a atamela, go ne go le thata mogaetsho fa a ne a bona matsipane a tlhaga a tlolatlola e kete o setse a le mo tampolining. E rile go goroga fela ga bo go setse go senyegile, a nna a le podimatseba. Phala ya lela, keto ya tlolela boatleng, mefuta yotlhe ya dikgabo ya lapa mme ga sala ya Aforika borwa.Erile re ntse re lebile ga bidiwa botshwene go tla go tlola kgati. Ka go sa ikobonye a ikonopela makopo. O ne a tlhaga a itsholetse ya gagwe. Mmabudu a mo lemosa fa a sa tshwanela go dirisa ya gagwe. Ga a ka a opisa ope tlhogo, a reetsa mme motshameko wa simologa. Kgati ya lelela boatleng,ya ntsha ga tshwene kgabo, ya tlola, dikgabo tsa mafatshe a mangwe ke fa di hema fela,

Review Copy

ya sala e eme jalo ya Aforika borwa. Ka mokgwa o a neng a tlotse bothakga ka teng ke fa go belaelwa gore o dirisitse diritibatsi.

Ga bo ga bidiwa lepodisi Kolobe le le tlileng la phamola tshwene jaaka sekatana.Tshwene a lelelwa ke ditshipi ka one mokgwa oo. Go ne ga nna botlhoko thata mo go bagaabo fa tshwene a tsena ka ntlolefitshwana. A itshoka malatsi mme morago a bona phatlhanyana. Bosigo fa go robetswe o ne a oketsa phatlha eo gore a itse go ngweega. Bosigo jwa Labobedi e le gore Labone go boelwa magaeng ke fa a sutlha. Go ne go eme tshukudu fa mojako, tshwene ya mo tlhaba ka mphaatšhane, ya re a sa ntse a maketse , tshwene ya bo e le botsa phokoje.

Morago ga puiso

1. Ga go sepe se se palang fa motho o ikemiseditse go dira.
2. Ke tshwene.
3. Kwa moseja ga mawatle.
4. Tlou e mabela.
5. Diketo, kgati, mabelo jj.
6. Diphologolo di ne tsa ya diolimpiking kwa moseja. Di ne tsa tlhophiwa ka go farologana go ya go emela mafatshe a gabo tsone. Di ne tsa dirisa sefofane go fitlhelela lefelo leo. Go ne ga fitlha ga tshwarwa dikgaisano go ya ka metshameko ka go farologa, di ne tsa ntsha bojotlhe. Tshwene ya Aforikaborwa e ne ya dira tota ya bay a belaelwa le go tshwarwa mme ya falola kwa bokhutlong.

DIPOPEGO TSA PUO LE MELAWANA YA TIRISO

Bontsi le matlhaodi

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Mebutla
(b) Bagaka
(c) Ditlou
(d) Digoagoe
(e) Bommabudu

Potso ya 2

(a) E tona - Letlhaodi la popego.
(b) O mosetlha - Letlhaodi la mmala.
(c) Tse tharo - Letlhaodi la palo.
(d) Se sehibidu - Letlhaodi la mmala.
(e) Se le sengwe - Letlhaodi la palo.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 8: Go kwala lekwalo la botsalano (Tsebe ya 40)

Mokgwa wa go ruta

Ba lemose mofuta wa lekwalo o o fa isong, sk popego jk matseno, mmele le bokhutlo.Tiriso ya matshwao a puiso e e nepagetseng le yona e rotloediwe.

Review Copy

Karabo e e solofetsweng ka ga lekwalo.

2298 Unit 5
Mogwase
0314
15. 08. 2012

Malebogo

Ke itumetse thata fa ke utlwa dikgang tse di monate ka ga go gapa sekgele ga gago tsala.
Ke motlotlo ka wena gonne ka wena ba le bantsi ba tlile go bona tsela ya botshelo. Go barutwana bangwe ba ba sa kgoneng mo phaposing mme tse dingwe ba di kgona. Ka wena tsala ba tlile go bona gore ba ka kgona go iphedisa. O tota o tlisitse phapang mo matshelong a batho.

Ba tla bona gore ga se thuto ya kwa phaposing fela e motho a ka bonang botshelo ka yona. O sekai se se siameng ka gore re ntse re utlwela ka batho ba ba kwa kgakala fela.Tshwara thata tsala ya me.

Tsala ya gago

Senotapelo

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Pakajaanong le pakapheti

PAKAJAANONG	PAKAPHETHI
1. Mosetsana o gapa sekgele	1. Mosetsana o gapile sekgele
2. Diphologolo di dira sentle kwa diolimpiking	2. Diphologolo di dirile sentle kwa diolimpiking
3. Dikgaisano di gaufi	3. Dikgaisano di ne di le gaufi.
4. Mmutla o matlhajana	4. Mmutla o ne a le matlhajana
5. Go ikatisa go monate	5. Go ikatisa go ne go le monate.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 9: Dipuisano tsa lekoko (Tsebe ya 42)

Mokgwa wa go ruta

- Ba lemose ka ga dipuisano tsa lekoko, gore di tshwarwa jang, leng ke bomang.
- Tlhalosa gore naane ke eng, diponagalo le tsotlhe tse di botlhokwa ka ga yona.
- ka nopola moanelwa a le mongwe wa bo o ba laela go bua ka ba bangwe le karolo e ba e tsayang mo naanemg.
- Tlhalosa thitokgang ba bo ba bau ka yona.
- Ba bue ka dintlha tsa pono.
- A ba akanye ka ga naane le gore e amana jang le matshelo a bona ka kakaretso.
- Ba tlhophe a le mongwe go emela setlhopha gore a tlhagise dikakanyo tsa bona kaa kakaretso.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Ditumatshwano

Mokgwa wa go ruta

Ruta barutwana ka ditumatshwano o ba fe dikai tse di maleba gore ba tlhaloganye.

Potso 1

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Diphologolo tsa Aforikaborwa di aga di gapa sekgele.
2. Mosidi o ya go aga ntlo e kgolo kwa Mmorogong.
3. Gompieno ke ya go sila kgala e le nngwe fela.
4. Metsi a mogobe o o kwa boseja a a kgala.
5. Bomme ba kgala basetsana fa ba sa dire sentle.

Tirogae

Dikarabo tse di solofetsweng

Ditumatshwano.

1. Busa, go busa morafe le go busetsa motho sesagagwe.
2. Šapa, go thuma le go betsa..
3. Phala, go gaisa le phala ya phologolo. Tlhaba, go tlhaba ga letsatsi le go tlhaba kgomo.
4. Roga, go roga ga kgwedi le go tlhapaola motho.
5. Wela, go wela ga letsatsi le go wela mo mosimeng.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 10: Go buisa leboko (Tsebe ya 43)

Mokgwa wa go ruta

Naya bana ditogamaano tsa go buisa leboko.

Pele ga puiso

- Ba neele metsotso e ka nna mene go okola le go tlodisa leboko matlho.
- Ba thuse go okola dikakanyokgolo go neela dikakanyo tsa bona.
- A ba dire ponelopele ka tshedimosetso e ba e ungwileng ka go okola le go tlodisa matlho.

Ka nako ya puiso

- Ba rotloeletse go botsa dipotso ka nako ya puiso gore ba tlhaloganye.
- A ba kwale dintlha tsa botlhokwa.
- Ba ipopele bokao ka se ba se utlwileng.
- Ba itse go bopa setshwantshokgopolo.
- Ba ka boeletsa puiso.

Tshwanologo

A namane e tona ya tshwanologo!
Diaparo tsa borrarona di ile,
Go setse dikhai di re bofang mabogo,
Di re khinang di re soboloke mmele.
Ga re rate manyebi le diseisei,
Malakalaka, diphatsimane thamong.
Re neeleng dikoloi tsa rona tsa dilei,

Review Copy

Koloi tsa rona tse di gopang ka mpa mmung.
Are newe matlhowa re ko re bine,
Basadi ba opela ba phanye magofi,
Leoto le sete, go bine didimane,
Thokwana kgolo di benye le lefifi.L.D
Raditladi.(Sefalana sa menate)

Morago ga puiso

Mmoki o bua ka tshwanologo e e tlang mo matshelong a rona. Batho ba kgaogana le seo ba ntseng ba se tlwaetse. Kgaogano ke selo se se botlhoko. Meaparo ya segarona e a tlogelwa, batho ba inaakanya le tse di sa siamang. Batho ba tlhologelelwa dilo tsa segabona jaaka matlhoa, gore ba opele ba phanye magofi go nne monate ba ipele ka segabona.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Dithamalakwane le ditlhaloso tsa tsona

Mokgwa wa go ruta

Ruta barutwana ka dithamalakwane, gore di tlhabiwa leng, di tlhabiwa ke mang, a di tlhabela bomang.

Tirogae

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Gaabo motho go thebephatshwa.
(b) Motho ga a itsiwe e se naga.
(c) Mphampha e a lapisa motho o kgonwa ke sa gagwe.
(d) Moremogolo go betlwa wa taola wa motho o a ipetla.
(e) Motho kgole ya pula o bošwa a bofologa.

Potso ya 2

(a) Go sa kgone go itirela.
(b) Go eta
(c) Go ja
(d) Go direla ka bonya go bontsha gore ga o rate go dira sengwe.
(e) Go tlapafala.

Review Copy

KGAOLO YA 3 Go tshela o itekanetse

Polelo ya matseno

Mo kgaolong e, o tlile go ithuta ka mefuta ya malwetse, thibelo ya ona, go itse ka maemo a gago a pholo le go itshola o itekanetse.

Beke 9 le 10:
Botsalano jwa batsadi le bana

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Go reetsa tekatlhaloganyo (Tsebe ya 46)

Mokgwa wa go ruta

Rotloetsa barutwana go buisa ditshwantsho mme ba kgone go iponela bokao go tswa mo go tsona kgotsa go di golaganya le ditlhangwa.

Pele ga theetso

- A barutwana ba tlotle ka setshwantsho.
- Ba bue ka mosola wa tshingwana ya merogo.
- Ba tlhalose gore ke mefuta efe ya merogo e ba tshwanatseng go e jala.
- B a dire ponelopele ka ga tshingwana ya bona.
- Ba bue ka tlhokomelo ya tshingwana ya merogo.

Ka nako ya theetso

- Ba kwale dintlha tsa botlhokwa fa ba ntse ba reeditse.
- A ba batle molaetsa wa tekatlhaloganyo.
- Ba ipopele bokao le go dira ponelopele ka ga setlhangwa.
- Ba ka tsamaya ba botsa dipotso go netefaletsa go tlhaloganya.
- Ba akanye ba bo ba itse go atlhola.

Intsheng maswe dinaleng

Re ne re itumetse re rotloetsegile, re bile re ikaeletse go simolola kwantle ga tshenyo ya nako. Re ne ra thusa Morutabana Tebogo go dira legora go dikologa tshingwana gore diphologolo di se ka tsa ja merogo ya rona.

Morutabana Tebogo o ne a re ruta gore re tshwanetse go lemolola mmu jang pele ga re jala merogo.Re ne ra ikarola ka ditlhopha di le nne. Setlhopha sengwe le sengwe sa lemolola mmu, gore se tle se simolole go jala merogo ya sona. Mme Nkele, go tswa kwa thekisetsong ya dijalo o ne a re fa disata tsa khabetšhe, dieie, bitiruti, le sepinatšhe.Re ne ra jala disata tse tsa rona ka diforo.

Re ne re refosana go di nosetsa tsatsi lengwe le lengwe, le ka malatsi a boikhutso.Morago ga dibeke di le thataro, sepinache se ne se setse se siametse go ka kotulwa.Rotlhe re ne re itumetse thata.

Fa nako e ntse e tsamaya, merogo yotlhe e mengwe ya mela le yone.Mongwe le mongwe o ne a le motlotlo ka tshingwana ya gagwe. Re ne re rata go arolelana kitso e re neng re ithutile le bamalapa a rona, ka jalo morutabana Tebogo a rulaganya letsatsi la bamalapa. Batsadi ba rona ba ne batla go bona ditshingwana tsa rona, ba ne ba fiwa le mogopo wa sopo ya merogo e ya rona, go buga legaba.

Se se tlhotlheleditseng morutabana go lema tshingwana ke go bona bangwe ba barutwana ba sotlega, ba sena dijo le diaparo. E ne e re ka Labotlhano mongwe le mongwe fa sekolo se tswa, a be a bitsa barutwana ba ba neng ba sotlega a ba neela merogo e mentle e a neng a na le yone. Go ne go na le malatsi a go neng go rekisiwa ka one. Madi aa neng a a bona foo, ke ona a a neng a rekela bana ba diaparo ka one. O ne a rotloetsa bana go ja sentle, go nwa metsi a mantsi, bogolosegolo fa go le bolelo ka nako ya selemo. A rata go ikatisa.Barutwana ba gagwe ba ne ba kopisa se a neng a se dira ka metlha. E ne e le modiragatsi wa se a neng a se bolelela batho.

Morago ga theetso

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. E ne e le leano la go netefaletsa gore barutwana ba ba sotlegang ba bona thuso.

Review Copy

2. E aga mebele ya rona ka e na le dikotla.
3. Ee, barutwana ba ba sotlegang le bona ba tlile go bona gore ba a kgathalelwa ba bo ba dira ka natla kwa sekolong.
4. Sepinache le tamati.
5. E ne e le ntle tota, e gapa le bafeti ka tsela maikutlo.
6. Ke ne nka ba batlela le diaparo, ka aga ke ba rotloeletsa go ithuta thata ka dinako tsotlhe.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Tlhogo, kutu le mogatlana

Mokgwa wa go ruta

Tlhatlhelela barutwana ka ditlhogo,dikutu le megatlana.

Dikarabo tse di tshitshintsweng tsa ditlhogo, dikutu le megatlana.

(a) Tshingwaneng:Tshi Tlhogo ngwana Kutu ingMogatlana
(b) Merogo:Me Tlhogo rog kutu o mogatlana
(c) Dijalong Di Tlhogo jalo kutu ing Mogatlana
(d) Ditamati Di Tlhogo tlhog Kutu o Mogatlana
(e) Bajadi Ba Tlhogo jadKutu I Mogatlana

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Setlhangwa sa dikwalo – Kgangkhutshwe (Tsebe ya 48)

Mokgwa wa go ruta

Gakolola barutwana ka diponagalo tsa kgankhutshwe. Tsona ke tse di latelang:

- E na le dikanelo tse di farologaneng.
- Baanelwa ga ba fete thataro.
- Poloto e khutshwane.
- E tshwanetse go nna le kgogedi

Pele ga puiso

- Ba nee metsotso go okola dintlhakgolo le go neela ka dikakanyo.
- A ba tlodise matlho go bona dintlha tsa tshegetso.
- Ba dire ponelopele ka tshedimosetso e ba e boneng.

Ka nako ya puiso

- Barutwana ba bapise le go farologanya se ba se buisitseng.
- Ba ete ba kwala dintlha ka nako ya theetso.
- A ba ipopele bokao jwa temana.
- Ba neele setshwantshokgopolo ka kgangkhutshwe.

Pholo ya gago e mo diatleng tsa gago

Ruri ga go akiwe fa go twe *leina-lebe seromo!*" Mosenki, mmaagwe Mejo o bua a le esi mme a lebile thaba ya dijo e mosimane wa gagwe a e ipeileng pele. "A o a bua mma?" Go botsa Mejo a tladitse mokowa wa dijo mo ganong. Ee, ke a bua, mme wena o tla bua jang le nna o hutile jaana? Ke tshwenyegile thata ka go ja ga gago. E seng gone fela le mekgwa e mentsi e e sa siamelang botshelo jotlhe jwa gago. Re tlhoka go bua nna le wena re sa omane kgotsa re sa lwane. O morwaake yo o nosi mme fa o ka ntatlhegela ke tla nna wa ga mang? Kgaitsadio, Monopi, o ile go itshidila kwa mabaleng a kgwele ya diatla. Re ka nna ra itsheba a ise a boe. Kana o a itse gore ene ga a tlhophe mafoko fa a bua le wena. Ga ke batle ntwa magareng ga lona."

Mejo o ne a ngunanguna a supa go sa kgatlhegele kgang ya ga mmaagwe. O ne a tswelela ka go ja mme a jela ka bonako, a tla a fetisa ka senotsididi sa coke. Fa a fetsa mo nakong e khutshwane a kgobola jaaka kolobe e kgotse, mme a kanamela kwa morago mo setilong a tswelela go tshameka metshako ya bideo mo thelebisheneng. Go ise go fele nako e telele ditsala tsa ga Mejo tsa goroga ka mokgobe o mongwe wa metshameko. Ba ne ba ipaakanyetsa go tshameka bosigo jotlhe ka e ne e le letsatsi la Matlhatso. Ba ne ba tlile gape ka thoto ya monamone, digaugau le dinotsididi. Mosenki o ne a bona gore ke nako e e maleba go bua ka botshelo jo bo itekanetseng gonne bautlweledi ba gagwe ba ne ba oketsegile. O ne a itse gape gore Mejo ga a kitla a mo dipela fa ditsalanyana tsa gagwe di le teng gonne ke bana ba ba maitseo.

Mosenki o ne a tsena mo phaposing ya telebishene mme a dumedisa mathaka: " Dumelang borra. Ke tsogile sentle mme le lona ke a le bona le tshela sentle. Ga go ope wa lona yo o bolawang ke tlala." Basimane botlhe ba ba phuthegileng foo ba ne ba nonne fela jaaka Mejo. "Mpheng ditsebe banaka, ke kopa go bua sengwe sa botlhokwa le lona gompieno" Mosenki a simolola kgang. Mejo a leka

Review Copy

go mo tsena ganong a re: " Ao mma, iketle ka dilo tseo tsa gago. O ka nne wa bua le rona beke e e tlang fa dikolo di tswetswe."

Morago ga puiso

1. Ka ntlha ya gore mmele wa gagwe o ne o sa mo jese diwelang.
2. Mejo, ke dijo tse di ntsi, motho wa teng a ka tswa a ja bobe. Monopi ke selo se se sesanyane se go bontshang se ka se inaakanye thata le dijo.
3. Nnyaya, ke dijo tse di senang dikotla di sa age le mmele.
4. O raya gore ke batho ba mebele e e boitshegang ba ban eng ba le ka fa kopanong.
5. O ne a tswa go ikatisa. Gore mmele wa gagwe o nne o itekanetse e bile a seka a atelwa ke malwetse.
6. Kholeseterole, sukiri, kgatelelo ya madi a a kwa godimo, le ya madi a a kwa tlase jj.
7. Ke gore ba itshole sentle ka go ikatisa, ba je dijo tse di aging mebele sentle.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Polelwanakala le polelwanakutu

Mokgwa wa go ruta

Tlhatlhelela barutwana ka ga dipolelwanakala e mefuta ya tsaona e e farologaneng, o ete o ba neela dikai tse di maleba le go ba botsa dipotso go netefatsa fa ba tlhaloganya.

Review Copy

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Go kwala tlhamo ya tlhaloso (Tsebe ya 51)

Mokgwa wa go ruta

Ba tlhalosetse ka mefuta ya ditlhamo e e farologaneng, mokgwa wa go kwala tlhamo, puo e e maleba e e dirisiwang.

Mefuta ya ditlhamo ke e e latelang:

1. Tlhamo ya tlhaloso, mo go eno morutwana o tshwanetse go ntsha dintlha ka tlhamalalo.
2. Tlhamo ya kanelo, mo go eno go a anelwa kgotsa go kwalwa jaaka e kete o kwala khutshwe kgotsa padi.
3. Tlhamo ya mmuisano, dibui di pedi kgotsa go feta di buisana ka setlhogo se se neilweng.
4. Tlhamo ya ngangisano, go nna le ngangisano mme mokwadi o tshwanetse a nne le ntlhakemo.
5. Tlhamo ya maipobolo / maipolelo, ke fa mokwadi a tla bong a bua ka ga gagwe.
6. Tlhamo ya maitlhomo, ke ya fa motho a eletsa e kete a kabo a na le marapo go dira sengwe mme a ka se se fitlhelele.
7. Tlhamo ya mmuisano, ke mo go yona go buisanwang go refosanngwa mafoko sentle fela go sena ntwa.

Ba tlhokomedise dintlha tse di latelang:

- Ba rotloeletse go bopa setshwantsho ka mafoko a a neetsweng.
- A ba senole maikutlo go ya ka mokgwa oo tl bong o bar utile ka one.
- Ba tlwaetse go kwala ka setlhogo se ba nang le maitemogelo ka ga sone.
- Ba lemose le go ba rotloetsa ka ga ditogamaano tsa dikgato tsa go kwala.

Melawana ya go kwala temana

Dintlha tsa botlhokwa fa o kwala.

- A setlhogo se nne teng.
- Dikakanyokgolo le tse di tshegetsang.
- Ditemana di salane morago sentle
- Dikarolopuo jaaka makopanyi di diriswe.
- Mefuta e e farologaneng ya ditemana e dirisiwe.

Dikgato tsa go kwala ke tse: -

- **Ipaakanyetsotiro,** ba dire letlhomeso Ba latlhele dintlha ka kakaretso tse di maleba le setlhogo.
- **Go kwala setlhangwa sa ntlha**
  Ba batla jaanong dintlha tse ba bonang di le maleba go feta tse dingwe.
- **Poeletso:** Ba boeletse ba tsamaya ba tlhola diphosonyana tse di ka tswang di le teng.
- **Tseleganyo:** Ba tseleganye, e ke nna ka go amogana dibuka e le barutwana kgotsa ba neela morutabana wa bona.
- **Tlhagiso:** Kwa bokhutlong ba neela tlhamo e e phepa e e tlhotlhilweng diphoso.

Ba ye go kwala tlhamo ka setlhogo, **"Botlhokwa jwa go tshola mmele wa gago o itekanetse."** Ba ele tlhoko ditogamaano tsa dikgato tsa go kwala.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Makaelagongwe

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Bosesane
2. Leoto
3. Bokgaraga

4. Modidi / Molala
5. Matlhoko

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Dipuisano tsa lekoko/setlhopha (Tsebe ya 52)

Mokgwa wa go ruta

Tlhalosetsa barutwana ka ga dipuisano tsa lekoko.

Ba bolelele ka dintlha tse ba tshwanetseng go di ela tlhoko fa ba dira dipuisano tsa lekoko.

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko:

- Buisanang ka dintlha tse di totobetseng tsa kgangkhutshwe e re setseng re dirile ka yone.
- Tsayang ditshwetso ka dikakanyo le be le lebelela setlhangwa gape go tshegetsa kemo ya lona.
- Amanyang diteng le maitemogelo a lona a botshelo ka ga kgangkhutshwe.

Pele ga theetso

- Ba akanye ka dintlha tsa setlhogo se ba se neilweng.
- Ba kwale dintlha tse ba bonang di le maleba.

Ka nako ya theetso

- Ba reetse ka tlhoafalo fa dipuisano di ntse di tsweletse.
- A ba refosane, baneelane nako fa yo mongwe a buisa.
- Ba tshegetse dintlha tsa setlhogo se se neilweng le go di setlela ka mabaka.
- Ba itlhokoletse gobotsa dipotso ka ga tshedimosetso e e tlhokang kwa bofelong.

Fa ba tlhagisa ba tshwanetse go sala morago dikgato tse di latelang morago:

- Ipaakanyetso, patlisiso le thulaganyo Tiriso ya rejisetara, setaele le lentswe mmogo le puo e e nepagetseng.
- Go ikatisa le go tlhagisa.
- Bue le bareetsi ka tlhamalalo, matseno a ngoke.

Morago ga theetso

- Ba sekaseke le go atlhola dipuisano tse ba ntseng ba le mo go tsona.
- Ba sobokanye dintlha tsotlhe tse di tlhagisitsweng le go di amogela.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Matshwao a puiso

Boeletsa matshwao a puiso le tiriso ya one.Mosenki le Monopi ke banake.Ke kopa gore ba ntheetse. Mosenki a re ga go na nako e e tshwanang le ya gompieno. Ke lets eke bala buka e e monate.Ke seka ka tloga ka lebala dintlha tsa botlhokwa fa ke le fa beke e e tlang.

GO BUISA LE GO LEBELELA

Tirwana ya 5: Go buisa leboko (Tsebe ya 53)

Poko e na le mareo a yona a a dirisiwang go e tlhaola mo dikwalong tse dingwe. Ona ke latelang:

- Mmoki: motho yo o bokang kana yo o kwadileng leboko.
- Mmokiwa/sebokiwa: motho/ selo se sebokiwang.
- Poko: buka ya maboko
- Tema: temana ya leboko
- Mola: polelo mo lebokong
- Morethetho: go kibakibela ga leboko fa le bokiwa
- Morumo/raeme: medumo kana ditlhaka tsa bofelo tse di tshwanang kwa bofelong jwa mela ya leboko.

Mokgwa wa go ruta

- Gakolola barutwana ka ga diponagalo tsa poko ka kakaretso.
- Bua ka ga mareo a a dirisiwang mo pokong.

Pele ga puiso

- Ba okole ka maikaelelo magolo a go bonela pele se leboko le leng ka ga sona.
- Ba tlodise matlho bat le ba kgone go bona mareo mangwe a a rileng a a tla ba kgontshang go dira ponelopele.
- Ba lemose pharologanyo magareng ga ntlha le kakanyo.
- Ba nne le bokgoni jwa go bopa bokao.

Ka nako ya puiso

- Ba dire setshwantshokgopolo ka ga setshwantsho se se tlhagelelang foo.
- Ba ka eta ba botsa dipotso fa go ntse go buisiwa.
- Ba itse go bona bokao ba mareo a mašwa a ba a boneng mo lebokong.
- Ba rotloeletse go akanya le go atlhola mo mabakeng a le mantsi.

Review Copy

Boikatiso

Tshimane le tshetsana, tsogang lo itumeleng,Moso o monaana o a lo gwetlha.Lebang! Tsatsi le tlhabile ka marang a a tshegang.Ke nako ya go ikatisa,moso o a lo bitsa,Go otlolola mebele le tlhaloganyo.Ke nako ya go tlalopa jaaka 'namane.

Tlogelang go tsamaya seka kgomo tsa metsofe Di bololelang nageng di iketlile.

Bulang matlho lo bogeng tlhago,Tlhagafalang go tshwana le moso.

Marang a solofetsa mmele bithamini ya tlhago Bithamini ya 'Dii' e tiisang marapo ka dikotla.Nonyane tsona di tlisa melodimenate ditlhareng.Se duleng fela dithelebishineng lo ja,E kete ditshwakga di sa batleng go dira.Lesang go nna metlapa,botlapa bo a senyaGo tshela sentle go a duela.Go ikatisa go tlisa phetogo mmelengBoikatiso bo rotloetsa tshiimane le tshetsana tia..

Morago ga puiso

Tshobokanyo ya leboko

Mmoki o gakolola basimane le basetsana gore ba eme ka dinao mme ba ikatise. O ba bolelela le ka dinako tse di siametseng go ka dira seno. O ba gakolola gore ba tlogele go itshwara jaaka e kete ke batsofe ntswa e le bana.A re ba tlogele se ba tlwaetseng go se dira ba nna fa thelebišheneng ka dinako tsotlhe. Ba tshwanetse go ikatisa gonne go tlisa phetogo mo mmeleng wa motho.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Tiriso ya thanodi

Mokgwa wa go ruta

Tlhalosetsa barutwana gore thanodi ke eng mmogo le tiro e e dirwang ke thanodi. Ba bontshe thanodi, ba itsise maano a go e dirisa sentle a a latelang:-

- Ba itse gore fa o batla lefoko o ya kwa go a a simololang ka tlhaka eo.
- Ba itse mopeleto o o siameng wa lefoko.
- Ba dirise thanodi le fa ba batla mopeleto o o siameng wa mafoko.
- Ba netefaletse mopeleto wa lefoko pele ba ka ya go le batla kwa thanoding.

Sekao sa teko 1

Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo

Karolo ya: tekatlhaloganyo

Potso ya 1

1. Mejo√
2. Ruta bana√
3. O ne a sena se a se dirana go le gantsi mme mmaagwe a aga a mo fa dijo thata.√√
4. Ke ka ntlha ya gore go ne go se karolo epe e a neng a e tsaya mo metshamekong kwa sekolong, sa gagwe e le go ja bobe.√√
5. Mogokgo o ne a dumela mo go reng fa mmele o itekanetse go raya gore tlhaloganyo le yona e itekanetse.√√
6. Nnyaya√, motho o tshwanelwa ke go ja merogo, dijo tse di itekanetseng ka dinako tsotlhe.√√
7. Nnyaya, mogokgo o e rata yotlhe e bile o rotloetsa le barutwana go tsaya karol kamoo ba ka kgonang ka teng.√
8. Ke tsala ya nnete.√ Le fa barutwana ba bangwe ba ne ba tshwenya tsala ya gagwe o ne a sa mo tlhanogele e bile a mo gakolola.√√
9. Mmaagwe o ne a utlwa / utlwelela tota.√

[15]

Karolo ya b

Potso ya 2

1. (a) Bagokgo√
2. Letsetse o ne a tshela sentle le Tshepo.√
3. Mogokgo o ne a bua ka botaki le setso.√√
4. Go√ botlhokwa gore letsatsi lengwe le lengwe re ikatise.√ R√e je dijo tse di dikotla le go nwa metsi.√ G√o siame go dira jalo.√
5. Bona basimane le basetsana le yona, kgwele√√
6. E khibidu, (nama)√√.
7. Tshepo leina√
   O nwa letiro la polelo√
   Senotsididi - sedirwa√
8. Lela√
9. Motho ga a itsiwe e se naga.√
10. (a) Mme o **nama** maoto fa a jesa ngwana.√
    (b) **Nama** ya kgogo e itekanetse go gaisa ya kgomo.√

PALOGOTLHE YA MADUO: [50]

Review Copy

KGWEDITHARO YA 2

Kgaolo	Dibeke	Go reetsa le go bua	Go buisa le go lebelela	Go kwala le go tlhagisa	Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso
4	**1 - 2**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo 2. Go tlotla kgang	1. Go buisa padi ya bašwa 2. Go buisa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng	Tlhamo ya kanelo	Mainatswako Thuanyisediri le thuanyisedirwa Polelonolo, Polelotswako, Polelopate Polelotswako Pakajaanong, Pakapheti Makaelagongwe, Malatodi Matshwao a puiso
4.	**3 - 4**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo – tlhagiso ya dikgang tsa thelebišhene 2. Ngangisano ka papatso	Go buisa setlhangwa papatso	Go kwala phasalatso	Mainatota, Bong Bongwe le bontsi Masupi, Malatlhelwa Puosebui le puopegelo Bokao jo bo tlhamaletseng le jwa botshwantshi
5.	**5 - 6**	1. Dipuisano tsa setlhopha ka mokgwa wa go neela kgotsa go latela ditaelo 2. Puo e e ipaakanyeditsweng	1. Go buisa setlhangwa sa ditaelo 2. Go buisa leboko	Go kwala setlhangwa sa ditaelo	Letlhalosi, Letlhaodi Diane le maele Tiri le tirwa Tlamanyi, Lenalana
5.	**7 - 8**	1. Tiragatso ya terama 2. Teramatiso ya patlisiso	Go buisa setlhangwa sa dikwalo – terama	Go kwala thadiso ya terama	Madirimafeledi, Madirimafeteledi Makaelagongwe, Malatodi Bokao jo bo tlhamaletseng le jo bo sa tlhamalalang Puo ya botshwantshi Tira le tirwa Puosebui le Puopegelo Matshwao a puiso
	9 - 10	Tlhatlhobo	Tlhatlhobo	Tlhatlhobo	Tlhatlhobo

Review Copy

Tlhatlhobo ya Kgweditharo ya 2		
Tiro 1: Tiro ya molomo	**Tiro 2: Teko 2**	**Tiro 3: Tlhatlhobo ya Bogare jwa ngwaga**
Tekatlhaloganyo ya theetso/ngangisano/motlotlo/puo e e sa ipaakanyediwang (e e ipaakanyeditsweng) dipuisano tsa setlhopha ka go neela ditaelo	Dikwalo: Dipotso tse di khutshwane	Pampiri 2: Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri 3: Go kwala: Tlhamo e le nngwe le setlhangwa sa tirisano se le sengwe

KGAOLO YA 4

Kgaba ka meaparo

Polelo ya matseno

Mo kgaolong e, e tlile go go thusa go itse le go tlhaloganya meaparo le meletlo ya ditso tse di farologaneng. O tlile go bona gape le kamoo merafe e e farologaneng e ikgantshang ka meaparo ya yona. O tla ithuta tsotlhe tseno o dirisa puo e e lolameng.

Beke 1 le 2:
Mekgwa ya go apara

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Go reetsa tekatlhaloganyo (Tsebe ya 61)

Mokgwa wa go ruta

Tlhatlhelela barutwana ka dikgato tsa go reetsa mme ba itse go lemoga tse di latelang:

Dikgato tsa go reetsa

- Bonela pele se setlhogo se buang ka ga sona
- Tsosolosa kitso ya lemorago ka go tlotla ka maitemogelo ka setlhogo.
- Dira ka tlotlofoko e ntšhwa e e sa etsiweng.
- Botsa dipotso pele ga theetso go tsepamisa tsibogo ya bareetsi.
- Tsaya dintlhathuto.
- Morago o arabe dipotso

Pele ga theetso

- Ba gwetlhe go akanya gore kwa meletlong go ka tswa go aparwa jang go ya ka merafe e e fapaaneng.
- Ba akanye ka maitlhomo a moletlo go ya ka moaparo o o tlhagelelang.
- Ba tlotle ka meletlo ya ditso tse di farologaneng le gore e tshawarwa leng, jang.
- Ba akantshane gore a meaparo e ka nna le kgogedi ka mokgwa o mongwe a tla bong a apere ka teng sk, basetsana ba o fitlheleng ba ikaparetse ka go rata.

Ka nako ya theetso

- Ba tseye dintlha tsa botlhokwa fa ba ntse ba reeditse.
- Ba rotloetse go botsa dipotso le go ipopela bokao ka ga se ba se reeditseng.
- A ba batle molaetsa kgotsa thuto mo setlhangweng se ba ntseng ba se reeditse.
- Ba bapise ditso ka go farologana.
- A ba akanye ba bo ba atlhola go ya ka se ba ntseng ba se reeditse.

Ipele ka moaparo wa segaeno!

Batho ba maloba ba ne ba apara diaparo tse di neng di dira gore ba nne le seriti.Go ne go aparwa go ya ka ditso tse di farologaneng. Kwa Batswaneng, bomme ba ne ba apara motlokolo, basimane ba apara ditshega fa basetsana bona ba ne ba apara makgabe.Ba ne ba ipela ka moaparo o, e bile ba sa ikobonye. Motho o ne a sa tlhagise mmele wa gagwe go bonwa ke botlhe.Batho ba ne ba itlotla, ba tlotlega ke mokgwa o ba neng ba itshwere ka ona. Moaparo wa morafe mongwe le mongwe o dirilwe go latela le mmino wa morafe oo mo mabakeng a le mantsi. Sekai, basetsana ba Batswana ba bina ka makgabe go le gantsi, fela jalo le merafe e mengwe.

BaPedi, MaTsonga, maVenda le merafe e mengwe le bone ba a ipela. Ba tswaka dintlha fa re ba bapaanya le Batswana gonne Batswana ke bone ba gantsi o fitlheleng ba kgatlhwa ke go reka diaparo tsa ditso tse dingwe. Ga se gantsi o ka fitlhela merafe e mengwe e kgabile ka setso sa Batswana, ba gantsi ba di aparang ke ba ba ileng kwa teng ka kgomo. Bana ba gompieno ga ba ikamanye ka gope le moaparo wa setso. Phokelelo ya bophirima e tsere karolo e kgolo thata mo matshelong a bona. Ga ba itlhaloganye. Kana mogaetsho o se lebale gore moaparo le maitseo di a tsamaisana. Moaparo wa gago o kgona go go tlhotlholola mo gare ga batho ba bangwe go ya ka tiro e o e dirang le se o leng sona mo botshelong. A o kile wa bona ba bangwe bang ka mmele? Ruri ke

Review Copy

matlhabisa ditlhong, le gale re tlareng, ke tlhopho ya bona ya botshelo. Dikereke tsa rona le ditheo tse di farologaneng le tsona di na le mokgwa o di aparang ka ona o ba kgonang go tlhotlhololwa mo go ba bangwe ka ona.

Bana basegompieno ba apara diaparo tse di tlhotlhwagodimo e le ruri, o fitlhele motho wa teng a eme a bolelela ditsala gore o apere bokae, ga ba naganele le batsadi.

Morafe mongwe le mongwe o sa ntse o na le kgwetlho e tona ya go ntsha bašwa mo timelong e e kanakana e ba leng mo go yona. Ka dinako dingwe ba utlwisa botlhoko ka gonne ba tlabo ba tshega fa ba bona mongwe a apere tsa setso, ba bona e le dilo disele fela.Tla re ba thuseng ba tswe mo timelong ba tle ba tsoge ba itlhaloganya.

Morago ga theetso

Dikarabo tse di tshitshintsweng.

1. Batswana, Basotho, Bapedi
2. Motlokolo ke mosese wa morago.
3. Mosadi fa a inama o a be a ikantse motlokolo.
4. Go bontsha setso le gore ba bonwe gore ke ba morafe ofe.
5. Moaparo o tlhalosa se motho e leng sona, o kgona go bona maitseo a motho le ka mokgwa o a aparang ka teng.
6. Nnyaya, ga re a tloga re ba tlwaeditse moaparo wa mofuta o.(A dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko)
7. Ee, o a be a rotloetsega ka mokgwa o a bonang batho ba ipela ka setso sa bona ka teng a gopola gae le ene.
8. Fa o le motho o tshwanelwa ke go rata le go ipela ka segaeno.

Dipopego tsa puo e melawana ya tiriso

Mainatswako le Thuanyisediri

Mokgwa wa go ruta

Sedimosetsa barutwana ka dikab-puo tse di latelang: Mainatswako, thuanyisediri le thuanyisedirwa. Eta o ba botsa dipotso go tlhola fa ba na le wena.

Tirogae

Dikarabo tse di tshitshintsweng

1. Ba bantsho - Thuanyisediri
2. Wa gagwe - Thuanyisedirwa
3. Tsa bona - Thuanyisedirwa
4. Ya letoitshi - Thuanyisedirwa
5. Tsa sepedi - Thuanyisedirwa

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Go buisa padi ya bašwa (Tsebe ya 63)

Ba rute ka mefuta e e farologaneng ya ditlhangwa le diponagalo tsa tsone ka bongwe ka bongwe mme o tsepamise maikutlo thata mo pading ya bašwa.

Diponagalo tse re lemogang padi ka tsona:

- **Kanelo:** Se ke tatelano ya ditiragalo go ya ka mabaka a a di tlholang. Ditiragalo ga di phariwe fela go se na botso jwa tsona.
- **Thitokgang:** Ke se padi e buang ka ga sona kana se mokwadi a kwalang ka ga sona. Mokwadi a ka sweetsa ka go kwala ka dipolotiki, boferefere, boloi, lefufa kgotsa tlhago jj.
- **Baanelwa:** Batho ba mokwadi a ba itlhametseng mo pading, le fa a ba itlhametse, ke batho ba madi le nama ga se batho ba mmopa. Ba dira ditiro tse nna le wena re ka di dirang. Ga ba dire metlholo ya dinaane.
- **Puo le Setaele:** Ke mokgwa o mokwadi a dirisang puo ya malepa le maele le tsela e ditiragalo di tlhalosiwang ka yona.
- **Lefelokgang:** Kwa ditiragalo di diragalelang gona. Mokwadi fa a kwala ka ga motsesetoropo, babuisi ba bone botshelo jwa teng. A se ka a tlhagisa botshelo jwa kwa magaeng.
- **Molaetsa:** Thuto e re e anyang go tswa mo thitokgannyeng. Se re se ungwang go tswa mo ditiragalong gore kamoso re bo re kgona go iphemela mo diphatseng tsa botshelo.

Pele ga puiso

- Ba itsise setlhangwa se se tlileng go buisiwa.
- Ba neele metsotswana go okola dikakanyokgolo le go neela dikakanyo mo dipuisanong pele puiso e ka dirwa.
- A ba tlodise matlho go bona mafoko a mašwa le go ipopela bokao.
- Ba rotloetse go dira ponelopele.

Ka nako ya puiso

- Ba ipopele bokao jwa mafoko go ya ka diteng tsa padi
- O ka boeletsa puiso go ba netefaletsa dintlha dingwe.

Review Copy

- A ba bope setshwantshokgopolo ka padi e ba ntseng ba e reeditse.
- Ba rotloeletse go botsa dipotso fa bas a tlhaloganye.
- Ba sekaseke bokhutlo jo bo ipopetsweng.

Re ka se di kgone

Mo motseng wa Phedile go kile ga bo go agile mme mongwe a bidiwa Mmaterateng. O ne a filwe leina le ke baagi ka gonne a ne a itse dikgang tsa motse otlhe.A le montshonyana ka mmala, ka matlho a makima o ka re a namane. Ngwana wa gagwe yo o esi o ne a tsena kwa sekolong se se kgolwane sa Letlapa. Sekolo se, se ne se leka ka bojotlhe go bontsha bana lesedi ka matlhakore otlhe.

Go ne go kokoanngwa matlole ka Labotlhano wa bobedi wa kgwedi. Lekgotlatsamaiso la sekolo le ne le tsere tshwetso ya gore bana ba se ka ba apara diaparo tsa sekolo mme go aparwe tsa mo gae. Fa o ne o ka ba bona ka letsatsi leo, mogaetsho o ne o ka se kgatlhegele mokgwa o ba bangwe ba neng ba apara ka teng. Kana fa ba sa apara tsa sekolo o fitlhele le maitseonyana a fafarega.

Go ne go le morutabana mongwe a bidiwa mme Kentsejalo gone mo sekolong, e se kgale a feditse kwa yunibesithi. Tlhogo ya lefapha o ne a kgalema moaparo wa gagwe ka metlha. Gantsi ba ne ba lwela seno mo e bileng a ne a re o a fufegelwa. Ka letsatsi lengwe ke fa ba kampane fa pele ga barutwana. Go ne go le thata go mo farologanya le barutwana ka o ne o fitlhele a ntshitse dirope fa gare ga bona. Le fa a na a re o a kgalema, ga go ope yo a neng a mo isa tlhogong. Morutabana Baboleletswe o ne a apara sutu letsatsi lengwe le lengwe kwa ntle fela ga Laboraro wa metshameko.Ba ne ba mo tshaba lebaibai.

Ka letsatsi le lengwe mongwe wa barutwana, e leng Nkamoleka a mo kwalela lekwalo a ipala mabala a kgaka. A lela sa mmaijoo, a tla go bontsha barutabana ba bangwe. Go ne go se ope yo a neng a mo isa tlhogong gonne e ne e le kgale a kgalemelelwa moaparo oo. Mogokgo a bitsa mosimane go mo kgalema fa pele ga morutabana. E rile fa a hulara ke fa a bolelela morutabana yoo gore ke moipolai yo o sa lelelweng. Go tloga foo a fetola moaparo jaaka a ne a gakololwa. O ne a itemogetse gore ke ene tota a rumolaneng. Motho mongwe le mongwe o a itlhophela mme fela tse dingwe tse re ka se di kgone.

Morago ga puiso

Dikarabo tse di tshitshintsweng.

1. Phedile
2. Seope
3. Nnyaya, ke moaparo o ba sa o itseng e bile ba ise ba ke ba o rutwe ke ope.(Ela dikarabo tsa barutwana tlhoko)
4. Ke ka mokgwa o o sa amogelesegeng o morutabana a neng a apere ka teng.
5. E tlhotswe ke mokgwa o morutabana Kentsejalo a neng a apara ka teng.
6. Nnyaya, o ne a batla gore a apare ka mokgwa o o amogelesegang, a nne le seriti.
7. Moaparo wa maloba o ne o siame, basadi ba itse gore dikarolo dingwe tsa bona tsa mmele ga di a tshwanela go bonwa mme gompieno go ikaparelwa sengwe le sengwe.
8. Fa o le motho o tshwanetse wa itlotla.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Polelonolo, polelotswako le polelopate

Mokgwa wa go ruta

- Ba bontshe pharologa nyo magareng a polelotswako le polelopate ka go ba neela dikai mme morago o ba botse dipotso.

Dikarabo tse di tshitshintsweng:-

Dipolelotswako

- Morutabana Kentsejalo a ka fetola moaparo gongwe ba ka mo reetsa.
- Bana ba ka apara diaparo tsa mo gae kgotsa ba ka tlisa madi a mantsi.
- Leina la gagwe le ile borelelong kgotsa nkabe a sa dira jalo.

Dipolelopate

- Nkamoleka o kwalela Kentsejalo mme barutwana ba a tshega.
- Mogokgo o kgalemile motlhaope go tla nna botoka.

Review Copy

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Tlhamo ya kanelo (Tsebe ya 67)

Mokgwa wa go ruta

Tlhalosetsa barutwana gore kanelo ke eng le gore tlhamo ya kanelo e kwalwa jang. Ba neele tshedimosetso e :

- Ba se ke ba lebala go kwal setlhogo
- Ba dirise dikakanyo tse dikgolo le tse dinnye ka nepagalo.
- Ditemana di salane morago sentle fa ba kwala.
- Ba dirise makopanyi go golaganya ditemana.
- A ba dirise mefuta e e farologaneng ya dipolelo.

Dira poeletso ya ditogamaano tsa dikgato tsa go kwala go di ba gopotsa.
O ka ba neela tirogae gore ba ya go kwala tlhamo ka setlhogo se o se ba tlhophetseng.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Pakajaanong le pakapheti
Ba gakolole ka ga dipaka.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

1. Morutabana o ne a apara diaparo tse dikhutshwane.
2. Barutwana ba kokoantse matlole.
3. Tlhogo ya lefapha e ne e kgalema morutabana yo mošwa.
4. Mosimane o kwadile lekwalo la botsalano.
5. Bona ba ne ba omana.
6. Ba ne ba sa mo tlotle.
7. O tswile kwa yunibesithi.

Potso ya 2

1. Go tshaba motho thata.
2. Go bolelela mongwe fa o mo rata.
3. Go tshaba motho mo go feteletseng thata.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Go tlotla kgang gape (Tsebe ya 68)

Mokgwa wa go ruta

Ba kgaoganye ka ditlhophana tsa botlhano mme ba tlotle ka kgang e ba neng ba e reeditse ya **'Re ka se di kgone'.**

Ba laele go buisana ka tse di latelang tse ba setseng ba di dirile mo nakong e e fetileng: Semelo, tshobotsi tsa batsayakarolo mo setlhangweng se se umakilweng.
Ba kaele ka mokgwa o ba tshwanetseng ba tlhagise ka ona.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Makaelagongwe

Mokgwa wa go ruta

Ba gakolole pharologanyo magareng ga makaelagongwe le malatodi.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Tlotla
(b) Betsa
(c) Kgalema
(d) Tswala
(e) Betsa

Potso ya 2

(a) Tshega
(b) Bosigo
(c) Khurumolola
(d) Didimala
(e) Apola

Review Copy

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Go buisa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng (Tsebe ya 69)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga puiso

- Ba kgaoganye ka sebedi-sebedi mme ba lebe setshwantsho se se latelang.
- A ba buisane ka ga sona ba bue gore se kaya eng go ya ka bona.

Ka nako ya puiso

- Ba neye metsotso e le metlhano go okola ditshwantsho tse di tlhagelelang foo mme le batle go bona bokao jwa tsona.
- Ba tlodise matlho mo go tsona go bona gore di le tsholetse eng.
- A ba ipopele bokao go tswa mo ditshwantshong tse ba di boneng.

Morago ga puiso
Ba tlhalose gore ke eng se ba tota ba se itseetse mo setshwantshong se ba sa tswang go se lebelela.

Dipopego tsa puo le melawna ya tiriso

Mokgwa wa go ruta

Boeletsa matshwao a puiso.

Dikarabo tse di solofetsweng:

(a) Mmemogolo o rekile motlokolo.
(b) Fa ke tloga fa, ke ya go tsena kwa kgotleng pele ke ya gae.
(c) Ao! kante le wena o a tle o apare jaana.
(d) Lenyalo la gagwe le leng?

Beke le 3 le 4:
Meletlo le meaparo

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 6: Go reetsa tekatlhaloganyo (Tsebe ya 70)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga theetso

- A ba tlhalose ka ga meaparo e e farologaneng e ba sa tswang go e bona mo setshwantshong.
- Ba bolelele gore ba bonela eng pele ka ga setshwantsho.

Ka nako ya theetso

- Ba ntshe didiriswa tsa bona jaaka dipene, diphensele, le dipampitshana gore bat le bak gone go tsaya dintlhanyana fa go ntse go buisiwa.
- Ba ele tlhoko meaparo e e farologaneng le gore mefuta efe e o e bonang.

Go ipela ka moaparo

Batho ba le bantsi ba dumela mo go reng ga go tlhole go le mosola gore e re fa batho banyalana ga bo go sa ntse go dirwa moletlo, go bitswa batho ba tla go tlala ka lelapa. Poki, mosimane wa kwa GaMosetlha ene ga a di bone jalo. A re ene o sala setso sa gaabo morago. Morwawe a le esi e bong Ditsile o ne a iponela kgarebe kwa Lefiswane eo e neng e bidiwa Lerato. E ne e le mosetsana wa marata go lejwa, a le montshonyana ka mmala, nko ya gagwe e le lenono le leitlho le lekima e kete la namane. Ka tsalo e le moTsonga mme Ditsile e le Mokgatla wa kwa Gamosetlha – a – Maganalekgomo.

E rile fa Ditsile a sena go ipega, ga gaabo go tlhamakanngwa ka ponyo ya leitlho.Ga dirwa dipuisano tse di maleba. Bogadi ba ya go ntshiwa go diragatswa setso. Bogadi bo ne ba ya go tlhabelwa kwa malapeng oomabedi. Fa o kabo o ne o bone fa go ntshiwa bogadi, o ne o ka nagana gore ke lona letsatsi la lenyalo ka mokgwa o thologelo e nnileng ya maemo a a kwa godimo ka teng. Go ne ga dumalanwa ka gore go aparwe meaparo ya ditso tse pedi, e leng wa Setswana le wa SeTsonga morago ga lesira. Ga le a ka la gana go tlhaba letsatsi la lenyalo.Ke fa mogolokwane o llela boatleng. Ba tila basadi ba Batswana fa ba baTsonga le bona ba ne ba ntshitse ga tshwene ka wa segabona.

Batshwari le bone ba ne ba kgabile thata. Fa o kabo o newa ba bona, e ne e kete go ka kgabisiwa ka bone mme ba seka ba tlosiwa fa ba tla beng ba beilwe teng. Ngwana wa bona yo o esi o ne a apesitswe jaaka rraagwe, ba ne ba tshwana jaaka dipeba batho ke bao. Go ne go binwa mebino ya ditso tsoopedi, e setse e kete go tlilwe dikgaisanong ka go ne go se ba ba neng ba batla mmino le diaparo tsa bona di tseelwa kwa tlase. Fa o sa diragatse segaeno, ga go na motho yo o tla tswang kwa lefelong lengwe a tla go go direla jalo.

Bogadi ba ka Setswana bo amogelwa ke bomalome le borangwane. Ba apara ka mokgwa wa tshwanelo. Bomme o fitlhele ba apere matoitshi, ba rwele dituku tse di tsamaisanang le matoitshi ka disholo tse di tshweu go bontsha tlotla le tshegetso sa setso ka moaparo .

Morago ga theetso

1. Ba apara letoitshi.
2. Mojeka
3. Ee, gore batho ba ba amogelang le ba ba isang bogadi ba itse ditso tsa bona tse di farologaneng le go tlotlana.
4. Nnyaya, o bontsha gore motho o a ikitse e bile o ipela ka segaabo o batla le go bonwa ka diaparo tsa kwa gaabo, go supa go sa ikobonyeng ga motho.

Review Copy

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Bontsi jwa maina

Mokgwa wa go ruta

Dira poeletso ya botshegadi le bontsi jwa mafoko ka go ba botsa dipotso ka dikarolopuo tse di umakilweng.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Rakgadi
(b) Mmangwane
(c) Kgomo
(d) Nku
(e) Monnamogolo

Potso ya 2

(a) Meaparo
(b) Bogadi
(c) Matlho
(d) Masira
(e) Bashangaan.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 7: Go buisa setlhangwa sa papatso (Tsebe ya 71)

Mokgwa wa go ruta

Rotloeletsa barutwana go leba setshwantsho pele ba ka dira tirwana nngwe gape.

Pele ga puiso

- Ba neele metsotso e ka nna mene go ya go e le metlhano go okola le go tlodisa setlhangwa matlho bat le ba tlolte ka sona.
- Ba tlotle ka meaparo e ba e bonang e tlhagelela mo setshwantshong.
- A ba dire ponelopele ba tle ba neele dikakanyokgolo.

Ka nako ya puiso

- Ba ipopele bokao jwa setshwantsho se ba se bonang.
- Ba se lebe gape go batla bokao fa ba na le pelaelo ya gore ga ba bone tsona.
- Ba dire setshwantshokgopolo.
- Ba bope bokao jwa mafoko a mašwa go ya ka setlhangwa.
- A boitumelo, go itumelela diaparo tsa setso.
- Nopola di le pedi ka tlhotlhwa ya se le sengwe.

Morago ga puiso

Ba nne ka ditlhotshwana tsa bobedi mme ba tlotle ka Botlhokwa ba setlhangwa sa papatso.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Masupi le malatlhelwa

Mokgwa wa go ruta

Dira poeletso ya malatlhelwa le masupi, o bontshe barutwana gore bobedi jo, bo farologana jang.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Oo - Lesupi la maemo a bobedi
(b) Bale - Lesupi la maemo a boraro
(c) Ole - Lesupi la maemo a boraro.
(d) Tseo - Lesupi la maemo a bobedi
(e) O - Lesupi la maemo a ntlha.

Potso ya 2

(a) Bathong! ke tsieletswang ne ka monna wa moIndia kwa tlhotlhwa.
(b) Ija! ka tla ka lebelelwa ke motho ka tsela nngwe fela.
(c) E rile ke ntse ke re ke ja lekako a bo a le re phamo!
(d) E rile fa go twe go iwa kwa lenyalong Rapula a re rago! a batla go fitlha pele kwa koloing.
(e) E rile re le gaufi le go itlhoboga a be a re palakata!

Review Copy

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 8: Go kwala phasalatso (Tsebe ya 73)

Tlhatlhella barutwana ka phasalatso, ba itsise le ka ga didiriswa tsa go phasalatsa jaaka dikuranta, dimakasine, seyalemowa jj.

- Ba lemose dintlha tse di botlhokwa tse di latelang fa o dira phasalatso: -
- Bareki kgotsa badirisi ba ba tobilweng.
- Nako ya phasalatso.
- Lefelo le phasalatso e yang go tlhaga mo go lona.
- Sebopego le fonto tsa mokwalo.
- Maitlhomo a gago a go bapatsa.
- Puo (poapoeletso, botshwantshi, e e susumetsang) Puo e e digelang le e e tlhamaletseng.

- Tshedimosetso ya megala le leina la yo go ikgolaganngwang leena fa go tlhokega.
- **Ela tlhoko**, o ka tlhagisa leina la lebentlele le tlhotlhwa mo papatsong.

Ba gakolole ditogamaano tsa dikgato tsa go kwala le gore ba di sale morago ka dinako tsotlhe.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Puosebui le puopegelo

Mokgwa wa go ruta

Barutwana ba tlhalosediwe ka puosebui le puo pegelo.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Puopegelo

(a) Ke tsoga ke ya lenyalong kwa Phalaborwa.
(b) Mmane o ntheketse mosese wa setso sa Bapedi.
(c) Ke ja makako.
(d) Moruti o rerela banyadi ba kwa Sesobe.

Puosebui

(a) Rangwane o rile; 'A banyadi ba ye go apara ka ponyo ya leitlho'.
(b) Mmane o rile, 'Re tla phakelela kwa gaabo mosadi ka moso'.
(c) Mmangwane o rile, 'Banyadi ba kwa Sesobe ba tla nyadiswa ke moruti Radebe'.
(d) Nkoko o rile, 'Digaboi di pegiwa gabedi, la boraro tsa bo di fologa'.

Review Copy

GO REETSA LE GO BUA

Tirwana ya 9: Ngangisano ka papatso (Tsebe ya 74)

Mokgwa wa go ruta

Gakolola barutwana gore ngangisano ke eng o e bapisa le mmuisano le dipotsotherisano.

Dintlha tsa botlhokwa mo ngangisanong: -

- Tlhopho ya setlhogo se se maleba.
- Tlhagiso ya kganetsano e e maleba.
- Dirisa thutapuo sentle.
- Tiriso ya puo e e digelang / tsosang maikutlo a a rileng

Pele ga theetso

- Barutwana ba lebe setshwantsho mme batle bokao mo go sona.
- Akanya gore setshwantsho se ka tswa se tlisa bokao bofe mo bareetsing.
- Baakanya didiriswa jaaka phensele, pene, pampitshana gore o kgone go tsya dintlha tsa botlhokwa fa o ntse o reeditse.

Ka nako ya theetso

- Ba bope bokao le go dira ponelopele
- Ba rotloetse go botsa dipotso ka nako ya theetso.
- A ba age kgolagano ya dikakanyo.
- Ba batle molaetsa mo go se ba ntseng ba se reeditse.

Go bapatsa go mosola

Thapelo: Monna Thuso o a reng o tshwere dipampiri tse dintsi e kete o Setsenwa jaana?
Thuso: Tota o a bo o ntsaya jang ne monna, ke mo tirong fa o mpona ke riana.
Thapelo: E le gore ke tiro ya mofuta mang yona e, gona o gola bokae monna?
Thuso: Ga o ka ke wa dumela monna, fa ke setse ke rekisitse go utlwala, ke kgona go wa ka dikete tse thataro.
Thapelo: Ijo, o bua nnete monna?
Thuso: E e senang bana ba phefo. Ke kgonne go rekela nnake yo o tsenang sekolo kwa Nkukise ka ona madi a.
Thapelo: Nna nka se kgone monna, go tlhola o eme motshegare otlhe o tlile go feletsa o ruruga maoto.
Thuso: Nnyaa tsala, ga go tshwane le fa nkabe ke ntse fela ke sa dire sepe.Sengwe sona ke a se bona fa kgwedi e fela.
Thapelo: A gona go mosola monna go bapatsa?
Thuso: Ijo, wena o a tshameka, ga o ise o bone sepe. Fa o ka bona kgwedi e setse e fedile, batho ba thologela fa setheong se, hee!Tsala, o fitlhele e kete dintsi di bona mogodu. Go a direga fa monna.
Thapelo: Tlogela go itshenyetsa nako ka dilonyana tse tlhe, o ke gore o itumelela go emisa batho mo mebileng fela jaana.Ga se fela o fitlhele ba bangwe ba le tlhatlosa jaana fa le ntse le re le a leka.
Thuso: Seo ga se bothata,nna ke siame, ke wena o tshwenyegang. A o bona diaparo tseno tsa setso, fa o reka se, o bona mesangwana e mebedi e mahalahala fela.
Thapelo: O senya nako monna, eya go batla tiro e e siameng o tlogele go wetsa bana ba bangwe. Ke gore o ikutlwa jang o tsietsa bana ba bangwe?
Thuso: Wela kwa, ga ke tsietse ope, ke ba bontsha mosola wa go reka dilo ka tlhotlhwa e e kwa tlase.

Morago ga theetso

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Ba ngangisana ka phasalatso.
2. Ee, o kgona go boan bareki bonolo le kgwebo e tsamaela ka pele.
3. Nnyaya, di tsamaela ka bonako le poelo ya bo e nna teng e e nametshang.
4. Gore bareki ba tle ba reke se se tla bong se bapatswa ka bonako.
5. E dira gore se se bapaditsweng se tsamaele ka bonako ka dinako dingwe bareki ba sa tlhaloganya puo ba bo ba iphitlhela ba setse ba rekile.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Bokao jo bo tlhamaletseng le jwa botshwantshi

Mokgwa wa go ruta

- Tlhatlhelela barutwana ka puo e e tlhamaletseng, ya botshwantshi le puo e e digelang.
- A ba neele dikai bongwe ka bongwe go netefaletsa fa ba tlhaloganya.
- A ba neele dikai ka ga puo e e digelang, ya botshwantshi le e e tlhamletseng.

Review Copy

KGAOLO YA 5 Thekenoloji

Polelo ya matseno

Mo kgaolong e, o tlile go itse le go tlhaloganya go le gontsi ka polokelo, tsamaiso, mmogo le mekgwa e e siameng ya go dira le/ka yona.

Beke 5 le 6:
Go boloka madi

GO REETSA LE GO BUA

Tirwana ya 1: Dipuisano tsa setlhopha ka go neela ditaelo (Tsebe ya 78)

Pele ga theetso

- Laela barutwana go kgaogana ka ditlhopha, ba buisane ka diphitlhelelo tsa bona jaaka fa ba ne ba ile go dira dipatlisiso.
- Ba botse dipotso go tlhtlhomisa ponelopele ya bona.
- A ba neela maina a ditheo tse di farologaneg tsa polokelo ya madi.
- B a tlhalose mosola wa go boloka madi.

Ka nako ya theetso

- Ba buisetse setlhangwa se se ka ga go boloka madi.
- A ba botse dipotso ka se ba sa se tlhaloganyeng.

Ke tla tswa setlhabelo

Bana ba sekolo se segolo sa Gaopotlake ba dira serutwa se se dirang thata ka tsa matlole se o ka puo ya sejatlhapi se bidiwang Accounting. Morutabana wa bona ke motho yo o kelotlhoko thata. Ga a rate fa barutwana ba gagwe ba salela kwa morago ka sepe. Fa a utlwela gore go na le kwa ba ka bonang thuso teng, o taboga tota. Ka dinako tse dingwe o siana jaana a ise a bolelele le mogokgo. O itumediswa ke go thusa bana jaaka a na le dikgatlhegelo tsa bona mo pelong. Kwa polokelong ya Batswana le kwa Northamka ba tlhola ba dira dikgaisano tseo ka tsona ba kgonang go ba neela dibasari gore ba kgone go tsweletsa dithuto. Ka letsatsi lengwe ke fa Mmuso yo botlhe ba neng ba na le bonnete jo bo tletseng ba gore ke wa dinaledi a bo a siiwa ke senamelwa go ya go kwala diteko tsa bofelo tsa go tlhotlholola ba ba yang yunibesithi. O ne a sa itse Northamka a ne a nna kgakajana kwa motseng wa Maatlametlo.

Morutabana wa gagwe a utlwa botlhoko ba ntho fa a sena go lemoga gore o tlogetswe. O ne a intsha setlhabelo a mo fa madi go ikisa mme afelela kwa Swartklip fela.A mo neela karata ya gagwe go goga a go fetela Northamkwa Swartklip. Bothata e le gore mosimane a ise a ke a ipone a ile koo. A mo kaela tsela gore o ya go feta Mokgalwana, a tsena ka Disa ke sekgala ke dikilometara di le ka fa tlase ga lesome. Go tloga foo o ya go feta Poni, seratswana sa diphologolo gaufi le felo la borobasogo la Opikopi, wa bo o tsena ka Swartklip. Kwa Swartklip ke gona kwa o tlileng go goga madi teng wa bo o tshwara tsa Northam e e tlileng go go tsaya dikilometara di ka nna somelebobedi.

O ne a gakolotswe sentle gore a seka a kopa thuso mo go mongwe le mongwe, bogolosegolo ka madi. E rile a sena go tsena kwa polokelong a kopa rre wa molebeledi go mmontsha gore a goge madi jang. O ne a kwaletswe nomoro ya sephiri ka a ne a tshepiwa phetelela. Molebeledi a ya le ene fa motšhining mme a mmontsha tsotlhe tse di maleba mme a fetela pele ka thelelo.

Morago ga theetso

1. Bathopele
2. Tsa go goga le tsa go boloka madi.
3. Di robongwe.
4. Ke e e gogang madi.
5. Ga o a tshwanelwa ke go ntsha dinomoro tsa gago.
6. Ka gore morutabana o ne a direla ngwana wa sekolo molemo ka go ithaopa a dirisa madi a gagwe le go fa ngwana karata ya gagwe ya banka.

Review Copy

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Letlhalosi

Mokgwa wa go ruta

Dira poeletso ka letlhalosi.

Ba gakolole ka mefuta e meraro ya letlhalosi e leng la nako, felo le mokgwa.

Barutwana ba été ba neela dikai tsa matlhalosi, ba tlhalose le mefuta ya ona ba bo ba a dirise mo dipolelong go bontsha fa ba a tlhaloganya.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Go buisa setlhangwa sa ditaelo (Tsebe ya 79)

Mokgwa wa go ruta

Buisetsa barutwana setlhangwa sa dingongorego tsa go sa latele ditaelo tse di siameng tsa setheo sa polokelo morago.

Pele ga puiso

- Lebelela le bona setshwantsho gore ba iponele bokao, ba tlhagise le mokgwa o bagwanti ba lebegang ka teng, a ba bontsha tšhakgalo kgotsa jang.
- A ba dire ponelopele ka se ba se boneng.

Ka nako ya puiso

- Ba laele go thalela mafoko a ba sa a tlhaloganyeng o be o ba rute le magokonyane a go bona bokao jwa lefoko go ya ka mokgwa o le dirisitsweng ka ona.
- A ba kwale dintlhanyana tsa botlhokwa gore ba tle ba tlhaloganye bonolo.

Morago ga puiso

1. Ba sekolo sa Temokerasi.
2. Tsamaiso e e sokameng ya kwa polokelong.
3. Batswana
4. Ke polokelo, madi a barutwana ba neng ba a beile a nyeletse jaaka mouwane mo diatleng tsa bona.
5. Modise, Thato, barutwana ba sekolo, rre Lekoko.
6. Kwa polokelong.
7. Kgotlhang e bakilwe ke tsamaiso e e sa lolamang ya banka, bana ba latlhegetswe ke madi mo polokelong.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Letlhaodi

Mokgwa wa go ruta

Boeletsa letlhaodi, diane le maele.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Letlhaodi la mmala.
Wa thupa tsa maretlwa
Basweu le bantsho

(b) Letlhaodi la popego
Yo mokhutshwane
O katogile monyo

(c) Letlhaodi la palo
Dikete di le tlhano
Ntšwapedi

Potso ya 2

(a) Lefoko la kgomo ya maabanyane ga le tlhabe kgomo.
(b) Sedikwa ke ntšwapedi ga se na thata.
(c) Lebitla la monna le fa thoko ga tsela.
(d) E e maświ ga e itsale.
(e) Mabogo dinku a a thebana.

Potso ya 3

(a) Go tsietsa motho.
(b) Go bitsa kopano
(c) Go dira
(d) Go sa utlwe
(e) Go phakela thata

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Go kwala setlhangwa sa ditaelo (Tsebe ya 82)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga go kwala

- Ba ntsifaletse foromo e ba tlileng go e dirisa mme o e lebile ka kelotlhoko.
- Tirwana ya go tlatsa foromo ya go goga madi e tshwaiwa ka rubiriki.

Ka nako ya go kwala

- A ba nne ka ditlhopha mme ba bontshane fa ba sa tlhaloganyeng teng. Morutabana o tla tsamaya fa gare ga bona go netefatsa gore ba dira botlhe.

Review Copy

Morago ga go kwala
Ba sekaseke diforomo tsa barutwana- ka- bona go netefatsa gore mongwe le mongwe o latetse ditaelo sentle. Morutabana o tla di tlhola kwa morago.

Tirwana ya go kwala ditaelo e tla tshwaiwa ka rubiriki.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Tira le tirwa

Mokgwa wa go ruta
Poeletso ya tira le tirwa e botlhokwa.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1
(a) Batho botlhe ba thuswa ke Batswana bank.
(b) Madi a gogwa ke barutwana.
(c) Ditaleo tsa go goga di salwa ke barutwana morago.
(d) Morokotso o o tlhatswang pelo o ntsha ke Batswana bank.

Potso ya 2
(a) Ba setse ba tswa kwa bankeng gabedi.
(b) Basweu ga ba a latlhegelwa ke madi.
(c) Dibanka tse dikgolo le tsona di ka go latlhela madi.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Puo e e ipaakanyeditsweng (Tsebe ya 84)

Mokgwa wa go ruta

Boeletsa puo e e ipaakanyeditsweng o ba tlhatlhelle ka go reetsa o reetsa ka maitlhomo a a rileng. Netefatsa gore o neela ba ba sa kgoneng go bua sebaka o be o ba rotloeletse go dira seno.

Dintlha tsa botlhokwa tsa go neela puo
- Itse maikaelelo a kopano.
- Mofuta wa kopano ke ofe, setso, sekeresete, thekenoliji, dikalogo tsa thutego jj.
- Itse bareetsi ba gago ka nepagalo gore o tle o dirise tlotlofoko e e maleba.
- Itse mokgwa o o yang go neela puo ya gago, **sekao:** tshegiso, bonolo, khutsafalo jj.
- Dirisa segalo se se nepagetseng.
- Tota o ya go bua nako mang, mo mosong, motshegare kgotsa bosigo?
- Simolola ka matseno a a ngokang. E ka nna ka motlae, go nopola tiragalo nngwe kgotsa seane.
- Dintlha tsa gago di tshwanetse go rulaganngwa ka nepagalo gore di elele sentle, o
- se ka wa dirisa dipolelo tse/dikakanyo tse di tlwaelegileng jaaka bagaetsho gompieno re lo bileditse se, Motswana wa maloba o rile.
- Tila dipolelo tse dileele gonne di tla tena batho.
- Bua nnete ka se o buang ka ga sona, jk . (kwa losong o bua ka tsotsi/ mme o leka go mo ntlafatsa. Bogolo dirisa phefofatso mme o bua nnete ka motho yo)

Pele ga theetso
- Kgaoganya barutwana ka ditlhophana tsa botlhano mme o ba rotloeletse go reetsa fa o buisa.
- A barutwana ba bonele pele se o tlileng go buisa ka ga sona ba lebile setshwantsho.

Ka nako ya puiso
- Barutwana ba akanye ka ga molaetsa o ba tlileng go o bona mo setlhangweng.
- Ba neele puo ka mokgwa o o nepagetseng.
- Dikakanyo tsa bona di golagane le setshwantsho.
- Ba age dikakanyo tse di tlhagisiwang mo puong ka nako e.

Sekao sa puo e e ipaakanyeditsweng

Mokgwa o o sireletsegileng wa go boloka madi
Batho bogologolo ba ne ba boloka madi a bona mo matlong le fa gone go sa sireletsega. Fa mongwe a ne a ka bona sefalana se. o ne a ka udubatsa mmoloki wa madi. Batho **basweu** bona ba ne ba le botoka gonne ba ne ba na le ditunturu tsa go bolokela madi tse di lotlelwang.

Gompieno thekenoloji e tlisitse ditlhabololo le **mekgwa e e sireletsegileng** ya go boloka madi ka mekgwa e e latelang: Mokgwa wa poloko, inthanete,ditšheke,go boloka ka mogala wa letheka,karata ya kadimo jalo le jalo.

Ditheo tsa dipolokelo **tse dikgolo** di kgona go go direla merokotso e e bonalang fa o boloka madi a gago mo go tsona.Mefuta e mengwe ya go boloka ke ya paka e telele le ya paka e khutshwane.Fa o boloka madi a gago o sa tshwenyane le ona , a ka ikoketsa **gabedi** kgotsa **gararo** mme wa bona morokotso o o tlhatswang pelo gonne **boitshoko bo a duela**. Sa botlhokwa ke go tlhwaya tsebe le go latela ditaelo tsa go boloka. Monate wa thekenoloji ke gore o ka

Review Copy

kgona go boloka wa bo wa goga madi a gago ka **nako nngwe le nngwe** le **kwa lefelong lengwe le lengwe**. Batho ba le **bantsi** ba itumelela mokgwa o wa thekenoloji.a.

Morago ga theetso
Ba laele go dira puo e e ipaakanyeditsweng ka setlhogo

Thekenoloji e tlisitse metlholo mo ditheong tsa rona tsa polokelo ya madi.
Ba laele go dirisa **dikgato tsa puo** tse di latelang:

- Ba tlhokomele tlhopho le kgatelelo ya mafoko tse di siameng.
- A ba dirise segalo, lebelo le kapodiso e e siameng.
- Ba dirise puo e e maleba ya mmele.
- Ba tlhatlose le go isa tlase lentswe ka tsela e e maleba.
- Ba lebe bareetsi fa ba bua.

Dirisa rubiriki go lekanyetsa puo e e ipaakanyeditsweng.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Go buisa leboko (Tsebe ya 86)

Mokgwa wa go ruta

Ba laele go buisa leboko bongwe ka bongwe mme kwa morago ba arabe dipotso tse di kwa tlase. Neela le ba ba sa kgoneng sebaka sa go buisa o ntse o ba thusa ka kapodiso e e siameng ya mafoko, segalo mmogo le rejisetara.

Fa ba buisa ba sale dikgato tsa go buisa morago gore ba tle ba kgone go tlhaloganya.

Thekenoloji

Thekenoloji, Thekenoloji wee!Segatlhamelamasisi, se se sa boifeng ope.O ntse o iphitlhile kae ngwana batho.Kgotsa o ntse o fitlhilwe ke kgetholo?Re leboga Mothati fa o gololosegile.

O tsene mo matshelong a rona.Wa tsena mo dipolokelong.Bahumanegi ba fetoga bahumi.Matlho a batho a bulega,a bona.Bosigo jwa fetoga motshegare.

Ka wena dintsho di fokotsegile.Ka wena bogodu bo fedile.Ka wena tlhaeletsana ke metshameko.Ka wena maAforika Borwa a a tshegatshegaHalala,Halala, Halalaaa! Thekenoloji

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Thekenoloji
2. Mothofatso
3. Di le tharo.
4. Tlhatlagano
5. Ke a boitumelo, o bua ka mokgwa o thekenoloji e leng mosola le go thusa batho ka teng.
6. Thekenoloji e botlhokwa.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Tlamanyi le Lenalana

Mokgwa wa go ruta

Neela barutwana matshwao a puiso, a kwale mo patitšhokong mme o ba laele go bua ka ona ka bongwe ka bongwe. Eta o tsamaya fa gare ga bona go netefatsa fa ba tlhaloganya.

Beke 7 le 8:
Mogala wa letheka

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 6: Tiragatso ya terama (Tsebe ya 88)

Gakolola barutwana ka ga terama ba be ba sekaseke le setshwantsho.

Pele ga theetso

- A barutwana ba kokoanye dintlha ka setlhogo se se neetsweng.
- Ba kwale dintlhanyana tse o bonang di le botlhokwa.
- Ba ka baakanya dipotso fa ba sa tlhaloganyang teng.

Ka nako ya theetso

- Ba laele go reetsa ka tlhoafalo fa setlhangwa se buisiwa.
- Ba tle ba ipaakanntse ka didiriswa di tshwana le dipene, diphensele le dipampiri.

Fa ba diragatsa ba tshwanetse go sala morago dikgato tse di latelang morago:

- Ipaakanyetso, patlisiso le thulaganyo
- Tiriso ya rejisetara, setaele le lentswe mmogo le puo e e nepagetseng.
- Go ikatisa le go tlhagisa.

Review Copy

- Ba bue le bareetsi ka tlhamalalo, matseno a ngoke.

Tiragatsa ya terama

Mogala wa letheka mafaratlhatlha a thekenoloji
Kgololosego le Moleko ba ganetsana ka ditlhabololo le ditlamorago tsa tiriso ya mogala wa letheka fa barutwana ba bangwe bareeditse mo phaposing.

Morutabana o tla ba abela maduo fa ba ntse ba buisana.

Kgololosego: Dumela Monna Moleko.
Moleko: Dumela Kgololosego.
Kgololosego: O isa kae lekwalo leo Monna Moleko?
Moleko: Ke le isa kwa kgarebeng ya me kwa molapong.
Kgololosego: A makwalo a sa ntse a bonwa mo nakong e ya tlhabologo?
Moleko: Ee tsala, nna ke sa ntse ke sa dumele mo mogaleng wa letheka.
Kgololosego: O santse o le kwa morago tsala. Mogala wa letheka o bonako, o a romega e bile o a ikanyega.
Moleko: Ga gona selo se se sa ikanyegeng jaaka seo tsala! Motho a ka go aketsa bonolo a re o kaekae, mme go se jalo. Dinokwane di tsietsa batho ba le bantsi le ditheo tsa polokego ka mogala wa letheka. Jaanong nna ga ke batle go tsiediwa ke bo ke tseelwa lekgarebe ke balekane ba me ka ntlha ya tiriso ya mogala wa letheka.
Kgololosego: Tsala o mo lefifing e le ruri. O ikaegile ka maakanyana a a sa reng sepe ao. Ka mogala wa letheka o ka dira tse di latelang: O ka romela mogala wa maranyane, molaetsa o mokhutswane, wa duela disuga tsa gago kwa ntle ga go ema mo meleng e meleele, o ka kgona go tsena mo Inthaneteng wa batlisisa jalojalo.
Moleko: Ao tsala! Seo ke dikgakgamatso e le ruri.
Kgololosego: Ka mogala wa letheka o ka ralala lefatshe ka bophara. Tsala re ka se di fetse gompieno, a re kopane kamoso ke go tlhatlhelele ka mafaratlhatlha a a ka dirwang ke mogala wa letheka.
Moleko: Ke a leboga tsala. Kamoso fa re kopana ke tla bo ke itheketse mogala wa letheka gore e re fa o ntlhatlhelela, setopo re bo re supa sa nakedi.

Review Copy

Morago ga theetso

Dikarabo tse di solofetsweng:
1. E bonolo go dirisiwa, e bonako, e boloka nako, re kgona go banka ka yona le go tsena mo inthaneteng.
2. MTN, Vodacom le Cell C.
3. Kgololesego, o itse mosola a mogala wa letheka ka botlalo.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Madirimafeledi le madirimafetedi

Mokgwa wa go ruta

Gakolola barutwana ka madirimafeledi mme morago e nne bona ba ba tla bong ba neela dikai go bontsha fa ba tlhaloganya. Tsamaya fa gare ga bona o ntse o netefaletsa gore le mmogo mo tirong.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 7: Setlhangwa sa dikwalo – Terama (Tsebe ya 90)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga puiso
- Laela barutwana go neela ka mefuta e e farologaneng ya megala ya letheka.

Ka nako ya puiso
- Buisetsa barutwana ka ga megala ya letheka, ba nopole mafoko a a ntshofaditsweng bat le ba batle bokao jwa ona.
- Ba botse dipotso go netefatsa fa ba ntse ba reeditse puiso ya gago.

Boeletsa gape o buise terama e morutabana a sa tswang go go buisetsa yona kwa kgonong e e e fetileng ya go Reetsa le go Bua.

Tiragatsa ya terama

Mogala wa letheka mafaratlhatlha a thekenoloji Kgololosego le Moleko ba ganetsana ka ditlhabololo le ditlamorago tsa tiriso ya mogala wa letheka fa barutwana ba bangwe bareeditse mo phaposing. Morutabana o tla ba abela maduo fa ba ntse ba buisana.

Kgololosego: Dumela Monna Moleko.
Moleko: Dumela Kgololosego.
Kgololosego: O isa kae lekwalo leo Monna Moleko?
Moleko: Ke le isa kwa kgarebeng ya me kwa molapong.
Kgololosego: A makwalo a sa ntse a bonwa mo nakong e ya tlhabologo?
Moleko: Ee tsala, nna ke sa ntse ke sa dumele mo mogaleng wa letheka.
Kgololosego: O santse o le kwa morago tsala. Mogala wa letheka o bonako, o a romega e bile o a ikanyega.
Moleko: Ga gona selo se se sa ikanyegeng jaaka seo tsala! Motho a ka go aketsa bonolo a re o kaekae, mme go se jalo.Dinokwane di tsietsa batho ba le bantsi le ditheo tsa polokego ka mogala wa letheka. Jaanong nna ga ke batle go tsiediwa ke bo ke tseelwa lekgarebe ke balekane ba me ka ntlha ya tiriso ya mogala wa letheka.
Kgololosego: Tsala o mo lefifing e le ruri. O ikaegile ka maakanyana a a sa reng sepe ao. Ka mogala wa letheka o ka dira tse di latelang: O ka romela mogala wa maranyane, molaetsa o mokhutswane, wa duela disuga tsa gago kwa ntle ga go ema mo meleng e meleele, o ka kgona go tsena mo Inthaneteng wa batlisisa jalojalo.
Moleko: Ao tsala! Seo ke dikgakgamatso e le ruri.
Kgololosego: Ka mogala wa letheka o ka ralala lefatshe ka bophara. Tsala re ka se di fetse gompieno, a re kopane kamoso ke go tlhatlhelele ka mafaratlhatlha a a ka dirwang ke mogala wa letheka.
Moleko: Ke a leboga tsala. Kamoso fa re kopana ke tla bo ke itheketse mogala wa letheka gore e re fa o ntlhatlhelela, setopo re bo re supa sa nakedi.

Review Copy

Morago ga puiso

1. Kgololesego.
2. Mo nakong ya segompieno.
3. Maaka a a buiwang ke badirisi ba mogala wa letheka.
4. Ke motho yo o sa kgathaleleng tlhabologo.
5. Mosola wa thekenoloji mo matshelong a rona.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Makaelagongwe le malatodi

A ba tlhalose gore makaelagongwe ke eng. Ba neye tšhono ya go botsa dipotso fa ba sa tlhaloganyang teng.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Makatsang
(b) Ka pele
(c) Ikanyega
(d) Melato
(e) Ditsotsi

Potso ya 2

(a) Moleele
(b) Newa
(c) Leseding
(d) Sešwa
(e) Maaka

Potso ya 3

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 8: Go kwala thadiso ya buka (Tsebe ya 92)

Mokgwa wa go ruta

Tlhalosetsa barutwana ka ga se thadiso e leng sona.Ba bolelele ka dintlha tsa botlhokwa fa go kwala thadiso. Ba bontshe sekai sngwe le sengwe sa thadiso, netefatsa gore se maleba le se o tlhatlhelelang barutwana ka sona.

Leba sekao sa thadiso ya lokwalo ke seo

Leina ke eng?: Mokwadi ke xxx
E gatisitswe le go phasaladiwa ke xxx.
Tlhotlhwa:
Moterama Moporofesara xxx o tota a atlegile mo go re supetseng gore leina le motho a le neetsweng ke batsadi ba gagwe le botlhokwa go le go kana kang. Le fa leina le le bosula, mong wa lona o tshwanetse go le tlwaela le go le amogela a rata kgotsa a sa rate.
Terama e e na le kgogedi mo go botlhe ba ba e buisang. E bontsha fa moterama a lemogile gore bana ba Batswana ba rata go itatola maina a bona a Setswana mme ba batla go bidiwa ka a Seeng. Lokwalo lo ga le na ditsebe tse dintsi tse di tla dirang gore mmuisi a fele pelo gore o ya go fetsa leng go buisa. Tlhotlhwa ya lona ga se e e ka palelang barati ba puiso. Bana le bagolo ba itumelela go buisa lokwalo lo ka le totile se tota e leng nnete e e bonwang mo malatsing a gompieno.
Poloto ya terama e ka ga mosimanyana a bidiwa Monageng mme a ipitsa Larinton. Fa kgaitsedie a mmitsa Monageng o mo lwantsha ya matlho mahibidu. Kwa bofelong o tlhaloganya gore leina la gagwe le kaya eng fa a sena go tlhalosetswa ke maloomaagwe.
Setaele sa ga Moporofesara xxx se tota se kgatlhisa ka se supa gore bothata bo rarabololwa jang ka mokgwa wa setso sa Setswana. Puo ya gagwe e humile ka manatetshapuo. E ruta botlhe go ipela ka puo ya Setswana.
Mothadisi:

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mokgwa wa go ruta

Botsa barutwana dipotso ka matlhaodi le matlhalosi.Dira gore ba bone phapang fa gare ga bobedi jono.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

(a) Letlhalosi la nako.
Mme o gorogile maabane.

(b) Letlhalosi la felo.
Mmamokete o nyetswe kwa Bloemfontein.

(c) Letlhalosi la mokgwa.
Rremogolo o tsamaya ka bonya

Potso ya 2

(a) Mosadi yo montsho o ile kwa Malawi.

(b) Bana ba bakima ba ja thata.

(c) Difounu tse thataro di bonwe kwa gabo Selemela.

Go reetsa le go bua.

Tirwana ya 9: Teramatiso ya patlisiso(Tsebe ya 94)

Mokgwa wa go ruta

Tlhalosetsa barutwana gore teramatiso ya patlisiso ke eng. Ba neye dintlha tsa botlhokwa tse di tshwanetseng go elwa tlhoko tsa terama ya patlisiso. Dintlha tsa botlhokwa tse di tshwanetsweng go elwa tlhoko tsa teramatiso ya patlisiso ke tse di latelang:

- Kgobokanyo ya dipotsotherisano.
- Tlhokomelo ya melawana.
- Dirisa puo e e siameng.
- Bega diphitlhelelo.

Ba botse dipotso fa o sena go tlhalosa. Netefatsa gore o tlhola le ba o itseng ba tlhoka thuso e e feteletseng o ba tshologe mokgosi ka go ba neela sebaka sa go bua.

Pele ga theetso

- Ba kgaoganye ka ditlhophana tse pedi go dira patlisiso ka ditlhotlhwa tsa molaetsa, a ba tshware dipuisano.
- Setlhopha sengwe le sengwe se nne le moeteledipele.

Ka nako ya theetso

Letla baeteledipele ba ditlhopha go bega diphitlhelelo tsa bona ka ga ditlhotlhwa tsa molaetsa o mokhutshwane le WhatsApps.

Review Copy

Patlisiso ka tlhwatlhwa ya go romela molaetsa ka mogala o mokhutswane le ka WhatsApps.

Lesedi: Dumela tsala Mmapula.

Mmapula: Dumela Lesedi.

Lesedi: Tsala.jaaka re itemogetse gore go bua ka mogala go tlhwatlhwa godimo, Nna ke tswa go dira dipatlisiso kwa bathong ba le mmalwa ka ditlhwatlhwa tsa molaetsa o mokhutshwane (sms).

Mmapula: Tsala le nna ke tswa go dira dipatlisiso kwa bathong ka ditlhwatlhwa tsa mogala ka WhatsApps.

Lesedi: Tsala nna ke fitlhetse e le gore molaetsa o mokhutswane o tlhwatlhwa tlase e le tota.

Mmapula: Fa o bua ka tlhwatlhwa tlase tsala o bua ka bokae?

Lesedi: Ke bua ka disente di le someamararo go ya go di le someamane.

Mmapula: O sa ntse o le kwa morago tsala. Go romela melaetsa ka WhatsApps ke sente e le nngwe fela.

Lesedi: Kana WhatsApps ya bo e le eng Tsala? A le gone wa re sente e le nngwe fela? Nnyaa ruri ga o bue nnete tsala.

Mmapula: WhatsApps ke mokgwa o mošwa wa go romela melaetsa ka tlhwatlhwatlase.Ke bua ka sente e le nngwe fela. Ka whatsApps, o ka kgona go bua le ditsala tsa gago lefatshe ka bophara e bile o sa utlwalelwe ke madi a o a duelang e bile molaetsa wa teng o tsamaya ka bonako go gaisa wa molaetsa o mokhutswane. Tsala e le gore wena o tshela kwa lefatsheng lefe?Kana thekenoloji e re tletse ka ditlhabologo tse di gakgamatsang. Tsala fa o sa ntumele o ka nna wa ya kwa marekelong a a rekisang megala ya letheka wa batlisisa ka seo.

Lesedi: Tsala fa e le gore go ntse jalo, ga re bolo go tshameka ka madi. Ke tlaya go batlisisa ka seo mme fa e le gore ke nnete ke fa ke tsene ke tsene mo thekenolojing gore le nna ke tsamae le dinako.

Morago ga theetso

Ba gwetlhe gore ba neele dintlha tse di maleba tse di tlhagisitsweng mo teramatisong.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Matshwao a puiso

Mokgwa wa go ruta

Ba laele gore ba bue ka letshwao la puiso, gore le dirisiwa leng, jang, fa kae a bo a le dirise mo polelong gore kapodiso e utlwale.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Potso ya 1

Thekenoloji e tlile ka ditlhabologo tse di itumeisitseng lefatshe ka bophara. Gompieno batho ga ba sa tlhola ba ema mela e meleele go bua ka mogala. Ba kgona go dirisa mogala wa letheka gongwe le gongwe, nako nngwe le nngwe. Thekenoloji e dirile megala ya letheka e tshwana le Nokia, LG, Blackberry, Motorolla jj. Ga re itse gore ke mang yo kwa tshimologong a akantseng go dira mogala wa letheka. Kwa bofelong re tswile mo tshotlegong. A buile motswana a re, 'Se sa feleng se a bo se tlhola. »

Potso ya 2

(a) Letshwao la potso, le diriswa kwa bokhutlong jwa potso.
(b) Khutlokhutlo, e diriswa go bontsha gore go na le tse di santseng di tla latela.
(c) Khutlo, e diriswa kwa bofelong jwa polelo.
(d) Phegelwana, e diriswa go kgaoganya bokao.
(e) Ditsejwana, le dirisiwa kwa dinopolong kgotsa puo sebui.

Review Copy

Memorantamo wa kgweditharo 2

Tiro 1: Tiro ya molomo

Potso ya 1

- Tiro ya molomo e tshwaiwe ka ruburiki.

Tiro 2: dikwalo

Potso ya 2: Dipotso tse di khutshwane

Memorantamo

1. Go tewa gore molato e ka tswa e le ofe / o tlhodilwe ke eng.√
2. Kwa gaabo rraagwe Sebenya ke kwa Lefiso.√
3. Go a be go tlhokega gore ngwana a ye kwa gabo rraagwe go gata mabala.√
4. Ee,√ o tshwanetse a nne a ya gore bagolo e bile go dumelwa fa a tla tshegofala.√√
5. Kef a Goitsemang a ne a re Baleseng o isiwa kwa gabo rraagwe ngwana ke gore ga a dire jaaka ene.√√
6. Ee,√ o kgonne go itshwarela Baleseng le morago ga dipuo tse di seng monate tse a neng a di mo raya ka nako ya fa ba ne ba buisana ka ngwana.√√
7. Botsala bo ne bo ka fela jaaka a ne a sa bue le nna sentle. Ke ne nka mo tlogela a bua dipuo tseo mme ka tswelela le ene ka botsala. Ke ne nka khutlisa botsala jwa rona go tloga ka yona nako eo ya lenyatso.√√ (Dikarabo tsa barutwana di elwel tlhoko).
8. Mokete o ne a itatola Baleseng.√
9. Nkoko Mmadikata o ne a tshwerwe ke marapo.√
10. O ne a bona gore go gagapana le batho ka dilo tse o sa di itseng ga go thuse sepe.√√
11. Motho yo o ipuo key o o buang thata e bile se a se buang go le gantsi se kgopisa / utlwisa batho ba bangwe botlhoko.√√
12. Ke dikgaba.√

Palogotlhe ya maduo: [20]

Review Copy

Memorantamo wa kgweditharo 2

PAMPIRI YA 2

POTSO 1

1.1 Ke ba e neng e le barutwana ba kholetšhekatiso ya Lehurutshe.√
1.2 Gonne botshwene ba ne ba ka latlhegelwa ke maitseo mme ba ba phamolela tsona.√√
1.3 Ke la boitapoloso la Kloof.√
1.4 Ba ikaya ba tlhogonolofetse fa e kare ba le koo ba bob a nelwa ke pula e e tswang mo diphororong.√√
1.5 Ke ka gonne boima ba mmele bo ne bob a sitisa go itlhaganela.√
1.6 Ditshwene le dinoga.√√
1.7 Ke diphororo.√
1.8 Nnyaa,√ ba ne bas a kgone ka ntlha ya bokete jwa mmele.√√
1.9 Mosweu o ne a rapela kwa godimo ga thaba a khubame fela fa thoko ga metsi.√√ /15/

POTSO 1.2

1.2.1 Barutwana ba maloba ba Lehurutshe ba kopanela kwa Kloof.√√
1.2.2 Fologa.√
1.2.3 Mo gare.√
1.2.4 Ke leinakgopolo.√
1.2.5 Ke fa metsi a tswa ka bontsi thata ka nako e le nngwe fela.√√
1.2.6 Segagabi >Digagabi.√
1.2.7 Teelela.√
1.2.8 Tlotla / tlhompha.√
1.2.9 Letshwao la kgotso.√
1.2.10 Gwaa!
1.2.11 (a) Mowa > Mowa
(b) Noga > Dinoga.
1.2.12 Mosadi tshwene o jewa mabogo. √(Amogela dikarabo tse dingwe tse di maleba tse di neelwang ke barutwana.) /15/

Review Copy

POTSO 3

1. Tshwene.√
2. Tshwenyana e e bowa bo ntlha e a ikilela.√
3. Fa o le motho o tshwanelwa ke go iphapha gore o seka wa tsena mo kotsing.√√
4. E ne e tseelwa ngwana, kana mmangwana o tshwara thipa ka fa bogaleng.
5. Ke ne nka lwa ka tsotlhe tse ke nang natso go fitlha ke bona ngwanake.√√
6. E rarabologile fa borre ba batlhokomedi ba sena go tsereganya ka go thuntsha.√√ /10/

PAMPIRI YA BORARO.

Tlhamo ya kanelo.
Morutabana a dirise rubiriki e e maleba go tswa mo go tse di neetsweng go tshwaya mefuta e e farologaneng ya ditlhangwa. /20/
Phousetara.
A go diriswe rubiriki e e neetswenge e maleba. /10/

KGWEDITHARO YA

3

Kgaolo	Dibeke	Go reetsa le go bua	Go buisa le go lebelela	Go kwala le go tlhagisa	Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso
6	**1 - 2**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo - dipotsolotso 2. Dipuisano tsa lekoko	Go buisa setlhangwa sa dipotsolotso	Go kwala dipotsolotso/diforomo	Mainagoboka, Matlhalosi Malatodi Makwalwatshwana
6	**3 - 4**	1. Go reetsa terama - mmuisano 2. Tlhaeletsano ya molomo -Tiragatso	1. Go buisa terama ya bašwa 2. Go buisa leboko	Setlhangwa se seleele - Potsotherisano e e kwadilweng	Bongwe le bontsi Matlhaodi Puosebui le puopegelo Mainagotlhe
7	**5 - 6**	1. Tlhaeletsano ya molomo - Tsamaiso ya kopano 2. Tekatlhaloganyo ya theetso – Tlhagiso ya dikgang tsa thelebišene	1. Go kwala lenaanetema le metsotso 2. Go buisa/lebelela go tlhaloganya setshwantsho sa dikerafo	Go kwala Lenanetema le metsotso	Maemedi Masupi, Marui, Matlhophi Pakajaanong le pakapheti Madirimatswa le Mainamatswa Matshwao a puiso
7	**7 - 8**	1. Go reetsa le go buisana ka dikgang tsa lekwalodikgang 2. Puisetsogodimo e e ipaakanyeditsweng le e e sa ipaakanyediwang ya lekwalodikgang	1. Go buisa/lebelela tshedimosetso ka setlhangwa sa puo e e kwadilweng 2. Kwala teko ya tekatlhaloganyo	Go kwala athikele ya lekwalodikgang	Lesupi Matshwao a puiso Tatelano e e rulaganeng Tatelano go ya ka botlhokwa Temana e e tlhalosang Puo e e tlhotlheletsang le e e tsosang maikutlo Puo e e tsayang letlhakore le ya kgatelelo Dipotso tse di sa batleng dikarabo
8	**9 - 10**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo ka go neela dikaelo 2. Tlhaeletsano ya molomo – go neela dikaelo/ditaelo	1. Setlhangwa sa dikwalo - kgangkhutshwe 2. Go buisa leboko 3. Go buisetsa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng	Go kwala tlhamo ya tlhaloso Go buisa setlhangwa se se kwadilweng	Mainatswako Makwalwatshwana Polelonolo Pegelo Bokao jo bo tlhamaletseng le jwa botshwantsi Makaelagongwe

Tlhatlhobo ya Kgwedithoro ya 3

Tiro 1: Tiro ya molomo	Tiro 2: Go kwala	Tiro 3: Teko 1
Puiso e e ipaakanyeditsweng/e e sa ipaakanyediwang/Ketsiso – tsamaiso ya kopano/Puisano/Puisano/dipuisano tsa foramo/lekoko	Tlhamo ya tlhaloso/kanelo Lenanetema metsotso	Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo Kgotsa Dikwalo

Review Copy

KGAOLO YA 6 Ditshwanelo le maikarabelo

Polelo ya matseno

Kgaolo e, e go lemosa ka ga ditshwanelo tsa botho mo nageng ya Aforikaborwa mme e totile tekanyo ya bong. O tlile go itse le go tlhaloganya ka ga ditshwanelo tsa gago, go kgona go nna le maikarabelo le go tsaya ditshwetso tse di siameng. O tlaa itemogela gore fa gongwe go na le dipharologano magareng ga molaotheo le setso. Maikarabelo a setšhaba le ona o tlile go itshelela go le gontsi ka ga ona. Go lotaganngwa ga dipopego tsa puo le melawana ya tiriso mmogo le dikgono tsotlhe tse o di sedimoseditsweng di go ruta puo ka mokgwa wa tlhaeletsano.

Beke 1 le 2:
Ditshwanelo tsa bana

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Tekatlhaloganyo ya theetso ka mokgwa wa dipotsolotso(Tsebe ya 105)

Mokgwa wa go ruta

Dikgato tsa go reetsa

Netefatsa gore barutwana ba diragatsa se ba laetsweng go se dira go ya ka ditaelo go tswa mo Bukeng ya Morutwana jaana:

Pele ga theetso

- Ba neele metsotso e le meraro go akanya ka tsenelelo ka ga dintlha tse di umakilweng.
- A barutwana ba bonele pele se setshwantsho se se kayang.
- Ba kope go kgwarikgwaritsha dintlha gore ba se ke ba di lebala.
- Ditebego tsa mosadi yo o mo setshwantsho di go kaela eng, letla barutwana go tlhalosa.

Ka nako ya theetso

- Buisa setlhangwa se se latelang ka iketlo.
- Simolola ka setlhogo, o se buise o bo o kgaotsa go se nene.
- Seno se ba dira go akanyetsa tengnyanateng.
- Fa o sena go buisa la ntlha, boeletsa o okeditse lobelo go se nene fela.
- Ba botse gore ba kgona go golaganya dikakanyo ka ga se ba se utlwileng le se ba se itseng.

Itse ditshwanelo tsa gago

Ka Lamatlhatsowa 05 Lwetse ke fa go na le moletlo wa ngwana fetsa ngwaga kwa ga mme Khutsafalo yo o neng a boga thata. Monna wa gagwe e leng Motseothatao ne a aga a mmeditse botlhoko. Baagisane ba bona ba ne ba tlhatlhola ntwa gangwe le gape. O ne a mosotla tota, a sakgathale gore o fa kae. O kile a mmetsa a tswa kwa moletlong wa thobo kwa kerekeng ya Luthere.Monna yo, o ne a senasepe le ope. Gantsinyana mosadi a ya go ene sa begele labommaditsela mme a seka a ba utlwelela. O ne a sa tshabe le go mmetsa fa pele ga bona ka mokgwa o a neng se na botho ka teng.E ne e re fa basadi ba mo umakela mapodisi, ya bo e kete ba morogile ka mme mmaagwe, o ne a šakgala jaaka lebolobolo gasitswe ka motlhaba. Ka letsatsi la moletlo fa a sena go bogelela kampa tsoopedi o ne a simolola mokgwa wa gagwe. E rile bakgwanyana mmogo le e ne ba re ba mo kgalemelela go betsa kgaitsadia bona a bo a tsaya ene monga moletlo a mo rathaganya fa fatshe mme ngwana a segega mo tlhogong. Ka nako e, ke fa Khutsafalo a fetsa sukiri, a lela sammaijoo, a simolola go bona jaanong o ntse a itietse nako ya go ya kwa sepodising. Motseothata a tshwarisiwa morago ga gore ngwana a amogelwe kwa bookelong a feta a tlatsa foromo.

Morago ga theetso

- Ba laele go nna ka ditlhopha tsa sebedi ka sebedi mme ba akantshane gore mosadi yo o ka bo a dirile eng ka maitsholo a ga mogatse.
- Ba neelane sebaka sa go bua.
- Ba thuse fa ba gakanegang teng.

Review Copy

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mainagoboka le Matlhalosi

Mokgwa wa go ruta

- Botsa barutwana dipotso tse di maleba le mainagoboka le mefuta ya matlhalosi mo tshedimosetsong e e tlhagelelang mo Bukeng ya Morutwana go lemoga fa ba sa ntse ba gakologelwa sengwe ka ga tsona.
- Gatelela dintlha tse di mo Bukeng ya Morutwana gongwe le go ba nolofaletsa tsona fa e kete di a ba gaka.
- Kopa barutwana go neela dikao tsa bona ntle le tse di neetsweng.

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. (a) dinta – losaisai
   (b) segopa – dinonyane
   (c) lotsomane – dinku
   (d) losaisai – ditshoswane
   (e) lošagaripa – dinaledi
2. (a) Bomogoloe ba babedi ba tshwarisitse Motseothata maabane Nako.
   (b) yo o bonolo Mokgwa
   (c) Kwa bookelong Lefelo
   (d) pele Nako
   (e) Kwa bookelong Nako
   Ka ura ya boraro Nako
   Thapama nako.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Go buisa setlhangwa sa dipotsolotso (Tsebe ya 107)

Diponagalo tsa ditlhangwa le dikarolo tsa buka go akaretsa mefutakwalo ya dikwalo.

Mokgwa wa go ruta

Dintlha tsa botlhokwa fa go dirwa dipotsolotso:-

- Ba letle go araba dipotso ka ga tshedimosetso e ba batlisisitseng ka ga yona.
- Netefatsa fa ba kgona go lemoga fa go na le puo magareng a batho ba le babedi kgotsa go feta.
- Ba kope go leba yo o botsolotsang ka nako ya dipotsolotso.

Pele ga puiso

- Ba neele metsotso e le metlhano go okola le go latlhela matlho mo setlhangweng go ntsha dintlha/dikakanyokgolo.
- Ba botse dipotso ka se ba se boning mo setlhangweng.

Ka nako ya puiso

- Fa ba buisa ba botse dipotso tse ka tsona bat la kgonang go ipopela setshwantshokgopolo ka tsona.
- Kopa mongwe go tlhalosa se a ntseng a buisa ka ga sona.
- Ba letle go botsa dipotso.
- Ba kope go dira tshosobanyo ka se ba ntseng ba buisa ka sona.

Review Copy

Ga go botshelo mo mebileng

Dikgang: (Ke rre yo o dirang kwa lekwalodikgannye la Bonesa, o kopana le Bantlogetse, mongwe wa bana ba me. Ka go tlhoka lesego a iphitlhetseng a le mo mebileng.) Hee! mosimane kana gae ke kae fa o gatsetse jaana.

Bantlogetse: Ga ke na legae.

Dikgang: Kana o ka tswa o le thung tsebe fa o riana, o ntshitswe kwa gae ke go tlhokakutlo.

Bantlogetse: Nnyaya, rra, ga go jalo. Ke golela gona mo mebileng mo.

Dikgang: Motsana wa gaeno ke ofe?

Bantlogetse: Rra, ke tlhalositse gore ke goletse mo, ga ke na legae. Ke tlhalefela gone fa.

Dikgang: E le gore mo mebileng le ja eng, se le se fiwang ke mang?

Bantlogetse: Batho bangwe bapelo, go na le ba ba re ratang ba sengwenyana fa ba feta.

Dikgang: Leina la gago ke mang?

Bantlogetse: Ke nna Bantlogetse, ke tshwerwe ke tlala. Ga go ise gonne le sepe se se latlhilweng fa e sa le ke ema fano gompieno, ke a kopa tsweetswee!

Dikgang: Bona fa mosimane, ke tsamaya le wena go ya gae,nna malatsinyana, ke tla bona gore kwa morago ke dirang jang ka wena.

Bantlogetse:	Ke a tshaba rra nna ke tswile kwa gae ke sia gonne rre a ne a sa ntshola sentle. A ke phoso e kgolo gore ke bo ke tshabile? Ke ne ke utlwile.
Dikgang:	Ga nkitla ke go isa kwa go ene, ke ya go go batlela Botshelo jo bo botoka ngwanaka.
Bantlogetse:	A mme go sa ntse go na le selo se go tweng ke botshelo jo bo botoka?
Dikgang:	Ee, tla re tsamae mmogo ngwanaka, o tla bona fa re ntse re nna mmogo gore bona totaboteng. Kana dilo tse dintle di a itirelwa.
Bantlogetse:	Go siame rra, mme go na nna ga ke e rate pila kgang e.
Dikgang:	Tla re ye mosimane wa gaetsho. Re tla bona fa dinako di ntse di tsamaya.
Bantlogetse:	Nteke emoge, gongwe sengwe se se botlhale se ka direga.
Dikgang:	Ngwanaka, ga go botshelo mo mmileng, ga go ise go nne thari ngwanaka, go ka siama.

Morago ga puiso

Ba kgaoganye ka ditlhopha mme ba buisane ka setlhogo se, **"Bana ba ba nnang mo mebileng ba isitswe ke go tlhokatsebe."**

Mokgwa wa go ruta:

- Baya leitlho sentle gore barutwana ba ikgaoganya jaaka ba laetswe.
- Buisana le bona ka ga ditaelo tse ba di neetsweng tsa go diragatsa.
- Baya nako ya tiragatso gore ditlhopha di se ye lolololo.
- Tlhophang setlhopha se se gaisitseng ka tiragatso ya bona fa go feditswe.
- A botlhe ba tshwayane diphoso tse di itshupileng segolo jang ka mefuta ya badiragatsi.
- Ela tlhoko:O ka neela barutwana maduo a tiro ya molomo mo tiragatsong ya bona.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Malatodi

1. Ke kgotse.
2. Go phepa mo seterateng.
3. Ke kopane le ba baswele mo mmileng/ ba ba setlhogo.
4. Ke ne ke le mogolo.
5. Le fa ke dirile sentle.
6. Bantlogetse o thuthafetse mo go tiisang pelo.
7. Dijo tse di maswe.
8. Ke mogolo.
9. Fa o le lesilo o tla ema le nna.
10. Ke bona gore ke tla tshelela ruri.
11. Ke didimaletswe ke rrangwane.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Go kwala dipotsolotso/diforomo (Tsebe ya 110)

Mokgwa wa go ruta

- Tlhagisa dintlha tse di latelang fa go tlatswa foromo:
  - Laela barutwanana go latela ditaelo.
  - Tlhagisa tshedimosetso e e nepagetseng.
  - Dirisa puo e e maleba.
  - Ba neele sebopego sa foromo.
- Kopa barutwana go go neela dikao tsa bona go supa fa ba tlhaloganya se ba sedimosiwang ka ga sona.
- Fa ba dira jalo, ba bope dipolelo tse di mo dipakeng tse di tlhalosiwang.
- A ba fetolele dipolelo tse mo kganetsong kgotsa mo tumelong, se se tlaa ba thusa go itse dipaka ka botlalo.
- Ka thutiso e, ela tlhoko gore ba rutwana ga ba thusane.
- Fa ba feditse a ba tshwaelane o etse tlhoko gore ga ba gobelelane.
- Thusa barutwana ba ba reteletsweng ke go tshwara dikarabo tsotlhe ka go boeletsa dikarabo kwa bofelong.

Review Copy

Go tlatsa foromo

Foromo ya kamogelo ya balwetse.

Letlhare la tsa pholo (ya balwetse ba ka fa gare)

Foromo
Nomoro ya Molwetse:BG 2346
Leina:Kgosi Thupo Phaposi:S5
Letlha la Kamogelo: 24/09/12
Nako: 15h00
Dingwaga: 56
Bolwetse: Mafatlha a magolo.
Letlha la go tswa: 18/10/12
Nako: 08h00
Bolwetse jo bofitlhetsweng: Sukiri.
Khouto: CD54
Mofuta wa Molwetse:
A o lwala:-

Tlhaloganyo

☐

O moimana

☐

Ke wa karo

☐

Tsa malwetse a basadi

☐

(Dirisa letshwao le × go bontsha bolwetse)
Maemo a pholo: Bokoa thata.
Tsa kwa gae: Tlhokomelo ga ya siama gonne go se na ope yo dirang/Tlhokomeleo e siame gonne a le ka fa tlase ga batsadi ba ba itsholetseng.
Tlhatlhobo:
Kgatelelo ya madi: 67/180
Bokete jwa mmele: 90kg
Madi a a kwa tlase: kgato ya 3/4
Ela tlhoko:pholo ya gago ke maikarabelo a gago

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Makwalwatshwana

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Rre o bua sekgowa.
   Rre o bua kgomo ka thipa.
2. Mosadimogolo o nama maoto.
   Bana ba ja nama ya podi.
3. Basimane ba tlhaga ba tshaba.
   Dinku di ja tlhaga.
4. Malome o fitlha madi.
   BoGoitsiona ba fitlha bosigo.
5. Mabe o ja tlhogo ya kgogo. Ditsele o dira kgogo ya madi.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Dipuisano tsa lekoko (Tsebe ya 111)

Mokgwa wa go ruta:

- Gatelela dintlha tse di neetsweng mo Bukeng ya Morutwana ka go eta o ba botsa dipotso.
- A ba go neele maitemogelo a bona ka ga dipuisano.
- Phaposi yotlhe e ka buisana ka ga botlhokwa jwa go reetsa le go bua jaaka dikgono tsa botshelo.
- Netefatsa gore ba tlhaloganya dikgato tsa go bua pele ba buisana.
- Fa ba buisana kwala diphoso tse ba di dirang gore morago o ba phosolole.
- Le teng fa o ka tsaya maduo a tiro ya molomo.

Dipuisano tsa lekoko
Dipuisano tsa lekoko di tshwarwa gantsi fa go na le kgang nngwe e e botlhokwa e e tshwanetseng go sugwa.

Dintlha tsa botlhokwa:

- Ba neele ditlhogo tse di farologaneng mme bona ba itlhophele sa bona.
- Ba rotloetse go refosana le go reetsa ka tlhoafalo.
- Ba neele matshwaopuiso go a dirisa mo dipolelong tsa bona.

Pele ga theetso

- Ba buisane ka setshwantsho se se mo Bukeng ya Morutwana.
- Ba tlhalose gore go diragala eng mo go sona.

Nako ya theetso

- Ba utlwelele ka tlhoafalo fa morutabana a ba tlhalosetsa ka ga dipuisano.

Fa ba buisana ba tshwanetse go sala morago dikgato tse di latelang morago:

- Ipaakanyetso, patlisiso le thulaganyo
- Tiriso ya rejisetara, setaele le lentswe mmogo le puo e e nepagetseng.
- Go ikatisa le go tlhagisa.

Review Copy

- Ba bue le bareetsi ka tlhamalalo, matseno a ngoke.

Morago ga theetso

Ba neele setlhogo se ba ka tlhagisang dipuisano tsa lekoko

Tshwaya dipuisano tsa lekoko ka go dirisa ruburiki:

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Go buisetsa/lebelela go tlhaloganya

Mokgwa wa go ruta:

Pele ga puiso

- Laela le go netefatsa gore barutwana ba sala morago ditogamaano tsa go buisa.
- Ba gakolole go lemoga tlotlofoko e bile ba leka go itlhamela bokao jwa mafoko mangwe a ba sa tlwaelang a a tlhagelelang mo setlhangweng.

Ka nako ya puiso

- Netefatsa gore barutwana ga ba iteye ba bangwe tsebe fa ba ipuisetsa setlhangwa se ba laetsweng go se buisa ka tsenelelo go tswa mo Bukeng ya Puiso.
- Fa ba ntse ba buisa setlhangwa se le go araba dipotso, se buise gore o buisane le bona ka ga sona morago ga gore ba arabe doptso ka ga sona.

Morago ga puiso

- Neela barutwana metsotso e le 20 ya go kwala.
- Netefatsa gore morutwana mongwe le mongwe o itshwaela dikarabo tse di latelang ka nepagalo.

Beke 3 le 4:
Maitsholo a botlhokwa

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 5:Go reetsa mmuisano (Tsebe ya 112)

Ba tlhalosetse ka go ba bolelela fa mmuisano o farologana le ngangisano

Sekao: Mmuisano ke puo magareng a batho ba le babedi kgotsa go feta ka ga setlhogo se se rileng.

Ngangisano ke mmuisano wa batho ba le ba bedi kgotsa go feta mme mongwe le mongwe a emelela letlhakore la gagwe.

Ela tlhoko **dintlha tsa botlhokwa** tse di latelang fa re dira mmuisano: -

- A motlotlo o senolwe fag are ga batho ba le babedi kgotsa go feta.
- Netefatsa gore mmuisano o a simolola o bo o felela sentle.
- Melawana ya thefosano le tshegetso ya dipuisano e diriswe sentle.
- Reetsanang le go emelela kemo ya lona.
- Tlatsa diphatlha le go rotloetsa sebui.
- Tlhalosa dintlha ka botlalo.
- Abelana ka dikakanyo le maitemogelo le go bontsha go tlhaloganya mareo.

Pele ga theetso

- Ba lebe setshwantsho se se bukeng ya Morutwana mme ba buisane ka sona.
- A barutwana ba akanye ka meaparo ya basetsana le mokgwa o bangwe ba bona ba itshwereng ka teng o lebile moaparo.
- Ba akanya ka ga ditshwanelo tsa batho le maikarabelo a ba tshwanetseng go a supetsa setšhaba ka kakaretso.
- Ba botse gore o ka re mosetsana o apere sentle fa a apere jang?
- A ba akanye ka ga se se ka tlhotlheletsang gore motho a feleletse a raelesegile go betelala yo mongwe.
- Ba dire ponelopele ya se o bonang se ka diragala o lebile moaparo wa mosetsana yo o mo setshwantshong.

Nako ya theetso

- Ba utlwelele ka tlhoafalo fa morutabana a ba buisetsa mmuisano go tswa mo Bukeng ya Morutwana.
- Ba akanye ka molaetsa o o tlhagelelang fa ba ntse ba buisa
- Akanya le go batla bokao jo bo lerweng ke setlhangwa.
- Ba baakanya dipotso tse ba batlang go di botsa gore ba tle ba tlhaloganye
- Bopa bokao le go dira ponelopele ka ga setlhangwa.
- Aga kgolagano ya dikakanyo.
- Bapisa tiragalo eo le nngwe e o ka tswang o kile wa e bona.

Review Copy

Morago ga theetso

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Pheko
2. O ne a lemogile gore Swafo o batla go mo tlhokofatsa.
3. Nnyaa, ga nna le botsalano ka gore e rile fa a mo dumedisa a bo a mo bifela.
4. Amogela karabo e e maleba fa fela e nale mabaka.
5. E ne e le a go mo tlhokofatsa.
6. Ba itse gore ditshwanelo di tsamaya le maikarabelo.
7. (a) Swafo o nale mokgwa o o makgwakgwa e bile o lesotlo ka gonne o ne a batla go sotla Pales aka thobalano.
   (b) Pheko ke motho yo o siameng gonne o ne a thusa Palesa a sena go mo kgesa e bile a mmitsa mosimane wa dipolasi.
8. Amogela karabo e e maleba fa fela e nale mabaka.
9. (a) ke go gogakaka motho.
   (b) mokola ke go dutla madi ka dinko.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso.

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Lorato.
2. Nyenyefatso.
3. Botsatsa jwa mmala.
4. Lorato.
5. Nyenyefatso.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 6: Go buisa terama ya bašwa (tsebe ya 114)

Terama ya bašwa e a ruta, kgalema, a rotloetsa le go tsaya tsia ditshwetso le maikarabelo.

Dikarabo tse di solofetsweng

Pele ga puiso

- Ba kope go lebelela setshwantsho se se fa godimo mme ba bue gore se ka tswa se le ka ga eng.
- A ba se tlodiseng matlho gpe go bona dintlha tsa tshegetso.
- Le go okola dikakanyokgolo le go neela dikakanyo tsa bona mo puisanong ya pele setlhangwa se ka buisiwa.
- A ba tlhalose gore difatlhego tsa batho bao di ba ruta eng?

Ka nako ya puiso

- A ba ipopele bokao jwa mafoko le ditshwantsho tse o di boneng.
- Ba laele go boeletsa setlhangwa ba se buise go netefatsa gore ba tlhalogantse.
- Eta o botsa dipotso mme ba fane ka dikarabo.
- Ba kwale dintlha fa go ntse go buisiwa.
- Batla thuto kgotsa molaetsa fa go ntse go buisiwa.
- Sobokanya dikakanyokgolo le tse di tshegetsang ka temana.

Review Copy

Bokamoso jwa gagwe bo mo mo diatleng tsa gago

Odireleng: (O tsena kwa gae a lela sa masetlapelo) Nna ga ke tlhole ke ya kwa sekolong, ke tlile go nna fa gae.
Mmaodi: Ao ngwanake e le gore bothata ke eng?
Odireleng: BoRediretswe ba ntshega letsatsi lengwe le lengwe fa go emisiwa bana ba ba sa dueleng madi a sekolo.
Mmaodi: O se ka wa tshwenyega ngwanaka, ka letsatsi lengwe le wena o tlile go duela.
Odireleng: Nnyaa mma, ke kgale o ntse o ntshepisa. Ga ke tlhole ke ya sekolong. (O lela le go feta mo e bileng a sisa pelo)
Mmaodi: Jaanong nna ke tla dira jang fa go ntse jaana? Tla re ye kwa go rraago le fa a tlile go nja ka meno. (Ba tswa mmogo ba ya kwa go rre Maledu yo a neng a ntse a le esi fa tlase a setlhare. Ke rre yo o bogale, o mmona fela mo matlhong le molebo wa gagwe.)
Maledu: Ke eng lona ba babedi, le batla eng, o lelela eng wena ka gore bankane ba gago ba kwa sekolong kwa?
Mmaodi: Iketle tlhe rraabo, kana ngwana yo o pelobotlhoko yo. Kgang ya maloba ya gore ga a ise a duele madi a sekolo.
Maledu: O ka re le tlile go ntena, a ke lantlha ka Odireleng motho a sa duele madi a sekolo?
Mmaodi: (Ka tšhakgalo e kgolo thata le go fela pelo) Ke lapile, ngwanake ka metlha ke ene a salelang kwa morago ka madi a sekolo. Seno se tshwanetse go ya kwa bokhutlong.Loga leano gona jaanong.

Maledu: Heela mosadi ke wena, tlogela go ntena, basadi ba a dira wena o atlhametse nna. Ga o segole, tsamaya o ye go dira o tle o duele.

Mmaodi: O se ka wa lebala gore ke wena o dirileng gore ke tlogele tiro. Ke ne ke dira kwa ga Ramosesane, wa bo o nkaketsa o re o a nthata gona jaanong ke mathata fela.(Odireleng wa batho o lela le go feta mo e bileng a phuile le matlho. Rraagwe o a emelela a bo a konopa mmaagwe ka setilo)

Maledu: Tswayang fa thoko ga me, e bile le mpherosa dibete.

Odireleng: (A ntse a lela, naare rra a o itse molaotheo wa Aforikaborwa? Mo teng ba tlhalosa le gore ngwana mongwe le mongwe o na le tshiamelo ya go tsena sekolo a tlamelwa ke batsadi ba gagwe.) Rra ke kopa go duelelwa, e seng jalo ke ya go tsaya dikgato tse di maleba.

Mmaodi: Mmolelele ngwanaka, nna tota ke utlwile ka gore fa ke re ke bua le rraago ka madi a sekolo o mpontsha mabole. Itse jaana rra gore bokamoso jwa ngwana yo, bo mo matsogong a gago. Wena fa o sa batle mathata, dira ka mokgwa wa tshwanelo.

Morago ga puiso

1. Ke maikarabelo a batsadi ba gagwe.
2. O ne a ntshiwa ke rraagwe Odirileng mo tirong a mo raya a re o a mo rata.
3. Nnyaa, go bontsha fa mmaagwe Odirileng a sa itse ditshwanelo tsa basadi.
4. Borediretswe ba ne ba mo tshega letsatsi le letsatsi fa a emisiwa ka ntlha ya fa a ne a sa duela madi a sekolo.
5. Ee, o bogale ka tlhago gonne o mmona fela mo matlhong le molebo wa gagwe.
6. Ke gore ka dinako dingwe, batsadi ke bona ba paledisang bana go tswelela mo botshelong.
7. Ke ne ke tla ya go batla tiro gore ke duelele ngwana madi a sekolo.
8. Ramosesane.
9. Nnyaa gonne ka gore ga a tlhole a ba tlhokomela.
10. Ngwana o tshwanetse go tsena sekolo le go ithuta.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 7: Potsotherisano e e kwadilweng

MOKGWA WA GO RUTA

- Tlhalosetsa barutwana potsotherisano ka botlalo.
- Eta o ba botsa dipotso go bona fa ba tlhaloganya.
- O ka kopa ba le babedi go tla go diragatsa potsotherisano e e neetsweng jaaka sekao mo Bukeng ya Morutwana.
- Ba letle go ipaakanyetsa go kwala potsotherisano ba lebile dkgato tsa go e kwala.

Ba se lebale dikgato tsa go kwala tse di latelang:

(a) Go dira ipaakanyetsotiro
(b) Kwala setlhangwa sa ntlha.
(c) Boleletsa le go tseleganya.
(d) Tlhotlha diphoso le go tlhagisa setlhangwa sa bofelo se le phepa.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 8: Tlhaeletsano ya molomo –Tiragatso

Mokgwa wa go ruta

Kgaoganya barutwana ka ditlhophana gore baye go diragatsa mmuisano moo ba tlaa bong ba buisana ka ga go tlhoka kitso ga ba bangwe ka ditshwanelo le maikarabelo.

Ba gakolole ka dintlha tsa botlhokwa tsa go diragatsa mmuisano:

- Go abelana dikakanyo le maitemogelo go supa go tlhaloganya megopolo.
- Go rotloetsana ka go tlaleletsa diphatlha mo mmuisanong.
- Go netefatsa gore mongwe le mongwe o tsaya karolo mo mmuisanong,
- Go refosana dikakanyo kwa ntle ga go kgakgauthana.
- Go reetsa le go tsaya ba bangwe tsia fa ba bua.
- Go simolola le go tshegetsa motlotlo ntle le go fapoga moono wa mmuisano.
- Go abelana dikakanyo le maitemogelo go supa go tlhaloganya megopolo.
- Go rotloetsana ka go tlaleletsa diphatlha mo mmuisanong.

Barutwana ba dirise **dikgato tsa go bua** tse di latelang:

Review Copy

Ipaakanyetsotiro, patlisiso le thulaganyo

- Ba dirise rejisetara, setaele le lentswe le le nepagetseng go ya ka bareetsi, maitlhomo, bokao jwa setlhogo se go buisanwang ka ga sona.
- Ba dirise puo e e nepagetseng ka go neela dintlha le go tlhagisa megopolo ka bokao jo bo tlhamaletseng jo bo itlhametsweng.

Go ikatisa le Go tlhagisa

- Ba bue le bareetsi ka tlhamalalo.
- Matseno e nne a a ngokang le bokhutlo jo bo tiileng.
- Ba dirise dintlha tse di latelanang sentle mme di le maleba, di na lemabaka a a di tshegetsang.

Morago ga theetso

- Barutwana ba sekaseka mmuisano wa bona pele ba kgaoganya le go oketsa le go fokotsa dintlha go ya ka mabaka, morago go nne le moatlhodi go ya ka maphata a le mabedi.
- Sobokanyang dintlhakgolo tsotlhe tse di tlhagisitsweng le go di amogela

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Puosebui le puopegelo

Mokgwa wa go ruta

- Gatelela dintlha tse di mo tshedimosetsong ya Buka ya Morutwana.
- A barutwana ba ete ba botsa dipotso fa ba sa tlhaloganyeng teng.
- Ba kope go go neela diako tsa bona gosupa fa ba tlhaloganya.

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. (a) Puopegelo
   (b) Puosebui
   (c) Puosebui
   (d) Poepegelo
   (e) Puopegelo
2. Go a tlhaloganyega gore bana ba nale ditshwanelo, le fa go le jalo, ba tshwanetse go itse gore ba nale maikarabelo mo go sengwe le sengwe se ba se dirang.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 9: Go buisa leboko

Mokgwa wa go ruta

- Leboko le monate fa le buisediwa kwa godimo ka setaele se se maleba
- Tlhopha morutwana yo o itseng go boka tota, a le buise.
- Morago letla morutwana mongwe le mongwe go ipuisetsa lona ka setu.
- Barutwana ba arabe dipotso ka nosi o etse tlhoko gore ga ba kopisane.
- Fa ba feditse go kwala tsaya dibuka o ye go di tshwaya, e tlare o di busa go bo go buisanwa ka dikarabo mo phaposing le go dira tshiamiso.

Barutwana a ikgopotse gape mareo le puo ya botshwantshi ya leboko e e tlhagelelang mo dibukeng tsa bona pele ba ka buisa leboko.

Ditshotlakako o tswa kae?

Ntshang tlhogo lo tsholetseng lentswe
Tsholetsang lentswe lo goe lore
Ngwana wa mosetsana motsala mmaago
Tshotlakako e ba wela jang
E tswa le bona ba na le ditshwanelo

Lefatshe le senyegile le medile meno
Le kometsa mme le morwadie
Rre ga a tlhole a itse morwadie
Mme o goga gogana le ngwana
E kete koko e goga ditsuane

Ngwana wa mosetsana ga a gololesege
O tshelela mo letshogong e tswa a neilwe kgololesego
Molao o beilwe ba o gataka fela
Ga re itse gore re tla tshabela kae
Ke ditau di gagola ga go bolaya

Morago ga puiso

Review Copy

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Tshotlakaka ya bana le basadi.
2. Amogela dikarabo tsa bana tse di farologaneng.
3. Le ditau tse di gagolakang.
4. Ke banna.
5. Maikutlo a mmoki ke go batla go lemosa banna ka selelo sa bana le basadi.
6. Molaetsa ke go lemosa banna fa basadi ba sa ba tshepe ka gonne ba sotlakaka bana le basadi.
7. Tshotlakako o tswa kae?

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mainagotlhe

Mokgwa wa go ruta

- Tlhokomela gore baithuti ba dira tiro e ba laetsweng go e dira.

Ba neele nako ya go fetsa gore o tle o bone gore a ba dirile tsona.

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Leina la phologolo/segagabi
2. Leinatota
3. Leina la motho
4. Leinatota
5. Leina la selo/sediriswa

Review Copy

KGAOLO YA 7 Dipolotiki

Polelo ya matseno

Kgaolo e, e go lemosa fa dipolotiki di ka go dira gore o nne motho yo o tumileng, a itsege lefatshe lotlhe ka ditiro tse dintle le tse di maswe. O tla lemoga gore gompieno batho ba tsenela dipolotiki fela go ikhumisa e seng go direla setšhaba.Ba lebeletse dikgatlhegelo tsa bona. Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso mmogo le dikgono tse di lotagantsweng di tlaa go kgontsha go sekaseka ka tsenelelo le go tlhatlhoba ditlhangwa dingwe le dingwe tse o tlaa rakanang le tsona.

Beke 5 le 6:
Tirelosetšhaba

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Go reetsa tsamaiso ya kopano (Tsebe ya 123)

Mokgwa wa go ruta

Dikgato tsa go reetsa

Netefatsa gore barutwana ba diragatsa se ba laetsweng go se dira go ya ka ditaelo go tswa mo Bukeng ya Morutwana jaana:

Pele ga theetso

- Ba neele metsotso e le meraro go akanya ka tsenelelo ka ga dintlha tse di umakilweng mo go pele ga theetso.
- Ba kope go kgwarikgwaritsha dintlha gore ba se ke ba di lebala.

Ka nako ya theetso

- Buisa setlhangwa se se latelang ka iketlo.
- Simolola ka setlhogo, o se buise o bo o kgaotsa go se nene. Seno se ba dira go akanyetsa tengnyanateng.
- Fa o sena go buisa la ntlha, boeletsa o okeditse lobelo go se nene fela.

Morago ga theetso

1. Rre Madikadika. Ga a ka a diragatsa ditshepiso tsa gagwe mo baaging ka a ne a ba solofeditse gore o tlile go ba neela ditiro, a ba agela matlo, a ba tsenyetsa motlakase le go ba baakanyetsa ditsela.
2. Ka ntlha ya gore ga go sa tlhole go nale tirelosetshaba, bontsi jwa baeteledipele ba a senya, ba lebile fela go ikhumisa ka madi a naga
3. Ke ne ke tla dira gore e nne bona bona ba ba tla agang matlo, le go dira mo tseleng go di ntshwafatsa.
4. Amogela dikarabo tsa barutwana fa ba fan aka mabaka.
5. Ke go dira gore ba tseye karolo mo tirelosetšhabeng.
6. Metsi le motlakase.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Maemedi

1. Tsona, ona
2. Ona.
3. Bona
4. Sona
5. Ena.
6. Yona, ona
7. Yona, yona
8. Bona.
9. Ena, bona.
10. Sona

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Go buisa setlhangwa ka ga go kwala lenaanetema le metsotso (Tsebe ya 124)

Mokgwa wa go ruta

- Bontsha barutwana sekao sa lenaanetema le metsotso.

Review Copy

- Sekasekang le go tlhatlhoba tshimologo le bokhutlo jwa setlhangwa.

Pele ga puiso

- Neela barutwana metsotso e le metlhano fela go okola le go tlodisa matlho diponagalo tsa setlhangwa se se fa tlase le go tlhagisa gore ke mofuta ofe wa setlhangwa le gore ke diponagalo dife tse di go kgontshitseng go lemoga seno.
- Ba letle go okola dikakanyokgolo le go neela dikakanyo tsa bona mo dipuisanong tsa pele ga puiso.
- Ba dire ponelopele ka go dirisa tshedimosetso e ba e ungwileng ka go okola le go tlodisa matlho.

Ka nako ya puiso

- A ba kwala dintlha tsa botlhokwa gore go tle go nne bonolo mo go bona gore ba tlhaloganye.
- Eta o ba botsa dipotso ka setlhangwa.
- Ba kope go boeletsa puiso go netefaletsa go tlhaloganya.
- A ba sekaseke le go tlhatlhoba tshimologo le bokhutlo jwa setlhangwa.

Lenaanetema le metsotso ya kopano ya mokgatlho wa bomme wa Bagaka

Lefelo: Tlilinikiing ya Motheo

Letlha: 11 Lwetse 2012

Nako: Ura ya 09h00 mo mosong

1. Pulo le kamogelo
2. Batlapitsong
3. Maitato
4. Metsotso ya kopano e e fetileng.
5. Ditswametsotsong.
6. Dintlhakgolo tsa pitso
   (a) Tsweletso ya dithulaganyo tsa go ya motsweding.
   (b) Mathata a dipalangwa
7. Ipaakanyetso ya tlhagiso ya diphitlhelelo ka: -
   (a) Mokwaledi
   (b) Modulasetilo
8. Tswalelo
9. Letlha la kopano e e latelang.
10. Tshaeno.

Review Copy

Metsotso ya kopano ya mokgatlho wa bomme wa Bagaka

Lefelo: Tlilinikiing ya Motheo

Letlha: 12 Lwetse 2012

Nako: Ura ya 9h00 mo mosong

1. Pulo le kamogelo ya komiti

- Modulasetilo o amogetse batlapitsong botlhe le tirisanommogo ya bona.

2. Batlapitsong

- Maina otlhe a maloko a ne a kwalwa.

3. Maitato

- E nnile a ga Mme S. M. Nkasekgone le Mme P.S. Ngwanagagalwale.

4. Metsotso ya kopano e e fetileng

- Go ne ga buisiwa metsotso ya kopano e e fetileng, ditshiamiso tsa nna teng, ya bo e amogelwa le go saeniwa go supa fa tsotlhe di siame.

5. Ditswametsotsong

- Go ne go se sepe.

6. Dintlhakgolo tsa pitso

- Mme Reyapele o ne a bega fa beng ba dipalangwa dingwe ba ikgogotse morago mo go iseng bomme kwa Mangaung ka tlhotlhwa e go neng go dumalanwe ka yona e sa fitlhelelwe. Ga a kgona go bona tse dingwe tse di kwa tlase ka tlhotlhwa.
- Mme Redirajalo o begile sejanaga sa ga morwae se sešwa gore se tla thusa go tsamaisa bomme ka tlhotlhwa e e kwa tlase go fetisisa gonne di sa le dišwa.

7. Dipegelo
- Ya modulasetilo
- Ya mokwaledi

8. Kakaretso
   (a) Go rekwa ga seaparo (ba ba senang sona).
   (b) Thulaganyetso ya meletlo ya morago ga kopanokgolo.
9. Tshwalelo
- Kopano e tswaletswe ke mme Selepe ka thapelo ka ura ya lesomelebongwe mo godimo ga tlhogo.
- Kopano e e tlang e tla tshwarelwa kwa holong ya morafe ka la 13 Diphalane 2012.

Tshaeno ya Modulasetulo Mokwaledi
Letlha
Letlha

Morago ga theetso

Dipotso tse di solofetsweng.

1. Setlhogo, pulo lekamogelo, maitato, ditswametsotsong, ditshaeno.
2. Pakafetileng, dipolelo di dikhutshwane, puo e tlhamaletse
3. Ga lena aterese jaaka lekwalola botsalano, go tlhagisiwa fela dintlha tsa botlhokwa, metsotso ya kopano e neela se se dirilweng.
4. Metsotso ya kopano ya bomme wa bagaka e amogetswe ke komiti, batlapitsong le Modulasetulo. Maitato a dirilwe. Ditswametsotsong ke ka ga dipalangwa le kitsiso ya se sešwa. Letlha la kopano e e tlang ke di 31 Diphalane 2012.
5. Ee, gonne e thusa go itse ka ga ditswetso le ditshikinyo tsa kopano.
6. Yo o tlhophilweng.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Masupi, marui le matlhaodi

Mokgwa wa go ruta

Ba bontshe popego, tiriso le pharologanyo magareng a masupi, marui le matlhaodi ka go ba neela dikai mme morago o ba botse dipotso

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Go kwala lenanetema le metsotso (Tsebe ya 127)

Mokgwa wa go ruta

Lenaanetema le Metsotso ya kopano e le neng le e tshwaretse mo ntlolohalahaleng ya morafe, pitso e ne e le ka ga go sa neelweng ditirelo ka go lekalekana go ya ka diporofense.

Dintlha tsa botlhokwa fa o kwala lenaanetema le metsotso ya kopano

- Fa o kwala lenaanetema o tshwanetse go itse gore o kwalela bomang, o nne le lebaka la gore goreng o kwala mofuta oo wa setlhangwa.
- O tshwanetse go swetsa ka setaele le ntlhakemo le popego ya go kwala.
- Dirisa puo e e maleba, dipolelo tse dikhutshwane gore di tlhaloganyege bonolo.

Dirisa kitso ya gago ya nako e e fetileng go kwala lenaanetema le metsotso ya kopano e le kileng la e tshwara kwa mokgatlhong wa lona wa bašwa wa sepolotiki.

O seka wa lebala go kwala dikgato tsa go kwala.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Pakajaanong le pakapheti

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Ke itumetse.
2. Swafo o beteletse Palesa.

Review Copy

3. Bomme ba mokgatlho wa Bagaka ba ile Mangaung.
4. Batlapitsong ba ne ba utlwaletse.
5. Dipolotiki di laditse ba le bantsi nageng.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Go reetsa tekatlhaloganyo – Tlhagiso ya dikgang tsa thelebišhene (tsebe ya 128)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga theetso

- Barutwana ba tlhalose mosola wa thelebišene mo matshelong a bona.
- Ba bolele gore ke mananeo afe a ba bonang a le mosola mo thelebišeneng.
- Ba kope go tlhalosa gore ba akanya gore ke eng se se nang le tshedimosetso e ntsi magareng a seyalemowa le thelebišene.

Ka nako ya theetso

- Barutwana ba ipopele setshwantshokgopolo ka ga se ba ntseng ba se reeditse.
- Ba akanyea le go atlhola kgang.
- Ba batla molaetsa mo go se ba ntseng ba se reeditse.
- Ba bapise se ba se utlwileng le sa botshelo ka kakaretso.

NNYAA TLHE, LE A TLOPELA JAANONG

Re tshela mo lefatsheng la temokerasi, le mo go lona re solofelang gore motho ke ene a reediwang tota. Sengwe le sengwe se se diregang e tshwanetse ya bo e le se go dumalanweng ka sone. Puso e tota e a leka le fa go na le matoditodi a mangwe a a dirang gore batho ba feletse ka bontsi ba sa tlhole ba tshepa puso sentle. Batho ba, ke ba ba sa rateng tswelopele e le ruri. Ba rata go tsenatsena ka maikaelelomagolo a go tla go ja. Keletso ya me ke gore o ka re ka bo re le mowa o le mongwe wa go rotletsa le go bona gore bokamoso jwa ngwana wa Moaforika ke jo bo phatsimang.

Mofuta oo wa batho o bonala sentle fela fa mongwe a le kelotlhoko. Ke batho ba ba ratang go tsamaya ba senya ba bangwe maina ka maitlhomo a gore ba tle ba nne le baemanokeng. O kare rotlhe re ka kgona go lemoga mofuta o wa batho. Nnyaa, morwarre, go itse Modimo. Go ba lemoga le go sa ba lemoge go tshwana fela ka gonne ba maleme a borethe. Mofuta o, ke ona o gantsi o wetsang bana ka lemena, ba itse go dira gore bašwa ba ba rate ka go ba dumelela go dira dilo tse di sa amogelesegeng mo bothong. Gantsi fa go dirwa ditshupetso ba isa bana ba kwa pele mme bona ba tle kwa morago. Ruri botho bo ile, batho ba direla dikgwatlha tsa bona. Go tsholetswa dipolakate le fa go sa re sepe, le selo se se ka nnelwang fa fatshe ga fela. Ba lebetse gore ba pegilwe mme e bile ba ka pagololwa bonolo. Botho bo ile mo baneng ba rona. Go phelwa go tsholeditswe dipolakate le fa go sa tlhokege. Bontsi jwa batho bo rata Bagaka gonne e tumile lefatshe ka bophara. Bangwe ba bona ba na le go latlhegelwa ke maitsholo mo go tlhomolang pelo, ba a thuba ba bangwe bone…….

Ga twe fa o le kwa Roma o dire jaaka ba dira. Nna leloko la mokgatlho mongwe le wena o se ka wa tsoga o tseelwa ke balekane ba gago ditshwetso.Baitsedikgang ba re, "dipolotiki e tota e le motshameko o o maswe o o ka tsenyang botshelo jwa gago mo kotsing."

Morago ga theetso

1. Ee, gonne o tla kgetha yo o mo ratang/ Nnyaya, di senya nako.
2. Dikarabo di tla farologa.
3. Gonne o eteletswe pele ke ntlhopheng.
4. Ngwaga tse tlhano.
5. Kgololosego ya bona.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Madirimatswa le mainamatswa

Mokgwa wa go ruta

Sedimosetsa barutwana ka dikarolo tseno tsa puo.Eta o ba botsa dipotso go tlhola fa ba na le wena.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Go buisa/lebelela setshwantsho sa dikerafo (Tsebe ya 130)

Mokgwa wa go ruta

- Ba tlhalosetse gore kerafo ke eng.
- Ba bontshe dipalo le maina a diporofense.
- Buisanang ka ga mokgwa wa go dirisa kerafo.

Review Copy

Pele ga theetso

- Barutwana ba lebelele kerafo mme ba dire ponelopele ka ga se se diregang.
- Ba botse gore a go siame go tshwara ditlhopho morago ga dikgwedi di le tlhano kgotsa go feta.
- A ba sobokanye ditiragalo go ya ka se o se bonelang pele se direga mo kerafong eo.

Ka nako ya theetso

- Ba botse gore ke naga efe e bomme ba tsibogelang ditlhopho tsa lekoko sentle kwa go yona?
- Ba botse gore a ba rata ditlhopho,a ba neele lebaka le le popota go tshegetsa tlhagiso ya bona.
- Maikutlo a bona ke afe fa ba bona bomme ba bangwe ba goga maoto jaana?
- Fa ba lebile, a mo isagong o tlile go tlhopha? Goreng?

Lebelela kerafo e e fa tlase ya tshenyego ya ditsela mme lo e bapise le setlhangwa se se latelang:

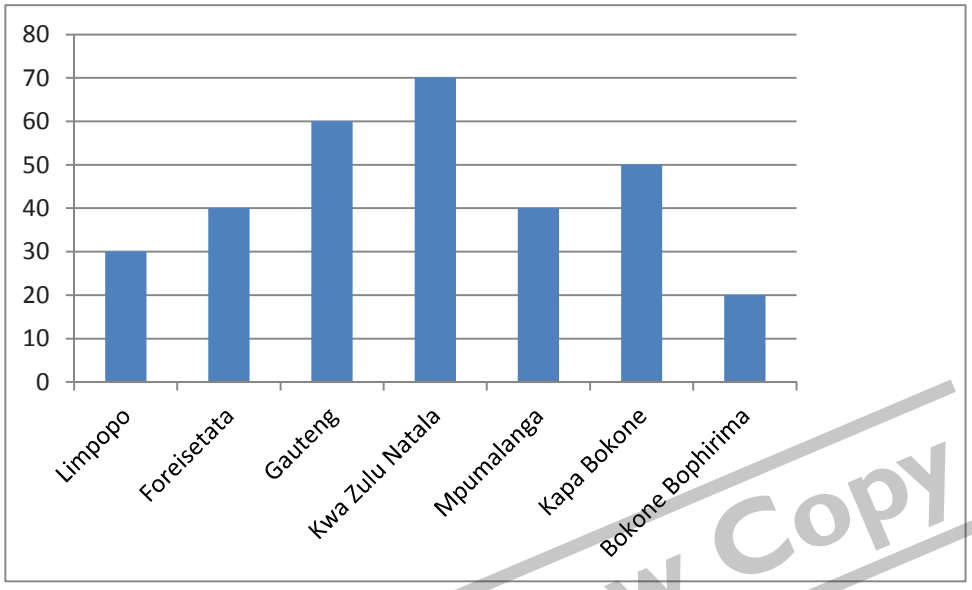

Review Copy

Ka ngwaga wa 1994 go ne ga nna le phetogo e kgolo thata mo matshelong a baagi ba Aforika Borwa. MaAforika Borwa botlhe ba ne ba itumelela kgololosego ya Aforika Borwa ba bona jaaka e le lefatshe le lentle le ba ka tshelang mo go lona. Puso e ne ya kgaoganya naga go ya ka diporofense.

Puso ya diporofense e tlhokomela melao ya diporofense le gore e tshegediwe ke batho botlhe.Puso ya diporofense e ka fa tlase ga ditonakgolo tse di thusiwang ke bakhuduthamaga ba mafapha a a farologaneng.Aforika Borwa o kgaogantswe ka di porofense tse robongwe, ka ditonakgolo tse robongwe. Puso ya diporofense e tlhomile makgotla a bommasepala go thusa go isa ditirelo kwa bathong.

Gompieno bommasepala ba ikgatholositse seo, ba itibile sebone ga mmogo le dikgatlhegelo tsa bona.Fa o tsamaya mo diporofenseng tse tsotlhe ditsela di senyegile ke mesima fela ga di tsamaege. MaAforika Borwa gompieno a opela pina e le nngwe " Re tlhoka ditirelo". Ba lela ka ditirelo tse di farologaneng: Bangwe ba lela ka ditsela, metsi, matlo gammogo le motlakase. Ga gona gope kwa o tsamayang teng o sa bone batho ba dira ditshupetso kgatlhanong le ditirelo. Fa e le kwa metseselegaeng gona go tlhabisa ditlhong.

Morago ga theetso

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Ke fa dikopo tsa bona di sa diragadiwe.
2. (Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko.
3. Go ya ka dipalopalo Kwazulu Natal e itlhomile pele ka diperesente di le 70 ka go sa tle dikopanong. E bo e latelwa ke Gauteng ka diperesente di le 60.Go latele Northern Cape ka di le 50. North west key a palo e e kwa tlase ka 20.
4. KwaZulu Natal.
5. Mokgatlho ga o a tiya thata.
6. (Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko.
7. Ke tla diragatsa ditsholofelo tsa me.

(Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko)

Dipopego tsa puo le melawana le tiriso

1. T.
2. ,

3. .
4. ;
5. :

Beke 7 le 8:
Botlhokwa jwa tshedimosetso

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 6: Go reetsa le go buisana ka athikele ya lekwalodikgang (Tsebe ya 132)

Mokgwa wa go ruta

Diponagalo tsa makwalodikgang
Makwalodikgang a na le dintlha tsa tshedimosetso tse di re sedimosetsang ka tse di latelang:

- A na le mafoko a a amang maikutlo a mmuisi.
- A na le kgogedi e e gogelang mmuisi go a buisa.
- A na le diphasalatso

Dintlha tsa botlhokwa fa o tshwere dipuisano tsa lokwalodikgang / diathikele tsa makasine:

- Dirisa segalo se se maleba le gore o dira ka ga eng.
- Dirisa puo ka mokgwa o e tla go ungwelang ka teng / e tsosa maikutlo a a rileng.
- Fa go tlhokega dirisa dikaelo.
- Tiriso ya puo e nne maleba.
- Tiriso ya dirwe tsa mmele e nne maleba.
- Matseno a ngoke, mmele o hume ka tshedimosetso le manatetshapuo le bokhutlo jo bo kgwedisang.

Pele ga theetso

- Ba akanye ka setlhogo.
- Ba batle gore setlhangwa se bua ka ga eng?

Ka nako ya theetso

- Ba reetse fa ba buisetswa setlhangwa go tswa mo kuranteng nngwe le nngwe.
- Ba neele maikutlo a bona.
- Ba ranole bokao jwa se ba se reeditseng.
- Ba sobokanye tlhagiso ka molomo.
- Ba tseye dintlha tsa botlhokwa ka nako ya theetso.

Morago ga theetso

1. S.T Adam.
2. Ee.Go re ba buisi le bareki ba bone kgang e ba tla buisang ka ga yona.
3. Ke ya maitlhomo .
4. Go neelwa ditiro le go agelwa matlo.
5. Nnya.
6. Ditiro Maano.
7. Ba ne ba batla mokhanselara wa mosadi.
8. Fa go tla thapiwa baagi ba motsego itirela ka bo bona jaaka go aga matlo go sa thapiwe batho ba bangwe.
9. Kwa motseng wa Leroleng.
10. Ke bona batla agang matlo

Dipopego tsa puo le melawana le tiriso

Lesupi
Mokgwa wa go ruta
Ba bontshe bokao, popego le tiriso ya Lesupi mo dipolelong ka go ba neela dikai mme morago o ba botse dipotso.

Tirogae

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Marapo a a fedile.
2. Dijo tse di monate.
3. Bana bao ke bag a mang?
4. Motho yo o ke mang?
5. Mosadi yole ke wag ago.
6. Banna bale ke ba lona.
7. Setlhako se ke sa me.
8. Batho ba ba makgakga.
9. Motse o o montle.
10. Metsi ale a maswe.

Review Copy

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 7: Go buisa tshedimosetso ka setlhangwa sa puo e e kwadilweng (Tsebe ya 134)

Mokgwa wa go ruta:

- Buisana le bona ka ga mareo a ba sa a itseng jaaka: mokhuduthamaga, ditirelo le bommasepala.
- Ba kope go tlhagisa mareo a mangwe a sepolotiki jaaka tonakgolo, kgololosego,ditlhopo jj.
- Ba buisane ka ditirelo tsa tikologo ya bona.

A barutwana ba buise gape setlhangwa se se kwa Tirwaneng ya 5.

Ka ngwaga wa 1994 go ne ga nna le phetogo e kgolo thata mo matshelong a baagi ba Aforika Borwa. MaAforika Borwa botlhe ba ne ba itumelela kgololosego ya Aforika Borwa ba bona jaaka e le lefatshe le lentle le ba ka tshelang mo go lona. Puso e ne ya kgaoganya naga go ya ka diporofense.

Puso ya diporofense e tlhokomela melao ya diporofense le gore e tshegediwe ke batho botlhe.Puso ya diporofense e ka fa tlase ga ditonakgolo tse di thusiwang ke bakhuduthamaga ba mafapha a a farologaneng.Aforika Borwa o kgaogantswe ka di porofense tse robongwe, ka ditonakgolo tse robongwe. Puso ya diporofense e tlhomile makgotla a bommasepala go thusa go isa ditirelo kwa bathong.

Gompieno bommasepala ba ikgatholositse seo, ba itibile sebone ga mmogo le dikgatlhegelo tsa bona.Fa o tsamaya mo diporofenseng tse tsotlhe ditsela di senyegile ke mesima fela ga di tsamaege. MaAforika Borwa gompieno a opela pina e le nngwe " Re tlhoka ditirelo". Ba lela ka ditirelo tse di farologaneng: Bangwe ba lela ka ditsela, metsi, matlo gammogo le motlakase. Ga gona gope kwa o tsamayang teng o sa bone batho ba dira ditshupetso kgatlhanong le ditirelo. Fa e le kwa metseselegae gona go tlhabisa ditlhong.

Morago ga puiso

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. North West.
2. 40.
3. Nnyaya, ke yona e lebetsweng go gaisa diporofense tse dingwe.
4. Motseselegae o na le kgosi, lekgotla, masimo le dikolo.
   Motseseteropo o na le metseletsele ya mabenkele, meago ya metlhatlhaganyane jj
5. Ke go thusa baagi ka bonako.
6. Ba itebeletse ba le nosi le malapa a bona.
7. Metsi, dintlo, ditsela le motlakase.
8. 9.
9. Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko.
10. Dikarabo tsa barutwana di tla farologana.

Dipopego tsa puo le melawanaya tiriso

Matshwao a puiso

Mokgwa wa go ruta

- Kopa barutwana go go neela dikao tsa bona go supa fa ba tlhaloganya se ba sedimosiwang ka ga sona.
- Ba neele matshwao a puiso mme ba a dirise mo dipolelong
- Fa ba feditse a ba tshwaelane o etse tlhoko gore ga ba gobelelane.
- Thusa barutwana ba ba reteletsweng ke go tshwara dikarabo tsotlhe ka go boeletsa dikarabo kwa bofelong.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 8: go kwala athikele ya lekwalodikgang (Tsebe ya 136)

Mokgwa wa go ruta

- Kopa barutwana go go neela dilo tse ba ka begang dikgang ka tsona.Sk. lenyalo, morwalela, bogodu jj.
- Ba kope go lebelela gape dikgato tsa go kwala mo bukeng ya Morutwana.
- Ba letle go buisana ka makwalodikgang a tikologo ya bona. Sk. Daily Sun, City Press, jj.
- Ba kope go go neela tirogae ka nako e o e beilweng mme le yona e tshwaye ka ruburiki e e maleba.
- Dikgato tsa go kwala di tlile go ba tswela mosola thata fa ba di dirisa ka nepagalo.

Dintlha tsa botlhokwa.

- Mmegadikgang o gololesegile go dira seno.
- Kgang ya gagwe ka metlha e khutshwane ka ntlha e a e rebolelwang fa a kwala.
- Bontsi jwa dikgang bo mo temaneng ya ntlha go araba dipotso kae? Jang? Ka ntlha ya eng? Jj
- Setlhogo sa kgang se a itlhalosa le go ngoka.
- Leina la mmega dikgang le tshwanetsa go tlhagelela kwa tshimologong ya athikele.

Review Copy

Athikele ya Lekwalodikgang

Lekwalodikgang la Tau di a rora
14 Seetebosigo 2012

Go utlwala fa ntlo ya mokhanselara wa Pelotshweu e leng rre Madikadika e jelwe ke molelo lorelore. Baagi ba ne ba ipelaetsa ka go dira ditshupetso tsa ditirelo kwa ntlong ya mokhanselara wa bona.
E rile mokoloko o fitlha kwa ntlong ya gagwe ba fitlhela a le boditse phokojwe. Go ne go bontsha fa a ne a lomilwe tsebe ke mongwe mme a tshaba. Se se ne sa kgopisa baipelaetsi. Ba nna ba letile sebakanyana sa metsotso e le masome a marataro, ba šakgala mme ba ja ntlo ka molelo

Ka XXXXX XXXX

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Matshwao a puiso

Mokgwa wa go ruta

Barutwana ba tshwanetse go itse mefuta ya dipolelo gore ba kgone go di farologanya le go tlhaola mo tirisong ya dipolelo. Morutabana o tla eta a ba botsa dipotso go bona go tlhaloganyo ga bona.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 9: Puisetsogodimo e e ipaakanyeditsweng le e e sa ipaakanyediwang (Tsebe ya 137)

Mokgwa wa go ruta

- Ba neele dintlha ka ga dikgato tsa go bua pele mme morago o ba bolelele gore puo e e sa ipaakanyediwang ke e e ntseng jang.
- Ba bolelele gore puo e e ba tlileng go dira ntle le go ipaakanya fela bat la neelwa metsotso e se kae go ithulaganya pele.
- Ba sedimosetse ka ga puo e e bokgabane, manatetshapuo le tiriso e e maleba ya segalo le rejisitara.
- Ba neele setshwantsho se ba tlileng go buisana ka ga sona mme morago ba neelana ka puo e mo go yona o ba rotloetsang go bua ka ditirelo tsa setšhaba.
- Ba tlile go tlhagisa puo ya bona fa pele ga barutwana ba bangwe.

Mekgwa ya go tlhaelatsana e farologana go ya ka mofuta le wa dikopano go ya ka maikaelelo, baamogedi le mokgwa wa go kwalwa kgotsa gone go tlhagisiwa.

Ba bontshe le go ba gakolola ka dintlha tsa botlhokwa tse di latelang ka ga mokgwa wa go neela puisetsogodimo e e ipaakanyeditsweng le e e sa ipaakanyediwang.

Puiso e e ipaakanyeditsweng (Puisetsogodimo)

- Simolola ka matseno a a ngokang.
- Bontsha gore o tlhaloganya se o buisang ka sona.
- Temana e buisiwe ka thelelo.
- Dirisa segalo se se nepagetseng.
- Lentswe la gago le utlwagale.
- Dirisa lebelo, tebo ya matlho, kemo le puo ya matsogo ka nepagalo.
- Kapodiso ya mafoko kwa ntle gag o fetola bokao.

Puiso e e sa ipaakanyediwang

- Ke puiso e e tlhagisiwang ntle le go ipaakanya pele.
- Fa o neelwa setlhogo o bua ka ga sona ka yona nako eo.
- Fa e tlhagisiwa mmui o tshwanetse a dirise sebopego se se maleba, go nne le matseno, mmele le bokhutlo.
- Moetlhagisi a buise ka thelelo go ya ka maitlhomo.
- Go nne le kapodiso ya mafoko kwa ntle ga go fetola bokao.
- Tiriso ya segalo le rejisetara tse di maleba di a rotloediwa.
- Tiriso e e maleba ya dirwe tsa mmele e nne teng.
- Dirisa puo ka bokgabane, manatetshapuo o sa a tlogele kwa morago.
- Khutlisa puo ya gago ka tshwanelo gore bareetsi ba utlwe gore o feditse.

Fa ba diragatsa ba tshwanetse go sala morago dikgato tse di latelang morago:

- Ipaakanyetso, patlisiso le thulaganyo

Review Copy

- Tiriso ya rejisetara, setaele le lentswe mmogo le puo e e nepagetseng.
- Go ikatisa le go tlhagisa.
- Ba bue le bareetsi ka tlhamalalo, matseno a ngoke.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 10: Kwala teko ya tekatlhaloganyo

Barutwana ba tla buisa tekatlhaloganyo mme morago ba arabe

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Dikarabo tsa barutwana di ka farologana. (2)
2. Bohumanegi. (2)
3. Di supa gore basadi ba le bantsi ba tshwerwe ke bolwetse jwa Lebolelateng go gaisa banna. (2)
4. Ba santse ba tshaba go bua ka go sotlakakiwa ke banna ba bona. (1)
5. (a) Palo ya basadi ba ba rutegileng e gola letsatsi le letsatsi fa e bapisiwa le ya banna. (4)
   (b) Le lephateng la bonetetshi, palo ya basadi e santse e le kwa tlase mo go ya banna.
6. La bonetetshi. (2)
7. Dikarabo tsa barutwana di ka farologana. (2)

[15]

Review Copy

KGAOLO YA 8 Tlhaeletsano

Polelo ya matseno

Mo kgaolong e o tlile go lemoga botlhokwa jwa tlhaeletsano. Go kgona pharologano magareng ga tlhaeletsano ya segompieno le ya bogologolo le diphetogo tse e di tlisitseng mo matshelong a batho. Ka dipopego tsa puo le melawana ya tiriso mmogo le dikgono tse di tlhalositsweng ka bophara mo kgaolong e, o tlaa itse go kwala le go tlhagisa tiro e e tswileng matsogo.

Beke 9 le 10:
Botlhokwa jwa tlhaeletsano

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Go reetsa tekatlhaloganyo ka go neela dikaelo (Tsebe ya 140)

Review Copy

Mokgwa wa go ruta

Pele ga theetso

- Kopa barutwana go lebelela le go buisana ka ga setshwantsho se se mo Bukeng ya Morutwana se se tsamaelanang le tekatlhaloganyo.
- Ba kope gore ba akanye ka setlhogo.
- Ba bonele pele ka se ba yang go buisa ka sona.
- Ba tlhalose gore go ka tswa go diragala eng mo setshwantsong se se fa godimo seo.

Ka nako ya theetso

- Ba kope go tsaya dintlha.
- Ba siamise dipotso tse ba batlang go di botsa.
- Buisetsa barutwana tekatlhaloganyo e e latelang:

Ntlhokomele le nna ke tla go tlhokomela

Aobakwe ngwanaka, o nkutlwe, wa itse bananyana ba gompieno le tota le sa itse sepe ruri. Ke batla gore go tloga jaanong o seka wa tlhola o ntirela mogodungwane ka mokgwa o o tlholang o o dira ka teng. O fitlhele o se monate, o le maruru, ka bo ke itshoka fela. Fa o batla go tsoga o nna mosadi wa konokono o ntheetse ka tsoopedi.

Fa o dira mogodungwana o dirisa tse di latelang:-

1. Metsi
2. Sukiri
3. Mašwi
4. Matlhare
5. Dikopi / mabekere
6. Ketlele

Fa o sena go baya tsotlhe tseno fa, o bedisa metsi ka yona ketlele e. Fa a sena go bela o tsaya

Matlhare, o tshela mo teng ga ketlele, fa e le mofuta o mongwe o wa matlhare o tsenya

Letlhare mo koping, wa bo o tshela sukiri le mašwi. Fa o fetsa o a fudua ngwanaka.

Go rialo o a bo o feditse ka mogodungwana wa gago o o balolang.

Morago ga theetso

Morago ga theetso go netefatsa fa ba reeditse sentle ba kope go bua ka dintlha tsa go dira mogodungwana.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mokgwa wa go ruta

Mainatswako

Ke mafoko a a tswakantswe go bopa leina kgotsa lefoko le le lengwe.

Sekao:

Thabatshweu leina + letlhaodi
Monnamogolo leina + letlhaodi

Makwalatshwana

Ke mafoko a a kwalwang ka go tshwana mme bokao bo farologane.

Sekao:

Mmemogolo o tshwerwe ke noka.
Noka ya Kgetleng e tletse.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Setlhangwa sa dikwalo – Kgangkhutshwe (Tsebe ya 142)

Mokgwa wa go ruta

- Ba kope go buisa gape dintlha tsa botlhokwa ka ga diponagalo tsa khutshwe.
- Ba neele metsotso e le metlhano go okola le go tlodisa matlho go bona dintlha tsa tshegetso.
- Dira dikgato tsa puiso le bona.
- Ba tlhalosetsa kgang
- A ba dire ponelopele ka ga sona. Ba Okole dikakanyokgolo le go neela ka dikakanyo tsa bona mo dipuisanong tsa pele ga puiso.
- Ba tlodise setlhangwa matlho go bona dintlha tsa tshegetso.

Ka nako ya puiso

- Ba kope go bopa setshwantshokgopolo ka ga setlhangwa.
- Ba botse dipotso fa go ntse go buisiwa gore ba tlhaloganye botoka.
- Ba kope go tlhalosa kgang.
- Ba kope go boeletsa puiso go netefaletsa dintlha dingwe.

Khutsanyana e e sa sweng e letile monono

Ka ngwaga wa 1996 Sedimonthole a tlhola malatsi a le mabedi ke fa batsadi ba ga Onalenna le Kedibone ba tlogela botshelo jo bo ka kwano ka ntlha ya kotsi ya sejanaga, fa ba ne ba le mo tseleng go ya Teemaneng. Bana ba ne ba setse kwa ga mmamogolo wa bona. Ba losika ba ne ba tsaya tshwetso ya gore bana ba tla nna kwa ga mmamogoloa bona ka gonne ba ne ba ratana thata le bana ba kwa teng.Onalenna le Kedibone ba ne ba itumela thata.

Motsogapele o ne a nepile fa a re motho ga a itsewe e se naga.Boitumelo jwa bana ba bone ba fela ka ponyo ya leitlho. Mogatsa mmamogoloa bona o ne a ba tlhanogela, a tlhanola le mmamogoloa bona a re "Bana ba monnao ba ja dithata tsa me".Bana ba gagwe ba tshelela mo letlepung ka ntlha ya ga Onalenna le Kedibone. Bana ba ba sotlega ba bonwa le ke motho a feta ka tsela mo motseng wa Batlharo.Kedibone a tlogedisiwa sekolo a fetoga ausi yo o tlhokomelang bana. Sengwe le sengwe se batliwa mo go ena.

Mogatsa mmamogoloa bona a gana go lebela Onalenna a tshwere dibuka,gonne bana ba gagwe ba ne ba sa rate go ithuta e bile go se yo a ka ba botsang sepe ka dithuto tsa bona. Ka ntlha ya se ga a bone mosola wa gore Onalenna a ithute kwa gae.

Kedibone o ne a bona kuranta e phasaladitse tiro kwa Gauteng mo dikitšhining tsa makgoa. E rile a ile kwa lebenkeleng a feta a ba letsetsa mogala ka bokhukhuntshwane mme a bona tiro ka yona nako eo. O ne a kopa madi a go tsamaya mo go rralebenkele yo o neng a mo thusitse ka founo. O ne a mo a neela ka lorato. Kedibone o ne a laela monnawe fa ba ntse ba semeletse ka dilalelo mo kitšhing mme a mo laela gore a se ka a ba a bolelela ope.

Kedibone o ne a tsogelela a tsamaya go se yo o mmonang mme a feta a wela mo diatleng tsa makgoa a a tlhabologileng e bile a le lerato. Kedibone o ne a busetsa mmalebenkele madi a gagwe mme a romelela le monnawe gore a mo latele. Onalenna o ne a latela mogoloe, makgoa a ga mogoloe a mo tsenya sekolo a fetsa mme ba mo batlela basari ka a ne a le botlhale a ya go ithutela bongaka.

Onalenna a boa a kopana le mmamogoloagwe gape fa a ne a tshwere ke bolwetse jwa pelo mme a rometswe kwa Gauteng go ya go dirwa karo ya pelo. O ne a gakgamadiwa ke go bona ngaka ya lekgarebe e mo tshwara ka seatla e mmotsa gore," A o a nkitse." O ne a sa mo itse mme a mmolelela gore ke Onalenna. O ne a lela mme a tlhokafala a ise a dirwe karo.

Morago ga theetso

1. Mo tseleng ya Teemaneng.
2. A kutlobotlhoko.
3. Onalenna
4. Yo o nang le maikalelo a botshelo.
5. Mmamogoloabona ga a ke a ba a mogela jaaka bane ba gopotse. O ne a ba bogisa.
6. Onalenna o feleleditse a tsena sekolo a bo a nna ngaka.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mokgwa wa go ruta

Polelonolo le pegelo

Kopa barutwana go buisa ka ga polelonolo le pegelo mo dibukeng tsa bona.

Review Copy

Tirogae

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Kgomo e lelelwa ke namane.
2. Basetsana ba fenngwa ke basimane.
3. Kgomo e e nonneng e tlhajwa ke banna.
4. Moruti o tlhapaolwa ke monna wa mohumi.
5. Nkgonne o lomilwe tsebe ke nna.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana 3: Go kwala tlhamo ya tlhaloso (Tsebe ya 144)

Mokgwa wa go ruta

- Kopa barutwana go bua ka seo se ba itumedisang le seo se sa ba itumediseng mo matshelong a bona.
- Ba bolelele ka maikutlo le dikakanyo tsa gago mabapi le go gorosa molaetsa.

Dintlha tsa botlhokwa go elwa tlhoko fa o kwala tlhamo ya tlhaloso.

- Bopa setshwantsho ka mafoko a o a filweng.
- Tlhopha mafoko go ya ka bokao bo a nang le bona mo babuising.
- O ka dirisa ditshwntsho go senola le go bontsha maikutlo a a rileng.
- Dirisa puo ya botshwantshi.

Netefatsa gore o tlhopha setlhogo se o se tlhaloganyang.
Ba gopotse ka ga dikgato tsa go kwala.
Ba gopotse gore tlhamo ya tlhaloso e kwalwa ka pakafetileng.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Go dira ka bokao jo bo tlhamaletseng le jwa botshwantshi

Tshwantshanyo e lemogiwa ka mafoko a: e kete, e tshwana le, jaaka jj.
Tshwantshiso e bonwa ka popi ke:Pule ke noga. Setshedi ke tau.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 4: Go buisa leboko (Tsebe ya 146)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga puiso

Kopa barutwana go lebelela setlhogo mme lo bonele pele se leboko le tlileng go bua ka ga sona.

Ka nako ya puiso

- Ba buisetse kwa godimo go dirisa kapodiso e e utlwalang sentle.
- Ba tseye dintlha tsa botlhokwa.
- Ba baakanye dipotso tse ba batlang go di botsa.

Mogala

Wena moratwa ke batho
Batho botlhe ba a go rata
Ba re ntle le wena ga go botshelo
Ga go botshelo ke loso fela
Fa o kgaoga bodutu bo a itelekela
Bana le bagolo ba welwe ke bodutu
Bana ba fetoge dikhutsana
E tswa batsadi ba sa tshela

Morago ga puiso

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Mogala o botlhokwa thata.
2. A boitumelo.
3. (a) tshwantshiso > fa o tshwantsha sengwe le se sengwe.
   (b) Mothofatso > Fa o neela dilo tse e seng batho maatla a batho.
   (c) Neeletsano > fa polelo e felelela ka mafoko a a rileng mme e e latelang e simolole ka ona.
   (d) Moribo > morethetho/kelelo ya mela.
   (e) Morumo > medumo kana ditlhaka tsa bofelo tse di tshwanang kwa bofelong jwa mela ya leboko.

Review Copy

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Go buisetsa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng (Tsebe ya 147)

Mokgwa wa go ruta:

Pele ga puiso

- Laela le go netefatsa gore barutwana ba sala morago ditogamaano tsa go buisa.
- Ba gakolole go lemoga tlotlofoko e bile ba leka go itlhamela bokao jwa mafoko mangwe a ba sa tlwaelang a a tlhagelelang mo setlhangweng.

Ka nako ya puiso

- Netefatsa gore barutwana ga ba iteye ba bangwe tsebe fa ba ipuisetsa setlhangwa se ba laetsweng go se buisa ka ka tsenelelo.
- Tsamaya mo gare ga barutwana go tlhomamisa gore ba dira tiro ka botlalo.
- Fa ba ntse ba buisa setlhangwa se le go araba dipotso, se buise gore o buisane le bona ka ga sona morago ga gore ba arabe doptso ka ga sona.

Botshelo ke thekenoloji

Mosadimogolo Ntebeng le setlogolwana sa gagwe e bong Rebone.

"Mmemogolo ke dinepe tsa ga mang tse o ratang go di lebelela gangwe le gape tse"? "Ke dinepe tsa ga malomaago ngwanaka"."Jaanong o kae"? "O tlhokafetse ngwanaka, o setse a na le dingwaga di le lesomele bobedi a tlhokafetse".A o ne a lwala mmemogolo? Ee, o ne a lwala mme fa re kabo re ne re le mo nakong ya gompieno, ngwanake o kabe a sa ntse a tshela.Goreng o rialo mmemogolo? Botshelo jwa gompieno bo bonolo, maloba re ne re tshela **boketenyana**, re fitlhelela dilo ka bothata.

Fa ngwana yo a ne a lwala, ke ne ka mo tlogela ka tsamaela kgakala go ya go mmatlela se se ka mo **rwalelang** kwa bookelong. E rile go boa ke fa ke fitlhela a **kgaogile**. E le gore mmemogolo ka gonne fa go sena sepalangwa o tshwanetse wa letsa mogala wa thuso ya **potlako** mme ba tla romela sejanaga se se **rwalang** balwetse a o ne o sa itse ka sona? Go ne go sena megala ka nako eo, sengwe le sengwe se dirwa ka bothata. Kana jaaka mmaago a le kwa Gauteng jaana o ne o bua le ena fela ka lokwalo lo lo neng lo ka go tsaya dikgwedi di le tharo. A wa re dikgwedi mmemogolo?

Ee, mme fa o batla gore molaetsa o tsamae ka bonako segolo jang e le wa tshoganyetso jaaka **pegi** ya loso o ne o dirisa thelekerama. Jaanong thelekerama yona ke eng mmemogolo? Thelekerama e kwalwa mo foromong mme foromo e e bonwa kwa posong e go **bontsha** fa o yang go kwalela molaetsa teng. E fapaana thata le lokwalo gonne o kwala fela ditlhogo tsa kgang. Lefoko lengwe le lengwe le a duelelwa ka moo molaetsa o kwalwa ka bokhutshwane. Ga go dirisiwe matshwao a puiso mme e bile go kwala ka **ditlhaka** tse **dikgolo**. Fa o kwala thelekerama o tshwanetse go kwala aterese ya moamogedi mme le yona e a duelelwa.

Review Copy

Morago ga theetso

Ba arabele mo dibukeng tsa bona thutiso.

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Go bontsha molaetsa.
2. Botshelo jwa maloba.
3. Go tsamaisana le diteng.
4. Bonya jwa ditirelo. Go tlhoka metlakase.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Makaelagongwe

Ke mafoko a a tshwanang ka bokao:

Sekao: mogote/bolelo

Mokgwa wa go ruta

- A barutwana ba go neele mafoko a tshwanang ka bokao.
- Ba kope go a dirisa mo dipolelo go netafatsa.
- Ba letle go siamisa diphoso tsa bona.

Memorantamo wa kgweditharo 3

Tlhatlhobo ya kgweditharo 3

Tiro 1: Tiro ya molomo

Potso ya 1
Tiro ya molomo e tshwaiwe ka ruburiki.

Tiro 2: Go kwala

Potso ya 2
Tiro ya go kwala tlhamo e tshwaiwe ka ruburiki.

Tiro 3: Teko 3

Memorantamo

Karolo ya A: tekatlhaloganyo

Potso ya 1
Leeto ke selo se sengwe se se ratiwang ke barutwana gonne le tlhatswapelo. Barutwana ba sekolo sa bogareng sa K.P. Toto ba ne ba tlolaka jaaka dinamanyane pula e nele morago ga go amogela mogala go tswa kwa Lefapheng la thuto.Mogala o amogetswe ke tlhogo ya sekolo. O ne o laletsa barutwana go tsaya leeto ka sefofane go ya kwa Natal go tsenela dikgaisano tsa tlhaeletsano.

Ka ponyo ya leitlho Boitsoko o ne a gogela boitumelo jwa gagwe kwa morago gonne e rile a ntse a tlolatlola a kopana le morutabana Diketso a mo lebile mme a tlhajwa ke ditlhong. A tsenwa ke moya o o maswe wa go nyema mooko. A gopola gore fa a ka ja, a nwa le go apara ya be e le morutabana Diketso. Morutabana a lemoga fa go le se a se akanyang. A mo atamela, a mo sebela "Itumele, le wena o morutwana wa sekolo sa K.P Toto. Ke tla founela ba tlhaeletsano go go duelela." Boitshoko o ne a dira kwa ga morutabana Diketso ka mafelo a beke, thusa le ka go mo posetsa diasaenemente ka malatsi a boikhutso.

Mosimane yo moleele o ne a ikaelela go dira ka gotlhe gore leeto le atlege. Boitshoko e ne e le mosimane yo o matlhagatlhaga ka dinako tsotlhe, maikutlo a gagwe a tshwenngwa fela ke seemo sa gagwe kwa gae.E ne e le moeteledipele wa lekgotla la barutwana ba sekolo.O ne a kgobokanya barutwana mme a tsitsinya gore ba kgobokanye madi go dira letlole le le ka thusang mo loetong la sekolo gore batle ba duele madi a a kwa tlase.

Ka ditlamelo tsa pula di baakangwa go sa le ga le, barutwana ba ne ba ipopa ngata e le nngwe. Ba simolola go rulaganya konsarata e eneng e tsenala botlhano wa beke ya ntlha ya kgwedi.Baesekopo yona e ne e rulaganyeditswe beke ya boraro ya kgwedi. Ka labotlhano o mongwe le o mongwe ba ne barulagantse go apara diaparo tsa legae mme bantsha madi a a kana ka diranta tse pedi.

E rile fa Boitshoko a lemoga gore barutwana ba tsentse marapo dinameng ka letseno, maikutlo a le a tsena ka lenga la seloko. A itoma sekgono a re o mo tseleng le ena.A itumelela gore ga a tlogele la morutabana Diketso morwalo o okalo. Kgwedi ya Lwetse ya fitlha e eneng e beetswe loeto, barutwana ba feletsa ba tsamaya ka diranta tse di makgolo a matlhano fa pele le ne le beetswe seelo sa diranta tse makgolo a robedi. E le ruri Boitshoko o supile fa moseka phofu wa gaabo a sa tshabe go swa lentswe.

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Go kokoanyetsa sekolo madi. (2)
2. Motho yo o matlhagatlhaga ka dinako tsotlhe. (2)
3. Loeto la bana ba sekolo. (2)

Review Copy

4. Fa o batla selo se o se ratang ga go ope yo o ka go thibang. (2)
   (a) Ka bonako. (2)
   (b) Go tlhoka maatla. (2)
   (c) Go tiisa. (2)
   (d) Go ela ruri (2)

[15]

Karolo ya B: tiriso ya puo

Potso ya 2

(a) Bophadiphadi.
(b) Setšhaba
(c) Nna
(d) Letsomane
(e) Mophato

Potso ya 3

(a) pele
(b) phirima
(c) motshegare
(d) tlase
(e) tsididi

[4]

Potso ya 4

(a) Re tla pagama terena e e yang Teemaneng ka ura ya botlhano mo mosong.
(b) Ba ne ba dutse le morwadia Leepile.
(c) Lo dumalane go tsamaya leng?
(d) Naga ya rona e tumile ka ntlha ya ga rre Mandela
(e) Dumedisang, bagolo botlhe.

[10]

PALOGOTLHE YA MADUO: [70]

Review Copy

KGWEDITHARO YA 4

Kgaolo	Dibeke	Go reetsa le go bua	Go buisa le go lebelela	Go kwala le go tlhagisa	Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso
9	**1 - 2**	1. Puo e e sa ipaakanyediwang 2. Puisetsogodimo	1. Setlhangwa sa dikwalo - kgangkhutshwe 2. Go buisa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng le sa ditshwantsho	Go kwala setlhangwa sa go neela dktaelo	Mainatswako Matlhaodi Polelonolo, Polelotswako Matshwao a puiso
9	**3- 4**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo ka ga setlhangwa se se kwadilweng 2. Ngangisano ka dipuisano tsa setlhopha - imeile	1. Go buisa setlhangwa sa bukatsatsi 2. Go buisa leboko	Go kwala bukatsatsi	Madiritota Matlhaodi Tlhogo, mogatlana le kutu Dipotso tse di nang le tlhotlheletso Polelo e e khutshwafaditsweng Dipotso tse di sa tlhokeng dikarabo
10	**5 -6**	1. Go reetsa tekatlhaloganyo 2. Puo e e ipaakanyeditsweng	1. Setlhangwa sa dikwalo - terama 2. Go buisa leboko	Poeletso le go ipaakanyetsa ditlhatlhobo-Ditlhamo	Madirimathusi Matlhaodi Matshwao a puiso
10	**7 - 8**	Poletso le go baakanyetsa ditlhatlhobo - Ngangisano Puo e e sa ipaakanyediwang Tekatlhaloganyo ya theetso	Poeletso le go baakanyetsa ditlhatlhobo – Tekatlhaloganyo ya puiso Tshobokanyo Dikwalo – Padi Kgangkhutshwe Dinaane Terama Maboko	Poeletso le go baakanyetsa ditlhatlhobo Setlhangwa sa tirisano – Diphasalatso Lenanetema le metsotso ya kopano	Mainagoboka Tiri Lediri Kutu/modi Leitiri
11	**9 - 10**	Tlhatlhobo	tlhatlhobo	tlhatlhobo	Tlhatlhobo
12		Letlotlo la setso	Letlotlo la setso	Letlotlo la setso	Letlotlo la setso

Tlhatlhobo ya Kgweditharo ya 4

Tiro 1: Tiro ya molomo	**Tiro 2: Tlhatlhobo ya Bofelo jwa ngwaga**
Puisetsogodimo/Ngangisano/dipuisano tsa setlhopha/motlotlo/puo e e ipaakanyeditsweng/puo e e sa ipaakanyediwang	Pampiri 1: Tiro ya molomo Pampiri 2: Tekatlhaloganyo, puo mo tirisong le Dikwalo (Diura di le 2) Pampiri 3: Go kwala (Ura e le 1)

Review Copy

KGAOLO YA 9 Setso

Polelo ya matseno

Kgaolo e, e go sedimosetsa go le gontsi ka ga setso, meila le ngwao ya rona re le Batswana. O tla itseela ditshwetso ka ga meetlo le dingwao tse di tshwanetseng ngwana wa Motswana, gongwe wa fetisetsa ditaolo kwa baneng ba o tla nnang le bona mo isagweng wa se ye ka tsona badimong. Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso mmogo le dikgono tse di lotagantsweng di tlaa go kgontsha go sekaseka ka tsenelelo le go tlhatlhoba ditlhangwa dingwe le dingwe tse o tlaa rakanang le tsona.

Beke 1 le 2:
Kgodiso ya ngwana

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1:Puo e e sa ipaakanyeditsweng (Tsebe ya 154)

Mokgwa wa go ruta

Ke puo e e tlhagisiwang ke sebui se sa neelwa nako e kalo ya go ipaakanya. Morutabana a ka go neela setlhogo se o tshwanetseng wa bua ka ga sona kgotsa a go kopa gore wena o ineele setlhogo wa bo o tlhagisa.

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko mo go tlhagiseng puo e e sa ipaakanyediwang: -

- Tlhopha setlhogo se se maleba le batho ba o tla bong o tlhagisa mo go bone.
- Ela tlhoko gore puo eo o e tlhagisa mo go bomang.
- Dirisa sebopego se se maleba, go nne le matseno a a ngokang, mmele le bokhutlo tse di kgodisang.
- Dirisa segalo, tlhagiso ya lentswe, lebelo, tebo ya matlho, kemo ya motlhagisi le puo ya matsogo.
- Rejisetara le segalo e nne tse di maleba.
- Netefatsa gore o dirisa dirwe tsa mmele ka mokgwa o o nepagetseng.
- Dirisa tlotlofoko e e maleba le dipopego tsa puo tse di nonofileng.
- Puo ya gago e nne khutshwane gore bareetsi ba seka ba nyema mooko

Kgodiso ya ngwana wa Motswana

Tumelo ya setso e farologana le tse dingwe ka gonne yona e golagane le badimo.Yona e diragadiwa go ya ka setso sa morafe o o rileng. Morafe mongwe le mongwe o itumedisiwa le kgotsofadiwa ke setso sa ona. Batswana ba ne ba godisetsa bana ba bona mo setsong, ke ka moo go neng go na le dikolo tsa bogwera le tsa bojale. Bogwera e ne e le sekolo sa basimane mme bojale e le sa basetsana. Dikolo tse di ne di dirisediwa go ruta bana ba bona botho le maitseo.

Basimane ba ne ba rutwa ka tsa bonna fa basetsana ba ne ba rutwa ka tsa bosadi.Bana ba Batswana ba ne ba rutiwa molao le tolamo, e bile motsadi mongwe le mongwe e le motsadi wa gagwe. A ka mo kgalemela fa o dira phoso mme a utlwa. A itse go dumedisa bagolo fa a kopana le bona mo mmileng. Batswana e ne e le batho ba dikgotla.Morwa wa kgosi o ne a sa bone lekgarebe fela mo mmileng mme a be a le rata. O ne a itse gore o ya go nyala mo kgotleng yaabo, dikgosi di ne di tlotlwa.

Ka setso bogosi ba Batswana bo a tsalelwa. Morwa wa ntlha wa ga kgosi ke ena a tshwanelwang ke go nna kgosi. Batswana gantsi ba dirisa puo ya diane le maele go ruta morafe ka bogosi. Kgosi fa e dirile phoso e ne e sa totiwe, e ne e tlhamelwa leboko mme e bokiwe o tla utlwa fela molaetsa wa mmoki gore o na le selelo mabapi le kgosi kgotsa a e kgalemelela sengwe kana go e gakolola. E ne e re fa kgosi e ka tlhokafala morwa wa yona a sa le mmotlana a be a tshwarelelwa ke rrangwanaagwe.

Bana ba Batswana ba ne ba batlelwa basadi mme ba nyadisiwa.Ba ne ba batlelwa go ya ka go itse

Review Copy

lelapa le o le neelang morwadio,se e le go thibela ditlhalano le ditshotlako tse di ka nnang mo lenyalong.Batswana ba ne ba dumela mo badimong ba bona e bile ba ba direla. Ba dira mekete e e ba golaganyang le badimo ka go tlhaba kgomo,podi le go apaya bojalwa jwa setso. Batswana ba ne ba na le meila e e neng e tlotlwa e sa tshwanelwa go tlolwa. Jaaka go phirimelelwa mo nageng o le motlholagadi kgotsa go ralala naga ka sethoboloko le e mengwe.

Morago ga theetso

Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mainatswako

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. (a) Leina + letlhaodi
   (b) Leina + letlhaodi
   (c) Lediri + letlhalosi
   (d) Leina + letlhaodi
   (e) Lediri + leina
2. (a) bantsho - mmala
   (b) mokhutshwane - popego
   (c) ba bane - palo
   (d) manyokenyoke - popego

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Setlhangwa sa dikwalo – Kgangkhutshwe (Tsebe ya 155)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga puiso

- Ba neele setshwantsho se se mo Bukeng ya Morutwana mme o ba kope go tshwaele ka sona.
- Ba tlotle gore bona kwa gabo bona go dirwa eng ka lesea fa le lwala.
- Ba bolelele ditlamorago tsa go tsamaya ka lesea le le metsi.

Ka nako ya puiso

- Ba buisetse kgang mme ba utlwelele ka tlhoafalo.
- Ba letle go Ipopele bokao ka ga se se buisiwang ba bo ba batle le molaetsa o o ba o boneng o le maleba.

O ngwana wa mmala wa sebilo!

Kana Motswana wa lekgorokgoro, nkoko Seadingwane o ne a dumela mo go reng lesea ga le a tshwanela go tsenelelwa mo ntlong. Setlogolo sa gagwe Mmantlo a tshola ngwana wa mosimane a mmitsa Dimpho, mme go le dingwe tse a neng a sa di tlhaloganye di dirwa ke mosadimogolo. O ne a baya botsetse jaana. Go ne go bewa mopakwana fa mojako kwa ntlong nngwe le nngwe kwa go neng go le lesea teng. Re ne re itse rotlhe gore mopakwana o, ga o a tshwanelwa ke go tlolwa. Lesea le ne le nna mo ntlong dikgwedi di le tharo tse di tletseng gore e re fa a tswa a be a setse a godile, a siametse go ka kukwa ke botlhe. Ga se mang le mang o o neng a fiwa tetla ya go tsena mo ntlong ya motsetse. Ka letsatsi le lengwe nkoko a ile mogolong ke fa Mmantlo a tsenya tsala ya gagwe Mmaserethu mo ntlong ka bokhukhuntshwane. Ngwana moengele wa Modimo, ya re a tsena nkoko a kgaolwa pelo ke selelo sa lesea. O tsene mo phaposing a mo penya gangwe fela a bo a setse a kgonne go bona kwa matsapa a tswang teng. Mmantlo ya re a botswa a hupa tedu.

Mosadimogolo a tsaya magala kwa ntle mme a kueletsa, a tsaya lesea a le gabodisa mosi, la lela, la ethimola mme la feletsa le tshwerwe ke boroko.Mmaalo o ne a le tlhola kgabetsakgabetsa ka mokgwa o le robetseng sebaka ka teng. Ka je le latelang ke fa go tla

Motlapele le ene a batla go bona ngwana fela jaaka Mmaserethu.Mosadimogolo a le supa.

Bana ba gompieno ruri ga ba di tshabe, kefa Keratilwe, mmaago lesea a biletsa Motlapele ka kwa ntlwanaboapeelong. Mosadimogolo a swaba nko go feta molomo, kana Motlapele o ne a tla jaana a belege wa gagwe. Nkoko a raga a tsholla gore Motlapele a be a boele gae.Aowi, kante o ne a setse a tseneletse lesea. Ya re a sena go tsamaya kefa go senyega, ngwana a lela sa masetlapelo, leleme la kgadikana mo magalapeng.Mmaalo a tsebatsebisa matlho. Mosadimogolo ka pelo ya botsadi a leka go arametsa gape. O ne a tsaya serokolo, monnamotsho, haremanse le tse dingwe mme ga nna ga senyegela kwa pele. Go ne go setse go le thari ka nako eo,leseanyana la Modimo le setse le gabotse tse le sa di tlwaelang.La robala ka ona mokgwa oo.

Ga re tshwane le mokgoa rona, batho ba ba tsenang kwa leseeng ke batho ba bagolo, le gona ga ba fitlhe ba phosumela fela mo ntlong, ba nna fa ntle ba fodise maoto pele ba tsena kwa lekgabunyana le tla bong le le kwa teng le mmaalo.Bana ba rona jaanong ba kgatlhwa ke phokelelo ya Bophirima e e ka se tsogeng e ba buseditse sepe fela.

Review Copy

Morago ga puiso

1. Tharo
2. Gotlhe pele.
3. Basadibagolo le ba lelapa gonne ba ka se mogate.
4. Basadibagolo.
5. Ee, gonne ka setso sa rona kalana ga e tsamae e le nosi.
6. Fa kalana e wele.
7. Go tsenya tsala mo ntlong ka ngwana.
8.
   8.1 Go omana
   8.2 Go tshoga

Dipopego tsa puo le melwana ya tiriso

Polelonolo le polelotswako

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Motlalepule sediri
   o bontsha letiro
   ngwana sedirwa
2. Nkoko Seadingwane sediri
   o gabodisa letiro
   lesea mosi sedirwa

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: Go kwala setlhangwa sa go neela dikaelo (Tsebe ya 157)

Dintlha tsa botlhokwa fa o kwala dikaelo:

- Ba laele gore ba buisane ka go tla ga bona mo sekolong.
- Ba neele dintlha tsa botlhokwa tsa fa o kwala dikaelo.

Dirisa thulaganyo e e latelang:

- Lebisa go kaelo / lefelo le le totobetseng.
- Bontsha tekanyetso ya sekgala se se tsamaiwang.
- Neela tshedimosetso le ka matshwao.
- Dirisa mafoko a go kopa dikaelo.
- Dirisa le a go bontsha ditebogo.

Sala dikaelo tse di latelang morago fa o kwala dikaelo:

- **Dira ipaakanyetso:** latlhela dintlha fela ka kakaretso tse o bonang di ka tswang di le maleba.
- **Kwala setlhangwa sa ntlha:** mo kgatong e, leka go tlhopha dintlha tse di maleba go feta tse dingwe.
- **Boeletsa:** boela kwa setlhangweng sa gago ka maitlhomo a go batla diphoso tse o ka tswang o di dirile.
- **Tseleganya:** o ka kopa morutwana ka wena kgotsa morutabana wa gago go go phosolola.
- **Tlhotlha diphoso:** tsaya setlhangwa sa gago gape o batle diphoso mme o tlhagise setlhangwa se se phepa.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: Puisetsogodimo (Tsebe ya 158)

Mokgwa wa go ruta

Tlhopha barutwana ka go farologana ga bona go buisa gape setlhangwa se se tlhagelelang mo go Tirwana ya 5 fa godimo mme ba e tse tlhoko segalo, lebelo, kutlwalo ya lentswe ga mmogo le matshwao a puiso:

Fa o dira puisetsogodimo o tshwanetse go ela dintlha tse di latelang tlhoko gore puiso ya gago e tle e gogele: -

- Ba neele temana go e buisa.
- Buisa ka thelelo.
- Lentswe le utlwale fa o buisa mme o netefatse gore o a tlhaloganyega.
- Dirisa matshwao a puiso sentle, o seka wa tsamaya o kgaotsa le fa go sa tlhokegeng teng gonne o tlile go senya bokao jwa se o tla bong o se buisa.

Selo sa bogologolo.

- masori
- gantsintsi
- tshola
- ngwana

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: Go buisa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng le sa ditshwantsho (Tsebe ya 159)

Mokgwa wa go ruta

Letla barutwana go buise setlhangwa se ba neng ba se reeditse fa o ba buisetsa kwa Tirwana ya 1.

Pele ga puiso

Review Copy

- naya barutwana metsotso e le metlhano go okola setlhangwa se le go se tlodisa matlho gore ba tle ba bone dintlhakgolo mo go sone.
- Ba letle go se tlodisa matlho ba batla mafoko a a ka ba kaelang ka ga dintlha tsa tshegetso.

Ka nako ya puiso

- A ba ipopele bokao ka se ba naganang gore setlhangwa se ka tswa se se kaya.
- Ba bope dikakanyokgolo le tse di tshegetsang gore ba tle ba kgone go tlhaloganya setlhangwa bonolo.
- Ba batle pharologanyo magareng ga ntlha le kakanyo.

Kgodiso ya ngwana wa motswana

Tumelo ya setso e farologana le tse dingwe ka gonne yona e golagane le badimo.Yona e diragadiwa go ya ka setso sa morafe o o rileng. Morafe mongwe le mongwe o itumedisiwa le kgotsofadiwa ke setso sa ona. Batswana ba ne ba godisetsa bana ba bona mo setsong, ke ka moo go neng go na le dikolo tsa bogwera le tsa bojale. Bogwera e ne e le sekolo sa basimane mme bojale e le sa basetsana. Dikolo tse di ne di dirisediwa go ruta bana ba bona botho le maitseo.

Basimane ba ne ba rutwa ka tsa bonna fa basetsana ba ne ba rutwa ka tsa bosadi.Bana ba Batswana ba ne ba rutiwa molao le tolamo, e bile motsadi mongwe le mongwe e le motsadi wa gagwe. A ka mo kgalemela fa o dira phoso mme a utlwa. A itse go dumedisa bagolo fa a kopana le bona mo mmileng. Batswana e ne e le batho ba dikgotla.Morwa wa kgosi o ne a sa bone lekgarebe fela mo mmileng mme a be a le rata. O ne a itse gore o ya go nyala mo kgotleng yaabo, dikgosi di ne di tlotlwa.

Ka setso bogosi ba Batswana bo a tsalelwa. Morwa wa ntlha wa ga kgosi ke ena a tshwanelwang ke go nna kgosi. Batswana gantsi ba dirisa puo ya diane le maele go ruta morafe ka bogosi. Kgosi fa e dirile phoso e ne e sa totiwe, e ne e tlhamelwa leboko mme e bokiwe o tla utlwa fela molaetsa wa mmoki gore o na le selelo mabapi le kgosi kgotsa a e kgalemelela sengwe kana go e gakolola. E ne e re fa kgosi e ka tlhokafala morwa wa yona a sa le mmotlana a be a tshwarelelwa ke rrangwanaagwe.

Bana ba Batswana ba ne ba batlelwa basadi mme ba nyadisiwa.Ba ne ba batlelwa go ya ka go itse lelapa le o le neelang morwadio,se e le go thibela ditlhalano le ditshotlako tse di ka nnang mo lenyalong.Batswana ba ne ba dumela mo badimong ba bona e bile ba ba direla. Ba dira mekete e e ba golaganyang le badimo ka go tlhaba kgomo,podi le go apaya bojalwa jwa setso. Batswana ba ne ba na le meila e e neng e tlotlwa e sa tshwanelwa go tlolwa. Jaaka go phirimelelwa mo nageng o le motlholagadi kgotsa go ralala naga ka sethoboloko le e mengwe.

Morago ga theetso

1. Ee go ne go siame ka ntlha ya fa ngwana o nna motho yo o nang le maikarabelo, tlotlo, lorato le botshepegi mo go ena le batho nae.
2. Ka tsela e e tla reng kwa bofelong e bo e le motho yo o nang le ponelo pele e ntle, a itse ngwao le setso sa gagwe se a tla se fetisetsang kwa baneng ba gagwe.
3. Molaetsa le gore maitseo namane ya moroba kgotsa moremogolo go betlwa wa taola, wa motho o a ipetla.

DIPOPEGO TSA PUO LE MELAWANA YA TIRISO

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Matshwao le mopeleto
   (a) Morwa wa ntlha wa kgosi ke ene a tshwanelwang ke go nna kgosi.
   (b) Bogwera ke sekolo sa basimane mme sa basetsana sona se bidiwa bojale.
2. Matlhaodi
   (a) lešibitswana
   (b) yo mokima
   (c) wa ntlha
   (d) gabedi
   (e) gangwe

Beke 3 le 4:
Maitseo namane ya moroba

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 6: Tekatlhaloganyo ya theetso – setlhangwa se se kwadilweng (Tsebe ya 161)

Mokgwa wa go ruta

Pele ga theetso

- A barutwana ba akanye gore losika ke eng?

Review Copy

- O amana jang le lona?
- Ba botse gore a go na le motho yo o senang losika?

Ka nako ya theetso

- Ba letle gore ba akanye ka molaetsa o o tla tlhagelelang fa go ntse go buisiwa.
- Ba akanye ka bokao jo bo lerweng ke setlhangwa.
- Ba siamise dipotso ka dintlha tse ba batlang go di tlhaloganya

Buisetsa barutwana tekatlhaloganyo e e latelang:

Nkutlwe ngwana

Otsile o ne a etela nkokoagwe ka malatsi a boikhutso. A lebelela nkokoagwe a sa le kgakajana a dutse mo mathuding a ntlo.A feta a mo dumedisa ka seatla. "Dumela nkoko Mmatefo, o a be o ntse o ikokomaletse o le mongwe?".Nkokoagwe a mo araba ka boitumelo a re "Ke a leboga ngwana ngwanake fa o nkgopotse".A mo neela senepe se a neng a se mo kopile. Mosadimogolo o ne a emelela go tsena mo ntlong. "A ko o nneele lebokoso ke le le setlogolwana sa me". Monnapula a emelela go mo neela lona, mosadimogolo a le bula go tsenya senepe mo go lona. "Ke dinepe tsa bomang tse di tletseng ka fa tse nkoko.?"

"Ke tsa masika a gago. Ke lemogile gore losika fa lo ya baneng lo a kgaogana, ka jalo ke tseile dinepe tsa banake botlhe ga mmogo letsa bana babana ba bona ka di kgobokanya, yo o nang le kgatlhego o tla sala a tsaya lebokoso le mme a le tlhokomele. Fa o tlhola o bona gona le bana ba ba se nang batsadi mo toropong jaana ke gona gore ga lo rutwe losika. Ke dira jaana ka o le ngwana a le mongwe, e se re le wena batsadi bagago ba go tlogetse wa tsoga o tshwana le bona". "Ke kopa o le tsholole le nnake bone dinepe tseo. Mosadimogolo a di ntsha ka bongwe ka bongwe jwa tsona a di kgaogantse go ya ka dikgetsana.

Yo ke mme le rre ba ne ba tlhokafala bogologolo.Rre ke Mongwato fa mme ena e ne e le Mokgatla.Ga jaana wena o mokae? Jaaka o fitlhela go ntse go twe rre ke tlhogo mo lapeng go be go tewa go na jaana ke setlogolo sa Bakgatla. Yo ke rangwane ke monnawe rre, go be go latela tsa batho ba bararo ba itshwantshitse mmogo. Ba ke borramogolo, ke bomogoloe rre gonne ba bagolo mo go ena.Yo o mo gareke leitibolo go raya gore ke ngwana wa ntlha mo lapeng,ba ne ba tsetswe ba le batlhano.Yo ke reng ke rangwane yo ke wa bofelo mo lapeng ka jalo ke gofejane wa bona.Ba na le kgaitsadia bona a le mongwe, a bua a ntse a batla senepe sa gagwe."Ke yo ke ena rakgadi."

Jaanong go raya gore wena ga ona malome le mmangwane. Ke dinepe tsa kwa gaabo rre fela tse. Jaanong ke go supetsa tsa kwa gaabo mme. A ntsha kgetsana e nngwe, yo ke malomegonne ke kgaitsadie mme, ke e na moja ditlhogo.Ke ena a nnyadisitseng, le wena fa o nyala o ya go nyadisiwa ke malomaago. A boa a ntsha se sengwe, yo ke mmangwane, ke monnaa mme. Ba ne be tsetswe ba le babedi fela.A di busetsa mo kgetsaneng, tse ke tsa ba ke tsetsweng le bona. Yo ke nkgonne, ke ausi wa me, fa a mpona are nnake. Bana ba me fa ba mmona bare mmamogolo.Wena o letlhomela gonne o tlhokafaletswe ke bomogoloo.

E seng lesiela nkoko? Nnyaa lesiela ke ngwana yo o tlhokafaletsweng ke batsadi le bomogoloe mme a setse fela a le mongwe. Ke ne ke go teile leina ke re o Potsanyane, ga le a ya gope ka o ne wa bidiwa fela ka lona o sa le lesea mme batsadi ba gago ba tloga ba le gana ba re o Otsile.Goreng wena o ne o ntaya leina le le maswe jaana nkoko? Ke gore mmaago o ne a ganwa ke bana, fa a sena go tshola ngwana fela o a tlhokafala. O ka bo o le ngwana wa bone mo lapeng mme o ngwana a le mongwe mo lapeng.Ka setso sa rona Batswana fa e re o bona bana mme ba tlhokafala o ne o tewa leina la selo fela kana la phologolo, o sa tewe leina la motho. Go be go nna le khutsana , khutsana yona ke ngwana yo o swetsweng ke mmaagwe le rraagwe.

Review Copy

Morago ga theetso

1. Motsala mmaagwe
2. Gonne o ne a mmitsa nkoko.
3. Ba lebeletse dinepe tsa ba losika.
4.
   (a) Ngwana wa ntlha
   (b) Ngwana wa bofelo.
   (c) Ngwana o tlhokafaletsweng ke mogoloe.
   (d) Ngwana yo o tlhokafaletsweng ke batsadi
   (e) Ngwana yo o tlhokafaletsweng ke mmaagwe a sa le monnye.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mokgwa wa go ruta

Madiritota

Popego ya lediri

Lediri le bopilwe ka dipopi tse pedi e bong modi + mogatlana.

Tshab + a tshaba
Ag + a aga

Go buisa le go lebelela

Tirwana 7: Go buisa setlhangwa sa bukatsatsi (Tsebe ya 162)

Mokgwa wa go ruta

Bukatsatsi ke fa mokwadi a ka kwalang teng ka maikutlo a a leng mo go ona.
Ba laele go bolela gore bona mo gare ga beke ba dira eng morago ga sekolo.
Dintlha tse ba tshwanetseng go di tlhokomelo fa ba kwalwa bukatsatsi ke tse di latelang:-

- O ka e neela leina la tlhopho ya gago.
- Kwala letsatsi le letlha la ditiragalo.
- Dikgang di nne mo pakajaanong.
- Dirisa dipolelo tse dikhutshwane.
- Puo e nna ya maikutlo.
- Puo e ke nna ya nna e e seng ya semmuso, go laolwa ke gore e kwalwa bukatsatsi ya gago ka maitlhomo afe.

Pele ga puiso

- Ba itse maitlhomo a go kwala.
- Bontsha barutwana mofuta wa setlhangwa se ba tlileng go dira ka sona.

Ka nako ya puiso

- Bontsha barutwana dikai tsa diponagalo tsa mofuta o wa setlhangwa ba bo ba ipatlela tse dingwe.
- Ba batle bokao gore goreng go na le mofuta o wa setlhangwa.
- Ba akanye ka mabaka a a ka dirang gore mofuta ono wa setlhangwa o nne le boleng.

Sekai sa bukatsatsi ke se se latelang: -

09. 09. 2012 Mosupologo Ke tlhapisitse setlogolwana sa me fa dikolo di bulwa.
10.09.2012 Labobedi Setlogolo ga sa ya sekolong gonne re letse kwa ga mmane go na le molwetse, ke begeletse barutabana ba gagwe.
11. 09. 2012 Laboraro Ke isitse setlogolo sekolong ka a tshaba go betswa. Ke ne ke batla gore barutabana ba itse ka ga mathata a mme ba se ka ba mmetsa.
12.09. 2012.Labone Ngwana wa ga malome o apara kobo ya thuto kwa yunibesithing ya Tshwane.
13.09. 2012.Labohlano Ke buledisa ditlogolo go ya go keteka le motswalake moletlo wa go aloga. Go nnile monate tota. Dijo e le ntletsentletse.

Morago ga puiso

1. Phousetara/emaile
2. Dikarabo tsa barutwana di tla farologana.
3. Go mosola thata ka ntlha ya fa e tla go thusa go kwala dilo tsotlhe tse di botlhokwa.
4. Mongwe le mongwe o na le tetla ya go kwala fa fela a itse go buisa le go kwala.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Letlhaodi

Mokgwa wa go ruta

Ithute gape mefuta e le meraro ya matlhaodi o latela ditshwantsho tse o di filweng.

Tirogae

Dikarabo tse di solofetsweng:
Kwalela dikarabo tsa gago mo Bukeng ya gago ya Thutiso.

Review Copy

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 8: Go kwala bukatsatsi (Tsebe ya 165)

Ba gakolole dikgato tsa go kwala.
Buang ka sekai se sa bukatsatsi mme morago mongwe le mongwe a ikwalele ya gagwe.

Ditogamaano tsa dikgato tsa go kwala:

1. Ipaakanyetsotiro
2. Kwala setlhangwa sa ntlha
3. Boeletsa
4. Tseleganya
5. Tlhotlha le go tlhagisa setlhangwa se se phepa.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mokgwa wa go ruta

Tlhogo/mogatlana le kutu
Di bidiwa dipopifoko ka gonne di dirisetswa go bopa mafoko. Boela gape kwa bukeng ya gago mme o boele o ikgakolole gape ka go fana ka dikao tse dingwe.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 9: Ngangisano ya dipuisano tsa setlhopha – imeile (tsebe ya 165)

Tlhagisa dikgato tsa go bua.
Buisanang ka tsona mme o ba neele setlhogo se batla ngangisanang ka ga sona.

Tiriso ya imeile kgotsa molaetsakhutshwe
Yona e dirisetswa go sedimosa le go boloka dikamano.

E nna le diaterese tse pedi e leng ya moromedi le ya moamogedi go ya ka mafaratlhatlha a mongwe a iphitlhelang a le mo go ona. O kgona go romelela motho a le mongwe/ ba le setlhopha molaetsa ka nako e le nngwe.

- Go na le setlhogo se e leng sona tshobolokanyo ya diteng.
- Molaetsa.
- Leina la moromedi

Leina la moamogedi le le tlhagelelang ka gangwe fa lekwalo la maranyane le amogelwa.

Mo ngangisanong ya mofuta o, batsayakarolo ba tshwanetse ba boba itse melawana. Fa ba le mo ngangisanong ba tshwanetse go emelela ntlha ya bona.

Dipatlisiso di tshwanetse tsa bo di dirilwe ka botlalo, thulaganyo e dirilwe ka botswapelo mme kwa morago barutwana ba tlhagise.

Mo ditlhopheng tsa lona tsa go ithuta, eyang go ipaakanyetsa ngangisano ka setlhogo se: -

Imeile ke mokgwa o o gaisang wa go tlhaeletsana.
Tsamaisang ngangisano e e fa godimo ka tsela e e latelang:

- Dibui tsa ntlha, sa tumelano le sa kganetsano ke tsona di itsiseng setlhogo le go se tlhalosa ka botlalo.
- Sebui sa tumelano se neela dintlha tse di tshegetsang setlhogo fela jalo le ka sebui sa kganetso.
- Dibui tse di latelang morago ga foo, di tlaleletsa dintlha tse di neetsweng ke dibui tsa ntlha di bo di setlela ka mabaka a a utlwalang.
- Ditlhopha ka bobedi di letlwa go ikhutsa metsotso e le 5 – 10 go baakanya dintlha tse ba tlileng go ngangisana ka tsona.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Dira ka dipolelo

Mokgwa wa go ruta

Dipotso tse di nang le tlhotlheletso
Ke dipotso tse motho a di botsang a na le maikaelelo a go tlhotlheletsa sengwe

Sekao:
Lona kana le ba ba betswang a kere?

Polelo e e khutshwafaditsweng
Ke e e nyenyefaditsweng mme bokao ba yone ba tlholego bo sa fetole.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 10: Go buisa leboko (Tsebe ya 167)

Poko ke mogopolo o o senolwang ke mmoki ka puo e e nang le moribo. Poko e ka nna le ditshwantshokgopolo le dikakanyo tse di fitlhelwang mo padding, fela poko yona e tloga e itshupa ka moribo wa mosito o o tlhomameng.

Diponagalo tsa poko

Morumo
Ke fa medumo e e tshwanang e boeletswa kwa bofelong jwa mela mo lebokong.

Sekao:
Tsela re e setlha rotlhe.
Mariga a re bolaya rotlhe.

Moribo
Ke mosito o o utlwalang o ka re o ka binelwa fa motho a boka.

Sekao:
Ke matlhamutlhamu jaaka kika e tlhobotse mmidi.

Botshwantshi
Ke go bapisa dilo. Bo na le mefuta e mebedi e leng **tshwantshanyo** le tshwantshiso.

Tshwantshanyo
Ke go tshwantshanya o dirisa **" jaaka"** kgotsa **"e kete".**

Sekao:
Karabo o lebelo jaaka mmutla. – O raya gore o lebelo thata.

Review Copy

Bašwa ba gompieno ke dithaga. – O ba tshwantsha le dithaga ka kopelo.

Tshwantshiso
Ke tshwantshanyo e e khutswafaditsweng, re e bona ka **"ke".**

Sekao:
Oratile ruri ke kwana. - O raya gore o bonolo thata.
Malome ke tau. – O raya gore o bogale thata.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mainatswako

Mokgwa wa go ruta

Ithute gape tiro e ya mainatswako mme o eta o dirisa dikao tse dingwe. O kgona go ka e dira lo le babedi.

Review Copy

KGAOLO YA 10 Moremogolo go betlwa wa taola...

Polelo ya matseno

Mo kgaolong e, o tla lemoga gore botshelo bo mo diatleng tsa gago, o tla itlhophela gore wena o batla go tshela mo lefatsheng lefe, le gore o batla go tshela botshelo jo bo ntseng jang.Go bo fitlhelela o tshwanetswe ke go dira ka natla go le bonolo kgotsa go le thata.Fa o ntse o ithuta jalo ka tlhopho e o tla e tsayang mo botshelong jwa gago o tlaa lemoga le ka moo dipopego tsa puo le melawana ya tiriso mmogo le dikgono tsotlhe tse di umakilweng mo kgaolong e, di lotagantsweng ka teng mo tirisong ya ditlhangwa tsotlhe tse o tlaa kopanang le tsona.

Beke 5 le 6:
Isago e ntle

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Go reetsa tekatlhaloganyo (Tsebe ya 170)

Ba ikgopotse dikgato tsa go reetsa.

Mokgwa wa go ruta

Dikgato tsa go reetsa
Netefatsa gore barutwana ba diragatsa se ba laetsweng go se dira go ya ka ditaelo go tswa mo Bukeng ya Morutwana.

Pele ga theetso
- Ba neele metsotso e le meraro go akanya ka tsenelelo ka ga dintlha tse di umakilwe pele ga theetso.
- Ba kope go buisana ka setlhogo

Nako ya theetso
- Buisa setlhangwa se se latelang ka iketlo .
- Ba kope go akanya ka se o buisang ka ga sona.
- Ba kope go reetsa ka tlhoafalo fa o ntse o buisa.

Dikolo gompieno
Mo dingwageng tsa ketekgolopedi, dinaga di le dintsi lefatshe ka bophara di ithulaganya sešwa mo makaleng a tsona a thuto gonne di lemogile gore thuto ke sebetsa. Thuto e tsewa e le sebetsa gonne ka yona o kgona go tshela botoka thata. Thuto e kgona go kgontsha merafe go lepalepana le maemo a Ikonomi a a fetofetogang nako le nako. Dikolo di patelesega go aga bašwa gore e nne bathosetšhabeng ba mmakgonthe gore ba kgone go nna le dikgono tsa go itirela le go lebagana le dikgwetlho tsa botshelo jwa gompieno ba le bosi. Ba tshwanetse go tshela ka kgololosego go ya ka ditso tsa bona kwa dikolong.

Dikolo di lebagane le dikgwetlho di le dintsi kwa dinagamagaeng jaaka tlhokagalo ya didiriswa tsa thekenoloji. Di tshwanetse go katisetsa bašwa go kgona go ikemela mo lefatsheng le le inyalantseng le thekenoloji e e golang ka lebelo le legolo le go neela barutwana thuto e e tla ba kgontshang go tshela ka go itshepa. Go bonala e kete tota kgwetlhokgolo mo dikolong ke go thusa barutwana go aga matshelo a a nang le boleng le bokao le bokamoso jo bo itumedisang.

Review Copy

Morago ga theetso
Ba laele go araba dipotso tse di tlhagelelang ka fa tlase ga tekatlhaloganyo.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Madirimathusi

Mokgwa wa go ruta

- Ba botse dipotso ka mainamatswa.
- Ba neele madirimathusi mme ba bope dipolelo ka ona.

Popego
Mo popegong ga a dirisiwe le megatlana e bile ga a dirisiwe go bopa mainamatswa
- Sekao: Bana ba ne ba bile ba re nyaditse.
- Bana Sediri
- ba ne letirwane la ledirilethusi

- ba bile letirwana la ledirilethusi
- ba re nyaditse letirwana la lediritota

Bobedi jo jwa **letirwana la ledirilethusi**bo bopa **letiropate.**

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 2: Setlhangwa sa dikwalo – Terama (Tsebe ya 172)

Mokgwa wa go ruta

- Ba tlhalosetse gore terama ke eng?
- Buisanang ka diponagalo tsa terama.
- Ba bontshe gore ditlhangwa di farologana jang

Pele ga puiso

- Ba kope go lebelela setshwantsho mme ba tshwaele ka sona.
- Ba dire ponelopele ka ga terama e e fa isong fa ba sena go okola le go tlodisa setlhangwa matlho.

Ka nako ya puiso

- Ba boeletsa puiso gore ba kgone go tlhaloganya terama sentle.
- Ba bope setshwantshokgopolo ka setlhangwa seo ba ntseng ba se buisa.
- Ba botse dipotso fa o ntse o buisa gore ba utlwisise ka botlalo.

Diponagalo tsa Terama

Go botlhokwa gore fa o sekaseka terama o ele tlhoko diponagalo tse di fa tlase tse di tla go thusang go sekaseka ka nepo.

Lefoko terama le ikaegile thata ka tiragatso.

Diterama di ka aroganngwa go ya ka tiragatso tsa tsona jaana:

- **Motshameki / modiragatsi:** Ke motsayakarolo mo terameng e e diragatswang mo seraleng.
- **Semelo:** Ke mokgwa o motho a leng ka teng, re lebile mekgwa kgotsa maitsholo, sk Modise o mabela, o ne a sa reetse morutabana fa ba ne ba tsamaile ka sekolo.
- **Poloto:** Ke tatelano ya ditiragalo le mabaka a a di tlholang.
- **Kgotlhang:** Ke selwelwa / ntwa mo terameng\ thulano ya baanelwa.
- **Maitshetlego:** Ke lefelo la ditiragalo, lefelo le tshwanetse go tsamaelana le ditiragalo e bile mafelo ga a tshwanela go nna a mantsi. Terama e dirwa ka nako, e beelwa nako e e rileng.
- **Moanedi:** Ke mokwadi wa terama. O tlhagisa kgang ya gagwe ka mmuisano. O dirisa puisano e e amanang le tiragalo. Mmuisano o ke ona o o tlholang ditiragalo, ka ona go nna le dintwa le go utlwana mo baanelweng.
- **Thitokgang:** Ke se terama e leng ka ga sona, molaetsa kgotsa thuto e e bonwang mo terameng. Gape morero o bidiwa thitokgang.

Review Copy

Le wena o ka kgona

(Monde le Thoko ke ditsala tse di ntshanang se inong, ba tsena sekolo mmogo kwa Sekolong se se magareng sa Itireleng. Lenyatso o itswela kwa dipolaseng tsa Kaaldraai gaufi le Thabazimbi, ke morutwana o mošwa mo sekolong se, e bile ga se motho yo o modumo.)

(Go mo mosong wa letsatsi la ntlha dikolo di bulwa, Monde le Thoko ba mmona a le esi ba bo ba ya kwa go ene)

Monde: Dumela tlhe tsala, ka legae o tswa kae fa o tsamaya o le esi jaana?

Lenyatso: (Ka dikgala le go ikobonya) Le wena dumela, ke tswa kwa RDP kwa Northam.Leina la me ke Lenyatso.

Thoko: Tota ke mang a neng a go neela leina le le ntseng jalo? Ija! a tota maina a ne a fedile?

Lenyatso: Nnyaa, ke teeletswe ka nkoko motsala rre.

Thoko: O ya go tsena kwa go efe phaposi fa o gatsetse jaana? O ka re motho a ka go thantsha maroko ka e le nngwe fela fa gare ga matlho.

Lenyatso: (O a itidimalela a bo a ya kwa dithapelong fa tshipi e sena go lela)

Monde: Thoko, ke gore ka nako ya dijo re mmatle kwa a tla bong a le teng. Ga twe Modimo ga a fe ka letsogo, fa gona o re file.

Thoko: Ke gore re mmatlisise gore o tsena kwa go efe phaposi re tle re itse go mo ruta magokonyane.

Monde: O a bua tsala, o tlile go itsholola go tswa kwa Kaaldraai a tla tshameka wa itse. O ntlhomola pelo go le gonnye mme fela o tshwanetse go rupisiwa fela jaaka botlhe.

(Ba kgaoganngwa go ya ka diphaposi, Lenyatso o isitswe kwa phaposing ya bona ya mophato wa bolesome. Ka fa phaposing morutabana o ba botsa maina a bona, morago o ba neela dipalo go ba katisa)

Thoko: Monde, nna dilo tse ke di lebetse tse, ako o mo tlhole gore o di bona jang ka foo.

Monde: Ijo! Go bontsha a le bogale, ke ene a isitseng pele, o swele tsala, ga a fosa le fa e le nngwe.

Thoko: Mo tlogele, ke ene a tlileng go re direla ditiro tsotlhe.

Monde: Hae wena mosetsana wa kwa dipolaseng, tlisa kwano buka eo re bone gore o kwadile eng? *(Ba e phamola mo go ene ba bo bo kopolola, morago morutabana Molemi O kopa Monde go bontsha ba bangwe gore o fitlheletse jang karabo, ga bo gore tshoo, kwa ga motshodi)*

Motlogeleng: (motswala Lenyatso) Monde le Thoko ba phamotse buka ya ga Lenyatso ba bo ba kopolola, rotlhe re a itse gore ga ba itse dipalo. Le na le mokgwa o o maswe, nxe! Le nagana gore bophelo bo felela fa. (Ga re tu! mo phaposing)

Thoko le Monde: (Morago ga sekolo, ba dipisa Lenyatso.Ke fa Motlogeleng a kgalema. Ba bo ba re ba a mo dika ba tla go ipolaisa ka motho,ba tlogile foo ba a kgwa dibeterutu ka bobedi.(Ba siela gae ka lebelo le le bofefo thata ba sa gadime)

Lenyatso: Ba tlogela abuti Motlogeleng ba utlwile, nna e bile ke ile go kopa Nkoko go mpusetsa kwa go mama kwa Kaaldraai. Nka se kgone go nna le mofuta o wa batho.

Motlogeleng: Ga o tsamae, sekolo se ga se sa bona ke sa morafe, rotlhe re tlile go betla bokamoso ba rona fa.

Lenyatso: Nnyaa ntsala, go thata.A tota ke tla ba kgona, ga ke a lokologa. (Lenyatso o kotama fa fatshe a ba a lela botlhoko a sisa pelo)

Motlogeleng: Didimala ngwana wa ga malome, wena Monde le Thoko go tloga gompieno le tsamaele kgakala le Lenyatso, e seng jalo le tlile go di gama le sa di tlhapela.Ntsalake ga a tlo koba ke lona fa.

Lenyatso: Ga re itse wa etsho, re tla bona kwa teng. Ke ya go bala gore ke fodisetsa pelo mo dibukeng.

Motlogeleng: Wa bona gee, ke tshwetso e ntle eo. Le wena o tlile go kgona.O tsoga o dira se se molemo mo setšhabeng le wena. Toro ya gago ya go nna lepodisi e tlile go fetoga nnete.

Lenyatso: Ke tlile go tlhokomela gore go seka ga nna le bana ba ba bogisang ba bangwe, batho ba tshedisane sentle ba tlogele le go nyatsana.

Review Copy

Morago ga puiso

- Ba letle go araba dipotso mo dibukeng tsa bona tsa thutiso.
- Fa ba se na go araba a ba itshwaele tiro ya bona.
- Ba dire tshiamiso fa ba fositseng teng.

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Ke batho ba ba swele.
2. Ke letlhoo la ga Monde le Thoko mo go Lenyatso.
3. Fa Lenyatso a se na go ba betsa botlhoko.
4. Ee, gonne o ne a mo lemosa fa thuto e le bokamoso jwa gagwe.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Tirogae

Makaelagongwe

Boeletsa mo tsebeng ya---- go ikgakolola makaelagongwe.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 3: poeletso le go ipaakanyetsa ditlhatlhobo (Tsebe ya 176)

Go kwala tlhamo

Mokgwa wa go ruta

Maele a go kwala tlhamo

- Ba bolelele gore tlhamo e kgaoganngwa ka ditemana.
- E na le matseno a a tshwanetseng go ngoka, mmele o o kgaogantsweng ka ditemanammogo le bokhutlo jo bo kgodisang.Ba dire dipolelo tse dikhutshwane, manatetshapuo ka nepagalo mmogo le matshwao a puiso ka nepagalo.
- Ba tlhophe setlhogo se se maleba se a se tlhaloganyang.
- A itse le gore o kwala.
- Ba gopotse dikgato tsa go kwala.

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 4: puo e e ipaakanyeditsweng (Tsebe ya 177)

Mokgwa wa go ruta

- Ba neele setshwantshontsho se se mo Bukeng ya Morutwana mme ba buisane ka sona.
- Ba laele go se neela setlhogo.

Pele ga theetso

- Ba kope go akanya ka setlhogo sa kgang.
- Bonela pele se ba bonang se ka tswa se direga mo setshwantshong se o ba neetseng sona.
- A ba buisane ka mareo a mašwa a ba sa a itseng.
- O ka botsa dipotso pele o buisa ka se se tlhagelelang mo setshwantshong.
- A o motho wa maikaelelo a gago?

Ka nako ya theetso

- Ba laele go reetsa ka tlhoafalo fa o ba buisetsa.
- A ba tlhokomela matshwao a puiso.
- Ba batle bokao jwa setlhangwa.
- Ba akanye ka setlhangwa ba be ba neele molebo wa bona jaaka e le bareetsi.

Maikaelelo a me

Mosetsana wa Motlharo o ne a **tsholetsa** serorumo sa sekolo sa Future For All, se a neng a tsena mo go sona kwa Gauteng ka go falola Mophatowa gagwe wa lesome le bobedi (12) ka dinaledi. Sengwe le sengwe o ne a se bone ka "A".Botlhe ba ba boneng maemo a a namatshang ba tla neelwa dikadimo tsa madi a a sa duelweng mme fa ba dira ba a busetse lefapha.Fa e le bontsethe bona ba itlhoboge. Fa o batla bokamoso jo bo phatsimang o dire ka natla o tle o bone thuso e e maleba.

Boradikgang le bommadikgang ba ne ba mo **dikaganyeditse** ka letsatsi la kamogelo ya dipholo, ba mmotsa gore o kgonne se jang? A re "tlogatloga e tloga kgale modisa wa dikgomo o tswa natso sakeng, ke sa le ke ipaakanyetsa se fa ngwaga o ne o simologa, ke ne ka solofetsa mme gore fa letsatsi le le fitlha ke tla bo ke mo **neela** maduo a a ntseng jaana.Ke lebile gore kgomo ya mafisa o e gama o lebile kwa **morago**. Ke ne ka buisiwa se, ke go bona tshegetso e makgoa a gagwe a **ntshegeditseng** ka yona ga mmogo le thotloetso ya ga mme."

Se se utlwisang botlhoko le go **swabisa** ke gore Lenyatso ga a na madi a go tswelela ka dithuto tsa gagwe kwa ditheong tse **dikgolwane** tsa thuto.Ka ntlha ya seo o ikaelela go thusa mo ofising ya makgoa a ga mmaagwe ka maikaelelo a go ithuta khomputara,e e tla reng kwa **bofelong** a be a sena bosupi jwa yona.Fela a ntse a gopola motsogapele fa a re "nko ya kgomo mogala tshwara thata e se re o utlwa sebodu wa kgaoga". O ne a na le tsholofelo ya gore o tla ya go ithuta kwa yunibesithing gonne o ikaelela gonna modirediloago,ka jalo o kwaletse mafapha a mmalwa makwalo a kopa basari go **tsweletsa** dithuto tsa gagwe. Lenyatso o ne a amogela basari go tswa mo mokgatlong wa bašwa wa lekoko le le busang go tsweletsa maikaelelo a gagwe. Ga jaana Lenyatso o dira mo palamenteng, ke Tonakgolo ya Lefapha la tsa Pholo.O iponetse bonno kwa Tshwane kwa a dirang teng, o tlogedisitse mmaagwe tiro kwa dikitšhining mme a mo batlela mothusi jaaka a kile a mo solofetsa. A ya go ikitsise kwa go rraagwe yo o neng a sa tlhole a mo itse. O a ne a sa le a latlhile mmaagwe a santse a mo imile,a tlogela mmaagwe gonne a dira kwa dikhitšhining, a ya go dula le mme wa mooki a itumelela go neelwa sejanaga. Ka nako eo mme yoo sengwe le sengwe se ne se fedile e bile a kobilwe a nna fela mo mebileng.Mmaagwe ga a ka a **itumelela** tshwetso ya gagwe, fela go ne go sena se a ka se dirang.

Review Copy

Morago ga theetso

Potso e e tshwaiwe ka ruburiki.

Ba neele metsotso e mene go tlhagisa puo e e ipaakanyeditsweng fa pele ga barutwana ba bangwe ka setlhogo se: Ke maikarabelo a me go go bona gore botshelo ba me bo a phatsima.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Matshwao a puiso

Mokgwa wa go ruta

Ikgakolole matshwao a puiso, mme morago o a dirise go supa fa o a tlhaloganya.

(a) **Khutlokhutlo (:)** E dirisiwa go neela dilo ka lenaneo.

(b) **Matshwao a nopolo (" ")** A dirisiwa fa o kwala mafoko a motho yo mongwe jaaka a a buile o sa a fetole ka gope.

(c) **Khutlo (.)** E tsenngwa kwa bofelong jwa polelo.

(d) **Lenalana (,)**E kgaoganya maina a a salanang morago go tila poeletso ya lefoko.
(e) **Letshwao la potso (?)** Le dirisiwa fa o batla go botsa leina la motho,felo kgotsa leina la sengwe.

Tirogae

Malatodi
Mo puong go na le mafoko a a ganetsang a mangwe ka bokao. Ke gore a latola bokao jo bo newang ke mafoko a mangwe ka jalo ra re ke malatodi.

Mokgwa wa go ruta

Ba kope go neela mafoko a a ganetsanang ka bokao

Sekao: Lela tshega.
Ba neela tiro ka ga malatodi mme ba e kwalela mo Bukeng ya Thutiso.

Dikarabo tse di solofetsweng.
1. Diga
2. phatlalatsa
3. tsaya
4. pele
5. Ntatlhetsa
6. kgothatsa
7. Dinnye
8. Tshimologong
9. Emisa
10. Tenegela

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 5: maboko a a tlhaotsweng (Tsebe ya 179)

Mokgwa wa go ruta

- Ba gakolole ka diponagalo tsa poko.
- Ba neele leboko go le buisa ka go tlodisa matlho
- Ba battle molaetsa le morero wa leboko.
- Ba kgaoganye ka ditlhopha mme ba thalele dikapuo go tswa mo lebokong le.

Mme motsadi
1. O tshwanetswe ke **tlotlo**
2. **Tlotlo** le ditebogo ke tsa gago
3. Ke se ke leng sona **ka wena**
4. Ke motho setšhabeng **kawena**
5. Ke apere kobo ya tlotlo **ka wena**
6. Dikgalaletso le megolokwane di ntshetse morago,
7. Setšhaba se a dumaduma ka nna,
8. Se ipotsa gore ke fitlheletse jang,
9. **Ka ntlha** ya tataiso ya gago,
10. **Ka ntlha** ya boineelo le bopelotelele.
11. O boitshoko o intshoketse,
12. O nnile bonolo **jaaka kwana**,
13. **O a ntlhaloganya ka o ntlhalogantse**,
14. O moreetsi ka o ntheeditse,
15. Ka wena botshelo ke bo bone.

Morago ga puiso

Dikarabo tse di solofetsweng
1. Go tlotlomatsa motsadi
2. Mo botshelong o ithute go leboga.
3. Ee, Nnyaya (Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko.
4. Nka bua ka molomo, ka reka mpho, ka reka lelomo jj.
5. Mo itshwarele/ o seke wa busa bosula ka bo bongwe/ o mmetse/ o mo rage
(Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko)

Review Copy

KGAOLO YA 11 Ditlamelwana tsa pula...

Polelo ya matseno

Mo kgaolong e, o tlile go mekamekana le go boeletsa ditlhangwa dingwe go ikgakolola dithuto tse di fetileng tse o se tseng o ithutile tsona. Seno se tla go thusa go ipaakanyetsa ditlhatlhobo tsa bofelo jwa ngwaga.

Beke 7 le 8:
Poeletso le go baakanyetsa tlhatlhobo

Go reetsa le go bua

Tirwana ya 1: Ngangisano (Tsebe ya 181)

Mokgwa wa go boeletsa

- Kopa barutwana go boela gape mo kgaolong ya 4 le 9 go ikgakolola ka dintlha tsa ngangisano.
- A ba buisane ka tsamaiso ya ngangisano mo phaposing.
- Ba neele setlhogo jaaka : A go molemo go tsena sekolo kgotsa go tsenela dipolotiki? Ba kgaoganye ka ditlhophatse pedi tse di tswakantseng basimane le basetsana ba ngangisane ka setlhogo.

Tirwana ya 2: Puo e e sa ipaakanyediwang (Tsebe ya 182)

Mokgwa wa go boeletsa

- Ba kope go boeletsa dintlha tsa botlhokwa tse ba ithutileng tsona ka puo e e sa ipaakanyetswang
- Ba neele setlhogo go bua ka sona mo metsotsong e le 2 - 3.
- Ba neele lenaanenetefatso go bona fa ba dira tsona.
- Kwa bofelong jwa tlhagiso ba buisane ka dintlha tse sa umakiwang mo puong mme di le botlhokwa.
- Ba bitse ka bongwe le bongwe go neelana ka puo jaaka o ba rutile.

Tirwana 3: Tekatlhaloganyo ya theetso (Tsebe ya 183)

Mokgwa wa go boeletsa

- Ba laele go bua ka dikgato tsa go reetsa.
- Ba buisetse tekatlhaloganyo ka ga: Latela ditoro tsa gago.
- Morago ga theetso a ba ntshe dibuka tsa bona tsa thutiso mme ba arabe dipotso tsa tekatlhaloganyo.

Latela ditoro tsa gago

Mo botshelong go dilo di le dintsinyana tse motho o tshwanelwang ke go di ela tlhoko fa o batla gore botshelo jwa gago bo tsamae sentle. O tshwanetse go reetsa se batsadi ba gago ba go gakololang ka ga sone." Tlogela go fokwa ke phefo ngwana wa moAforika, kana motho o agiwa ke maitseo." Thuto ke sebetsa se se bogale thata mo go ageng motho yo o nang le ponelopele. O tshwanetse go tlotla mogolo mongwe le mongwe yo o kopanang nae, fela jalo le ka barutabana. Dira tiro ya gago ya sekolo ka botswapelo o be o tsee karolo mo serutweng sa Dikgono tsa botshelo. Seno serutwa se tlile go go kaela boithutedi jo bo maleba. Ka sona o tla dira tlhopho e e siameng go ya ka dirutwa le bokgoni jwa gago. Ngwana mongwe le mongwe o tshwanetse go itlhophela se a batlang go se dira mo botshelong.

Dikarabo tse di solofetsweng:

1. Serutwa sa Dikgono tsa Botshelo.
2. Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko: Ee, gonne ke bona ba duelang/Nnyaya, nna ke itse bokgoni le dikgatlhego tsa me.
3. Fa o sa rutega o tlile go bona lotseno le le kwa tlase.

Review Copy

4. O tla kgona go dira tlhopho e e maleba ya dirutwa le bokgoni.
5. Ke a dumela.O tla tlhola o lwele le batho/o tla tlhoiwa ke batho.
6. Bagolo bangwe le bangwe.
7. Go dira tlhopho e e maleba.
8. Go sa kgone go ikemela ka nosi.
9. Go tlotla le go utlwelela batsadi.
10. Gonne se bua ka go dira tlhopho e e maleba le ka ga bokamoso.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Mokgwa wa go boeletsa

- Ba kgaoganye ka ditlhopha mme morago ba kwale mo letlapakwalelong maina a diphologolo tsa naga le tsa mo gae.
- Ba kope go neela bontsi jwa tsona fa ba fetsa ba neele bontsintsi jwa tsona.

Sekao: kgomo dikgomo
Dikgomo motlhape

- Ba setse ba dirile ka lediri.A ba ikgakolole gape gore lediri ke eng le gore le dira eng mo polelong.
- A ba tlhagise mefuta ya madiri e ba e ithutileng mo nakong e e fetileng.
- Ba boeletse popego ya madiri sekao: lediri – loma
  Lom-modi
  a-mogatlana
  tlhogwana ya leitiri go tlisa bokao jo bo rileng:
  itoma.

Go buisa le go lebelela

Tirwana ya 4: Tekatlhaloganyo ya puiso (Tsebe ya 185)

Mokgwa wa go boeletsa.

- Ba kope go boeletsa gape dikgato tsa go buisa le go lebelela go tswa mo Bukeng ya Morutwana.
- Ba buisetse kgang e:

Itharabologelwe

Ditiro o ne a itumelela go kopana le Lenyatso tsala ya gagwe, fa e sa le ba ne ba kgaogana kwa sekolong sa bogareng sa Makgolokwe. Ba kopane kwa moletlong wa pulo ya ntlo kwa gaabo Lenyatso. Lenyatso o ne a mo dumedisa ka boitumelo jo bogolo, a mo tseela kwa thoko go tlotla, kwa bofelong ba feletsa ba tsamaela kwa koloing ya gagwe go mmontsha fa botshelo bo tswelela.

Ditiro o ne a swaba e bile a tshwere pelo ka seatla gore Lenyatso a se ka a ba a mmotsa gore o feletse kae ka sekolo. A itlhabelwa ke ditlhong,a ipotsa gangwe le gape gore o tlogeletseng sekolo gonne le ena a ka bo a phatsima a tsweletse ka botshelo. Ditiro o ne a itoma sekgono, a ititaya sehuba gore o tlile go boela sekolo gonne o ne a se tlogetse a le mo Mophatong wa botlhano.

Se se ne sa dira gore a boele sekolong, a dira ka thata a ntse a ipotsa gore a kgaitsadie le ena o lemogile se a se lemogileng mo go Lenyatso. O ne a ipolelela gore o tlile go tlhatswa mmaagwe pelo ka go tlhokomela dithuto tsa gagwe. A lebelela batsadi ba gagwe, a ba utlwela botlhoko fa a gopola gore ba ba direla sengwe le sengwe mme mmaagwe Lenyatso ena o ikhuditse o direlwa ke ngwana.A lemoga fa batsadi ba le bantsi ba ne ba eletsa fa bana ba bona ba ka tshwana le Lenyatso.

A lebelela lelapa la gaabo, a lemoga fa le wetswe ke leru gonne Leruo kgaitsadie e ne ya re fa a sena go falola Mophato wa borataro a ya go dira Mophato wa bosupa kwa Bethele.Batsadi ba ne ba leka go kgalema mme a gana go utlwa.Motswana wa maloba o rile ngwana fa a lelela legodu o le mo neele.Batsadi ba gagwe ba itlhoboga gonne ngwana yo o sa utlweng molao wa batsadi o utlwa wa manong.Leruo a feta a itebala kwa sekolong. A lemoga fa a le fa ga mme ga a mpone. A itirela boithatelo a lebala ka dithuto tsa gagwe, a goga motsoko le go nwa bojalwa.Tiro ya sekolo ya salela kwa morago.

Batsadi ba bidiwa kwa sekolong mabapi le maitshwaro a ngwana.E le ruri kgomo mogobeng e wetswa ke namane. Batsadi ba tshwanelwa ke go kgalema gonne ngwana o ne a setse a paletse barutabana. Leruo a tshepisa batsadi gore ga a kitla a tlhola a dira tsotlhe tse a ntseng a di dira. A ikana gore o tlile go simolola sentle kwa morago go ithuta gore a tle a itumedise batsadi ba gagwe.

O ne a simolola go ithuta a ba a falola mo go itumedisang. A gopola fa moremogolo go betlwa wa taola wa motho a ipetla. Leruo o ne a tla gae ka dipholo tse di itumedisang mme a itumela thata fa a bona kgaitsadie le ena a boetse sekolo e bile a falotse mo go tlhatswang pelo.Ditiro o ne a mo tlotlela tse dineng di itumedisa ka moletlo wa pulo ya ntlo. A mo itsise fa a kgatlhilwe ke botshelo jwa ga Lenyatso mme a itumelela gore ka letsatsi lengwe ba tla boa ba kopana le ena a ipaakantse.

Review Copy

Dikarabo tse di solofetsweng

1. Ke go bona botshelo jwa ga Lenyatso bo phatsima.
2. O ne a sena tsebe gonne a sa utlwe fa a kgalemiwa.
3. (a) Go ikana.
   (b) go ikemisetsa.
   (c) go leboga
4. (a) Ngwana fa o mo kgalema mme a sa utlwe o mo tlogele o tla iponela.
   (b) Ngwana fa a sa utlwe fa a galemewla o tla wela mo kotsing.
   (c) Ngwana gantsi ke ena a tsenyang batsadi mo mathateng.
   (d) Motho ke ena a ka fetolang boitshwaro jwa gagwe.

Tirwana ya 5: Tshobokanyo (Tsebe ya 186)

Ba neele temana ba e buise mme morago ba e sobokanye ntle le go fetola bokao.Mongwe le mongwe a buise tshobokanyo ya gagwe mme ba di bapise go bona fa ba farologanang teng.

Go fetoga ga tlelaemete le ditso tsa Bantsho Maloba le gompieno

Hisetori e bontsha gore mo malobeng, batho bangwe ba ne ba itlwaeditse tikologo ya bona mo go tshwanetseng. Batho ba ne ba ungwa go utlwala mo didirisweng tse di neng di le teng. Ba ne ba kgona go **aga** merafe e kitlaneng ba bo ba nna le seabe mo tlhabologong ka gotlhe. Ka kakaretso, ba ne ba kgona go rutana mme ba bo ba abelana se ba se ithutileng go ya kwa go ba bangwe.

Gompieno batho ba dirisa mekgwa e e farologaneng le thekenoloji go fitlhelela ditlhokego tsa bona tsa motheo. Dinaga tse dingwe di ntse di na le katlego e kgolo go feta tse dingwe mo go tlameleng baagi ka bodulo, dijo, metsi, ditirelo tsa pholo le thuto. Dinaga tse dingwe di ikgodiseditse ditsamaiso tse di kitlaneng tsa seintaseteri, fa tse dingwe di sa ntse di ikaegile ka temo e e leng ya bona ka nosi le thekenoloji e e **bonolo**. Kwa dinageng ka bontsi, ditlhokego tse dingwe di godile go tswa mo go tsa motheo tsa dijo, metsi le bodulo. Dikao tsa ditlhokego tse dingwe tse, ke: dipalalangwa, thutafatso, tsidifatso le poneso.

Mafelo a a itsegeng jaaka Mpumalanga gompieno, ba ka bo ba ne ba **tshela** jang dingwaga di le lekgolo tse di fetileng. Ba ne ba tsoma, ba lema dijalo, ba ruile mme e bile ba **gotsa** melelo go apaya. Ba ne gape ba dirisa didiriswa le dibetsa tse di bonolo tsa tshipi.

O tla lemoga gore mo dinakong tsa maloba, batho ba ne ba nna gaufi le didiriswa tse ba di tlhokang jaaka metsi le bodulo. Thekenoloji ya bona e ne e le bonolo fela. Gompieno didiriswa di isiwa kwa bathong. Sekao ke sa go tsamaisa dijo go tswa kwa dipolaseng go ya kwa metsesetoropong. Seno se tlhoka thekenoloji e e marara tota.

Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso

Polelonolo

Mokgwa wa go boeletsa

Ba neele dipolelo mme ba dikgaoganye tsa go bontsha sediri, letiro le sedirwa. Sekao:Dinaga di dirisa thekenoloji.

Dinaga - sediri
Di dirisa - letiro.
Thekenoloji - sedirwa.

Tirwana ya 6: Dikwalo (Tsebe ya 187)

- A ba boeletse diponagalo tsa dikwalo – padi,terama,khutshwe,poko le dinaane.
- A ba buisane ka baanelwa ba padi le ba dinaane tse ba di tlhaoletsweng monongwaga.

Dikarabo tse di solofetsweng:

Padi

1. Ee, ke ba madi le nama gonne ba dira ditiro tsa batho ba ba tshelang.
2. Ee, dinyalana le lefelokgang gonne...(Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko)
3. Segompieno/segologolo
4. O diresitse puo ya malepa/diane – nopolo ya seane/leele.
5. E ka nna bogodu/lerato/thuto
6. Dikarabo tsa barutwana di elwe tlhoko.
7. Ee, gonne moanelwa o dirile jaana ka ntlha ya se.

Dinaane

Ba kope go buisana diponagalo tsa dinaane go tswa mo bukeng e ba e tlhaoletsweng.

Terama

- A ba ikgakolole makoko a badiragatsi go tswa mo bukeng ya bona.

Review Copy

- Ba boeletse mefuta ya kgotlhang mme ba bontshe kgotlhang ya buka e ba e tlhaoletsweng.
- Ba dire sethalo sa poloto ya terama.

Poko

- A ba boeletse diponagalo tsa poko mme o tlhophe leboko go tshwa mo maboko a bona ba bontshe diponagalo tse di tlhagelelang mo go lona.

Kgangkhutshwe

- A ba lebele diponagalo tsa kgangkhutshwe mo Bukeng ya Morutwana mme ba di bapise le tsa Padi.

Go kwala le go tlhagisa

Tirwana ya 7: Setlhangwa sa tirisano (Tsebe ya 194)

Phasalatso

- Barutwana ba boeletse dintlha tsa botlhokwa tsa phasalatso go tswa mo Bukeng ya Morutwana. Ba neeele dipotsothanolo tsa phasalatso mme morago mongwe le mongwe a buise tiro ya gagwe fa pele ga ba bangwe.

Tirwana ya 8: Setlhangwa sa tirisano (Tsebe ya 196)

Lenaanetema le metsotso ya kopano.

- Ba ikgopotse lenaanetema le metsotso go tswa mo Bukeng ya Morutwana.
- Ba neele potso mme ba e arabe botlhe ba dirisa tlapakwalelo.Ba arabele mo sekaing sa papetlana e o tla bong o ba neetse yona.

Review Copy

Memorantamo wa kgweditharo 4

Beke 9 le 10: Sekao sa tlhatlhobo ya bofelo jwa ngwaga

Memorantamo

Pampiri 1: Tiro ya molomo
Puisetsogodimo, go reetsa le go bua

Potso ya 1
Tiro ya molomo e tshwaiwe ka ruburiki.

Pampiri ya 2: Tse di kwadiwang

Karolo ya A: Tekatlhaloganyo ya puiso

Potso ya 1
1. Ramošibitswana.√
2. O ne a tlhokofalelwa ke batsadi, malomaagwe a mmogisa mme a inaya naga.√√
3. Ba tlhokofetse mo kotsing ya sejanaga a santse a le dinyaga di le lesome.√
4. O ne a tsamaya a kopa rre mongwe yo a neng a kgweetsa dillori go mo pega.√
5. Nnyaa, √ o ka nna madimabe mme wa kopana le batho ba bas a siamang mme ba go tlhagisetsa kotsi.√√
6. Nkabo ke mo tshwere sentle fela jaaka e le ngwana wa ga kgaitsadiake.√ (Amogela dikarabo tsa barutwana.)
7. Nnyaa, √ ke ngwana yo o neng a godisitswe sentle e bile a itidimaletse/ a sa bue thata.√√
8. Tutu o ne a ineela thata mo bojalweng, a feletsa a tlhoka maikarabelo le maikatlapelo.√√

[15]

Review Copy

Karolo ya B: Tiriso ya puo

Potso ya 2
1. i)Letlhalosi la felo.√
2. i)Go inaya naga Go tshaba√
   ii) Go o roka Go didimala.√
3. A le mokhutshwane Letlhaodi la popego.√
   Wa mmala wa sebilo Letlhaodi la mmala√
   Dingwaga di le 15 Letlhaodi la palo.√
4. i)E ne e la ngwana yo o maitseo, a goletse mo motseng wa Setswana.√
   ii) Kgalemo e ne e seyo, go phelelwa fela mo bojalweng.√
5. TutuSediri√
   o tsholaLetiro√
   ngwanaSedirwa√
6. Ditlhong.√
7. i)Mosimanyana wa ga Tutu o moswaana ka mmala.√
   ii) Ga o thata monna, o ka robiwa leoto ke go wela ka mosimanyana o.√
8. M √odimo o re rata rotlhe.√

[15]

Karolo ya C: Tsibogelo ya dikwalo

Potso ya 3.1

1. Ke ngwana yo a tlhokofaletsweng ke mmaagwe a santse a le monnye.√
2. Morumo.√√
3. Ga go ka mokgwa o bo ka go tlogelang ka teng, fa bo tlile bo tlile.√√
4. Bosiela bo akartsa batho botlhe, fa nako ya gago ya bosiela e gorogile ga go na gore o ka bo tshabela.√√
5. Moselesele ke mmutlwa o o tlhabang botlhoko o o nang le makwati a a salelang fa o go tlhabile.√√
6. Kgogolammoko ke pula e e nang fela fa morago ga kotulo, e gogola mmoko.√√

[10]

Kgotsa

Potso ya 3.2

Bosiela

Leboko le bua ka bosiela bo e reng fa bo tlile gab o go sena motho ope yo a ka bo thibelang. Fa nako ya loso e gorogile ga go na gore motho a ka re o tshabela kae gonne le tla bo le go lebile kgotsa le lebile kwa gaeno, ga le tilege. Ga go kgonege gore nako nngwe motho wa bo o re ga o tlhole o nna lesiela. O ka re bo a go apara. Bo botlhoko e le ruri, botlhoko ba bona bo tshwantshanngwa le ba mmutlwa wa moselesele, o e reng o go tlhabile wa bo o sadisa makape mme o utlwe botlhoko phetelela.

Bosiela gab o tlhophe, bo gogola fela, gab o na gore o mang kgotsa o eng mo Botshelong. Ga go sepe se re ka se dirang re le batho go leka go faposa bosiela.Bo utlwisa botlhoko e le ruri.

[10]

Review Copy

PAMPIRI 3: TSE DI KWADIWANG

Karolo ya A: Go kwala tlhamo

Potso ya 1: Tlhamo ya kanelo

Morutabana a dirise rubiriki e e maleba go tswa mo go tse di neetsweng go tshwaya mefuta e e farologaneng ya ditlhangwa.

[20]

Karolo ya B: Setlhangwa sa tirisano

Potso ya 2: Phasalatso

A go diriswe rubiriki e e neetswenge e maleba.

[10]

PALOGOTLHE YA MADUO: [70]

Karolo ya C

Didiriswa tsa tlhatlhobo

Rubiriki ya go tshwaya motlotlo o o sa ipaakanyediwang

Leina la sekolo
Leina la morutwana
Mophato
Letlha
Setlhogo
Nako e e neetswang ya tlhagiso

Kelo	Bokgoni jwa morutwana	Maduo	Maduotota a morutwana
Bokgoni	A morutwana o na le bokgoni jwa go rulaganya le go tlhagisa dintlha tsa gagwe ka tolamo.	2	
Boitlhamedi	A matseno, mmele le bokhutlo ke tse di ngokelang bareetsi go reeletsa go ya pele. A kgono ya boikakanyetsi e teng fa morutwana a ntse a bua.	3	
Diteng	A morutwana o tlhaloganya setlhogo le go nna maleba a tlhagisa diteng tse di siameng kwa ntle ga go ratha sekgwa.	3	
Mokgwa wa tlhagiso	A melawana ya puo le tiriso di maleba. A morutwana o dirisa puo ya mmele le tebo ya bareetsi ka tsela e e maleba	2	
	Palogotlhe ya maduo	**10**	

Review Copy

Rubiriki ya go tshwaya motlotlo o o ipaakanyeditsweng.

Leina la sekolo
Leina la morutwana
Mophato
Nako ya tlhagiso
Tiro
Setlhogo

Bokgoni	Maduo	Maduotota a morutwana
Tiriso ya setaele, rejisetara, segalo, tlhagelelo ya lentswe, lebelo fa a bua, tebo ya matlho mokgwa wa go ema, puo ya mmele le tsibogo ka tsela e e siameng.A bareetsi ba bontsha kgatlhego mo go se se tlhagisiwang.	3	
A tlhopho le thulaganyo ya dintlha mmogo le dikao tse di neetsweng. A diteng di supa fa morutwana a itlhametse le fa a gola mo puong ya gagwe	3	
A morutwana o tswa go dira dipatlisiso ka setlhogo mmogo le metswedi e e farologaneng.	3	
A morutwana o rulagantse matseno a a ngokang, diteng le bokhutlo tse di nang le mooko e bile di kgatlha bareetsi go ya ka mokgwa o ba tsibogang ka teng fa ba reeditse.	3	
Tiriso ya puo le melawana, tiriso ya mareo a mašwa go ya ka dipatlisiso le kgatlhegelo ya bareeetsi. A puo e a kgetholola kgotsa e siame mo matlhakoreng otlhe.	3	
A morutwana o dirisa didiriswa jaaka ditšhate, dimmepe le tse dingwe tse di ka galaletsang le go fa tlhagiso ya gagwe dintlha tse dintle tse di mooko.	3	
Tiriso ya puo e e maleba, mareo a mašwa, manatetshapuo melao ya puo le kapodiso e e siameng ya mafoko a sa fetole bokao jwa se se kaiwang ka gope.	2	
Palogotlhe ya maduo	**20**	
Maduo a fetolelwe	**10**	

Review Copy

Rubiriki ya go tshwaya puisetsogodimo e e ipaakanyeditsweng.

Sekolo
Morutwana
Mophato
Nako ya puiso
Setlhogo

Bokgoni	Maduo	Maduotota a morutwana
Puiso ka botswerere, kapodiso e e siameng, rejisetara le setaele se se maleba.	3	
A morutwana o bontsha go tlhaloganya temana e a e buisang le go eta a kgaotsa mafoko fa go tlhokegang teng.	2	
A puiso ya morutwana e a kgotsofatsa e bile e bontsha a buisa ka go itshepa a sa ipelaele.	2	
A boleele jwa temana e morutwana a e buisang ke jo bo siameng, jo bo sa nyemiseng bareetsi mooko le go ba ngoka mme e ba tlogela ka molaetsa kgotsa thuto nngwe.	3	
Palogotlhe ya maduo a puiso	**10**	

Rubiriki ya go lekanyetsa mmuisano

Sekolo
Maina a barutwana
Mophato
Nako ya mmuisano
Setlhogo

Bokgoni	Maduo	Maduo a a bonweng ke barutwana
A go na le tshenolo ya mmuisano magareng ga batho kgotsa ditlhopha. A motlotlo o simolotswe e bile o a tsweletswa.	3	
Tiriso ya melawana ya dithefosano le tshegetso ya puisano e tshegediwe le go neelana sebaka sa go tlhagisa dintlha ka botlalo.	3	
A dibui di a reetsana kgotsa go rerisana di ntse di tlatsa diphatlha le go rotloetsana fa di bua kgotsa di tsenana ganong ka mokgwa o o sa amogelesegeng.	2	
A tlhaloso ya dintlha ke e e kgodisang le kabelano ya dikakanyo mmogo le maitemogelo le go bontsha go tlhaloganya mareo a a dirisiwang ka botlalo kgotsa a a fopholediwa.	2	
Palogotlhe ya maduo	**10**	

Review Copy

Rubiriki ya go tshwaya ditlhangwa tse dikhutshwane tsa tirisano.tsa botshelo jwa moswi, phasalatso,papatso, phousetara, bukatsatsi, lekwalo la semmuso, la botsalano, lekwaloikitsiso.

Kelo	Kemo 7	Kemo 6	Kemo 5	Kemo 4	Kemo 3	Kemo 2	Kemo 1
Maduo	**11 - 12**	**9 - 10**	**7 - 8**	**5 - 6**	**4 - 5**	**2 - 3**	**0 – 2**
Diteng, ipaakanyo le sebopego. (maduo 12)	-kitso e e anameng, e e kgethegileng ya setlhangwa. -bontsha temogo e e tletseng ya bokao jo bo anameng fa a kwala. -go kwala go go rupeletsweng morutwana o tlhomame ga a rathe sekgwa. -nyalelano ya diteng le dikakanyo, ditlhaloso tsa maemo a a kwa godimo di neetswe.	-kitso e e kgodisang ya ditlhokego tsa setlhangwa. -bontsha temogo e e anameng ya bokao mo ditlhangweng tse dintsi fa a kwala. -go kwala go go rupeletsweng morutwana a tlhomame mo go se a se kwalang. -go nyalelana ga diteng le dikakaknyo,ditlhaloso di neetswe, mme diteng tsotlhe di tshegetsa setlhogo. -bosupi jwa ipaakanyo bo tlhagisitse setlhangwa se se duleng diatla.	-kitso e e siameng ya ditlhokego tsa setlhangwa. -bontsha ka kakaretso ya bokao mo ditlhangweng tse dintsi fa a kwala ditiro. -go kwala-moithuti o tsweletsa go tlhomama, a sa itemogele dikgoreletsi tse di masisi. -nyalelano ya diteng le dikakanyo e teng mme diteng di tshegetsa setlhogo.	-kitso e e lekaneng ya ditlhokego tsa setlhangwa. -bontsha temogo nngwe ya bokao mo ditlhangweng. Go kwala, morutwana o ratha sekgwa, ga a tlhaloganye gore o kwadile eng. -nyalelano e e itumedisang ya diteng le dikakaknyo, diteng dingwe di tshegetsa setlhangwa. -setlhangwa ga se kgotsofatse.	-kitso e e mo magareng ya ditlhokego tsa setlhangwa. -bontsha tlhaelo ya kitso ya bokao mo ditlhangweng fa a kwala. -go kwala, moithuti o ratha sekgwa, bokao gabo tlhabosege. -ga go nyalelano mo setlhangweng se se tlhagisitsweng ke morutwana.	-kitso e e tlhaelang ya ditlhokego tsa setlhangwa. -bontsha tlhaelo ya kitso ya bokao mo setlhangweng fa a kwala. -go kwala, moithuti o ratha sekgwa, bokao ga bo tlhagelele. -nyalelano ya diteng le dikakanyo e a tlhaela. Ke go le gonnye go go tsamaisanang le setlhogo. -tiro ga e mo maemong a selekanyo sa puo e e tlhokegang le fa gongwe go bontsha ipaakanyetso nyana.	-ga go kitso ya ditlhokego tsa setlhangwa. -bontsha go tlhoka kitso gotlhelele ya bokao mo ditlhangweng fa a kwala. -nyalelano ya diteng tse di mmalwa fa a kwala setlhangwa. -tlhagiso e e bokoa ya setlhangw se se tlhaotsweng.
	7 - 8	**6**	**5**	**4**	**3**	**2 -3**	**0 – 2**
Puo, setaele le bosupi jwa palo.	-tlhagiso ya maemo a a kwa godimo ya melao e e maleba ya popego ya setlhangwa. -thutapuo mo setlhangweng e nepagets	-melao e e tlhokegang ya melao ya setlhangwa e dirisitswe sentle. -setlhangwa se agilwe bontle, se nepagetse. -tlotlofoko e maleba tota mo maitlhomong, mo baamogeding le mo bokaong. -setaele, segalo le tiriso go le	-melao e e tlhokegang ya popego ya setlhangwa e dirisitswe sentle. -setlhangwa se agilwe sentle, se buisega bonolo. -tlotlofoko	-kakanyo e e itumedisang ya ditlhokego tsa popego ya setlhangwa e dirisitswe -setlhangwa se agilwe sentle, se a buisega.diphoso tse di leng gona di kgoreletsa kelelo ya dikakanyo.	-go kakanyo e e lekaneng ya ditlhokego tsa popego ya setlhangwa. -setlhangwa se agilwe ka ditlhokego fela fela tse di	-go tlhaelo ka kakaretso mo tirisong ya melao e e tlhokegang ya popego ya setlhangwa. -se tlhangwa se agilwe bokoa e bile se thata go se tlhaloganya. -tlotlofoko e tlhoka go boeletswa,mmega e maleba mo maitlhomong, baamogeding le	-ga go a diriswa melao ya popego ya setlhangwa. -setlhangwa se agilwe bokoa e bile go thata go se tlhaloganya. -tlotlofoko e tlhoka go boeletswa ka tsenelelo, mme ga e maleba mo maitlhomong,

Review Copy

	e e bile e agegile ka bontle jo bo gaisang. -tlotlofoko e e humileng, e le maleba mo maitlhomong, mo baamogeding le mo bokaong. -setaele, segalo le tirisopuo di maleba go gaisa. -setlhangwa se lebega se se na diphoso morago ga go buisiwa le go tlhotlhwa diphoso. -boleele bo nepagetse.	gontsi di maleba. -setlangwa ga se na diphoso. -boleele bo nepagetse.	e maleba mo bokaong. -setaele, segalo le tirisopuo go le gantsi di maleba. -setlhangwa go le gantsi ga se na diphoso morago ga go buisiwa gape.le go tlhotlhwa diphoso. -boleele bo nepagetse.	-tlotlofoko e a amogelesega. -selaele, segalo le tirisopuo di siame, di maleba. -setlhangwa se sa ntse se na le diphoso morago ga go tlhotlhwa diphoso. -boleele bo nepagetse.	tlhokegang. Diphoso di mmalwa. -tlotlofoko e a tlhaela e bile ga e maleba mo baamogeding ele mo bokaong. -tlhaelo ya setaele, segalo le tirisopuo fale le fale. -setlhamgwa se na le diphoso tse di mmalwa morago ga go buisiwa gape le go tlhotlhwa diphoso. -boleele bo nepagetse.	mo bokaong. -setlhangwa se na le diphoso tse di thibang letsatsi, le mororo se buisitswe le go tlhotlhiwa diphoso. -boleele jo bo feteletseng/setlhangwa se sekhutshwane.	baamogeding. -setlhangwa se diphoso gotlhe tse di thibang letsatsi, e bile go tlhakatlhakane gotlhe. -boleele jo bo fetang tekano/setlhangwa se sekhutshwane thathata.
Palogotlhe ya maduo ke 20, ona a fetolelwe go lesome (10) fa setlhangwa se tlhoka lesome fela.							

Review Copy

Rubiriki ya go lekanyetsa memorantamo, resipi, karata ya taletso le pegelo ka ditshwantsho.(10)

	Kemo 7	Kemo 6	Kemo 5	Kemo 4	Kemo 3	Kemo 2	Kemo 1
Maduo go ya ka kelo	**9 - 10**	**8 - 9**	**7 - 8**	**5 - 6**	**4 - 5**	**2 - 3**	**0 – 2**
	Phitlhelelo ka dinaledi	Phitlhelelo ka matsetseleko	Phitlelelo e e itumedisang	Phitlhelelo e e siameng	E a isega	Key a bontlhabong	E a tlhaela
Tiriso ya puo	Tlotlofoko ya maemo a a kwa godimo tota	Tlotlofoko ka matsetseleko , kagego e e siameng le tirisopuo e e nepagetseng	Tlotlofoko e e itumedisang, kagego e e siameng le tiriso e e nepagetseng ya puo	Tlotlofoko e e lekaneng, kagego e e siameng le tiriso ya puo.	Tlotlofoko e e isegang. Kagego e e siameng le tiriso e e sa siamang ya puo.	Morutwana o bontsha bontlhabongwe jwa tlotlofoko le tiriso ya puo.	O bontsha tlhaelo ya tlotlofoko le ya tiriso ya puo.
Thulaganyo ya diteng	Morutwana o na le bokgoni jwa maemo a dinaledi go rulaganya diteng.	O na le bokgoni jo bo matsetseleko jwa go rulaganya diteng.	O na le bokgoni jo bo itumedisang jwa go rulaganya.	Bokgoni jwa go rulaganya ke jo bo lekaneng.	Bokgoni jwa go rulaganya bo a isega.	O na le bontlhabongwe jwa go rulaganya diteng.	Bokgoni jwa go rulaganya diteng bo a tlhaela.
Boitlhamedi	Morutwana o kgona go tlhopha tshedimosetso le boitlhamedi ka maemo a dinaledi.	O kgona go tlhopha tshedimosetso le boitlhamedi ka matsetseleko .	O kgona go tlhopha tshedimosetso le boitlhamedi jo bo itumedisang.	O kgona go tlhopha boitlhamedi le tshedimosetso ka tekano.	O kgona go tlhopha tshedimosetso le boitlhanedi ka tsela e e isegang.	O kgona go tlhopha boitlhamedi le tshedimosetso ka bontlhabongwe.	Morutwana o bontsha tlhaelo mo go tlhopheng tshedimosetso.
Tlhopho ya mafoko	Morutwana o kgona go tlhopha mafoko ka maemo a dinaledi.	Morutwana o kgona go tlhopha mafoko ka matsetseleko .	Morutwana o kgona go tlhopha mafoko ka tsela e e itumedisang.	Morutwana o kgona go tlhopha mafoko ka tsela e e isegang.	O kgona go tlhopha mafoko ka tsela e e lekaneng.	O kgona go tlhopha mafoko ka bontlhabongwe.	Morutwana o tlhopha mafoko ka tsela e e tlhaelang.

Review Copy

Rubiriki ya go tshwaya tlhamo (20)

	Khoutu 7 Phitlhelelo ka dinaledi 80 – 100%	Khoutu 6 Phitlhelelo ka matsetseleko 70 – 79%	Khoutu 5 Phitlhelelo e e tletseng 60 – 69%	Khoutu 4 Phitlhelelo e e itumedisang 50 – 59%	Khoutu 3 Phitlhelelo e e lekaneng 40 – 49%	Khoutu 2 Phitlhelelo e e potlana 30 – 39%	Khoutu 1 Gosa fitlhelele 0 – 29
	10 ½ - 12	**8 - 10**	**6 ½ - 8**	**6 – 6 ½**	**4 - 6**	**2 – 4**	**0 – 2**
Diteng & Thulaganyo **10 maduo**	-diteng tsa maemo a dinaledi, boitlhamedi jo bo kwa godimo jo bo kgatlhisang e le ruri. -dikakanyo di a gwetlha, di	-diteng tsa matsetseleko, e supa boitlhamedi , -dikakanyo di supa boikakanyetso di a kgatlhisa. -thulaganyo le tiriso ya dikgato tsa go kwala di	-diteng tse di tletseng di lomana serota sentle.dikakanyo di a kgatlhisa di a kgotsofatsa le go amogelesega. -thulaganyo le tiriso ya dikgato tsa go	-diteng di maleba, nyalelano e e itumedisang .dikakanyo di a kgatlhisa, boitlhamedi jo bo itumedisang. -thulaganyo	-diteng ts di magareng, di tlwaelesegile. Morutwana ga a dirisa manatetshapuo, o kwadile fela ka puo e e tlwaelegileng. -dikakanyo di maleba go le	-diteng tse di sa kgotsofatseng, ga di tsamaisane ka gope. -dikakanyo di mmalwa, morutwana o tsamaya a boeletsa dintlha le fa	-diteng tse di seng maleba go le go golo. Morutwana o rathile sekgwa fela, ga go na nyalelano. -dikakanyo di kgoba marapo di a

	bontsha boineeelo mo tirong. -thulaganyo le tiriso ya dikgato tsa go kwala di tlhagisitse tlhamo e e siameng thata e le phepa.	tlhagisitse tlhamo e e rulaganeng sentle e e kgatlhisang.	kwala di tlhagisitse tlhamo e e rulaganeng e e siameng.	le tiriso ya dikgato tsa go kwala di tlhagisitse tlhamo e e rulaganeng e e kgotsofatsang.	gantsi. Boitlhamedi bo lekanyeditswe. -thulaganyo le tiriso ya dikgato tsa go kwala di tlhagisitse di tlhamo e e lekaneng e e nyalelanang.	go sa tlhokegeng gore a ka dira jalo.ga e a lekanela seemo sa puo ya gae le fa e rulagantswe/ go dirisitswe dikgato tsa go kwala. Tlhamo ga e tlhaloganyeg e sentle, e bofitlha.	ipoeletsa.– thulaganyo/ tiriso ya dikgato tsa go kwala e e sa itumediseng. Tlhamo e e tlhagisitsweng bokoa.
	5	**3 ½ - 4**	**3 – 3 ½**	**2½ – 3**	**2 - 2 ½**	**1 - 2**	**0 – 1**
Puo, Setaele le Tselegany o 05 maduo	-temogo e e tseneletseng ya ya puo e e nametshang ya seemo se se godimo. -matshwao a puiso a dirisitswe kasentle ka nepagalo -o dirisitse puo papiso e e maleba tota. -tlhopho ya mafoko e bothakga. -rejisetara, setaele, segalo le tiriso ya puo di maleba le setlhogo ka maemo a a kwa godimo. - setlhangwa ga se na diphoso morago ga go buisiwa gape le go tlhotlhwa diphoso.	-temogo e e tseneletseng ya puo e e kgotsofatsang. -matshwao a puiso a dirisitswe sentle mmogo le manatetsahpuo. -tlhopho ya mafoko e farologane e bontsha boitlhamedi e bile e maleba le setlhogo se se tlhophilweng. - rejisetara, setaele, segalo le tiriso ya puo di tlhomame ka kakaretso mo setlhogong. -setlhangwa ga se na diphoso.	-temogo e e tseneletseng ya puo e a bonala. -matshawo a puiso a dirisitswe sentle le tlhopho ya mafoko ke e e siameng.mafoko a a tlhophilweng a siametse setlhangwa se go kwalwang ka sona. - rejisetara, setaele, segalo le tiriso ya puo di siametse setlhogo. -bontsi jwa setlhangwa ga bo na diphoso morago ga go buisiwa gape le go tlhotlhwa diphoso.	-temogo e e rileng ya tshusumetso ya puo. -matshwao a puiso a siame– mafoko a tlhophilwe sentle. -ka kakaretso rejisetara, setaele, segalo le tiriso ya puo di tlhomame mo ditlhokegong tsa setlhogo. -setlhangwa se santse se na le diphoso di se kae morago ga go buisiwa gape le go tlhotlhwa diphoso.	-temogo e e tseneletseng ya puo e lekanyeditswe. -tiriso ya matshwao a puiso e siame tlhopho ya mafoko e kwa tlase. - rejisetara, setaele, segalo le tiriso ya puo di tlhaela nyalelano. -setlhangwa se na le diphoso di le mmalwa morago ga go buisiwa gape le go tlhotlhwa diphoso.	-puo e e dirisitsweng mmogo le matshwao a puiso di fosagtese, morutwana o tsamaya a dirisa mafoko a a sa amaneng le setlhangwa ka gope. -tlhopho ya mafoko e a tlhaela. - rejisetara, setaele, segalo le tiriso ya puo ga di maleba. -setlhangwa se na le diphoso tse di thibang letsatsi le fa se buisitswe gape le go tlhotlhwa diphoso.	-puo ga ea a diriswa maleba, morutwana o etile a ratha sekgwa tota, matshwao a puiso le ona a etile a neelwa fela le fa a sa tshwanelang go tsena teng.– mafoko a adirisitsweng le ona ga a nametshe, a itatlheletswe fela. - rejisetara, setaele, segalo le tiriso ya puo di fosagetse ka ntlha tsotlhe. -setlhangwa se na le diphoso tse di thibang letsatsi, se tlhakanya tlhogo morago ga go buisiwa gape le go tlhotlhwa diphoso.
	4 – 5	**3½**	**3**	**2½**	**2**	**1½**	**0 – 1**

Review Copy

Kagego **05 maduo**	- kagego/kgolo ya setlhogo e e nang le bokao. E a utlwala, e dule diatla, e a tlhalosega. -dipolelo le ditemana di bopilwe ka botlhale. - boleele bo tsamaisana le ditlhokego tsa setlhogo.	-kgoloe e tlhaloganyegang ya dintlha. E a nyalelana. -dipolelo le ditemana di farologana ka go tlhaloganyega. - boleele bo nepagetse.	-kago ya dintlha tse di farologaneng tse di maleba. -dipolelo le ditemana di bopilwe sentle. - boleele bo nepagetse.	-dintlha dingwe, dintlha tse di tlhokegang di agilwe. -dipolelo le ditemana di ka tswa di fosagetse fela tlhamo e sa ntse e utlwala. - boleele bo atumetse go nepagala.	-ponagalo ya dintlha tse di tlhokegang. -dipolelo le ditemana di fosagetse fela tlhamo e santse e utlwala. -boleele bo feta tekanyo/ bokhutshwane thata.	-ka dinako dingwe e ratha sekgwa mme ntlha ya kakaretso e ka salwa morago. -dipolelo le ditemana di bopilwe ka seemo se se kwa tlase -boleele bo feta tekanyo/ bokhutshwane thata.	-e ratha sekgwa -dipolelo le ditemana di tlhakatlhakane, ga di a tlhomama. -boleele bo feta tekano thata/ bo bokhutshwane thata.

Review Copy

Thulaganyo ya manaane a Ditiro tsa Tlhatlhobo e e Tlhomameng

Ditiro tsa tlhatlhobo e e tlhomameng tsa Kgweditharo 1		
TIRO 1: Tiro ya molomo	**TIRO:Go kwala**	**TIRO 3: Teko 1**
Go tlotla kgang gape/buisanang ka leboko/mmuisano/dipuisano tsa setlhopha/phanele	Tlhamo ya tlhaloso/kanelo Lekwalo la botsalano/thadiso/ mmuisano	Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo
Ditiro tsa tlhatlhobo e e tlhomameng tsa Kgweditharo 2		
TIRO 1: Tiro ya molomo	**TIRO 2: Teko 2**	**TIRO 3**
Tekatlhaloganyo ya theetso/ ngangisano/motlotlo/bodiragatsi/ puo e e sa ipaakanyediwang/ e e ipaakanyeditsweng/dipuisano tsa setlhopha ka go neela ditaelo	Dikwalo: Dipotso tse dikhutshwane	**Ditlhatlhobo tsa bogare jwa ngwaga** Pampiri ya 2: Tekatlhaloganyo, tiriso ya puo le dikwalo Pampiri ya 3: Go kwala: Tlhamo e le nngwe le setlhangwa sa tirisano se le sengwe
Ditiro tsa tlhatlhobo e e tlhomameng tsa Kgweditharo 3		
TIRO 1: Tiro ya molomo	**TIRO 2: Go kwala**	**TIRO 3: Teko 3**
Ketsiso - tsamaiso ya kopano/puiso e e ipaakanyeditsweng/puiso e e sa ipaakanyediwang/go neela dikaelo/ dipuisano tsa foramo/phanele	Tlhamo ya Tlhaloso/Kanelo Lenanetema le metsotso	Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo KGOTSA Dikwalo
Ditiro tsa tlhatlhobo e e tlhomameng le tsa bofelo jwa ngwaga tsa kgweditharo 4		
TIRO 1: Tiro ya molomo	**TIRO 2: TLHATLHOBO ya bofelo jwa ngwaga**	

Review Copy

Mophato 7-9

Sebopego sa dipampiri tsa tlhatlhobo (tlhatlhobo ya bogare le bofelo jwa ngwaga)					
Mophato 7	**%**	**Mophato 8**	**%**	**Mophato 9**	%
Pampiri 1: Tiro ya molomo: Puisetsogodimo, go reetsa le go bua	30	Pampiri 1: Tiro ya molomo: Puisetsogodimo, go reetsa le go bua	30	Pampiri 1: Tiro ya molomo Puisetsogodimo, go reetsa le go bua	30
Pampiri 2: Tse di kwadiwang Tekatlhaloganyo ya puiso (15) Puo mo tirisong (15) Tsibogelo ya dikwalo (10)	40	Pampiri 2: Tse di kwadiwang Tekatlhaloganyo ya puiso (15) Puo mo tirisong (15) Tsibogelo ya dikwalo (10)	40	Pampiri 2: Tse di kwadiwang Tekatlhaloganyo ya puiso (10) Ditlhangwa tsa tirisano (15) Tshobokanyo (maduo a le 10 a fetolelwa go 5%)	30
Pampiri 3: Tse di kwadiwang Go kwala - Tlhamo (20) le setlhangwa sa tirisano (10)	30	Pampiri 3: Tse di kwadiwang Go kwala - Tlhamo (20) le setlhangwa sa tirisano (10)	30	Pampiri 3: Tse di kwadiwang Go kwala - Tlhamo (20) le setlhangwa sa tirisano (10)	30
				Pampiri 4: Tsibogelo ya dikwalo (10) • Poko • Dinaane • Kgangkhutshwe • Padi • Terama Maduo a le 20 a mofutakwalo o mongwe le o mongwe a fetoletswe go 10%)	10

Review Copy

Thulaganyo mo Mophatong wa 7

Thulaganyo ya dithuto

	Dibeke 1 – 2 Kgaolo ya 1	Dibeke 5 – 6 Kgaolo ya 2	Dibeke 9 – 10 Kgaolo ya 3
	Botsalano	**Boitumediso**	**Go tshela o itekanetse**
Mefuta ya ditlhangwa	Poko(BM tsebe ya 21)	Terama(BM tsebe ya 30) Poko(Tsebe ya 44)	Poko(tsbe ya 54)
Go reetsa le go bua	Go reetsa kgangkhutshwe(BM tsebe ya 9) Go tlotla kgang gape(BM tsebe ya 16)	Motlotlo ka ga terama(BM tsebe ya 27) Pheleletso ya mmuisano(BM tsebe ya 33)	Go reetsa tekatlhaloganyo(BM tsebe ya 46) Dipuisano tsa lekoko/setlhopha(tsebe ya 52)
Go buisa le go lebelela	Go buisa kgangkhutshwe(BM tsebe ya 11) Tekatlhaloganyo ya puiso(BM tsebe ya 17)	Setlhangwa sa dikwalo, Terama(BM tsebe ya 29)	Setlhangwa sa dikwalo-Kgangkhutshwe(BM tsebe ya 48) Go buisa leboko(tsbe ya 53)
Go kwala le go tlhagisa	Go kwala temana ya kanelo(BM tsebe ya 14)	Go kwala mmuisano(BM tsebe ya 31)	Go kwala tlhamo ya tlhaloso(BM tsebe ya 51)
Dipopego tsa puo le melawana	Leinagotlhe,leinatota,leinakgopolo mainagoboka(BM tsebe ya 10)	Mainagotlhe,madirimafeledi,maemedi le marui (BM tsebe ya 28)	Ditlhogo, dikutu le megatlana(tsebe ya 48)
	Dibeke 3 – 4	**Dibeke 7 – 8**	
Go reetsa le go bua	Tekatlhaloganyo ya puiso(BM tsebe ya 18) Puisetsogodimo e e Ipaakanyeditsweng(BM tsebe ya 24)	Go reetsa tekatlhaloganyo(BM tsebe ya 36) Dipuisano tsa lekoko(BM tsebe ya 42)	
Go buisa le go lebelela	Go buisa leboko(BM tsebe ya 20)	Go buisa naane(BM tsebe ya 37) Go buisa leboko(BM tsebe ya 43)	
Go kwala le go tlhagisa	Itlhamele leboko la gago(BM tsebe ya 22)	Go kwala lekwalo la botsalano(BM tsebe ya 40)	
Dipopego tsa puo le melawana	Maemedi(BM tsebe ya 21) Ditumanosi,maadingwa(BM tsebe ya 23)	Matlhaodi le bontsi (BM tsebe ya 40)	
Tlhatlhobo	Tlotla kgang gape/buisanang ka leboko/Mmuisano/ dipuisano tsa setlhopha/lekoko	Tlhamo ya Tlhaloso/Kanelo Lekwalo la botsalano/thadiso/mmuisano	Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo
Boakaretsi	Morutabana o tshwanetse go thusa baithuti ka dikgono tsa go reetsa go bua le go kwala .	Go ka siamela barutwana ba, fa ba ka nna fa pele mo phaposing gore ba tle ba utlwe bonolo, ba kgone le go lebelela dipounama tsa gago fa o bua.	Barutwana ba bangwe gape ba ka kokoetsa fa ba bua. O se ke wa ba pateletsa go bua fa pele ga barutwana ba bangwe, ba rotloetse go tsaya karolo mo ditlhopheng tse dinnye.

Review Copy

KGWEDITHARO YA 2

	Dibeke 1 – 2 Kgaolo ya 4	Dibeke 5 – 6 Kgaolo ya 5
	Kgaba ka meaparo	**Thekenoloji**
Mefuta ya ditlhangwa	Dinaane (BM tsebe ya 45)	Diponagalo tsa leboko(BM tsebe ya 87)
Go reetsa le go bua	Go reetsa tekatlhaloganyo(BM tsebe ya 61) Go tlotla kgang(tsebe ya 68)	Dipuisano tsa setlhopha ka mokgwa wa go neela kgotsa go latela ditaelo(BM tsebe ya 78) Puo e e ipaakanyeditsweng(tsbe ya 84)
Go buisa le go lebelela	Go buisa padi ya bašwa(BM tsebe ya 63) Go buisa setlhangwa se se kwadilweng(tsebe ya 69)	Go buisa setlhangwa sa ditaelo(BM tsebe ya 79) Go buisa leboko(tsebe ya 86)
Go kwala le go tlhagisa	Tlhamo ya kanelo(BM tsebe ya 67)	Go kwala setlhangwa sa ditaelo(BM tsebe ya 82)
Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso	Mainatswako (BM tsebe ya 62))	Letlhalosi (BM tsebe ya 79) Letlhaodi(tsebe ya 81)
	Dibeke 3 – 4	**Dibeke 7 – 8**
Go reetsa le go bua	Go reetsa tekatlhaloganyo – tlhagiso ya dikgang tsa thelebišhene(BM tsebe ya 70) Ngangisano ka papatso(tsebe ya 74)	Tiragatso ya terama(BM tsebe ya 88)3 Teramatiso ya patlisiso(tsebe ya 94)
Go buisa le go lebelela	Go buisa setlhangwa sa papatso(BM tsebe ya 71)	Go buisa setlhangwa sa dikwalo: Terama(BM tsebe ya 90)
Go kwala le go tlhagisa	Go kwala phasalatso(BM tsebe ya 73)	Go kwala thadiso ya terama(BM tsebe ya 92)
Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso	Masupi le malatlhelwa(BM tsebe ya 72)	Tira, puisobui (BM tsebe ya 94)
Tlhatlhobo (Beke 19 le 20)	Tekatlhaloganyo ya theetso/ngangisano/ motlotlo/puo e e sa ipaakanyediwang (e e ipaakanyeditsweng) dipuisano tsa setlhopha ka go neela ditaelo	Dikwalo: Dipotso tse dikhutshwane/
Boakaretsi	Go ka nna le barutwana ba ba nang le bothata jwa go ithuta mo phaposiborutelong ya gago ka jalo morutabana o tshwanetse go lebelela bona thata	Lebelela barutwana ba fa o bua e bile o tlhalose mafoko a gago sentle. Kwala dintlhathuto mo patitšhokong ka nako ya dipuisano gore barutwana ba ba kgone go buisa tshosobanyo yase go neng go buisanwa ka sona.

Review Copy

KGWEDITHARO YA 3

	Dibeke 1 – 2 Kgaolo ya 6	Dibeke 5 – 6 Kgaolo ya 7	Dibeke 9-10 Kgaolo ya 8
	Ditshwanelo le Maikarabelo	**Dipolotiki**	**Tlhaeletsano**
Mefuta ya ditlhangwa	Poko (BM tsebe ya 120)	Dikinane (BM tsebe ya 104 le 109)	Poko(tsebe ya 148)
Go reetsa le go bua	Go reetsa tekatlhaloganyo ka mokgwa wa dipotsolotso(BM tsebe ya 105) Dipuisano tsa lekoko(tsebe ya 111)	Go reetsa tsamaiso ya kopano(BM tsebe ya 123) Go reetsa tekatlhaloganyo(tsebe ya 128)	Go reetsa tekatlhaloganyo ka go neela dikaelo(BM tsebe ya 140) Tlhaeletsano ya molomo – Go neela dikaelo/ditaelo(tsbe ya 145)
Go buisa le go lebelela	Go buisa setlhangwa sa dipotsolotso(BM tsebe ya 107)	Setlhangwa sa go kwala lenaanetema le metsotso(BM tsebe ya 124) Go buisa/lebelela setshwantsho sa dikerafo(tsebe ya 130)	Setlhangwa sa dikwalo Kgangkhutshwe(BM tsebe ya 142) Go buisa leboko(tsebe ya 146)
Go kwala le go tlhagisa	Go kwala dipotsolotso/diforomo(BM tsebe ya 110)	Go kwala lenanetema le metsotso(BM tsebe ya 127)	Go kwala tlhamo ya tlhaloso(BM tsebe ya 144)
Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso	Malatodi (BM tsebe ya 109)	Maemedi (BM tsebe ya 124) Marui,matlhopi(tsebe ya 126)	Tshwantshanyo le tshwantshiso(tsebe ya 145)
	Dibeke 3 – 4	**Dibeke 7 – 8**	
Go reetsa le go bua	Go reetsa mmuisano(BM tsebe ya 112) Tlhaeletsano ya molomo – Tiragatso(tsebe ya 118)	Go reetsa le go buisana ka dikgang tsa lokwalodikgang(BM tsebe ya 132) Puisetsogodimo e e ipaakanyeditsweng le e e sa ipaakanyediwang ya lekwalodikgang(tsebe ya 137)	
Go buisa le go lebelela	Go buisa terama ya baswa(BM tsebe ya 114) Go buisa leboko(tsebe ya 119)	Go buisa tshedimosetso ka setlhangwa sa puo e e kwadilweng(BM tsebe ya 134)	
Go kwala le go tlhagisa	Potsotherisano e e kwadilweng(BM tsebe ya 117)	Go kwala athikele ya lokwalodikgang(BM tsebe ya 136)	
Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso	letlhaodi (BM tsebe ya 116)	Kitsokakaretso le Puo ya malepa (BM tsebe ya 108)	Tlhatlhobo e e tlhomameng Teko 3(BM tsebe ya 87)
Tlhatlhobo	Puiso e e ipaakanyeditsweng/e e sa ipaakanyediwang/ Ketsiso - tsamaiso ya kopano/Puisano/dipuisano tsa foramo/lekoko	Tlhamo ya tlhaloso/kanelo Lenaanetema le metsotso	Tekatlhaloganyo le tiriso ya puo KGOTSA Dikwalo
Boakaretsi	Barutwana ba, ba ka ikgatholosa sebui kgotsa ba buela kwa godimo kgotsa kwa tlase ka jalo morutabana o tshwanetse go kgontsha gore le bona ba tsayakarolo mo phaposiborutelong	Barutwana ba ba kokoetsang ba tlhoka tshegetso le netefaletso e ntsi. Netefatsa gore barutwana ba bangwe ga ba rumole le go sotla barutwana ba.	

Review Copy

KGWEDITHARO YA 4

	Dibeke 1 – 2 Kgaolo ya 9	Dibeke 5 – 6 Kgaolo ya 10	Dibeke 7-8 Kgaolo ya 11
	Setso	**Tlhopho ya botshelo**	**Poeletso le go baakanyetsa ditlhatlhobo**
Mefuta ya ditlhangwa	Poko (BM tsebe ya 168)	poko (BM tsebe ya 180)	
Go reetsa le go bua	Puo e e sa ipaakanyediwang(BM tsebe ya 153) Puisetsogodimo(tsebe ya 158)	Go reetsa tekatlhaloganyo(BM tsebe ya 170) Puo e e ipaakanyeditsweng(tsebe ya 177)	Ngangisano(BM tsebe ya 181)
Go buisa le go lebelela	Setlhangwa sa dikwalo(BM tsebe ya 155) Go buisa/lebelela setlhangwa se se kwadilweng le sa ditshwantsho(tsebe ya 159)	Setlhangwa sa dikwalo(BM tsebe ya 172) Go buisa leboko(tsebe ya 179)	Tekatlhaloganyo ya puiso(BM tsebe ya 184)
Go kwala le go tlhagisa	Go kwala setlhangwa sa goneela dikaelo(BM tsebe ya 157)	Ditlhamo(BM tsebe ya 176)	Setlhangwa sa tirisano(BM tsebe ya 194)
Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso	Mainatswako (BM tsebe ya 155)	Khutlo,lenalana(BM tsebe ya 178)	
	Dibeke 3 – 4		
Go reetsa le go bua	Go reetsa tekatlhaloganyo ka setlhangwa se se kwadilweng(BM tsebe ya 161) Ngangisano ya dipuisano tsa setlhopha – imeile(tsebe ya 165)		
Go buisa le go lebelela	Go buisa setlhangwa sa bukatsatsi(BM tsebe ya 162) Go buisa leboko(tsebe ya 167)		
Go kwala le go tlhagisa	Go kwala bukatsatsi(BM tsebe ya 165)		
Dipopego tsa puo le melawana ya tiriso	Madiritota (BM tsebe ya 162) Letlhaodi(tsebe ya 164)		
Tlhatlhobo (Beke 19 le 20)	Puisetsogodimo/Ngangisano/dipuisano tsa setlhopha/motlotlo/puo e e ipaakanyeditsweng/puo e e sa ipaakanyediwang	Pampiri 1: Tiro ya molomo Pampiri 2: Tekatlhaloganyo, Puo mo tirisong le Dikwalo (Diura di le 2) Pampiri 3: Go kwala (Ura e le 1)	
Boakaretsi	Go ka nna le barutwana ba ba nang le bothata jwa go ithuta mo phaposiborutelong ya gago ka jalo morutabana o tshwanetse go lebelela bona thata		

Review Copy

Ipaakanyetsothuto

MOPHATO	7	THUTO	SETSWANA	BEKE	9& 10	SETLHLOGO	Go reetsa tekatlhaloganyo

LETSATSI LA GO SIMOLOLA TIRO:	MMSJF	LETSATSI LA GO FETSATIRO:	HLS
MAIKEMISETSO A TIRO	Barutwana ba lebelela setshwantsho se se neetsweng mme ba se golaganye le setlhangwa se se fa tlase fa go ipuisetsa ka setu gore ba tle ba thusege go araba dipotso sentle. Dira se ka go sala morago dikgato le ditogamaano tsa go reetsa le go bua jaana.		

DITIRWANA TSA MORUTABANA	DITIRWANA TSA MORUTWANA	NAKO	METHOPO YE E NYAKEGAGODidiriswa tse di tlhokagalang
1. Kwala ditsela tse di maleba tse di amanang le thutiso e. **Dikgato tsa go reetsa:** • Pele ga theetso • Ka nako ya theetso • Morago ga theetso 2. Baakanyetsa thutiso mme o ele tlhoko gore a barutwana ba ipaakanyeditse thutiso. 2.1 Matseno **Pele ga theetso** • Baakanyetsa barutwana go reetsa setlhangwa sa tiro ya molomo. • Bolelela barutwana gore ba ya go reeletsa kgatlhego. Ba laele ka moo bokgoni jwa go reetsa bo fapaaneng le ditirwana tse dingwe tsa go reetsa tseo ba ka bong ba di ithutile mo nakong e e fetileng. **Ka nako ya theetso:** **Morago ga theetso:** Ditlhogo, dikutu le megatlana Leina le lediri le botšwa ka tlhogo, kutu le mogatlana. **Tlhogo ya leina** E na le bokao jo bontsi le jwa botlhokwa gonne e kgona go kaya gore leina leo le mo bongweng le mo bontsing. **Kutu/thito ya leina** Le yona e mosola ka gore ke yona moko wa leina. Mo go yona go na le moko wa bokao jwa se se ka rewang ke leina le le ka botšwang ka yone. **Mogatlana** Ga o fetole moko wa bokao jwa maina le madiri Sekao: Leina le botswa ka tlhogo le kutu Tlhogo kutu Se- -tlhare = Setlhare Sekao: Re bopa main aka dikutu tsa madiri. Tlhogo Kutu ya lediri Mogatlana Mo- -disa a = Modisa **Araba dipotso tse di latelang:-** Bontsha tlhogo, kutu le mogatlana mo mafokong a a latelang:- 1. Tshingwaneng 2. Merogo	**Pele ga theetso:** • Tlotlang ka ga setshwantsho se se fa godimo. • Mosola wa tshingwana ya merogo ke eng? • Go ya ka wena ke merogo efe e re tshwanetseng go e jala go le gontsi? • Dira ponelopele ka ga tshingwana eo. • Tlhalosa gore tshingwana ya merogo e tshwanetse go tlhokomelwa jang. **Ka nako ya theetso:** • Ranola le go kwala dintlha tsa botlhokwa fa o ntse o reeditse • Batla molaetsa wa tekatlhaloganyo. • Ipopele bokao le go dira ponelopele ka ga setlhangwa. • O ka botsa dipotso go tlhaloganya. • Akanya o bo o atlhola **Morago ga theetso:** Araba dipotso ka tekatlhaloganyo e morutabana a sa tswang go e buisa. 1. Ke lebaka lefe le legolo le le dirileng gore morutabana a dire tshingwana ya merogo? 2. Merogo e re thusa jang mo mebeleng	Neela nako go tirwana e nngwe le e nngwe (Nako ya morutabana le barutwana 5 metsotso 20 metsotso	Kwala ditlhokego tsotlhe tse di tlileng go dirisiwa

Review Copy

3. Dijalong 4. Ditamati 5. Bajadi.	ya rona? 3. A se se neng se dirwa ke morutabana ka barutwana se siame? Goreng o rialo? 4. Neela dikai tsa merogo e e neng e jetswe mo tshingwaneng e e umakilweng. 5. Tshwaela ka ditebego tsa tshingwana eo. 6. Fa e kabo e le wena o ruta bana ba ba sotlegileng jaaka ba ba umakilweng o ne o tla dira jang? 7. Ba ne ba tsaya kae disata tsa go jala merogo e mentle eo? **Tirogae:** Barutwana ba araba **dipotsoKgotsa** Ba reetsa pina e ba e itlhophetseng mme ba dira lenaane la dipotso ka tirwana.		

Leina la Morutabana: _____ Tlhogo ya Lefapha _____ Letsatsi: _____

Tshaeno: _____ Tshaeno: _____ Letsatsi: _____

Review Copy

Botlhokwa jwa paakanyo

- E tshwanetse go diragatswa jaaka maikarabelo go batsadi, ba puso le ba ba nang le kgatlhego mo thutong
- Paakanyo e botlhokwa ebile e a tlhokega.
- **Paakanyo ya go ruta e e siameng ya ngwaga e fa barutabana leano mabapi le diteng, metswedi, tlhatlhobo le go dira tiro.**
- **Paakanyo ya thutiso e e siameng e tshwanetse go akaretsa tse di latelang:**
    1. diteng/ kakaretso ya dikgono
    2. Letsatsi la go simolola le go fetsa
    3. Bukakgakololo/metswedi e e dirisitsweng; le tlhatlhobo

Review Copy